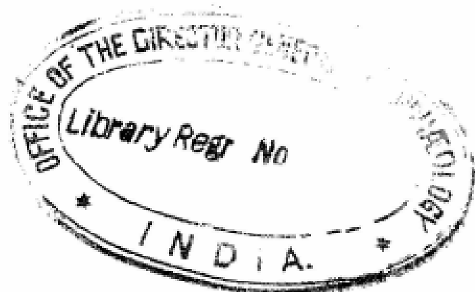

OFFICE OF THE DIRECTOR
Library Regr No
INDIA.

Shams-ul-Ulama Dastur Dr. Peshotanji Behramji Sanjana, M. A., Ph. D.
The late Parsee High Priest of Bombay.

THE DÎNKARD

THE ORIGINAL PAHLAVI TEXT OF BOOKS VI. AND VII.,
THE SAME TRANSLITERATED IN ROMAN CHARACTERS,
TRANSLATIONS OF THE PAHLAVI TEXT INTO THE
ENGLISH AND GUJERATI LANGUAGES, WITH
FULL ANNOTATIONS AND A GLOSSARY
OF SELECT WORDS

BY

DARAB DASTUR PESHOTAN SANJÂNÂ, B.A.,
PRINCIPAL, SIR JAMSHEDJI JIJIBHAI ZARATHUSHTI MADRESSA.

VOLUME XIII.,

CONTAINING THE PAHLAVI

ZARATHUSHTRA-NÂMAG, PART I.

PUBLISHED UNDER THE PATRONAGE OF THE TRUSTEES
OF THE
SIR JAMSHEDJI JIJIBHAI TRANSLATION FUND.

LONDON:
KEGAN PAUL, TRENCH, TRUBNER & CO.

IN THE YEAR 1282 OF YAZDAZARD, AND 1912 OF CHRIST.

PRINTED AT BOMBAY AT
THE CAXTON PRINTING WORKS, BY G. W. & A. E. CLARIDGE
THE BRITISH INDIA PRESS, BY B. MILLER;
AND
THE GUJERATI PRINTING PRESS, BY E. S. DESAI.

CONTENTS.

	Page.
Introduction I.	VII
Introduction II.	XV
Six facsimile pages of the original manuscript DM. of the Dînkard...	XXIII
The Pahlavi text of the Dînkard, Book VI., E., (to the end) ...	1-36
„ „ „ of Book VII....	1-66

ENGLISH TRANSLATION.

THE DINKARD, BOOK VI., E..

(§ I.) On the embellishment of one's own disposition, and one's communion with the sacred beings	1
(§ II.) On the company of God and that of the Devil	„
(§ III.) On the settlement of one's account for the body and the soul	„
(§§ IV-V.) On the man of spiritual belief	2
(§ VI.) On the charitable man	„
(§VII.) On constancy	„
(§VIII.) On pure nature, pure wisdom, and pure conscience	„
(§IX.) On the abode of sacred beings in a truthful person	3
(§X.) On the keeping of one's door open to the poor	„
(§XI.) On the effects of drinking wine on the pious and the wicked respectively	„
(§XII.) On the wicked man	4
(§§XIII-XVI.) On the spiritual and the physical wealth	„
(§§XVII-XXI.) On what is good for the body and for the soul respectively	5
(§XXII.) On the excellent monitions of Bakht-âfrît	5-6
(§§XXIII-XXIV.) On the bestowal of wealth on the worthy people ...	7
(§§XXV-XXVI.) On association with the good and the evil people ...	„
(§XXVII.) On the effects of bewilderment on the soul	„
(§XXVIII.) On penitence and contentment	8
(§XXIX.) What man is truly charitable?	„
(§XXX.) On *drivishism*	8-9
(§XXXI.) On miscellaneous ethical monitions	10-11
(§XXXII.) On what is necessary for human life and for the soul ...	12
(§XXXIII.) On forbearance, charity, and self-exertion	„
(§XXXIV.) On gratitude and guardianship, and on deafness, dumbness and blindness	12-13
(§XXXV.) One must exert himself for the object for which he is created	13-14
(§§XXXVI-XXXVII.) On knowledge and attainment	15
(§XXXVIII.) On religion, good nature, wisdom, virtue, glory, gratefulness, contentment, kind treatment, and obedience to God	15-17
(§XXXIX.) On spiritual observations	17
(§XL.) On the bondage of Aharman	„
(§XLI.) On the fruits of avarice, lust, self-love, arrogance and discord	17-18
(§XLII.) On making an enemy a friend	18
(§XLIII.) On the arrogant and wicked masters	18-19
(§XLIV.) On what is good knowledge	19
(§XLV.) On the miscellaneous sayings of the *Paôryôtkaêshas* ...	20

BOOK VII. THE ZARATHUSHTRA—NÂMAG.

PAHLAVI INTRODUCTION.

		Page.
	Propitiation of the Creator Aûharmazda	1
(§1)	A brief substance of Book VII	"
(§3)	About Aûharmazda's nature	2
(§5)	About the existence of the creation and the first requirements of mankind	3
(§8)	About the prophets, acceptors and promoters of the Mazdayasnian Religion	4
(§9)	About Gâyôgmard and his progeny, and the declarations of Aûharmazda unto them	"
(§12)	About Hadîsh, the spirit of agriculture	5
(§14)	About the beginning of manufacture, cattle-breeding, house-building, and primitive carpentry among men	6
(§15)	On the bestowal of glory on Sâmag by God, and its results.	"
(§16)	On the bestowal of glory on Vâêgereta and Haôshyanga, and its results	7
(§19)	On the bestowal of glory on Tâkhmûrap, and its results ...	"
(§20)	" " " on Yima-Shaêta " " " ...	8
(§25)	" " " on Fraêdûn the Âspigân, and its results.	9
(§28)	" " " on Âirîch, son of Fraêdûn, and its results.	11
(§29)	" " " on Mânûsh-gar, and on Mânûsh-chîhr, and its results	"
(§31)	" " " on Aûzôb, son of Tûmâsp, and its results.	12
(§32)	" " " on Kereshâsp, son of Sâm, and its results.	13
(§33)	" " " on Kaê-Kabâd, and its results	"
(§34)	" " " on Pâtakhsrôb, and its results	14
(§35)	" " " on Kâê-Ûsa, and its results	"
(§36)	" " " on Aôshnara, and its results	"
(§38)	" " " on Kaê-Sîyâvakhsh, and its results ...	15
(§39)	" " " on Kaê-Haôsrava, and its results ...	16
(§41)	" " " on Zaratûhshtra, and its results ...	"
(§44)	The headings of the ten chapters contained in Book VII. ...	17

BOOK VII., CHAPTER I.

	The heading of this chapter	19
(§§1-5)	On the descent of the glory of Zaratûhshtra from the spiritual existence to the material through a series of material conditions, and the spread of light and lustre everywhere on earth	"

BOOK VII., CHAPTER I.—*(contd.)*

Page.

(§§6-8) About the discomfiture of evil people in killing Z.'s mother; the dire winter, pestilence and other calamities caused by them; and their attempt to remove the maiden out of her country 20

(§§9-13) About the instigation of the people by the Kavis and the Karapans to send away the maiden out of her native village to the land of the Spîtâmas, where according to the divine will she lived and got married to Pôrûshâsp 21

(§§14-18) The passing on of the *fravâhar* of Zaratûhshtra by the Creator Aûharmzada to the parents of Z. through a *haôma* plant 22

(§§17-18) The choice of Dûgdâûb to be the mother of Zaratûhshtra by the Ameshaspends ... ... ,,

(§§20-21) The choice of Pôrûshâsp to be the father of Z. by the same. 24

(§§22-23) Description of the *haôma* plant ... ... ,,

(§§24-25) The advent of Vôhûman and Ashavahishta on earth in human form, together with the *fravâhar* of Z. 25

(§§26-28) Their meeting with two birds, who long for the *haôma*, and take it to their nest ... ... ,,

(§§29-38) The meeting of Pôrûshâsp with the archangels, and what happened afterwards 26

(§§39-42) The six white cows of yellow ears, and the drinking of the milk of two of them mixed with the juice of the *haôma* by Z.'s parents 29

(§§43-45) The design of Chîshmag and his 53 confederates to cause destruction in the village of the Spîtâmas and to cause the death of Z. in his mother's womb 30

(§§47-52) The conjugal love and endearment of Pôrûshâsp and Dûgdâûb, and the wicked behaviour of evil people 31

(§§53-55) The illness of Dûgdaûb, divine inspiration to her by the sacred beings, and her restoration to health 32

(§§56-58) Three days before the birth of Z. the village of Pôrûshâsp became all illuminated, and the fright and confusion of its inhabitants at first, and their foreboding of the birth in it of "the glorious man" afterwards 33

(§§59-67) The foretelling of the birth of Z. by Yima, Fraêdûn and other illustrious persons, as well as by the *Tôrâ-î-aêvadât* and the bull of Kâê-Ûsa, and the story of the latter and Srita ... 34

(§§68-69) Failure of Frâsîyâv in seeking the glory of Zaratûhshtra, before the latter was born 37

(§70) The genealogy of Zaratûhshtra ... ... ,,

BOOK VII., CHAPTER II.

The heading of this chapter... 39

(§§1-3) About the laughing of Zaratûhshtra at his birth ... ... ,,

(§§4-16) About the mischievous schemes and designs of Dûrâsrûb to kill Z. in his infancy by exposing him to fire, oxen, horses and wolves ... ... ,,

BOOK VII., CHAPTER II.

Page.

(§§17-19) Z. protected by Sraôsha and Vohûman, and what happened afterwards 43

§§20-21) About the land of the Spîtâmas described by Dûrâsrûb as advancing, well-commanding, developing, well-warring and generous 44

(§22) About the foretelling by Dûrâsrûb of the coming of Vohûman to Zaratûhshtra, of the Prophet's conference with Aûharmazda, and of the propagation of the Religion in the world ... 45

(§§23-31) About Pôrûshâsp's inquiry as to his son's laughing at birth, and the prognostications of Brâtrûg-rîsh about the illustrious future of Z. 46

(§§32-33) A story illustrating the strong mind and sagaciousnes of Z. 48

(§§34-38) About the meeting of Dûrâsrûb, Brâtrûg-rîsh and Pôrûshâsp at the house of Pôrûshâsp, Dûrâsrûb's attempt to consecrate the meals set before him, the religious dispute which arose between Zaratûhshtra and his father, and the religious dialogue between them 48

(§§39-40) About the dialogue between Zaratûhshtra and Dûrâsrûb regarding the latter's murderous designs 49

(§§41-43) About the effects of nervousness and dismay on the mind of Dûrâsrûb on hearing Z.'s reply 50

§§44-45) Owing to terror and heartlessness Dûrâsrûb was attacked by a fatal disease which brought on his death 51

(§§46-50) About the excellent mental and physical qualities of Z., his gloriousness and angelic nature, his salvation of mankind, and the insinuations of the Kigs and the Karapans to confound and defeat Z. 52

§§51-53) About the crossing of the four channels of the river Dâîtya by Z. for fetching its pure water, and his meeting with Vohûman who held in his hand a shoot of the cypress tree, which was the symbol of spiritual peacefulness ... ... ,,

(§§54-61) The dialogue between Z. and Vohûman 55

(§62) About Vohûman's leading Z. to a conference with Aûharmazda ... ... ,,

---

Contents of the Gujerati Translation ... ...III-VI

The Gujerati Translation of Book VI., E. 1-25

,, ,, ,, ,, of Book VII. 1-65

Glossary of Select Words 1- 7

Additions, alternatives and corrections 8

INTRODUCTION.

I.

The Pahlavi text in this volume begins with the E. section of Book VI., which is here completed. It is followed by the text of Book VII., commencing with the Pahlavi Introduction to the end of chapter II. As in the previous volumes, the more correct manuscripts DP. and K. 43 were of great help to me, they have indeed facilitated my task of preparing the text of the portion of Book VI. contained in this volume. But in the case of the text of Book VII., DM. being the only old manuscript extant, I had to patiently work solely with that material at hand, which is full of errors, inaccuracies and omissions. The seventh book being one of the most important books of the Pahlavi Dînkard, containing as it does the interesting *Zaratûhshtra-nâmag*, a more helpful manuscript of the book than DM. was most desirable. This desideratum was much felt by me during the progress of this work.

The text of the portion of Book VI. here given, is for the first time edited and translated by me into English and Gujerati. The contents of it are rather interesting and edifying. They are almost of the same nature as those of the preceding volume. Communion with Ahuramazda and other sacred beings subordinate to Him, is an obligation which results in the embellishment of one's disposition, piety and sanctity (E., § I). There are no precepts which are of greater importance to man than the daily questions to himself:—"Am I in company of God, or of the Devil?" or in other words: "Am I in company of Good, or of Evil?" "How have I behaved? Why have I come to this world? What have I to do? Why have I to depart from this world? And when I depart whereto shall I go?" (E., §§ II-III). True charity implies self-exertion to earn more than sufficient for one's purpose, and to

give away the surplus for the relief of the needy ones (§ VI), for whom one shall always keep one's door open (§ X). According to the idea of the ancient Irânians, wine-drinking had quite different effects on the virtuous and the wicked (§ XI). Much stress is laid on devotion to what is spiritual (§§ XIII-XVI). One's own example of character and holiness is better than precepts in words (§ XV). The best remedy is moderate eating, and the best doctrine the constant thinking of piety (§ XVII); and nobody does anything who does it not for the good of his soul (§ XXI). Everybody ought to follow the example of the carder of cotton; because in the same way as the pursuit of carding aims at getting cotton rid of dust and renders it soft, so shall every man in respect of his mind wish it and temper it (§ XXII). He is charitable who does not bestow wealth except on the worthy (§ XXIII). Virtuous piety is the means of driving out evil from the world (§ XXX). One shall kill out anger while in authority, and also while in want of power and affliction; and one shall refrain from causing injury and affliction to others; and one shall take account of oneself three times daily as to this:—"What have I eaten and what have I saved to-day, and whether whatever was done and whatever was eaten by me was for the deliverance of my soul or not, and as to this whether God has been the helper or the Devil?" When one has experienced even much fright and injury from a man, one shall not be revengeful to him, nor an enemy to that man, and of maleficent desire; but if he is friendly and of beneficent desire, he becomes holy thereby (§ XXX). Diligence, health, food, comfort, fearlessness and joy are necessary for the life of man in this world; duty, self-exertion for good acts, and abstinence from sin, for the soul (§XXXII). Openness in thought, word and deed is unanimously good; and gratefulness, contentment and kind treatment are exceedingly proper for the redemption of the soul (§ XXXVIII). A good king is a *sraŏsha-ărăe,* who is obedient to Ahuramazda, and executes all His divine commandments. He who thinks that no individual in this world is able to remove

his own little trouble, then he is no friend of mankind; since the fruit of good nature is the friendship of mankind. These two moral principles are the best: "To be good oneself, and to do good to others" (§ XLV).

It is clear from the substance of Book VI. given above, that in order to render man an ideal servant of God no other religion in the world can surpass the Zoroastrian moral doctrine mentioned above, a doctrine which may be called, without any exaggeration, the ethics of ethics, based on the earliest prophetic Revelation of Zarathushtra. May his soul rest in peace!

This thirteenth volume further contains the Pahlavi introduction and two chapters of the seventh book of the Dînkard, which may be properly entitled the Pahlavi *Zaratûhshtra-nâmag*, the earliest of its kind in the ancient Irânian lore. It makes us cognizant of the early Zoroastrian ideas and belief regarding the remarkable personages who were endowed with *hvarenô* (glory) by God, and who helped in fulfilling His divine will. It especially gives the Avestic history of the bringing of Zarathushtra's *fravâhar* into this world by the Ameshaspentas, including a series of miracles extending from the birth of the great Prophet of Irân until the Resurrection of mankind. The Avestic basis of this Book VII. was the Spend Nask, which was one of the 21 Nasks of the Avesta Scriptures, and corresponded to the thirteenth word, *angheush*, in the *Ahuna-vairya* prayer (which contains in all twenty-one words). This Nask was devoted to the biography of Zarathushtra, and spoke of the earthly composition of the material body with the *fravâhar* and the soul of the Prophet, of the nature of his spiritual birth in heaven, and his material birth on earth, of his conference with the Deity at thirty years of age, and the occurrence of seven such conferences in ten years. It described the many miracles and marvels attributed to the Prophet, which are collected in the seventh book of the Dînkard, and later on recounted in the Pahlavi *Selections of Zâd-sparam* and the Persian *Zaratusht-nâmah*. The same Nask gave the history of the Revelation, alluded to the conferring of the

divine wisdom upon Zarathushtra, his vision of the infernal region, the propagation of Zarathushtra's knowledge of the divine Revelation to the world, and his attraction of mankind to it. It further described the important events of the future ages until the Resurrection, *viz.*, the advent at different times of the future Prophets: *Aûshîdar*, *Aûshîdarmâh*, and *Saôshâns*. Unfortunately no continuous Avesta text of the Spend Nask has hitherto been discovered.

The contents of this Spend Nask are given in the eigth book of the Dînkard, which begin thus:—

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Spend mâḍigân madam yehvûnishn ham-yehvûnishnîh Zaratûhshtra stî *f*ravâhar va gad*â*; chîgûn â*f*rîḍa*g*îh î aêva*g* aêva*g* pavan maînûg, va m*â* âînîna*g* yehabûntanî *ô*l gaêtâ; chîgûn patvastanî *ô*l zerkhûnîtârân, maḍan î zerkhûnîtârân a*g*avîn, ham-yehvûnîhastanî *b*aên amîtar, va zerkhûnishnî min am, m*â* ham babâ. Va madam-ich yehamtûnishn î kol*â* *d*ô maînûg, za*k* î shapîr pavan vakhshînîḍan, va za*k* î sarîtar pavan marenchînîḍan; *p*îrûzgarîh za*k* î shapîr maînûg, va parvarishn î Zaratûhshtr*a*.

"The essential statements of the Spend (Nask, are) about the being and the combination of the material substance, the *fravâhar* and the glory of Zaratûhshtra; how each one (of those three) was produced in the spiritual world, and by what mode (arose their) creation in the physical world;

how (those three) were connected with the parents, (how) the parents came together, (how they) were combined in the mother, and (how) the birth (took place) from the mother, (and) whatever (referred) to the same subject. And also about the arrival of both the spirits, the good one for increasing and the evil one for destroying; the (final) trumph of the good spirit, and the fostering and nourishing (*parvârishn*) of Zaratûhshtra."

This clearly indicates that the statements regarding the miraculous birth and prophetic career of Zarathushtra, and the sublime miracles associated with him, which are narrated in Book VII., are not unauthenticated by the Avesta. It is also demonstrated by most of the Gâthic hymns that Zarathushtrianism is a monotheistic Revelation, and by Gâthâ XXIX. that Zarathushtra was the chosen messenger of our Lord Ahura-mazda. This is an attestation which naturally strengthened the ancient Irânian belief in miracles. According to the Spend Nask and the Dînkard, Book VII., all miracles regarding Zarathushtra's birth were produced by supernatural agency; and the adequate cause for their occurrence being found in Ahura-mazda and the Ameshaspentas (especially Vohûman and Ashavahishta), no human reasoning could bring forth objections as far as the Omnipotence of God is concerned. No staunch adherent of the Mazdian Revelation will believe that most of the miracles described in the Pahlavi *Zaratûhshtra-nâmag* do not coincide with the knowledge which is derived from the Avesta of God's providence over His "best man" (Zarathushtra)—the Mazdian miracles being the sublime and supernatural means of producing on earth in an embodied form the material and spiritual essence of Zarathushtra, so beloved and favoured of Ahura-mazda in Heaven. But it cannot be denied that some of the miracles do not coincide with our knowledge of God derived only from nature. If they were such works as coincided with what we know of God from nature, then they should be regarded as ordinary phenomena not unknown to man. There are some miracles in the seventh book, which only claim to be the result of chance

accidents (see pp. 41-44 of my English translation), and some which only claim to be the result of Zarathushtra's superior sagacity, foresight and moral instinct (see pp. 48-56).

Besides the authority of the Spend Nask, the Chitradâd Nask and the Zamyâd Yasht (§§ 25-93) are additional bases to which may be traced the compilation of the Pahlavi Introduction to Book VII. Here are enumerated the illustrious kings and personages who were endowed with the *hvarenô* (glory), from the first king Gayômard down to Kaê-Vishtâspa, as well as their moral, social and religious exploits for the amelioration of humanity. Their names are Masyê, Masyânî, Sâmag, Vâêgereta, Haôshyanga, Takhmûrap, Yima-shaêta, Fraêdûn the Âspîgân, Aîrîch, Mânûsh-chîhr, Aûzôb, Kêrêshâspa, Kaê-Kavâd, Pâtakhsrôb, Kaê-Ûsa, Kaê-Arsh, Aôshnara, Kaê-Sîyâvakhsh, Kaê-Haôsrava, and Zarathushtra. Here we meet with the name also of the good genius Hadîsh, and that of the Arab chief, Amâûl-bâtag, who revolted against Pâtakhsrôb.

The first chapter of Book VII. begins with the descent of the divine glory from the presence of Ahura-mazda down on earth to the fire which was in the house of Zôîsh, and from that fire to the wife of Frâhîm-ravânân Zôîsh and the grandmother of Zarathushtra. It relates the birth of Dûgdâûb, whose glory and radiance caused alarm among the Kîgs, the Karapans and other inhabitants of the suburb wherein lived Frâkht-ravânân-Zôîsh. They compelled her father to remove her to the land of the Spitamas, where Pôurûshaspa resided with his father Patîritaraspa, and to whom, according to the will of God, Dûgdâûb was afterwards married. It further describes the descent of the *fravâhar* and the material of Zarathushtra, which was conveyed to a stem of *haôma* by the help of the archangels Vohûman and Ashavahishta, the planting of that *haôma*, the eating of the *haôma* by cows, and the drinking of their milk by Zarathushtra's parents, in whom was formed the combination of his spiritual and material essence, which led to the birth of the Prophet, an event that occurred thirty years before the end of the sixth millenium of the existence of the evil spirit Aharman in the

universe. It also narrates how some evil people attempted to destroy the Prophet before and at his birth. Then follows at the end a complete genealogy of Zarathushtra.

To the contents of Book VII., chapter I., there is some addition in the later Persian *Zaratusht-nâmah*, written in verse, in A.C. 1278, by Zaratûsht Behrâm. It relates that before Zarathushtra was born his mother had seen herself in a dream attacked by wild beasts for killing the offspring in her womb; thereupon she consulted an astrologer who foretold that the child that was to be born had before him a very illustrious future. The alarm of the Kîgs and the Karapans on seeing the radiance of Dûgdâûb, and on the hearing of the birth of the Prophet, is also alluded to in the Vendîdâd, Fragard XIX, §§ 43-47.

The second chapter of Book VII. begins with the miracle of Zarathushtra's laughing at birth. This may be perhaps another interpretation of a passage in the Fravardîn Yasht, *viz.* 93-94: "In whose birth and growth the waters and the plants rejoiced; in whose birth and growth the waters and the plants grew; in whose birth and growth all the creatures of the good creations cried out, Hail! 'Hail, to us! for he is born, the *âthravan*, Spitama Zarathushtra.........'" In other words all Nature smiled at the Prophet's birth and cried out, Hail!

This second chapter further relates the malignant designs of the Karapans to destroy the Prophet in his infancy by exposing him to fire, oxen, horses, and wolves; all proving fruitless, as the infant was saved by chance occurrences. In those evil designs were implicated Dûrâsrûb, Brâtrûg-rîsh, (according to the Pahlavi *Selections of Zâd-sparam*) the five Karapans who were brothers, with the Aûsikhshes (Avestâ *Usij*), and the four brothers of Zarathushtra. Dûrâsrûb attempts to kill him with a dagger, but his hands are disabled. Brâtrûg-rîsh, the Karapan, foretells Zarthushtra's future successful career. The Persian *Zaratusht-nâmah* adds that the child had been kept in the custody of Barzîn-karûs, till he became seven years old. Next we find in Book VII., chapter II., details regarding the coming of Dûrâsrûb to the house of Pôurûshaspa, his attempt to consecrate the meals set before

him, the dispute which arose between him and Zarathushtra, the dialogue between the latter and his father, Zarathushtra's crossing the four channels of the river Dâîtya for bringing its pure water for *haôma* ritual, his meeting at the Dâîtya with the Ameshaspenta Vohûman, who led him to a conference with Ahura-mazda, etc. *The Selections of Zâd-sparam* (about A.C. 900) add to these details a vision of Zarathushtra at the age of thirty, in which he saw as though he was going to a place where a *maîdyô-zarem-gâhambâr jashan* was being celebrated on the 45th day of the year, and a large concourse of people headed by Maîdyô-mâh, the brother of Pôurûshaspa, was coming into his presence.

The Pahlavi *Zaratûhstra-nâmag* in the Dînkard, Book VII., is the oldest of the existing Pahlavi and Persian records of its kind, and seems to have been compiled mostly from the Pahlavi Version of the Avesta Nasks, especially Spend and Chîtradâd. From internal evidence its compilation cannot be dated later than the reign of Khûsro I., or earlier than the reign of Shahpûhr II. In it are fully quoted with the Pahlavi translation of the Avesta, almost all the glosses of the Pahlavi commentators, which prove that the compiler was faithful to the original sources while writing Book VII., which is so far a trustworthy monument of the ancient history of the Prophet.

During the progress of this volume I have consulted the following books, for which I am indebted to their authors:—(1) *The Sacred Books of the East*, vol. XLVII., Pahlavi Texts, Part V., translated by E W. West, 1897; (2) The Persian *Zaratusht-nâmah*, translated into Gujerati by Peshotan Dastur Behramji Sanjana, 1864; (3) *Le Levre de Zoroaster*, edited and translated by Frederic Rosenberg, 1904.

The photograph given in this volume is that of the late pre-eminent Pahlavi scholar to whom Orientalists and especially Pahlaviists are deeply indebted for his persevering, laborious and successful work in deciphering, editing and translating for the first time one of the most difficult parts of the Dinkard, (*viz.*, Books III., IV., and in part V.), which extends over volumes I.—IX. of his edition.

II.

In my Introduction to this volume I may be allowed to make a few remarks, in the interest of Pahlavi students in India and Europe, on the recently printed copy of the manuscript[1] of the Dînkard belonging to the late Dastur Mûllã Fîrûz, and now in the Mûllã Fîrûz Library at Bombay, and published by "The Society for the promotion of Researches into the Zoroastrian Religion," of Bombay. These remarks are rendered the more necessary by the fact that in the preface, Mr. Dhanjishah Meherjibhai Madan, the supervisor[2] of the printed copy, has not taken a fair view of my refusal to lend him some of the folios of the manuscript DM., (now in my late revered father's library) which he was so anxious to possess. My opinion that, in consideration of the peculiarity of Pahlavi palæography in general, and of this Dînkard MS. DM. in particular, as well as of the difficulty of the text, only a photo-zinco impression of the manuscript aforesaid would adequately supply the need felt by a few of the Pahlavi scholars for want of a complete edition of the Pahlavi text of the Dînkard, and that any imprint in type would not, even under the best supervision, serve the real purpose for which it was meant—*viz.*, a faithful and reliable copy[3] of the original manuscript DM.—is not only unshaken, but is fully borne out by the copy of DM. published by the Society aforesaid, as will appear from

---

[1] This manuscript is herein called DM. by me. It is called B. by the late Dr. E. W. West.

[2] To my knowledge, Mr. D. M. Madan was the sole worker.

[3] "The part which was assigned to me in the publication of this work was not that of an editor. My instructions were most scrupulously to publish a copy, and an exact copy of the MS.B. I have, therefore, not amended even patent mistakes in the manuscript wherever they occurred." (See Mr. Madan's preface, page IX.)

the following table[1] showing the result of my examination of *only* fifty-one pages (from p. 575 to p. 625) of the printed copy (which contain the Pahlavi text included in this volume XIII.) with *only* twenty-one folios of the manuscript DM. of the Dînkard, now in the Mûllā Fîrûz Library.

MS. Folios of DM.	Mr. Madan's Printed Copy.	The text edited in this Volume XIII.	Reading according to the MS., DM.	Reading according to P.
285 b	p. 578, l. 10	Bk. VI., p. 9, l. 7	[illegible]	[illegible]
286 a	579, 12	p. 12, 1	[illegible]	[illegible]
287 b	582, 17	„ 18, 11	[illegible]	[illegible]
288 a	583, 11	„ 20, 6	[illegible]	[illegible]
„	583, 21	„ 21, 4	[illegible]	[illegible]
„	584, 12	„ 22, 7	[illegible]	[illegible]
289 a	585, 20	„ 25, 6	[illegible]	[illegible]
289 b	587, 1	„ 27, 11	[illegible]	[illegible]
290 a	588, 11	„ 30, 11	[illegible]	[illegible]
„	„ 21	„ 31 11	[illegible]	[illegible]
291 a	590, 12	„ 35, 10	[illegible]	[illegible]

[1] In this table Mr. Madan's printed copy is called P., and the Mûllā Fîrûz manuscript called DM. The latter is called B. in the printed copy. In the first column are given the folio-numbers of the original MS., in the second column the page-numbers and line-numbers of Mr. Madan's printed copy, in the third the page-numbers and line-numbers of the text edited by me in this volume, in the fourth Pahlavi words exactly as they occur in the original MS. DM., and in the fifth the errors committed in regard to those words by Mr. Madan in the printed copy.

MS. Folios of DM.	Mr. Madan's Printed Copy.	The text edited in this Volume XIII.	Reading according to the MS., DM.	Reading according to P.
291 a	591, 5	Bk. VII., p.1, ll. 5-6	[illegible]	[illegible]
291 a	591, 9	p. 1, l. 9	[illegible]	[illegible]
291 b	,, 11	,, 2, 2	[illegible]	[illegible]
,,	,, 14	,, 2, 5	[illegible]	[illegible]
292 a	593, 4	,, 4, 11	[illegible]	[illegible]
,,	,, 6	,, 5, 2	[illegible]	[illegible]
,,	,, 16	,, 5, 12	[illegible]	[illegible]
292 b	595, 4	,, 8, 8	[illegible]	[illegible]
293 a	,, 14	,, 9, 6	[illegible]	[illegible]
,,	596, 7	,, 10, 8	[illegible]	[illegible]
,,	,, 11	,, 10, 12	[illegible]	[illegible]
,,	,, 13	,, 11, 2	[illegible] (nômûḍ)	[illegible] (va nimûḍ)
293 b	597, 5	,, 12, 5	[illegible] (nâf)	[illegible]
,,	,, ,,	,,	[illegible]	[illegible]
,,	598, 2	,, 14, 1	[illegible]	[illegible]
294 b	599, 16	,, 16, 12	[illegible]	[illegible]
295 a	600, 20	,, 19, 6	,,	,,
,,	601, 7	,, 20, 11	[illegible] (anagra)	[illegible]
295 b	602, 20	,, 23, 10	[illegible]	[illegible]
296 a	603, 14	,, 25, 1	[illegible]	[illegible]
,,	,, 20	,, 25, 7	[illegible]	[illegible]

MS. Folios of DM.	Mr. Madan's Printed Copy.	The text edited in this Volume XIII.	Reading according to the MS., DM.	Reading according to P.
296 b	p. 605, 7	p. 28, 3	[illegible]	[illegible]
,,	,, 10	,, ,, 5	,,	,,
297 a	,, 16	,, ,, 12	,,	,,
297 b	606, 23	,, 31, 5	[illegible] (a slip)	[illegible]
298 a	608, 1	,, 33, 4	[illegible]	[illegible]
,,	608, 2,6	,, 33, 11	[illegible]	[illegible]
299 b	612, 10-11	,, 41, 6	[illegible]	[illegible]
,,	612, 15	,, 41, 11	[illegible] (for vâng)	[illegible]
300 a	613, 20	,, 44, 2	[illegible]	[illegible]
300 b	,,	,, 44, 3	[illegible]	[illegible]
,,	614, 4	,, 45, 4	[illegible]	[illegible]
301 a	615, 9	,, 47, 8	[illegible]	[illegible]
301 b	616, 12	,, 49, 8	,,	,,
302 b	619, 2	,, 54, 4	[illegible]	[illegible]
,,	,, 7	,, 54, 10	[illegible]	[illegible]
,,	,, 16	,, 55, 6	[illegible]	[illegible]
303 a	620, 17	,, 57, 2	[illegible]	[illegible]
303 b	621, 16	,, 59, 1	[illegible]	[illegible]
,,	,, 20	,, 59, 6	[illegible]	[illegible]
,,	622, 1	,, 59, 8	[illegible]	[illegible]
,,	,, 8	,, 60, 3	[illegible]	[illegible]
304 b	624, 7	,, 63, 11	[illegible]	[illegible]
305 a	625, 8	,, 65, 10	[illegible]	[illegible]
,,	,, 10	,, 65, 12	[illegible]	[illegible]

A photo-zinco impression[1] of six of the forty-two folio-sides of the manuscript DM. is also given by me at the end of this Introduction, to enable the readers to form their independent judgment about the reliability or otherwise of Mr. Madan's printed copy. These six facsimile pages of the original manuscript DM. are as follows:—

(1) Folio 286a of DM., which begins at the 3rd word in line 19 of page 578 of Mr. Madan's printed copy, which is here called P.

(2) Folio 288a of DM., which begins at the 5th word in line 8, page 583 of P.

(3) Folio 296b of DM., which begins at w. 1, l. 7, p. 604 of P.

(4) Folio 299b of DM., which begins at w. 6, l. 12, p. 611 of P.

(5) Folio 302b of DM., which begins at w. 11, l. 17, p. 618 of P.

(6) Folio 303b of DM. (which is numbered 313 in the manuscript) begins at w. 2, l. 8, p. 621 of P.

Regarding the Pahlavi Dînkard it is well known that its language is not generally intelligible nor is its manuscript easily readable. Under such circumstances, the work of publishing a copy of the Dînkard presupposes a thorough familiarity with its text, and a complete grasp of the common errors and discrepancies, and whims and fancies of its copyist. Besides, unless the supervisor is a patient worker and able enough to understand the difficult text of the extant books of the Dînkard, he cannot do adequate justice to a copyist of the type of that of the manuscript DM.

In the printed copy I have marked a very common error of regarding almost all îs at the end of a word in DM. as an *izáfat*. But it will be found, after a patient study of the text as it is written in the manuscript, that such *izáfats* in Mr. Madan's printed copy are often incorrect and misleading. The î at the end of a word

[1] In this impression the folio-paging in English figures in red ink, and the red lines under certain words are mine.

in Pahlavi sometimes stands for the abstract suffix *-îh*, as in the words *gubishnî*, *pûrsishnî*, *kar-danî*, etc., also, for a unit or an indefinite article, for the nominal plural suffix *-îh* or *-îhâ*, and as one of the suffixes forming the second person singular indicative, or the first person singular imperative. In the table given above of the errors and inaccuracies found in Mr. Madan's printed copy, one will also find incorrect and inexact words, such as *ân barâ* for *avbars* or *hûbarah*, in page 579 of P.; *min* for *mun*, in p. 588; *mandavam* for *min dená*, in p. 590; *avîr* or *azîr* for *anagra*, in p. 601; *min rân* for *mará* ("a bird"), in p. 605; *paristagîh* for *fradîptagîh*, in p. 612; *va pâyîdan* for *nipâyîdan*, in p. 615; *zak patan* for *zak-ich tan*, in p. 619; *zy-at levît* for *zekatlunêd*, in p. 622; *gùnd* for *chand*, in p. 622; *Dâît* for *Dâîtya*, in p. 624; *va gabishn* for *gâbishn*, and *lak* for *li*, in p. 625; etc.

The reader will easily perceive from these errors in Mr. Madan's printed copy of the Dînkard that I was fully justified in refusing to part with the folios of DM. in my father's library unless they were required for a photo-zinco impression, and in forming the opinion that only the photo-zinco and no printed copy of this manuscript—certainly not a copy printed like the one under consideration—would be of any real help to the advanced, not to mention the scientific, student of Pahlavi.

In justice to the President and members of the Society referred to above, I must say that they were all kept in the

dark by Mr. Madan about the contents of the preface to the copy published by the Society, as will be seen from the following letter addressed to me by the worthy President of the Society, Mr. Muncherji Pestonji Khareghat, I.C.S. (retired):—

"*Bombay, 6th November 1912.*

"My dear Dasturji,

I am very sorry that remarks derogatory to you, your father and others have been inserted in the preface to the text of the Pahlavi Dinkard published by the Society for the Promotion of Researches into the Zoroastrian Religion. Mr. Madon, to whom the work of printing and publication was entrusted is solely responsible for those remarks. The preface was not submitted to the Society, much less approved by it. I knew nothing about its contents until after the work was printed and published. I would certainly have insisted on the removal of those remarks if I had seen the preface before publication. The only amends I can make under the circumstances is to express my sincere regret for this untoward incident.

Yours sincerely,
M. P. KHAREGHAT.

To

Shams-ul-Ulama Dastur Darab Dastur Peshotan Sanjana."

Regarding the detached folios of DM., leaving the heir and present owner of the late Dasturji Haôshangji's library to speak for himself, I may say in connection with the folios n my father's library[1] that they were presented out of regard

[1] "About forty-three folios more were in the library of the late Dastur Dr. Peshotanji B. Sanjana, and are now in the possession of his son Dastur Darab. From the accounts I have received relating to these latter sheets, I understand that the late Dr. Martin Haug had managed to procure those sheets(?) from their possessors and had just a little before his retirement to Europe from India handed them to the late Dastur Peshotanji, who had about that time taken in hand the work of editing the Dinkard, to enable the latter to publish a

to my worthy father, the late Shams-ul-Ulama Dasturji Dr. Peshotanji Dastur Bheramji Sanjana, by the late Dr. Martin Haug, who had received them as a gift from the head-priest[1] of Navsari during his sojourn there.

DARAB DASTUR PESHOTAN SANJANA.

CUMBALLA HILL,
10th November 1912.

complete edition of the Volumes of the Dinkard. I tried very hard to obtain from Dastur Darab a loan of these sheets for the purpose of this publication" (see Mr. Madan's preface, pages VI-VII).

[1] The late Dasturji Kaêkôbâdji Rustomji Mehrjirâna.

Folio 286a.

[illegible]

[illegible]

Folio 296b.

[illegible]

Folio 299b.

Folio 302b.

[illegible]

[illegible]

THE DÎNKARD.

BOOK VI—(*continued.*)

E [1]

[Gûft yegavîmûnêḍ . . . . .]

I. Gû*f*t yegavîmûnêḍ aîgh gab*r*â amat-ash na*f*shâ haêm vaîrâyêḍ, va na*f*shâ tan aêva*g*âna*g*îhâ *ôl* yazadân avispârêḍ, min zak *frâj* yazadân ôlâ aêḍûn pâhrîjênd va yakhsenund, chîgûn gab*r*â-î mûn gaôtar-î î aîmîḍvâr haît, a*f*ash ṙasan-aê *ôl* gîrûb asrûnayên, va *b*aên *ôl* var*j* va kîshn ân

1. The manuscripts containing the sixth book of the Dinkard indicate the beginning of each of its sections by one of these introductory clauses: *Afashân denâ-ich ângûn dâsht*, (*A*) *Denâ-ich aêtûn gûft*, (*B*) *Denâ-ich paêtâg*, (*C*) *Denâ-ich aêtûn*, (*D*) *Yemalelûnd*, or (*E*) *Gûft yegavîmûnêt.* They sometimes also divide a section into different sentences by marks of punctuation, which the translator has taken care to follow as far as possible and to point out where necessary, in the footnotes to the Pahlavi text, the places in which the pauses in the MSS. are not followed by him. For all divisions into sentences of the following sections the editor and translator is responsible. · This † note-mark is used in the Pahlavi text to show that the word or punctuation is an insertion by the editor. The asterisk* is used to show that the word or punctuation occurs both in DP. and K., but not in DM.—2-2. These words occur in DP. and K.; but not in DM.—3-3. [illegible] in DP., K.; [illegible] in DM.

[Pahlavi]

II. (1) [Pahlavi] (2) [Pahlavi]

III. [Pahlavi]

yezrûnayên, va ôl tamâ aîgh charag frâj yakhsenunêd, va min tamâ aîgh vinâs lakhvâr yakhsenunêd.

II., (1) Gûft yegavîmûnêd aîgh kolâ aîsh kolâ yôm kamist 3 bâr pavan nafshâ tanû lâlâ nigîrishn aîgh: "Am mûn levatâ, Yezada ayûf shaêdâ"? (2) Va hat-ash Yezada levatâ, adîn-ash pavan nafshâ tanû mâhmântar barâ kûnishn, va hat-ash drûj levatâ, min nafshâ tanû apâd-khshâê barâ kûnishn.

III. Gûft yegavîmûnêd aîgh kolâ aîsh-î kolâ yôm hamâr î tanû va rûbân barâ kûnishn aîgh: "-Am li-denâ yôm zak î vashtamûnt, min aîgh vashtamûnt? Afam mâ kard? Min bûnîh aîgh yehvûnt havâ-ôm? Va admat yâtûnt havâ-ôm? Va li-tamâ mâ vabîdûnam? Va admat barâ vazlûnam? Va

1. Thus in DP., K.; DM. [Pahlavi].—2-2. DP., DM. [Pahlavi].—3. Thus in DP.; K., DM. [Pahlavi].—4. Only K. [Pahlavi].—5-5. DM. [Pahlavi].—6. K. [Pahlavi].—7. Only DM. adds [Pahlavi].—8. It occurs in DP.

[Pahlavi text]

IV. [Pahlavi text]

V. [Pahlavi text]

VI. [Pahlavi text]

VII. [Pahlavi text]

---

chîm ba*r*â vazlûnam? Va amat ba*r*â vazlûnam, *ôl* aîgh vazlûnam?"

IV. Gû*f*t yegavîmûnêd aîgh maînûg vîrûyishn gab*r*â bâstân, maînûgân va gaêtâ-ân î shapîr râî, min ahû-mînishn ran*jag* va gûrsag yehvûnêd, dakhsha*g* î maînûg vîrûyishnîh.

V. Gû*f*t yegavîmûnêd aîgh maînûg dûst za*k* yehvûnêd mûn ke*r*fa*g* î va*b*îdûnayên, maînûgân râî va*b*îdûnayên; va mizda min maînûgân bavîhûnêd, lâ min gaêtâ-ân.

VI. Gû*f*t yegavîmûnêd aîgh râd za*k* yehvûnêd mûn na*f*sh*â* va*b*îdûnayên va *ôl* shapîrân yehabûnêd, va rûbân dûshâram râî yehabûnêd.

VII. Gû*f*t yegavîmûnêd aîgh ûstakhânîh î pavan aîsh za*k* shapîr î pavan Yazadân; ûstakhânîh î pavan na*f*sh*â* za*k* shapîr î

1-1. These words do not occur in DM.—2. K. [Pahlavi text]—3. DP. adds [Pahlavi text]—4. MSS. [Pahlavi text] Better [Pahlavi text]—5. DM. repeats [Pahlavi text] by mistake.—6. DP. adds [Pahlavi text]—7. K. repeats [Pahlavi text] by mistake.—8. Thus in DP., K.; DM. omits; DP. adds [Pahlavi text]

pavan rûbân, va ûstakhânih î pavan mandavam zak shapîr î pavan kûnishn î *f*rârûn yakhsenunêḍ.

VIII., (1) Gû*f*t yegavîmûnêḍ aîgh haêm î avîz*ag* zak î aêvâj amat âz ârjûg. (2) Va khratû î avîz*ag* zak î amat aeshma va varena. (3) Va daêna î avîz*ag* zak î amat shem va nang frâj yehamtûnêḍ, barâ spûkhtan va zaḍan tûbân. (4) Va amat haêm vaîrâst khratû maḍ, va amat khratû maḍ daêna maḍ, va amat daêna maḍ vinâs lâ va*b*îdûnayên, va amat vinas lâ va*b*îdûnayên adîn-ash akarj anâ*g* lâ yehvûnêḍ.

IX. Gûft yegavîmûnêḍ aîgh mûn pavan hûnara apastân lakhvâr ô*l* tanû î na*f*shâ va*b*îdûnayên, va pavan mînishn mûn zâb î ôlâ î tanid barâ varḍêḍ, va madam râstîh lâlâ yegavîmûnêḍ, ôlâ bâstân yazadân pavan tanû havâ-and.

1. Only DP. —2-2. Thus in DP.; K. ; DM. —3. K. omits.—4. Occurs in K. only.—5. DM. adds by mistake,—6-6. Thus in K., DM.; DP. Better or .—7. MSS. .

[illegible] X.

[illegible]

XI. (1) [illegible]

(2) [illegible]

X. Gûft yegavîmûnêḍ aigh babâ vishâḍ dârishn aîgh vad-ash anshûtâ ô*l* khâna*g* yehamtûnd; m*â* mûn marḍûm ô*l* khâna*g* lâ yehamtûnd, adîn-ash yazadân ô*l* khâna*g* lâ yehamtûnd, m*â* hamâî yazadân yehamtûnishn ô*l* tam*â* vêsh aîgh anshûtâ yehamtûnishn vêsh; va anshûtâ-ân yehamtûnishn ô*l* tam*â* vêsh aîgh khûrishn va dârishn hashkekhûnd.

XI., (1) Gûft yegavîmûnêḍ aîgh mûn âs vashtamûnêḍ azash den*â* 5 mandavam ô*l* paêḍâ*g*îh yâtûneḍ, zy-ash dakhsha*g* î yasharûbîh: bûndag-mînishnîh va vohûman-dârîh va marḍûm-dûstîh va râḍîh va âsht-kh^{v}ishîh. (2) Va mûn den*â* 5 mandavam ô*l* paêḍâ*g*îh yâtûnêḍ, zy-ash dakhsha*g* î dravandîh: tar-mînishnîh va an-âshtîh va marḍûm-dûshmanîh va aeshma-vanîh va pinîh.

---

1. Occurs in DP.; but not in K., DM.—2. Thus in K., DP.; DM. [illegible]—3-3. Thus in DP., K.; DM. [illegible]—4. Occurs only in DP.—5. Thus in DP., K.; DM. [illegible]—6. Only DM. [illegible]—7. Thus in DP., K.; DM. [illegible]—8. Thus in DP.; K., DM. [illegible]

XII. [Pahlavi text]

XIII. [Pahlavi text]

XIV. [Pahlavi text]

XV. [Pahlavi text]

XVI. [Pahlavi text]

XII. Gûft yegavîmûnêḍ aîgh ôl*á* î dravand marḍûm *f*ratûm shîvanî pavan rûbân yehvûnêḍ, va âkha*r* khavîtunêḍ aîgh: "Fradîpt yegavîmûnam".

XIII. Gûft yegavîmûnêḍ aîgh aêva*g* lâ andag, va 1000 lâ kabad; aêva*g* chabun î maînû*g*, va 1000 za*k* î gaêtâ.

XIV. Gûft yegavîmûnêḍ aîgh pavan gaêtâ râyînishnîh nîrûg 1000 lâ mandavam, va pavan maînûg râyînishnîh nîrûg aêva*g* mandavam za*k*.

XV. Gûft yegavîmûnêḍ aîgh 1000 gab*r*â *ôl* gab*r*â-î pavan gûbishn aêḍûn lâ shâyênd varûyinîḍan, chîgûn gab*r*â-î *ôl* 1000 gab*r*â pavan kûnishn.

XVI., (1) Gûft yegavîmûnêḍ aîgh gaêtâ *f*rehîbûḍ-ârâê gab*r*â maînûg vishû*f*t yehvûnêḍ, va za*k* râî gaêtâ patmânîg, va hand *f*r*âj*

---

1. K. [Pahlavi]—2. DM. adds [Pahlavi]—3. DM. [Pahlavi]—4. Thus in DP., DM.; K. [Pahlavi]—5. Thus in DP., K.; DM. [Pahlavi]—6. DM. adds [Pahlavi]—7. Thus in DM.; DP., K. [Pahlavi]—8. MSS. [Pahlavi]—9. Thus in DP.; K. [Pahlavi]; DM. omits.

[Pahlavi text] (2) [Pahlavi text] (3) [Pahlavi text]

XVII. [Pahlavi text]

XVIII. [Pahlavi text]

âvâyad vabîdûntan chand zak î mainûg lâ vishûpêḍ. (2) Amat-shân nigîrîḍ, dânâgân î shnâsagân pîshînîgân khadîtunt frasâvandîh î chabun î gaêtâ va hamâê-îgîh î chabun î mainûg, va zak î amat gaêtâ râyînishnîh barâ zak î patmânîg aêḍûn lâ shâyaḍ yehvûnt râyînîḍan î amat ôl mainûg lâ vizand-gâr va vishûftâr zak-shân chimîg medammûnast. (3) Va chabun î gaêtâ zak î frêh min patmân frâj shedkûnã, aîgh vad gaêtâ rîzagîh râi zak î shapîr aîgh gaêtâ azash apâr al yehvûnâḍ.

XVII. Gûft yegavîmûnêḍ aîgh dârûg aêvag va vâchag aêvag: dârûg patmân-khûrishnîh, va vâchag hamîshag mînîḍârîh î yasharâîsh.

XVIII. Gûft yegavîmûnêḍ aîgh patmân-khûrishnîh pavan tanû shapîr, va patmân-gûbishnîh pavan rûbân.

---

1. Only DM. adds [Pahlavi].—2. DM. [Pahlavi].—3. In DP. only,—4. Only DM. [Pahlavi].—5. DP., K. [Pahlavi].—6. K., DM. [Pahlavi].—7. Thus in DP.; K., DM. [Pahlavi].—8. MSS. [Pahlavi].—9. Thus in K.; DP., DM. [Pahlavi].—10. DM. [Pahlavi] yasharâê-îh.—11. K. omits [Pahlavi].—12. DM. [Pahlavi].

XIX. Gúf*t* yegavîmûnêḍ aîg̱h gôkârisẖn î kẖûrisẖn pavan tanû s̱hapîr, va gôkârisẖn î aes̱hma pavan rûbân.

XX., (1) Gû*ft* yegavîmûnêḍ aîg̱h min a*v*artanûîh anbîn-bûḍa*g*îh, va min kẖûḍ-*z*ûs̱ha*g*îh zîyân î girân, va min nang paristisẖnîh râs î dûs̱h-kẖan. (2) Kaênavar gab*r*â rûbân lâ bú*j*êḍ.

XXI. Gû*f*t yegavîmûnêḍ aîg̱h lâ aîs̱h mandavam va*b*îdûnt mûn lâ rûbân va*b*îdûnt vad kanun; va lâ aîs̱h mandavam va*b*îdûnêḍ mûn lâ rûbân va*b*îdûnêḍ min kanun *frâj*.

XXII., (1) Yema*lel*ûnd aîg̱h Bâkẖt-â*f*rîḍ gû*f*t aîg̱h: "Vad *F*ras̱ho-*g*arḍ zimân ko*l*â mûn *b*aên gaêtâ ran*j*-spû*j*, s̱hem va gaêtâ amat vakẖdûnt s̱hedkûnã, va amat s̱hedkûnã vakẖdûnt". (2) A*f*as̱h

1. DM. adds [illegible].—2. Thus in DP., K.; DM. [illegible].—3. DP., K. [illegible].—4. K., DM. [illegible].—5. DP. [illegible].—6. Occurs in DP. only.—7. DP., K. omit.—8. Thus in the MSS., better [illegible].—9. DM. adds [illegible].—10. MSS. [illegible].

denâ-ich gûft aîgh: "Mûn denâ râyînêḍ, zak lâ vakhdûnêḍ; va mûn zak lâ khadîtunêḍ, denâ râyînêḍ ; denâ gaêtâ va zak maînûg". (3) Afash denâ-ich gûft aîgh: "Avî-shem yehvûnêḍ mûn shem bavihûnêḍ; va avdûm-ich shem ôlâ nafshâ, mûn shem baên lâ âvâyaḍ". (4) Afash denâ-ich gûft aîgh: "Rîshtag aê tâg amat rôyeshâ-î kolâ mûn gêhân pavan yedâ va rôyeshâ-î li, adînshân barâ naskhûntan lâ tûbân, mâ amat ôlâ-shân frâj âhanchênd li frâj sûyam". (5) Afash denâ-ich gûft aîgh: "-Am avbâm-mînishnîh lâ yehvûnt, vad zak î amat-am avîzagîh min nafshâ va pasand î min Yazadân bavîhûnast". (6) Afash denâ-ich gûft aîgh: "Kolâ aîsh madam mînishn î nafshâ kâr î kûrvârgarîh va dvargarîh va gâzarîh va âhangarîh kardan âvâyaḍ; mâ ãngûn

1-1. DM. [Pahlavi].—2. Thus in DP., K.; DM. [Pahlavi].—3. DM. [Pahlavi].—4-4. DM. [Pahlavi].—5-5. Thus in DP.; K., DM. [Pahlavi].—6-6. Thus in DP.; K., DM. [Pahlavi]; better [Pahlavi].—7. From this point a folio is missing from K.—8. Thus DP.; DM. [Pahlavi].—9. MSS. [Pahlavi].—10-10. Thus in DP.; DM. [Pahlavi].—11. Only DM. inserts [Pahlavi].—12. In DP. only.—13. DM. [Pahlavi].

chîgûn kûrvâr*g*arîh min gard geprahûnêd va narm va*b*îdûnayên, ko*l*â anshûtâ mînishn î na*f*s*hâ* geprahûnastan va narm kardan â*v*âyad; va aêdûn-ich dvar*g*ar dâr an-hâl râst ba*r*â va*b*îdûnayên, ham-gûna*g* anshûtâ mînishn î na*f*s*hâ* *ôl* *f*rârûnîh rûn hishtan va râst dâshtan â*v*âyad. (7) Va ãngûn chîgûn gâ*z*ar jâma*g* khallûnêd, va min rîman dagyâ ba*r*â va*b*îdûnayên; ham-gûna*g* mardûm mînishn î na*f*s*hâ* tâpîdan va garm va*b*îdûnayên; ham-gûna*g* mardûm mînishn î na*f*s*hâ* *ôl* ker*f*a*g* tâpîdan va garm va*b*îdûnayên; ham-gûna*g* mardûm mînishn î na*f*s*hâ* min haêm î saryâ va vinâs*g*ârîh shûstan, va dagyâ dâshtan â*v*âyad. (8) Va ãngûn chîgûn âhan*g*ar âhan tâpêd va garm va*b*îdûnayên; ham-gûna*g* mardûm mînishn î na*f*s*hâ* *ôl* ker*f*a*g* chabun tâ*f*tan va garm dâshtân â*v*âyad."

1. DP. [illegible]—2-2. DM. [illegible]—3-3. These words occur only in DP.—4. DM. [illegible]—5. In DP. only.—6-6. Thus in DP.; DM. [illegible]—7. Thus in DP.; DM. [illegible]—8. DM. [illegible]—9. DM. [illegible]—10. DP. [illegible]—11-11. DP. [illegible]; DM. [illegible]—12. DM. [illegible]—13-13. DM. [illegible]; DP., K. omit—13-14. These words occur only in DM.—15-15. DP., DM. [illegible]

XXIII. [illegible]

XXIV. [illegible]

XXV. [illegible]

XXVI. [illegible]

XXIII. Gû*f*t yegavîmûnêḍ aîgh̲ râḍ za*k* yehvûnêḍ mûn kh̲ᵛâsta*g* min ar*j*ânigân lâ â*v*akh̲sh̲âêḍ; va kh̲ᵛâsta*g* î gab*r*â pavan anaôsh̲a*g* dârish̲n za*k* haît î sa*j*â*g*îhâ ba*r*â yehabûnêḍ, vad avâ*r*ig kh̲ᵛâsta*g* *ôl* gab*r*â ayû*f* gab*r*â *ôl* kh̲ᵛâsta*g* sh̲edkûnayên.

XXIV. Gû*f*t yegavîmûnêḍ aîgh̲ nang-gar za*k* yehvûnêḍ, mûn *ôl* saritarân mandavam yehabûnêḍ.

XXV. Gû*f*t yegavîmûnêḍ aîgh̲ gab*r*â min za*k* î sh̲apîrân dûsh̲âram va avâ*g*îh va ham-pû*r*sa*g*îh vaîrâst-haêm bavihûnêḍ, hûsrûbîh a*v*zâyêḍ, va vehîh î mainûgig.

XXVI. Gû*f*t yegavîmûnêḍ aîgh̲ mûn levat*â* saritarân sâtûnêḍ, pavan haêm sarîtar yehvûnêḍ; va ôl*â*-ich̲ mûn levat*â* *ôlâ* aîsh̲ sâtûnêḍ, mûn lêvat*â* sarîtarân sâtûnêḍ, pavan haêm sarîtar yehvûnêḍ.

---

1. DM. [illegible].—2. Thus in DP.; DM. [illegible].—3-3. DM. [illegible]; DP. [illegible].—4-4. DM. [illegible].—5. DM. omits.

XXVII. [illegible]

XXVIII. [illegible]

XXIX. [illegible]

(1) XXX. [illegible]

XXVII. Gû*ft* yegavîmûnêḍ aîgh rûbân min av-ba*r*s ãngûn tarsêḍ chîgûn tan min vîyâ*v*ân, pava*n* den*â* chîm m*â* *b*aên av-ba*r*s *f*rehist za*k* î ham yehamtûnishn î sarîtarân yehvûnêḍ, va tam*â* aîgh yehamtûnishn î sarîtarân, zîyân î pavan rûbân kaḍad âînîna*g* shâyaḍ yehvûnt.

XXVIII. Yema*l*e*l*ûnd aîgh dastôbar-î gû*f*t aîgh ãngûn chîgûn patîtîgîh rûbân min ko*l*â vinâs dagyâ va*b*îdûnayên, ãngûn khûr-sandîh frehist drû*j* î stahma*g* min rûbân lakhvâr yakhsenunêḍ.

XXIX. Gû*f*t yegavîmûnêḍ aîgh râḍ za*k* bûr*z*îshnîgtar î pavan ared va ran*j* î *b*aên hîch-gûn khûḍ han-dû*z*îshnîh patû*g* bavîhûnêḍ, va *ô*l ar*j*ânîgân yehabûnêḍ.

XXX. Gû*f*t ye*g*avîmûnêḍ aîgh girân hû-pâr navîdvar, va pavan

1-1. DP., DM. [illegible]—2. Thus in DP.; DM. [illegible]—3. DM. [illegible]—4. Thus in DP.; DM. [illegible]—5. DM. [illegible]—6. DP. [illegible]; DM. [illegible]—7. In DP. only.—8. Omitted in DM.—9. Thus in DP.; DM. omits.—10. Here ends the missing folio in K.—11. Thus in DP., K.; DM. [illegible]—12. DP., K., omit.

[Pahlavi text, 11 lines]

kerfag kardan tûkhshâg yehvûnishn; sipâs min maînûgân bavîhûnishn lâ min gaêtâ-ân. (2) Amat mandavam zak yehamtûnêḍ î rûbân dûshâram râî pavan drîgûshih par-yegavîmûnâtan, chârag kâmagîhâ pavan drîgûshih lâlâ yegavîmûnishn; mâ âsânîh î tanû va avâ-bîmîh va avâ-aîmârîh î pavan rûbân azash, va pavan drîgûshih ôlâ lâlâ tûbân yegavîmûnâtan, mûn zak î pavan dâshtan î tanû hû-garâzêḍ min zak î kîm mâḍagtar râmishn vêsh aîgh min zak î vêsh mâḍagtar; va mûn lâ aêḍûn, ôlâ pavan drîgûshih lâlâ yegavîmûnâtan lâ tûbân. (3) Va mûn lâ achâragîhâ, barâ barâ sûḍ î min drîgûshih râî pavan drîgûshih lâlâ yegavîmûnêḍ, adîn-ash pavan bâhar î nafshâ Aharman levatâ vishûdagân min gêhân barâ kard yehvûnêḍ; va baên kolâ

1. DM. adds [Pahlavi].—2. Only DM. [Pahlavi] —3. Thus in DP., K.; DM. [Pahlavi].—4. Thus in DP.; K., DM. [Pahlavi].—5. Thus in DP.; K., DM. [Pahlavi].—6. DM. [Pahlavi].—7. Only DM. adds [Pahlavi].—8. DM. [Pahlavi].—9. K. [Pahlavi].—10. Only DM. omits.—11-11. [Pahlavi] written above the line in DM.—12. Thus in DP.; K., DM. [Pahlavi].—13. DM. [Pahlavi].—14. Inverted in the MSS.—15. DP., K. [Pahlavi]; DM. [Pahlavi].—16. MSS. [Pahlavi]

[illegible]

gâs min za*k* mandavam mûn airangîh î rûbân va dûsrûbîh î tanû yehvûntan lâ shâyaḍ. (4) Na*f*sh*â* tanû pavan râmishn dârishn; va râmishn min za*k* î *f*rârûn mandavam ãn*g*ûn pavan nivâ*c*ishn dârishn chîgûn za*k* î apûrnâê-îg; va ãngûn paḍ-ash tûkhshishn aîgh vad-ash râmishn akar*j* min tanû ba*r*â lâ vazlûnâḍ. (5) Va amat râmishn za*k* mandavam bavîhûnêḍ î amat-ash *ôl* kâma*g* sâ*j*ênd, vinâs a*z*ash shâyaḍ yehvûnt, za*k* mandavam lâ kûnishn; ba*r*â hân mandavam-*î* î amat va*b*îḍûnih-ayên râmishn a*f*zâyêḍ, va vinâs yehvûntan lâ shâyaḍ kûnishn. (6) Va pavan hîch âînîna*g* râmishn min tanû ba*r*â lâ shedkûnishn, mâ apûrnâê-îg kabad amat mandavam za*k* bavîhûnêḍ î amat-ash *ôl* kâma*g* sâ*j*ênd, vinâs a*z*ash shâyaḍ yehvûntan; amat pavan gaôharîgîh î za*k* mandavam î

1-1. DP. [illegible]; K., DM. [illegible].—2. Thus in DP., K.; DM. [illegible].—3. DM. [illegible].—4. K., DM. omit.—5. DM. [illegible].—6. DM. [illegible].—7. DP., K. [illegible].—8. K. [illegible].—9. K. [illegible].—10. DM. [illegible]; DP., K. omit.

[illegible]

bavîhûnêḍ ãngûn kh'ârgûn mandavam ɕhîgûn khûrmâg-î ayûf gûj-î î yehabûnd, khûrsand va pavan râmishn yehvûnêḍ; va dânâgân râmishn î ãngûn arj-âômand khûrsandîh râî gûft yegavîmûnêḍ.

XXXI., (1) Gûft yegavîmûnêḍ aîgh: "Baên sharîtâê-îh aêshma makhîtun va baên a-pâdkhshâê-îh va bîsh, aîgh-at Vohûmanô baên tanû gâs vabîdûnâḍ, mâ mûn Vohûmanô baên tanû gâs lâ vabîdûnêḍ, adîn-ash rûbân baên Garôtmân gâs lâ vabîdûnêḍ. (2) Min âzâr va bîsh-î pavan aîshân kardan rakhîgtar pâhrîj aîgh min nasâê î anshûtâ-ân; mâ âlûḍagîh va rîmanîh î ôl tanû yehamtûnêḍ shûstan va dagyâ kardan kh'ârtar shâyaḍ, aîgh zak î ôl rûbân yehamtûnêḍ î barâ pavan patîtîgîh va pûhal va pazd î girân va dûshvâr adîn-ash shûstan va dagyâ kardan lâ shâyaḍ. (3) Kolâ yôm 3 bâr

1. DP., K. omit.—2. DM. [illegible].—3. DM. [illegible].—4-4. K. omits.—5. Thus in DP., K.; DM. [illegible].—6. MSS. [illegible]; better [illegible].—7. MSS. [illegible].—8. DP., K. ∵ [illegible].—9. For [illegible].

Hvare-s̱haêta yezbakẖûnî, va na*fs̱hâ* tanû ba*r*â ôl Yehân a*v*ispârìs̱hn, va haîtîh va hamâê-îgîh î Ya*z*adân, va an-haîtîh va avìsâîs̱hnîgîh î Aharman va s̱haêdân ba*r*â gûbîs̱hn aîg̱h a*f*dûm ba*r*â ôl an-haîtîh va zaḍa*g*îh yehamtûnd. (4) Va ko*l*â vinâs va mânîd î *b*aên rûz*g*âr pasḵẖâr yehvûntan, pavan den*â* mînis̱hn aîg̱h: 'Tanid lâ va*b*îdûnam', a*z*as̱h a*v*akẖs̱h va pavan patît yehvûnis̱hn. (5) Va ko*l*â yôm kamist 3 bâr na*f*s̱h*â* tanû pavan-ic̱h den*â* hamârînis̱hn aîg̱h: '-Am li-den*â* yôm m*â* vas̱htamûnt va m*â* dâs̱ht, a*f*am bû*z*is̱hn î rûbân râî m*â* ka*r*ḍ va c̱hîgûn-am vas̱htamûntan ka*r*ḍ ayû*f* lâ, va li-den*â* Ya*z*adân aîy*y*âr yehvûnt havâ-and ayû*f* s̱haêdâ'. (6) Va amat varena î tanû *f*râ*j* yehamtûnêḍ, va pavan bûr*z*is̱hn va nyô*g*îh î *f*reh min patmân sa*j*â*g*îhâ aûs̱htâ*v*êḍ, adîn c̱hâr den*â* s̱hapîr amat-as̱h

1. MSS. [Pahlavi].—2. DM. [Pahlavi].—3. DP., K. omit.—4. K. adds [Pahlavi].—5. DM. [Pahlavi].—6. DM. [Pahlavi].—7-7. DM. [Pahlavi] inverted.—8. Thus in DP., K.; DM. [Pahlavi].—9. DM. [Pahlavi].—10. DM. [Pahlavi].—11. DM. [Pahlavi].—12-12. DM. [Pahlavi].—13. Only K. omits.—14. DP., K. [Pahlavi].—15. MSS. [Pahlavi].—16-16. DM. [Pahlavi].—17. K. [Pahlavi].—18. DM. [Pahlavi]

*f*rasâvandîh î tanû va chabun î gaêtâ ô*l* padîra*g* de*b*rûnând. (7) Va den*â* andîshînand, aîgh aêdûn hangâr aîgh: '-Am gû*ft* yegavîmûnêd kar*d*an;' va ô*l* na*f*sh*â* bavîhûnastan den*â* bûr*z*ishn va nyô*g*îh âkha*r*-ich m*â* sûd: Amat-am shedkûnt va ba*r*â vazlûnt â*v*âyad, va amat aêdûn adîn *frâj* lâ vakhdûnam, aîgh-am dard î min ba*r*â shedkûnt va vazlûnt, aôbash lâ yehamtûnêd.' (8) Va anshûtâ-ân den*â* 3 mandavam dûshvâr kar*d*an, amat va*b*îdûnã pad-ash yasharûbtar yehvûnêd. (9) Aêva*g* za*k* î amat-ash kabad-ich tars va zîyân min gab*r*â-î î khadîtunt yegavîmûnêd pad-ash lâ kînîg, va za*k* gab*r*â dûshman va anâ*g*-kama*g* lâ, ba*r*â dûst va nyo*g*îh-kâma*g* yehvûnêd. (10) Aêva*g* za*k* î amat ba*r*â *ôl* jîvâ*g*-î yehamtûnêd aîgh-ash khûrishn vêsh aîgh aê pishn levat*â* levît, va pavan-ich vêsh aôbash madan aîmîd lâ yakhsenunêd, a*f*ash

1. DM. [Pahlavi].—2. Better [Pahlavi].—3. Only DP. omits.—4. DM. [Pahlavi].—5. MSS. [Pahlavi] for [Pahlavi].—6. DM. [Pahlavi]—7-7. DM. [Pahlavi]—8. DM. [Pahlavi].—9. DM. adds [Pahlavi].—10. DM. [Pahlavi].—11. K., DM. [Pahlavi].

marḍûm mûn khûrishn levît madam *frâj* yehamtûnd chand shâyaḍ bâhar yehabûnêḍ. (11) Aêva*g* za*k* î amat gab*r*â î gar*sh*n levat*â* nîsh*â* î gar*sh*n î an-dîḍa*g*, î lâ na*f*sh*â*, pavan vish*g*ar jîvâ*g* *ôl* a*g*avîn yehamtûnd, a*f*ashân khûrishn khûrḍan sîr va khûram ye*g*avîmûnd, va aêva*g* *ôl* tanid a*v*îr-kâma*g*, va âkha*r*-ich za*k* gab*r*â rûbân dûshâram râî levat*â* za*k* nîsh*â* lâ khelmûnêḍ va kâma*g* lâ râyînêḍ.

XXXII., (1) Gû*f*t yegavîmûnêḍ aîgh pavan za*k* î pavan zîndagîh *b*aên â*v*âyaḍ tûkhshâ*g*îh, va pavan za*k* î pavan rûbân *b*aên khᵛish-kârîh, va pavan za*k* î pavan ba*r*â viḍîrishnîh *b*aên vêh-ker*ḍ*ârîh sûḍ-âômand*t*ar; va pavan zîndagîh d*r*avistîh va paḍîkhû-îh va âsânîh va a*v*â-bîmîh va râmishn; va pavan rûbân tûkhshâ*g*îh î pavan ke*r*fa*g*, va pâhrî*j* î min vinâs; va pavan ba*r*â viḍîrishnîh shem va hû-srûbîh â*v*âyishnîg.

1. Thus in DP., K.; DM. *yavyân*.—2. Thus in DP., K.; DM. —3. Only DM. —4. DP., K. repeat —5. MSS. —6. DP., K.

(2) [Pahlavi text]

XXXIII. [Pahlavi text]

XXXIV. (1) [Pahlavi text]

(2) Den*â* hand mandavam za*k* s̲hapîr î mandavam hand mandavam yehvûnêḏ: d*r*avîstîh min paḏmân, va patis̲hn-îh min â*f*rîn, va râmis̲hn min *f*rârûnîh, va âsânîh min k̲hû*r*sandîh, va avâ-bîmîh min avinâsîh, va tûk̲hs̲hâ*g*îh î pavan ker*fag* va min vinâs pâhrîk̲htan min s̲hnâsa*g*îh, va s̲hem va hû-srûbîh î rabâ min kûnis̲hn î nyô*g*.

XXXIII. Gû*f*t yegavîmûnêḏ aig̲h pavan ans̲hûtâ-ân 3 mandavam den*â* hû-c̲hîhrtar: bûrḏîh î lâ min vaḏa*g*îh, va râḏîh î lâ pâḏdahis̲hn, va tûk̲hs̲his̲hn î lâ min mizda î gaêtâ râî.

XXXIV., (1) Gû*f*t yegavîmûnêḏ aîg̲h sipâs-dârîh va pâsdârîh hanâ yehvûnêḏ: mûn den*â* tanû daeza mânâ*g* ba*r*â va*b*îdûnayên, a*f*as̲h

1. DM. omits.—2. MSS. [Pahlavi].—3-3. K., DP. [Pahlavi]; DM. [Pahlavi].—4. DP., K. [Pahlavi].—5. K. omits.—6. MSS. [Pahlavi].—7. DM. adds [Pahlavi].—8. DP., K. [Pahlavi].—9. DM. [Pahlavi].—10. K., DM. [Pahlavi].—11. DM. adds [Pahlavi].—12. Occurs in K. only.—13. Occurs in DP., K.—14. DM. [Pahlavi].—15. Only DM. [Pahlavi].—16. DP. adds [Pahlavi] by mistake.—17. DM. [Pahlavi].—18. Thus in DP.; K., DM. [Pahlavi].

(2)

(3)

(1) XXXV.

---

pâs madam *frâj* va*b*îdûnêḍ, a*f*as͟h yêzata *b*aên yak͟hsenunêḍ, va s͟haêdâ *b*aên aôbas͟h lâ s͟hedkûnayên. (2) Mûn ans͟hûtâîh haît adîn-as͟h min âk͟h*ar* î ôl*â* â*v*âyaḍ yehvûnt, mûnas͟h bû*z*is͟hn î rûbân nimâyêḍ. (3) Pavan haît av-gâm amat na*f*s͟h*â* tanû kar va kûr va gung hûmânâ*g* ba*r*â kûnis͟hn; m*â* kûrîh s͟hapîr c͟hîgûn za*k* mandavam ni*g*îrîḍan va âr*z*û*g* paḍ-as͟h yehvûntan î *ôl* rûbân vizand; va karîh s͟hapîr c͟hîgûn za*k* mandavam vas͟ham-mûntanî hamâr va pû*r*sis͟hnî pavan rûbân a*z*as͟h s͟hâyaḍ yehvûnt; va gungîh s͟hapîr c͟hîgûn za*k* mandavam gû*f*tan mûn a*f*dûm paḍ-as͟h aîrak͟hta*g* va a-bû*z*is͟hnîg yehvûnêḍ.

XXXV., (1) Gû*f*t ye*g*avîmûnêḍ aîg͟h mûn hû-srûbîh min dû-srûbîh, va pasand î s͟hapîrân min sarîtarân, va stâyis͟hn min nikûhis͟hn,

---

1. K. —2. Thus in DP.; K., DM. —3. DM. adds by mistake.—4. Thus in DP.; K., DM. —5-5. Thus in DP., K.; DM. —6-6. Thus in DP., K.; DM. —7. Thus in DP., K.; DM. —8. DM. —9. DM. —10. DM. —11. Thus in DP., K.; DM.

dûshâram î rûbân min za*k* î tanû, aîmîḍ î maînûg min za*k* î gaêtâ lâ shapîr medammûnêḍ, pavan *ôl* na*f*sh*â* ka*r*ḍan lâ tûkhshêḍ za*k* î pavan za*k* âinîna*g* hû-zerkhûnt shapîr; m*â* ôl*â* mûn pavan chîm mûn râî yehabûnt yegavîmûnêḍ lâ tûkhshêḍ, levît mandavam î amat-ash madam yehamtûnêḍ shapîr, aigh nisang zîvishnîh. (2) Marḍûmân na*f*sh*â* tanû lâ chakâḍ ba*r*â gaôbara ba*r*â va*b*îdûnishn; m*â* gaôbara ko*l*â mayâ î madam vârêḍ paḍ-ash ba*r*â yegavîmûnêḍ, va za*k*-ich î pavan chakâḍ vârêḍ shasp aôbash yehvûnêḍ; za*k* î *ol* chakâḍ-ich vârêḍ paḍ-ash ba*r*â lâ yegavîmûnêḍ, va za*k*-ich î a*v*âr*î*g *j*îvâ*g* vârêḍ aôbash lâ yehamtûnêd. (3) Va gaôbara hanâ yehvûnêḍ: aîrmînishnîh, va shapîr-dûstîh, va nyô*g*îh î ôl*â* î tanid kh'âstan va paḍ-ash shâḍ yehvûntan, va pavan na*f*sh*â* tanû dâshtan. (4) Va chakâḍ hanâ yehvûnêḍ: a*v*ar-mînishnîh,

1. Only DM. —.—2. DP., K. —.—3. MSS. —.—4. Occurs in K.—5. DM. —.—6. DM. —.—7. DM. repeats — by mistake.—8-8. DM. —.—9. Written above the line in DM.—10. DM. — —.—11. DM. —.—12. DM. adds —.—13. Better —.—14. MSS. —.—15. DM. adds — by mistake.

[Pahlavi] (5) [Pahlavi]

XXXVI. [Pahlavi]

XXXVII. [Pahlavi]

va shapîr-dûshmanîh va nyôgîh î ôlá î tanid lâ khvâstan va pad-ash bîsht yehvûntan, va pavan nafshá lâ dâshtan. (5) Aîsh pavan aîsh zak tarsh kardan lâ tûbân î aêdûn chîgûn vêh-dûshman anshûtâ pavan nafshá tanû vabîdûnayên; má hamâî amat frâjih va shapîrih va avzûnî î pavan nyôgih î shapirân khadîtunêd, bîsht va tarsh-âômand yehvûnêd; va âvâdîh î yazadân râî frâjih va vêhîh va afzûnî î nyôgih î shapirân baên gêhân hamâî haît.

XXXVI. Gûft yegavîmûnêd aîgh avartûm dânishn zak yehvûnêd î ôl mandavam ayâpêd, va ayâpishn-î zak shapîr mûn zak î lâ khavîtunêd, khavîtunêd aîgh: "Lâ khavîtunam".

XXXVII. Gûft yegavimûnêd aîgh dûsh-âgâs amat lâ hû-nyôgshîdâr, lâ hamâg avzâr.

1. DM. [Pahlavi]—2. Only DM. [Pahlavi]—3. MSS. [Pahlavi]—4. Thus in DP., K.; DM. [Pahlavi]—5-5. Thus in DP., K.; DM. [Pahlavi]—6. DM. [Pahlavi]—7. Thus in DP., K.; DM. [Pahlavi]—8-8. Thus in DP.; K., DM. [Pahlavi]—9. Thus in DP., K.; DM. [Pahlavi]

[illegible] (1) XXXVIII.

XXXVIII., (1) Gû*f*t yegavîmûnêḍ aîg͟h pavan ans͟hûtâ-ân mandavam î a*v*îr nyô*g*: Daêna va haêm va k͟hratû va hûnar va gad*â*. (2) Haêm a*v*zâr k͟hû*g* î *f*rârûn, levat*â* s͟hapîrân sâtûntan, vêhîh a*z*as͟h vak͟hdûntan, va sarîtarîh î pavan k͟hadîtunêḍ min tanû î na*f*s͟h*â* bar*â* k*ar*ḍan. (3) K͟hratû a*v*zâr tars*g*âsîh î *b*aên Ya*z*adân, va dâris͟hn î nyô*g*îh î pavan s͟hapîrân. (4) Hûnara a*v*zâr râstîh va hû-maḍan-îh. (5) Va Daêna a*v*zâr hanâ astûbânîh—astûbânîh hanâ yehvûnêḍ aîg͟h dûst î hû-haêm î dagyâ î s͟hapîr gab*r*â, pavan tanû î na*f*s͟h*â* s͟harîtâ va*b*îdûnêḍ, va yema*l*e*l*ûnêḍ aîg͟h: "Âhû*g* m*â* k͟havîtun-âe yema*l*e*l*ûnî(h) aîg͟h vairâîyam;" va amat-as͟h yema*l*e*l*ûnêḍ nyô*g*s͟hêḍ va *f*ramân-bûrḍâr yehvûnêḍ. (6) Aêva*g*âna*g*îhâ den*â* s͟hapîr: âs͟hkâra*g*îh î pavan minis͟hn va gûbis͟hn va kûnis͟hn.

1. DM. [illegible]—2. MSS. [illegible]—3. MSS. [illegible]—4. DM. [illegible]—5-5. Thus in DP., K.; DM. [illegible]—6. Only DM. omits.—7. Only DP. [illegible]—8. MSS. [illegible]—9-9. Omitted in DM.

(7) [illegible] (8) [illegible] (9) [illegible] (10) [illegible] (11) [illegible]

(7) Rûbân pavan den*â* hand mandavam a*v*ìrtar s͟hâyaḍ bûk͟htan:—pavan sipâsdârîh va k͟hû*r*sandîh va nivâk͟hta*g*ìh. (8) Ya*z*adân tarsgâs yehvûnis͟hn aîg͟h amat s͟hka*f*tìh maḍ yegavîmûnêḍ a*z*as͟h bû*j*ênd, va amat lâ maḍ yegavîmûnêḍ aôbas͟h kîm yehamtûnêḍ; Ya*z*adân hanâ râi hamâî yehvûnd, m*â* aêva*g* ôl*â* î tanid sûḍînênd; va s͟haêdâ hanâ râî anbîn yehvûnd, m*â* aêva*g* ôl*â* î tanid *f*radîpênḍ. (9) Gan*r*âg-mainû*g* naz list na*f*s͟h*â* *f*radi*f*t, va âk͟ha*r* dâmân î na*f*s͟h*â*; m*â*-as͟h za*k* î mînîḍ va va*b*îdûnt va hamâî va*b*îdûnayên zy-as͟h *f*ra*j*âm î na*f*s͟h*â* va dâmân anbîn-bûḍa*g*îh a*z*as͟h yehvûnêḍ. (10) Ans͟hûtâ ko*l*â za*k* î vabîdûnã, amat lâ rûbân a*v*zâyêḍ ayû*f* rûbân lâ kâhêḍ, ham*â**g* a-k͟h'is͟h mandavamîh. (11) Ôl*â*-s͟hân mûn sraôs͟ha-ârâe gaêtâ hav*â*-and, mûn pavan *f*ramân

1. Thus in K.; DP. [illegible]; DM. [illegible].—2. DP., DM. [illegible].—3. K. [illegible].—4. DM. [illegible].—5. Thus in DP., K.; DM. [illegible].—6. Thus in DP., K.; DM. [illegible].—7. DM. [illegible].—8. DP., K. [illegible].—9-9. DM. [illegible].—10. Only DM. omits.—11. DM. [illegible].—12. Thus in DP., K.; DM. [illegible].—13. Thus in DP.; K., DM. [illegible].—14. MSS. [illegible]. **Mark the spelling of the word in the text that follows.**

(12)

(13)

î Aûharmazda sâtûnd, va pavan Aîrân shatrô khûḍâê havâ-and, pavan framân î Aûharmazda zak yegavîmûnêḍ yehvûnêḍ, mûn pavan dastô-barîh âgâsîh î Mânsra-spenda mînêḍ va yemalelûnêḍ va vabîdûnayên. (12) Sraôsha-ârâe râî min Avistâg jîvâg-î paêḍâg aîgh-ash gaêtâ denâ ham-barishnîh î kârân, va ham-patkârishnîh î khratû î sûḍîmandân ; denâ pavan khûḍâyân shâyaḍ, mâ aîrpatân va hû-ârîstân kârîjâr î levatâ an-Aîrân va avârîg-ich varzishn î mas jvîḍ min khûḍâyân lâ yehvûnêḍ ; va hanâ râî khûḍâê î nyôg sraôsha-ârâe gaêtâ haît, azash framân-bûrḍârîh î sraôsha-ârâe framân kerḍârîh yehvûnêḍ. (13) Shapîrân pavan Yazadân ûstakhân âvâyaḍ yehvûntan, aîgh vad-shân min shaêdân va sarîtarân avâ-vizand ; va amat jvîtar, kîm vizand yakhsenund ; va amat-ich shaêdân

1. In K.; DP. omits; DM. [Pahlavi]—2. DM. [Pahlavi]—3. Only DM. omits.—4-4. Only DM. [Pahlavi]—5-5. Omitted in K.—6. Thus in DP., K.; DM. [Pahlavi]—7-7. Only DM. [Pahlavi]—8. DM. [Pahlavi]—9. DM. [Pahlavi]—10. Thus in DP., K.; DM. [Pahlavi]—11. Only DM. [Pahlavi]—12. DM. adds [Pahlavi]—13. DM. [Pahlavi]

XXXIX.

XL.

stahmag yehvûnd va vîshûpishn madam debrûnând, pavan lakhvâr ârâstan madam tûkhshênd; mâ-shân mandavam î nafshâ haît aêdûn natrûnd chîgûn gabrâ nafshâ kadag.

XXXIX., (1) Gûft yegavîmûnêd aîgh kolâ aîsh zak khaditunêd î ghar nigîrêd, va zak vashammûnêd î ghar nyôkshêd, va zak vindêd î ghar bavîhûnêd; zak î maînûg nigîrishn amat-ash gaêtâ kârîh baên gadâ barâ jîvâg jîvâg aêvag-î ayôsh-ash maînûg avî-kâr.

XL. Gûft yegavîmûnêd aîgh Aharman ham-bandishnî min khûd-jûshagîh va a-nyôshîdârîh; afash tanû va khayâ min dûsh-âgâsîh; va yehamtûnishn ôl aeshmavanân, va pat-jânîh min rîmanîh, va aîmîd min an-âshtîh va aburd-framânîh.

1. DM. —2-2. DP. ; K., DM. —3. DM. adds —4. Thus in DP., K.; DM. —5. Inverted in all copies.—6. Only DM. adds here by mistake.—7. Thus in DP.; K., DM. add here by mistake.

XLI.

XLII.

XLIII. (1)

XLI. Gû*f*t yegavîmûnêḍ aîgh â*z*varîh bar nîyâ*z*-âômandîh, va varenîgîh bar pashîmânîh, va khûḍ-jûshag*g*îh bar nîyâ*z*ânîh, va tarmînishnîh bar an-âshtîh, va an-âshtîh bar anbîn-bûḍa*g*îh.

XLII. Gû*f*t yegavîmûnêḍ aîgh gab*r*â za*k* dânâ*g* î dûshman-î khavîtunast aîgh dûst ka*r*ḍan lâ tûbân: "Pavan den*â* lâ tûkhshishn aîgh vêsh zîyân î li lâ â*v*âyêḍ; ba*r*â pavan den*â* a*v*irtar tûkhshishn aîgh-ash pavan li zîyânî ka*r*ḍan lâ tûbân yehvûnêḍ."

XLIII., (1) Gû*f*t yegavîmûnêḍ aîgh vîstâkhû bandag khûḍâê bandag dûshman khûḍâê yehvûnêḍ, hanâ râî m*â* vistâkhû-îh vistârîh, va min vistârîh vistâr-kûnishnîh, va min vistâr-kûnishnîh kabad ras-paḍa*g*îh, va min kabad ras-paḍa*g*îh î bandagân â*z*ârishnî

1-1. MSS. —2. DM. —3. DM. —4. Thus in DP.; K., DM. omit.—5. Thus in DP., K.; DM. —6. MSS. —7. MSS. —8. Thus in DM.; DP., K. —9. MSS. —10. Thus in K., DM.; DP. —11. Thus in DP., K.; DM. —12. DM. —13. DM. —14-14. Only DM. omits.—15-15. Only K. omits.—16. MSS. —17. DM. —18. Thus in DM.; DP., K.

[illegible]

---

va aêshma î khûḍâyân va sa*r*dârân, a*z*ash gûpkûnîhêḍ; va â*z*ârishn va aêshma î khûḍâyân pazd va pâḍ-*f*râs î bandagân, va haîtî amat anbîn-bûḍagîh-ich a*z*ash yehvûnêḍ. (2) Za*k* î pâhlûm húnara va a*v*zâr î pavan paristishnî va nazdîg-mâneshî khûḍâyân va sa*r*dârân han-dar*j* haît aêva*g*ânag-mînishnîh va râ*z*-nihû*f*târîh, m*â* râ*z* î sa*r*dârân han-dishîhâ-tar sa*j*îḍ dâshtan, aîgh vîmârîh va âhû*g* î nîhânig; m*â* vîmârîh va âhû*g* î nîhânig amat-ich *ô*l tanû vizâyêḍ *ô*l rûbân lâ vizâyêḍ; va râ*z* î sa*r*dârân khûp lâ dâshtan *o*l rûbân vizand î girân haît î amat anbîn-bûḍa*g*îh î tanû a*f*ash paḍash vinâs*g*âr yehvûnêḍ. (3) Za*k* mûn *ô*l khûḍâyân va sa*r*dârân lâ dûst, va *b*aên lâ

1-1. DM. [illegible].—2. MSS. [illegible].—3. K. adds [illegible].—4-4. DM. [illegible].—5. Only DM. [illegible].—6-6. DM. [illegible].—7. MSS. [illegible].—8. Thus in DP., DM.; K. [illegible].—9. Thus in DP., K.; DM. [illegible].—10-10. These words are found in DP. only.—11. DM. [illegible].—12. Thus in DP., K.; DM. [illegible].—13-13. DM. [illegible].—14. K., DM. [illegible].

aêva*g*ânâ*g*, ayû*f* k͟hûḍâyân va sa*r*dârân paḍ-as͟h â*z*arḍ yegavîmûnd, a*f*as͟h rak͟hîg va pavan hîc͟h âînîna*g* levat*â* lâ sâtûnis͟hn, va aôbas͟h lâ yehamtûnis͟hn; m*â* amat jvîtar, sa*r*dârân pavan *f*rûḍmânand î girân yak͟hsenund, va gûmânîgîh î aîrmânîh ô*l* mînis͟hn yetîbûnêḍ, va zîyân î girân a*z*as͟h maḍan s͟hâyaḍ. (4) Vindis͟hn î min sa*r*dârân lâ *b*aên zimân ba*r*â pavan rû*zg*âr, va lâ pavan bavîhûnastan ba*r*â pavan a*rj*ânîgîh aîmîḍînis͟hn. (5) Aîrmînis͟hnîh va c͟harp-aêvâ*j*îh va aûstôbârîh va *f*rahângîg-îh va vaîrâst-haêmîh, va pâhrîk͟htagîh min âhû*g*, va hû-sâ*j*a*g*îh î levat*â* ans͟hûtâ-ân, va sâk͟htârîh î ô*l* za*k* î sa*r*dârân, mînis͟hn va medammûnis͟hn î *f*rârûn gab*r*â ô*l* rabâ gâs va bûr*z*is͟hn va a*f*râ*j* patvandêḍ.

XLIV. Gû*f*t yegavîmûnêḍ aîg͟h dânis͟hn-*î* za*k* s͟hapîr amat za*k* î

1. Thus in DP., K.; DM. —2-2. DM. —3. DM. adds —4-4. Thus in DP.; K. ; DM. —5. DM. —6. K. —7-7. DM.

[illegible]

[illegible] (1) XLV. [illegible] (2) [illegible]

[illegible] (3) [illegible]

k͟havîtunêḍ pûr-bûjîs͟hnîhâ k͟havîtunêḍ, va pavan zak î k͟havîtunêḍ nimâyis͟hn lâ vabîdûnayên, va pavan zak î lâ k͟havîtunêḍ stîjag lâ debrûnayên.

XLV., (1) Gûft yegavîmûnêḍ aîg͟h haît mihâyâ mûn a-pasak͟hûnîh pasak͟hûn; va haît kâr mûn akerḍârîh fîrûzîh. (2) Paôryôḍkaês͟hân dend 5 mandavam hâm c͟hâs͟hîḍ, afas͟hân aîrpatistân nyôg madam karḍ:—nafs͟hâ tanû pavan Yêzaḍa dâs͟htan, va ôlâ î tanid pavan Daêna; pavan nafs͟hâ tanû hûs͟hyâr yehvûntan, va pavan ôlâ î tanid hû-kâr; âhûg bîrûn dâs͟htan, va vak͟hs͟hîh andarûn; âhûg î nafs͟hâ k͟hadîtuntan, va vak͟hs͟hîh î ôlâ î tanid; pavan kâr va dînâ î frâj maḍ bahar ôl nafs͟hâ karḍan, va nîrmaḍ ôl ôlâ î tanid.

(3) Mûn hamâg Avistâg levatâ Zand narm, va dend 5 nîrang

1-1. DM. [illegible].—2. MSS. [illegible].—3. MSS. [illegible].—4-4. DM. [illegible].—5. K. [illegible].—6. Only DM. omits.—7-7. These words do not occur only in DP.—8. Thus in K., DM. [illegible].—9. In K. only.—10-10. Thus in DP., K.; DM. [illegible].—11. DP., DM. omit.—12-12. Thus in K.; DP. [illegible]; DM. [illegible].—13-13. K., DM. repeat [illegible].—14. DM. omits.

[illegible]

lâ k͟havîtunêḍ, pavan-ic͟h hû-tûk͟hs͟hîh lâ s͟hâyaḍ s͟hedkûnt pavan âsrûnân gâs yetîbûnastan va *f*ramân yehabûntan: lâlâ-îh *f*rûḍîh î c͟habun, va pîs͟hîh va âk͟ha*r*îh î mandavam, masîh va kasîh î kâr, râs va viḍarg î drû*j*, c͟hâra*g* va ac͟hâra*g* drîgûshîh. (4) Lâlâ-îh maînûg ni*g*îris͟hnîh, *f*rûḍîh gaêtâ ni*g*îris͟hnîh; pîs͟hîh haêm vairâstan, âk͟ha*r*îh k͟hratû pû*r*sîḍan; masîh daêna han-bârîh, kasîh ke*rfag*-garîh; râs ham-pû*r*sagîh, viḍarg nyôs͟hîḍârîh; c͟hâr tûk͟hs͟hâ*g*îh va paḍmânî*g*îh, ac͟hâr k͟hû*r*sandîh va bûnda*g*-mînis͟hnîh. (5) Mûn 10 mandavam lâ pavan a*g*avîn, ba*r*â pavan jvîḍâ*g*îh, hûskârêḍ lâ Paôryôḍkaês͟hîh, ba*r*â aharmô*g* yehvûnêḍ:—maînûg va gaêtâ, va tanû va rûbân, va âsno-k͟hratû va gaôs͟hâô*g*-srûto-k͟hratû, va kûnis͟hn va ba*g*ô-bak͟hta, va Daêna va Mânsra.

1. DM. [illegible]; DP., K. [illegible].—2. DM. [illegible].—3. DP. [illegible].—4. DM. [illegible].—5-5. DM. omits.—6. DM. [illegible].—7. K. [illegible].—8. DM. adds [illegible].—9. Thus in K., DM.; DP. [illegible].—10. DM. [illegible].—11. DM. [illegible].—12. Occurs in DP. only.—13-13. Thus in DP., K.; DM. [illegible].—14. DM. [illegible].—15. DM. [illegible].—16-16. DM. [illegible].—17. DP., K. omit.

(6) Hamâ*g* gaêtâ ared, hamâ*g* dâm ham-ared ha*vâ*-and; ba*r*â mûn pavan hanâ yakhsenunêḍ aîgh hich min den*â* marḍûm î pavan gaêtâ aêva*g*-*î* kam ared î na*f*sh*â* de*b*rûntan lâ tûbân, adinash-ash anshûtâ-dûst yehvûntan lâ tûbân; haêm anshûtâ-dûstîh, va bar î haêm marḍûm-dûstîh. (7) Va marḍûm-dûstîh avinâsîh, m*â* den*â* lâ shâyaḍ yehvûnêḍ aîgh ka*r*ḍan î gab*r*â-*î* râî drû*j* *b*aên gêhân vinâs va*b*îdûnayên, va za*k* gab*r*â marḍûm-dûst. (8) Sipâs-dârîh Ya*z*adân shnâkhtan, va Ya*z*adân shnâkhtan *f*ramân-bûrḍârîh î Ya*z*adân, va *f*ramân-bûrḍârîh î Ya*z*adân avinâsîh, va avinâsîh min drû*j* jvîḍ yehvûntan, va min drû*j* jvîḍ yehvûntan bûkhta*g*îh î rûbân.

(9) Daêna bûn hangarḍîg den*â* aîgh bûn Aûha*r*ma*z*da, va ko*l*â

1. DM. —2. DP., K. —3. MSS. —4. Thus in DP., K.; DM. —5. MSS. —6. K. repeats —7-7. These words occur in DP., K.; but not in DM.—8. DP. —9. K. vêhân.—10. K. omits.—11. Thus in DP., K.; DM. —12. Only DP.

nyôgîh min Ôlâ. (10) Shnâsag î Ôlâ mûn hamâî pavan shnâyishn, va ôlâ hamâî pavan shnâyishn î hamâî pavan hûsh, va hamâî pavan hûsh mûn kolâ mâ minêd va yemalelûnêd va vabîdûnêd min Yazadân.

(11) Barâ anshûtâ-ân denâ hand mandavam î avîr pâhlûm; denâ-cha aêdûn: mardûm-dûstîh va âsht-kh^{v}âyîsh va râstîh va kh^{v}îshâvand-yârîh va aîr-mînishnîh va bûndag-mînishnîh va râdîh va sipâsdârîh va ham-pûrsagîh va patmânîgîh. (12) Dâtô î Aûharmazda, anshûtâ-dûstîh; va dâtô î Vohûmanô, âsht-kh^{v}âyîsh; va dâtô î Arda-vahishta, râstîh; va dâtô î Shatravar, kh^{v}îshâvand-yârîh; va dâtô î Spendarmad, aîr-mînishnîh va bûndag-mînishnîh; va dâtô î Hvardad, râdîh va sipâsdârîh; va dâtô î Amerdâd, ham-pûrsagîh va padmânîgîh.

1. DM. adds —2-2. Thus in DP., K.; DM. omits.—3-3. Only DP., K. omit.—4-4. DM. —5. DM. —6. K. omits.—7-7. DM. —8. DM. ; DP., K. —9. K. —10. Thus in DP., K.; DM.

(13)

(14)

(15)

(16)

(17)

(18)

(13) Hamâ*g* den*â* dâm a*f*zâyishn va vakhshishn min Ôl*â* Mûn hamîshag pavan shnâyishn, ba*r*â amat-ash bîshinênḍ; va hamâ*g* den*â* dâm va dahishn kâhishn va nara*f*sishn min ôl*â* mûn hamîshag pavan bîsh, ba*r*â amat-ash shnâsênd.

(14) A*v*zâr 2 den*â* shapìr: bena*f*sh*â* shapìr yehvûntan, va ôl*â* î tanid shapîr ka*r*ḍan.

(15) Kolâ aîsh den*â* 4 ka*r*ḍan khᵛîsh-*g*ârîh: *F*rasha*g*a*r*ḍ va Dâm-dahishnîh va Rîstâkhi*z* va Tanû-î-pasîn. (16) *F*rasha*g*a*r*ḍ hanâ yehvûnêḍ mûn min drû*j* jvîḍ yehvûnêḍ. (17) Dâm-dahishnîh hanâ yehvûnêḍ mûn den*â* mandavam mînishn va gûbishn va kûnishn shapîr ba*r*â va*b*îdûnêḍ. (18) Rîstâkhi*z* hanâ yehavûnêḍ mûn za*k* î a*f*ash â*v*ôrd yegavîmûnêḍ lakhvâr khavitunêḍ yâîtyûntan.

1. DP., K. —2. MSS. *veshîshn*.—3. DM. —4. Thus in DP., K.; DM. —5. DP., K. ; DM. —6. DM. —7. DM. —8. DP., K. omit.—9. DM. —10. DM. omits.—11-11. Better

(19)

(20)

(21)

(19) Va Tanû-î-pasîn hanâ yehvûnêḍ mûn lakhvâr ôl tamâ khavitunêḍ vazlûntan aîgh barâ yâtûnt.

(20) Mûn hamîshag min denâ 5 mandavam aêvag lâ hamâî nigîrêḍ, taraft yegavîmûnêḍ hûsh va khratû, afash âzûrḍ yegavîmûnêḍ ristag: Afdîh î Yazadân aîgh vad sipâsdâr yehvûnâḍ; shapîrîh î shapîrân aîgh vad madam âmûkhtâḍ; âhûg î nafshâ aîgh vad barâ vaîrâyâḍ; vâchag î Paôryôḍkaêshân aîgh vad rûbân paḍ-ash bûjâḍ; âsrûnîh va artaêshtârîh va vâstryûshîh va hû-tûkhshîh aîgh vad lakhmayâ paḍ-ash bavihûnâḍ.

(21) Min denâ 3 mandavam al mûshîḍ: min yazishn î Yazadân, myâzda, va hanjaman; mûn lâ khavîtunêḍ vazlûntan, lâ vazlûntan

1. Thus in DP., K.; DM. —2. Thus in DM.; DP., K. —3. Thus in DP.; K., DM. —4. K. —5. Thus in DP., K.; DM. —6. Thus in DP., K.; DM. —7. Thus in DP., K.; DM. Better *bûjîhâḍ*.—8. DM. adds —9. Only DM. inserts by mistake.—10. Thus in DP., K.; DM.

shapîr aigh vazlûntan. (22) Mûn *b*aên *ô*l ya*z*ishn î Yazadân vazlûnêḍ, pavan maînûg vîrûyishnîh *b*aên vazlûnishn, va *f*rârûn nîrûgîh levat*â* dârishn, va yesharâîsh levat*â* ba*r*â yâîtyûnishn. (23) Mûn *ô*l myâzda î shapîrân vazlûnêḍ, pavan aîr-mînishnîh *b*aên vazlûnishn, va khû*r*sandîh levat*â* dârishn va shnâyishn levat*â* ba*r*â yâîtyûnishn. (24) Mûn *ô*l han*j*aman vazlûnêḍ pavan marḍûm-dûstîh *b*aên vazlûnishn, va râst gûbishnîh levat*â* dârishn, va âshtîh levat*â* ba*r*â yâîtyûnishn.

(25) Pûrsîḍ aigh: "Shapîrîh shapîr ayû*f* a*v*zâr?". (26) Gû*f*t havâ-t: "Amat a*v*zâr shapîrih râî *b*aên â*v*âyaḍ, sa*j*îḍ khavîtunastan aîgh rabâ a*v*zâr yehvûnêḍ mûn shapîrîh *ô*l na*f*sh*â* ka*r*ḍ ye*g*avîmûnêḍ."

[End of Book VI.]

1. Thus in DP., K.; DM. [Pahlavi].—2. DP., K. [Pahlavi].—3. Thus in DP., K.; DM. [Pahlavi].—4. Thus in DM.; DP., K. [Pahlavi].—5. DM. adds [Pahlavi] by mistake.—6-6. Thus in DP., K.; DM. [Pahlavi].—7. DM. [Pahlavi].—8. DM. [Pahlavi].—9. Thus in DP., K.; DM. [Pahlavi].—10-10. DM. [Pahlavi].—11. DM. [Pahlavi].

THE DÎNKARD.

BOOK VII.

[The Pahlavi Zarathûshtra-nâmah.]

INTRODUCTION.

Shnâyishn î Dâdâr Aûharmazda, pavan-ich spûr âfrîgânîh va vispa-âgâsîh paêsîd Daêna Mazdayasna, baên gêhân.

(1) Haftûm madam afdîh î Daêna Mazdayasna mahist âshtag, Spîtâmân Zaratûhshtra; zak *mâ ôlâ* varjâvand pavan Aûharmazda âshtagîh; afash Daêna pavan gûbishn î Aûharmazda yehvûnt baên Vishtâspô malkâ kaêshvarîgân âfrîgânîh-astan, min "Nikîz î Veh-Daêna". (2) Barâ pîsh min zak *mâ* Vêh-Daêna chîhar[6], va dahishn rûbâgîh, afash padiraftâr î fratûm pavan maînûg va gaêtâ; va min zak âkhar vakhshvarân va paristagân va yaîtyûntârân î baên zimânag vad yashtô-fravâhar Zaratûhshtra, afashân nisang-î min

1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]—3-3. DM. [illegible]—4-4. DM. [illegible]—5-5. DM. [illegible]—6. Better *chîsra*.

gûbis̱ẖn va var*j*, mûn paḍ-as̱ẖ *b*aên ans̱ẖûtâ pavan vak̲h̲s̱ẖvarîh vâ*v*arîh-ast hav*á*-and, nipis̱ẖt c̱ẖimîg.

(3) Hav*á*-t min Daêna Ma*z*dayasna "Nikî*z* î S̱ẖapîr-Daêna" c̱ẖîhar Aûha*r*ma*z*da haêm a*f*as̱ẖ dânis̱ẖn, pavan hamô-îyâ*f*tîh î *f*ratûm dâm Vohûmanô Amaesûspend, va rûbâ*g*îh *f*ratûm maînûg-îhâ *b*aên Amaesûspendân a*v*â*r*îg ya*z*adân, maînûgân ya*z*adân; va gaêtâîhâ *b*aên Gâyô*g*marḍ î *f*ratûm gab*r*â pavan hangarḍîg bûndag paḍîra*f*târîh î min Dâḍâr Aûha*r*ma*z*da. (4) Va nîyâ*z*a*g* vichârtârîh î *b*aên na*f*s̱ẖ*á* zimâna*g* pavan mînîḍârîh, va paḍ-as̱ẖ vânîḍâr-as̱ẖ î drû*j* î za*k* zimâna*g* va paîtîyâra*g*; a*z*as̱ẖ min Dâḍâr âmû*g* mînis̱ẖn hamâ*g* za*k* î Aûha*r*ma*z*da *b*aên gûbis̱ẖn *f*ratûm.

(5) Min S̱ẖapîr-Daêna paêḍâ*g*îh î madam yehvûnis̱ẖn dahis̱ẖnîh î sipâs î Ôl*á* î Yehvûnînîḍâr va Dâḍâr, Spenâ*g*-maînûg; madam ans̱ẖûtâ *f*ratûm nîyâ*z*a*g* den*á*, aîg̱ẖ: "Nyô*g* len*á* Aûha*r*ma*z*da dahis̱ẖn hav*á*-

1. DM. —2. DM. —3. DM. —4-4. DM. —5. DM. Better

ôm"; va zak î afdûm madam bûkhtagîh çhâr î anshûtâ pâhlûm denâ, aîgh: "*Gayân* kûnishn pâhlûm, kanun amat-ash vîmârînêḍ ahvân î anshûtâ, kanun amat Aîb-gaḍ ôl dâmân maḍ." (6) Anshûtâ-ân î min patvand î Gâyôgmarḍ mandavam-î denâ shapîr amat kâr va kerfag vabîdûnayên, afash kûnishn zak î nafshâ hamaêstâr drûj vânîḍan—andâzag dahishnîg ôl patvandîg—aîgh: "Tân kolâ aêvag frîjvânîg haît nafshâ hamaêstâr drûj vânîḍan"; zak î paḍ-ash yehvûnêḍ a-paîtîyâragîh va avijagîh î dâm min Aîb-gaḍ; va haît zak kâr mûn Dâḍâr î dahishn aôbash yehabûnt.

(7) Va denâ-ich min Shapîr-Daêna paêḍâg aîgh pavan zak î gûbishnîh arshûkhta Gâyôgmarḍ ôl zak î Amaesû-spendân hû-ahûîh maḍ [aîgh Garôdemânîg]. (8) Va âkhar min Gâyôgmarḍ, baên zimânag zimânag î vad yashtô-fravâhar

1. DM. adds —2. DM. —3. DM. —4. DM.
—5 DM.

Spîtâmân Zaratûhûs̲h̲tra, hamâî bâhar azas̲h̲ c̲hand dânîs̲h̲n î âgâsîh, va kûnis̲h̲n bûjis̲h̲n î ans̲h̲ûtâ î zak av-bâm, mûn paḍ-as̲h̲ ôl paêḍâgîh maḍ; va âvâyis̲h̲nîg yehvûnt mâ pavan ham-pûrsagîh î ôl Dâḍâr, va mâ pavan k̲h̲ayâ madam bûrḍârîh î avartarîg pavan Dâḍâr framân î min Yazadân baên S̲h̲apîr-Daêna paêḍâg, s̲h̲em parvastag î vak̲h̲s̲h̲var va paḍîraftâr va râyînîḍâr manîtuntag.

(9) C̲h̲îgûn viḍarḍ Gâyôgmarḍ, daḍîgar min gaêtâ-ân ôl Masyê va Masyânî, î Gâyôgmarḍ fratûm zâg, pavan gûbis̲h̲n î Aûharmazda paêḍâg; aîg̲h̲, gûft ôl ôlâ-s̲h̲ân amat-as̲h̲ yehabûnt yehvûnt havâ-and, aîg̲h̲: "Gabrâ-îḍ, yehabûnt havâ-îḍ abû î abû harvisp î ahû î ast-âômand, va aêḍûn lakûm gabrâ al s̲h̲aêdân yazîḍ; mâ-am bûndag-mînis̲h̲nîh yak̲h̲senunis̲h̲n ôl lakûm pâhlûm frâj yehabûnt, aîg̲h̲ kâr va dâḍistân bûndag-mînis̲h̲nîhâ barâ nigîrîḍ."

1-1. DM. [illegible].—2. DM. [illegible]; DP., K. [illegible].—3. DM. [illegible].—4. DM. [illegible].—5. DM. [illegible].

(10) [illegible]

(11) [illegible]

(12) [illegible]

---

(10) Afashân stâyîḍ Dâḍârîh î Aûharmazda, va madam raft havâ-and pavan khᵛîsh-gârîh, afashân karḍ kâm î Dâḍâr, paragânînîḍ kabad kâr î gêhân sûḍ, varzîḍ khvaêtûg-das pavan zerkhûnishn, patvandishn, va pûr rûbishnîh î baên gêhân dahishnân, î anshûtâ kerfagân pâhlûm. (11) Nimûḍ Dâḍâr ôl ôlâ-shân jûrḍâg zarîtunishnîh, chîgûn pavan gûbishnîh î Aûharmazda paêḍâg, aîgh: "Hanâ lak, Masyê! î tôrâ, afat hanâ jûrḍâg, afat ôlâ-shân avzâr î avarîg; min kanun jrâj lak shapîr khavîtûn-âe."

(12) Denâ-ich min Vêh-Daêna paêḍâg aîgh-ash gûft Aûharmazda ôl Hadish, pavan yesharâîsh madam arjânîg, aêvag min yazadân, aîgh: 'Hadish! î pavan yesharâîsh madam arzânîg, madam sâtûnêsh ôl Masyê va Masyânî va zâk-ash zak î varz î jûrḍâg lakhmayâ min Masyê va Masyânî, zak î ôlâ-shân âfrînînêsh, aîgh: "Lâlâ min lakûm hanâ jûrḍâg yehamtûnâḍ, chîgûn min

---

1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]—3. DM. [illegible]—4. DM. [illegible]—5. DM. [illegible]—6. DM. [illegible]—7. DM. [illegible]—8. DM. [illegible]

Aûharmazda va Amaesûspendân barâ ôl lakûm maḍ; min lakûm barâ ôl patvandân î lakûm jûrḍâg yehamtûnâḍ pavan apaîtîyâra-gârîh î min shaêdân;" srâyishn Ahûnavar 2 pavan lakhvâr yegavîmûnishnîh ì shaêdâ va drûj'.

(13) Va sâtûnt Hadish, pavan yasharâîsh madam arjânîg, ôl Masyê va Masyânî; afash zadîḍ zak î varz î jûrḍâg lakhmayâ min Masyê va Masyânî î afashân yehabûnt; afash ôlâ-shân âfrînînîḍ, aîgh: "Lâlâ min lakûm hanâ jûrḍâg yehamtûnâḍ, chîgûn min Aûharmazda va Amaesûspendân barâ ôl lakûm maḍ; min lakûm barâ ôl patvandân î lakûm yehamtûnâḍ pavan apaîtîyâra-gârîh î min shaêdân"; afash srûḍ Ahûnavar 2 pavan lakhvâr astishnîh î shaêdâ va drûj. (14) Va min yazadân nikîzishn maḍ havâ-and Masyê va Masyânî ôl-ich vastarg-kerḍârîh, va shapânîh, va ahû-garîh, va daûr-garîh î kâdâ, va varzîgarîh va vâstryûshîh î pîshîgân, va

1. DM. [Pahlavi]—2. DM. [Pahlavi]—3. DM. [Pahlavi]—4-4. DM. omits. See § 12 above.—5-5. DM. [Pahlavi]—6. DM. × [Pahlavi]

kîrû*g*-s̲h̲ân *f*ratûmîh; va sâtunt min ôl*â*-s̲h̲ân pavan patvand handâ*z*a*g* dahis̲h̲nîg, va gêhân vastaris̲h̲nîg *ô*l pîs̲h̲a*g*ân *b*aên pîs̲h̲a*g*ân pûrîh.

(15) Va âk̲h̲a*r* min za*k* vak̲h̲s̲h̲ madam-baris̲h̲nîg maḍ *ô*l Sâma*g*, î ôlâ-s̲h̲ân ba*râ*, va ham-patvandân madam nyâ*k*-ic̲h̲, î *ô*l kaês̲h̲var kaês̲h̲var va kûsta*g* kûsta*g* î gêhân, za*k* darnâê mûn Dâḍâr *ô*l za*k* kaês̲h̲var va kûsta*g* vic̲h̲îḍ; a*z*as̲h̲ sâtûnis̲h̲n va vastaris̲h̲n pûrîh yehvûntan î ans̲h̲ûtâ pavan kaês̲h̲var kaês̲h̲var va kûsta*g* kûsta*g*.

(16) Va pavan hân av-gâm maḍ *ô*l Vâêgereḍa va Haôs̲h̲yanga î Pîs̲h̲dâḍ, madam nivârḍan î *b*aên gêhân dâḍ î dah*g*ânîh, gêhân var*z*îḍârîh, va dahyûpatîh, va gêhân pâna*g*îh. (17) A*f*as̲h̲ân pavan ham-hak̲h̲a*g*îh va Daêna dâḍî va ham-nîrû*g*îh nivârḍ dahyú-patîh va var*z*îḍârîh î gêhân pavan rûbâ*g*îh va nîvâris̲h̲n va patvandis̲h̲nîh î Aûha*r*ma*z*da dâmân va Daêna dâḍ î Aûha*r*ma*z*da.

1. DM. [illegible].—2. DM. [illegible].—3. DM. [illegible].—4. DM. [illegible].—5. DM. [illegible].—6-6. [illegible].—7-7. DM. [illegible].

(18)

(19)

(20)

(18) A*f*ash zaḍ, Hâôshyanga, pavan za*k* gad*â* 2 srîshûta*g* za*k* î Mâzana shaêdâ, 7 âmûkht-shûta*g* î Aêshma.

(19) Min za*k* âkha*r* maḍ ô*l* Takhmûrapô î zayan-âvand; a*f*ash vânîḍ pavan za*k* gad*â* shaêdâ va anshûtâ î vaḍa*g*, yâtû*g* va parîg; a*f*ash lakhvâr ramîtunt aû*z*dîs-parista*g*îh, va rûbâ*g*înîḍ *b*aên dâmân nîyâyishn va paristishn î Dâḍâr; a*f*ash de*b*rûnã Gan*r*âg-maînûg *frâj* vasht ô*l* asp karp 30 zimistân.

(20) Va maḍ *b*aên hân zimâna*g*, pavan za*k* î Aûha*r*ma*z*da ham-pûrsa*g*îh, ô*l* Yima-shaêta î Vîvangahânân; a*f*ash min 4 pîsha*g* î Daêna î haît âsrûnîh va arataêshtârîh va vâstryûshîh va hû-tûkhshîh meka*b*lunã, 4 pîsha*g* î haît âsrûnîh va arataêshtârîh va vâstryûshîh va hû-tûkhshîh, va paḍash *f*râkhû-înîḍ va vârînîḍ va vakhshînîḍ gehân, va nîvârḍ pavan

1. DM. —2. DM. —3-3. DM. —4. DM. —5-5. DM. —6-6. DM. —7-7. DM.

patmân î aôj dâm amarg va azarmân va asûdiṣḥn va apûyiṣḥn va *f*râkḥû va pôrû-ṣḥaêtîh. (21) Va *b*aên Vêh-Daêna pavan gûbiṣḥn î Dâḍâr Aûha*r*ma*z*da ô*l* Yima paêḍâ*g*, aîgḥ: "Adîn za*k* î li gêhân *f*râdîn [aîgḥ mara*g* vêṣḥ ba*r*â va*b*îdûnã], va adîn za*k* î li gêhân vârîn [aîgḥ frapîhtar ba*r*â va*b*îdûnã], va adîn min li meka*b*lûnã gêhân srâyiṣḥn va parvariṣḥn va sa*r*dârîh va madam-ni*g*âsdârîh, aêḍûn *b*a*r*â vabîdûnã aîgḥ aîṣḥ madam ôl*â* î tanid rîṣḥ va zîyân ka*r*ḍan lâ tûbân yehvûnâḍ." (22) A*f*aṣḥ meka*b*lûnã va ka*r*ḍ Yima çḥîgûn-aṣḥ *f*ramûḍ Aûha*r*ma*z*da. (23) A*f*aṣḥ pavan ham gad*â* *f*râkḥûînîḍ zimîg 3 srîṣḥvâta*g* min za*k* mas çḥîgûn pîṣḥ min za*k* yehvûnt; a*f*aṣḥ ka*r*ḍ, pavan za*k* î ôl*â* kḥûdâê-îh, amarg pâh va vîr va hân dahiṣḥn: mayâ, aûrvar va kḥûriṣḥn, va kḥûriṣḥn an-a*v*sâyiṣḥn. (24) Va den*â*-içḥ min Ṣḥapîr-Daêna paêḍâ*g*, aîgḥ-aṣḥ ka*r*ḍ gêhân

1-1. DM. .—2-2. DM. .—3. DM. .—4. DM. frapshtar.—5. DM. .—6. DM. .—7. DM. .—8. DM. for .—9. DM. repeats .—10-10. DM. .

pavan basîmîh chîgûn Garôḍemâna; a*f*ash min Dâḍâr vispô-â*g*âs *f*ramân, madam natrûntan î dâm min avìsâîshn pavan Malkôshân zimistân, ka*r*ḍ Yima-ka*r*ḍ-vara, va hân-ich kabad a*f*dîh min Shapîr-Daêna paêḍâ*g*.

(25) Va maḍ *b*aên hân av-bâm, min Dâḍâr *f*ramân, ô*l* Fraêḍûn î Âspîgânân amat yehvûnt *b*aên búrḍâr aûrûs*v*ar, min vâstryûshîh bâhar î Daêna pisha*g* pavan khelkûnishn min za*k* î Yima gad*â* va paḍ-ash *f*irûzgarîhêḍ; va Fraêḍûn, pavan za*k* *f*irûz*g*arîhêḍ, pasakhûn-gû*f*târ yehvûnt Dahâ*g* min bûrḍâr aûrûs*v*ar; a*f*ash darḍînîḍ va starḍînîḍ za*k* vas-aô*j* drû*j*. (26) Maḍ ô*l* 9 sâla*g*, *f*râ*j* sâtûnt madam za*k* î ôl*â* makhîtunishn; a*f*ash pavan za*k* *f*îrûzgarîh vânîḍ Dahâ*g*, bûkht va âsânînîḍ a*z*ash dâmân, vânîḍ Mâzandarân mâḍîgân, spûkht za*k* î ôl*â*-shân vizand va zîyân min kaêshvar î Hvanîras, bûkht Hva-

1. DM. only.—2. DM. Malkôsân.—3. DM. —
4. DM. Better:

nîras kaêshvar bar*â*-rân 3. (27) A*f*ash, min vâstryûshîh î Daêna sadîgar pîsha*g*, vîshû*f*tan î *sij* va akhdagîh spûjîdan ba*z*eshgîh nimûḏ ô*l* anshûtâ-ân, va hân-ich kabad kar*ḏ* a*f*ḏ va gêhân sûḏ-*g*ârîh.

(28) Va maḏ *b*aên Fraêḏûn zîndagîh ô*l* Aîrîch î Fraêḏûnân ham vakhsh min Dâḏâr a*v*ar-barishnîh, va paḏ-ash par*g*anand va var*z*îḏ aîrîh dâḏ gûshîdan—za*k* î pâhlûm yâna pavan khᵛâyishnî min abû, î Fraêḏûn—a*f*ash maḏ min Dâḏâr za*k* yâna pavan â*f*rîn î Fraêḏûn.

(29) Va maḏ *b*aên am ô*l* nâ*f* î Fraêḏûn, Aîrîch nâ*f*; sâtûnt levat*â* Naîryôsanga yê*z*ata ô*l* Mânûsh-gar, a*z*ash pûr rûbishnîh yehvûnt î Aîrîchân taôkhma*g*. (30) Va maḏ ô*l* Mânûsh-chîhr î Aîrân dahyûpat, ...sh paḏ-ash kar*ḏ* kabad a*f*d-*kar*ḏ kâr, va vânîḏ Siram va Tû*j* pavan za*k* î Aîrîch kîn,

1-1. DM. [illegible].—2. DM. [illegible].—3. DM. [illegible] nômûḏ. Better [illegible].—4-4. DM. [illegible].—5. DM. adds [illegible].—6-6. DM. [illegible].—7. DM. [illegible].—8. DM. [illegible].—9. DM. [illegible].—10. Better [illegible] Mânûsh-khûr.

(31)

(32)

pasakhûn-gûftâr yehvûnt frâkhû avô an-Aîr matâ, va nîvârḍ khûḍâê-îh î Aîrân, frâkhû-înîḍ va âvâḍînîḍ Aîrân shatrô, firûzînîḍ Aîr matâ madam an-Aîrân.

(31) Pavan hân zimânag maḍ ôl Aûzôbô î Tûmâspân, î Mânûsh-chîhr î Aîrân dahyûpat nâf; pavan zak vakhsh va gadâ ham-dast zerkhûnishn, maḍ ôl purnâê-gârîh va marḍ-patmânîgîh baên apurnâê-gîh; pavan varz-gârîh vishâḍ ôl Aîrân matâ-ân vârân-mâḍ; madam sâtûnt ôl makhîtuntan î an-Aîrân, spûkhtan va bâîvârînîḍanî min Aîrân shatrô; afash makhîtunt Aîrân shatrô avâsînîḍâr dahîg-yâtûg, mûn abû î ôlâ ham-khun-nushagân bîmînîḍ, Frangrâsîyâg î Tûr, va vakhshînîḍ va âvâḍînîḍ Aîrân shatrô, va afzûḍ baên Aîrân shatrô kabad rûḍân va rûḍistâgân.

(32) Pavan hân zimânag maḍ ôl Sâmân Kerêshâspô min

1-1. DM. —2. DM. —3. Generally spelt —
4-4. DM. —5-5. DM. —6. DM. —7-7. DM.

[illegible]

(33) [illegible]

(34) [illegible]

arataêshtârîh bahar î dadîgar Daêna pîshag, pavan bakhshishnî min zak î Yima gadâ; afash pad-ash makhitunt gaz î Srôbô-vara î aspô-hanpâr va gabrâ-hanpâr, va Gandarevô î zahar-pâshnân shaêdâ, hân-cha kabad shaêdâ dahishn paîtâr va dâm mrenchînîdâr drûj.

(33) Pavan hân zimânag mad ôl Kaê-Kabâd î Kayân niyâg; pad-ash nîvârd Aîrân khûdâê-îh, madam nafshâ patvast khûdâê-îh, pavan Kayân taôkhmag kabad kard pad-ash varchâvandîh dâmân sûd-gâr.

(34) Va mad ôl Pâtakhsrôbô î Aîryêfshvâ î Tâz î Tâzîgân malkâ, pavan Ashavahishta Amaesûspend âshtagîh, afash pazd-înîdan pad-ash min nafshâ ram âz shaêdâ levatâ 'Amâul-bâtag[8] pavan mrenchînîdan î zak î narm narm ôl zak ram dûbârist yegavîmûnâd; pavan lâlâ-îh frinamishnîh î bâhar î ôl ratû î bû-land min Ashavahishta Amaesûspend nimâyishn, chîgûn zak bâhar î

1. DM. [illegible].—2. Better [illegible].—3. DM. reads it [illegible] *shem*.—4-4. DM. [illegible].—5-5. DM. [illegible].—6. Completed......[illegible].—7-7. DM. [illegible].—8. It may be a pahlavicised form of some such Arabic proper name as عمولالباطل *'Amûl-ul-bâtil*.

mâhîg karpô pavan rûḍ ne*f*lûnastan, va ô*l* ya*z*ishn î Zaratûhsh*tra* maḍan paêḍâ*g*.

(35) Pavan hân *z*imâna*g* maḍ ô*l* Kaê-Arsh brâtarân, î Kabâḍ nâ*f* yehvûnt hav*â*-and; paḍ-ash harvispô arvand va ta*g*îg pâhrî*j* hav*â*-and, va shka*f*t ke*r*ḍârîh; va min ôl*â*-shân za*k* î mas akh Kâê-Ûsa madam vakhdûnt khûḍaê-îh î haft-kaêshvar, yehvûnt kabad-var*z*ân va pûr-gad*â*.

(36) Va ham *z*imâna*g* maḍ ô*l* Aôshnara î pûr-zîra yehvûnt î min za*k* î Yima gad*â*; amat yehvûnt *b*aên amîtar kare*z*d*â* a*f*ash âmûkht pavan gûbishnî min amîtar ashkûm kabad a*f*dîh ô*l* am; a*f*ash pavan zerkhûnishn zaḍ Ganâg-maînûg pavan pasakhûn-gû*f*târîh î prashnân î mar î *F*râchyâ î dîv-yastô. (37) Va maḍ ô*l* *f*ramâḍârîh î Kâê-Ûsa, yehvûnt pavan za*k* î ôl*â* khûḍâê-îh î haft-kaêshvar râyînîḍâr; a*f*ash, ahû-pat, âmûkht vîmond

1. DM. —2. DM. —3. DM. —4-4. DM. —5-5. DM. —6-6. DM. —7. DM.

gûbishnîh hân-cha kabad mardûm sûd frahâng, va airâkht[9] havâ-and[9] an-Aîr pavan pasakhûn-gûftârîh, han-darzînîd Aîr matâ pavan zak î hû-frâkht-tûm handarz.

(38) Va mad ôl Kaê-Sîyâvakhsh î bâmîg; pad-ash dîsîd Kanga-daeza î afd-kard pavan Andar, va dârishnîh va pânagîh va kabad varchô gadâ va râz î Daêna-î azash, va vairâyishn î avbâm, va lakhvâr-ârâstârîh î Aîrân khûdâê-îh, va lakhvâr-patvandishnîh î amâvandîh va fîrûzgarîh ôl zak î Aûharmazda Daêna paêdâg.

(39) Mad ôl Kaê-Haôsrava î Sîyâvakhshân, pad-ash vânîd va zad Frangrâsîyâk î Tûr î yâtûg, afash ham-vishûdag Vakyiragân, Kêrêsavazda va hân kabad gehân-mrênchînîdâr saryâtar; va âyûkht ôl zak aûzdîs-châr î madam bâr î Vara-Chaêchasta makhîtuntan shkastan, zak î shkaft drûjîh. (40) Âvây-ishnîgîh î pavan Frasho-gard avzârîh râî, pavan namîch î min zak

1. Better ... —2. DM. ...—3-3. DM. ...—4-4. DM. ... Kaê-Khôsrôb.—5. DM. ... nigîrishn.—6-6. DM. ...—7. DM. ...—8. DM. ...—9-9. Or, airâkht-âômand.

vakhsh aêvarzîḍ ôl râzîg jîvâg, aîgh paḍ-ash amarg dâshtâr î tanû vad Frasho-garḍ, pavan Dâḍâr kâm.

(41) Va min zak âkhar maḍ ôl Spîtâmân Zaratûhshtra ôl Dâḍâr Aûharmazda ham-pûrsagîh, afash paḍîraft min Vispô-âgâs Dâḍâr Aûharmazda âfrînîḍ azash gâs, hangarḍîg va aûshmûrḍig-ich âsrûnîh va arataêshtârîh va vâstryûshîh va hû-tûkhshîh dânishn kûnishn âgâsîh, hâm-bâr î Daêna Mazda-yasna yâîtyûntan pavan Dâḍâr framân ôl Kaê-Vishtâspô malkâ, rûshnînîḍan pavan zak î mas rûshnîh baên ôlâ Avartûm yazadân Dahyûpat kaêshvar frazânagân, rubâgînîḍan baên kaêshvar î 7 pavan hû-sakhunishnîh î min dâm patvandishnî ôl Frasho-garḍ; (42) va paḍ-ash kerḍârîh î ôlâ î pûsrân Aûshîḍar, Aûshîḍar-mâh va Saôkshâns Frasho-garḍ baên ahvân î dâmân î Aûharmazda amarg; va nisang ayâtar afash varchô gadâ afdîh nisang-î azîr nipisht va vandîḍ yegavîmûnêḍ.

1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]—3-3. DM. [illegible]—4. DM. [illegible]—5-5. DM. [illegible]—6. DM. [illegible]—7. DM. [illegible]—8-8. DM. [illegible]

(43) [illegible]

(44) [illegible]

(I.) [illegible]

(43) Va hân-ich yehvûnt hav*â*-and pîsh min Zaratûhsht*ra* vakhshvar, î *b*aên Daêna î Ma*z*dayasna ayû*f*t shem; m*â* paêḍâ*g* aîgh gâs-îhâ min maînûgân hand-*î* ô*l* ôl*â* î pîshôpâê-tar gha*l* maḍ; marḍûm pavan kh*v*âyishn pû*r*sishn î za*k* mandavam aêḍûn gira*f*târ yehvûnt hav*â*-and, chîgûn kanun pavan kh*v*âyishn pû*r*sishn î Daêna; za*k* *z*imâna*g* gha*l* â*v*âyîḍan kanun lâ â*v*âyaḍ, m*â* ko*l*â marḍûm pavan Daêna â*g*âs ka*r*ḍ yegavîmûnd. Nîyâyishn Zaratûhsht*ra* î Spîtâmân yasharûb-*f*ravâhar!

(44) Kanun ye*k*tîbûnîhêḍ madam varch va gad*â* va a*f*dîh î Daêna Ma*z*dayasna vakhshvar, dahishnân pâhlûm, yashtô-*f*ravâhar Spîtâmân Zaratûhsht*ra*, za*k* î *b*aên gêhân paêḍâ*g*îh-astan li-tam*â* babâ 10, pavan â*g*âsîh î min A*v*istâ*g* î vâ*v*arîgân î Daêna î Aûha*r*ma*z*da.

(I.) A*f*ash za*k* î pîsh min zerkhûnishn î li-tam*â* ô*l* gad*â*-âômand min am.

1-1. DM. [illegible].—2. DM. [illegible].—3. DM. [illegible].—4. DM. [illegible].—5. DM. [illegible].—6. DM. [illegible].—7. DM. [illegible].

(II.) [illegible]

(III.) [illegible]

(IV.) [illegible]

(V.) [illegible]

(VI.) [illegible]

(VII.) [illegible]

(II.) A*f*ash zak î min zerkhûnishn î ôlâ î varchâvand *frâj*, vad madan î zak-ash *ôl* Aûharmazda ham-pûrsagîh.

(III.) A*f*ash zak î min ham-pûrsagîh *frâj*, vad â*f*rîgânîh î zak-ash madam vakhshvarîh *b*aên gêhân, va padîra*f*tan î bûrzâvand Kaê-Vîshtâspô Daêna.

(IV.) A*f*ash zak î min zak *frâj*, vad vîkhîz î ôlâ *avîzag* rûbân *ôl* zak î pâhlûm ahvân.

(V.) A*f*ash zak î âkhar âkhar-ich, min zak *b*aên khûdâê-îh î râm-shah Kaê-Vishtâspô.

(VI.) A*f*ash zak î min zak âkhar, vad han-châpishn î Aîrân khûdâê-îh.

(VII.) A*f*ash zak î âkhar-ich min zak, vad hazangrô*g*-zima î Zaratûhshtr-ân rôêshâ va yehamtûnishn î Aûshîdar.

1-1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]—3. DM. [illegible]—4. DM. [illegible]

(VIII.) [illegible]

(IX.) [illegible]

(X.) [illegible]

(VIII.) A*fash* zak î âkhar-ich min zak, vad hazangrôg-zima î Aûshîdarân rôêshâ va yehamtûnishn î Aûshîdar-mâh.

(IX.) A*fash* zak î âkhar-ich min zak, vad hazangrôg-zima î Aûshîdar-mâhân rôêshâ va yehamtûnishn î Saôkshâns.

(X) A*fash* zak î min yehamtûnishn î sûd-âômand *f*îrûzgar afd *F*rasho-gard va Tanû-î-pasîn ; *j*vîd *j*vîd nisang-î î a*fash*.

1. DM. omits.—2-2. DM. repeats [illegible] by mistake.—3. DM. [illegible].

CHAPTER I.

Madam a*f*dîh î paêḍâ*g*îh-astan pîsh min zerkhûnishn î ôl*â* zâḍân *f*arkhûtûm min am.

(1-3) Aêva*g* aê î paêḍâ*g*, aîgh Dâḍâr za*k* î Zaratûhshtra gad*â* lechadôn mâḍ-gasht vâra*g* ô*l* Zaratûhshtra viḍârḍ; amat *f*ramân yehvûnt min Aûha*r*ma*z*da za*k* gad*â* min maînûg ô*l* gaêtâ va za*k* î Zaratûhshtra mâḍ-gasht maḍ, va paêḍâ*g*îh-ast rabâ a*f*dîh ô*l* kabadân, chîgûn Daêna yema*l*e*l*ûnêḍ, aîgh: "Adîn amat Aûha*r*ma*z*da za*k* î Zaratûhshtra dahishn *f*râ*j* brêhînîḍ yehvûnt, gad*â* adîn pîsh naêma*g* î Aûha*r*ma*z*da dahishn î Zaratûhshtra madam gurikht, madam avô za*k* î Maêsha; va min za*k* î Maêsha madam gurikht, madam avô za*k* î Anagra Rûshnîh; va min za*k* î Anagra Rûshnîh madam gurikht, madam avô za*k* î Hvare-shaêta;

1-1. DM. —2-2. DM. —3-3. DM. —4-4. DM. —5. DM. —6-6. These words are omitted in DM. by mistake.

min za*k* î Hvare-shaêta madam gurikht, madam avô za*k* Mâh; min za*k* Mâh madam gurikht, madam ô*l* ôl*â*-shân star; min ôl*â*-shân star madam gurikht, madam ô*l* âtâsh î pavan khâna*g* î Zôîsh; min za*k* âtâsh madam gurikht, madam ô*l* za*k* î Frâhîm-ravânã-Zôîsh nîsh*â*, amat za*k* kanîg lâlâ zerkhûnt mûn yehvûnt Zaratûhsht*r*a bûrdâr." (4-5) Min ôl*â* rûshnîh ô*l* ham-gurikht andarg zimîg andarg âsmân; adîn rakha*g*îg parshn paêdâ*g*înîd aîgh-shân gû*f*t yegavîmûnêd *b*aên vîs î *F*râkht-ravânân-Zoîsh:—"Pavan khûd-sûchishnîh âtâsh sûchêd," aîgh-ash îsma*g* pavan kâr lâ â*v*âyad; adîn ô*l* ôl*â* kaêta madam sâtûnt hav*â*-and, ôl*â*-shân ôl*â*-ich râî chashînîd, aîgh-shân gû*f*t aîgh: "Pûr gad*â*-îh î ahû î ast-âômand khayâ min tanû gad*â*, aîgh hamâ*g* kh'ish-kârîh min li-den*â* ba*r*â rûbâ*g*îh yehvûnêd."

1. DM.—2. DM.—3. DM.—4-4. DM.—
5-5. DM.—6. DM.—7. DM.

(6) Va paêḍâ*g* aîg͟h s͟haêdân zanis͟hn zy-as͟hân min za*k* gad*â* râî pavan kanîg paîtîyâr-gârîh ô*l* za*k* matâ 3 haênô madam de*b*rûnã, zimistân, vispô sî*j*, va dûs͟hmanân î stahma*g*; a*f*as͟h*â*n pavan za*k* î matâîgân mînis͟hn ramîtunt aîg͟h hanâ vizand min yâtû*g*îh î hanâ kanîg ô*l* matâ maḍ, vad matâîgân kanîg pavan yâtû*g*îh î an-basân-înîḍan, va madam bîrûn ka*r*ḍan min za*k* matâ, ô*l* zerk͟hûntînîtârân s͟hka*f*t patkârîḍ. (7-8) Va za*k* kanîg abû, *b*aên kabad c͟himî madam a*v*î-dâḍ gû*f*tan î yâtû*g*îh madam za*k* kanîg, ô*l* matâîgân den*â*-ic͟h gû*f*t, aîg͟h: "Amat hana kanîg *b*aên za*k* î li lâlâ zerkhûnt, ôl*â* harvispô vak͟hs͟h za*k* î âtâs͟h paêḍâ*g* rûs͟hnîh min âk͟ha*r* *frâj* kar*ḍ*, aîg͟h-as͟h min hamâ*g* madam rûs͟hnîh ba*r*â yâtûnt pavan za*k* î târîg lelyâ, amat den*â* kanîg *b*aên za*k* î andarûntar kaḍa*g* aîg͟h-as͟h âtâs͟h *b*aên levît yetîbûnêḍ; pavan sarâê-î âtâs͟h bûr*z* vak͟hs͟hînênd tam*â* aîg͟h amat den*â*

1-1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]—3. DM. [illegible]—4. DM. [illegible]—5. DM. [illegible]—6. DM. [illegible]—7. DM. [illegible].

kanîg yetîbûnêḍ rûshantar; aîgh tamâ aîgh âtâsh bûrz vakhshînênd min rûshnîh î min li-denâ tanû barâ tâpêḍ; lâ zak î aêḍûn gadâ-âômand yâtûg yehvûnt".

(9) Va adîn-ich min zak î shaêdân sârînishn va Kavîg va Karapô î matâîg khûrsand lâ yehvûnt havâ-and; abû ôl kanîg sâtûntanî ôl Patîrîtarâspô, abû î dûḍag î baên Spîtâmân matâ î madam Arâg rûḍistâg, framûḍ; va kanîg zak î abû framân paḍîrûft. (10) Zak âshûp î shaêdân dûsh-pargîhâ pavan aûz-sâyagînîḍan î zak kanîg karḍ; Yazadân varch-âvandihâ ôl maḍan î zak kanîg pavan nîshâ-îh ôl Paôrûshâspô, î Zaratûhshtra abû, vahânagînîḍ pavan shedrûnîḍan î abû kanîg râî ôl mân î Patîrîtarâspô, î Paôrûshâspô abû.

(11) Aêvag hanâ î paêḍâg, aîgh amat zak kanîg, pavan sâtûntanî ôl zak dûḍag, madam bâlist jîvâgî baên Spîtâmân matâ

1-1. DM. [illegible].—2-2. DM. [illegible].—3-3. DM. [illegible].

yegavîmûnâḍ; azash nigîrîḍ va paêḍagîh-ast rabâ afdîh ôl zak kanîg, chîgûn Daêna yemalelûnêḍ: "Havâ-t ôlâ yazadân avô ôlâ vâng barâ bûrḍ min ôlâ-shân: 'Ôl zak vîs sâtûn mûn ôlâ-shân, havâ-t giraftâr pavan bâlâê va frâkhû-tar pavan pâhnâê, mûn baên zak î zîndag gaôspend frehist ôl ham-sâtûnt; jvîḍ ôl aîyyârîh î lak zak vîs Bagô tâshîḍ, î kh'âvar.'" (12) Adîn zak charâtîg yegavîmûnâḍ, afash barâ-ich nigîrîḍ, aîgh: "Aûshmûrishn ôl hanâ gûbishn barishnîh medammûnêḍ aîgh-am kûnishn aêḍûn ôl li abû-ich barâ framûḍ". (13) Adîn zak charâtîg frâj yedâ shûst, va min ôlâ-shân ôl zak vîs madam satûnt, mûn yehvûnt Patîrîtarâspô matâ, va maḍ zak gadâ ôl Paôrûshâspô î Patîrîtarâspô barâ.

(14) Aêvag hanâ î paêḍâg, aîgh Dâḍâr Aûharmazda zak î Zaratûhshtra fravâhar lechadôn haôma ôl abîtarân î Zaratûhshtra

1. DM. perhaps [illegible]. The writing is not legible.—2-2. DM. [illegible].—3-3. DM. [illegible].—4. DM. repeats [illegible].—5. DM. [illegible].—6-6. DM. [illegible].—7-7. DM. [illegible].—8. DM. [illegible].—9-9. DM. [illegible].—10. DM. [illegible].—11. DM. omits.

viḍârḍ, pavan a*f*d-var*z*-ka*r*ḍig. (15) Hân-ic̱h Daêna yema*lel*ûnêḍ aîg̱h amat za*k* î seḍîgar hazangrô*g*-zima barîn yehvûnt, pavan 3,000 s̱hnat î maînûg hastis̱hn an-Aîb-daḍîg rôyes̱h*â*, âḵha*r* min dâm pavan maînûg hastis̱hnîh, pîs̱h min drû*j* madam yehamtûnis̱hnîh; adîn Amaesûspendân Zaratûhs̱ht*r*a *ô*l ham-tâs̱hîḍ, *f*ravâhar ôl*â*-s̱hân andarê yetîbûnast *f*ûm*â*-âômand, hûzvân-âômand, va *f*r*â*j-gû*f*târ, va garḍûn-kaḍa*g*ân. (16) Adîn Zaratûhs̱ht*r*a 3 hazangrô*g*-zima as̱hân pavan za*k* î aîn*â* nigîris̱hn mar paêḍâ*g* medammûnast, pavan ham-karîc̱h-îh Amaesûspendân aîg̱h aêḍûn yehvûnt c̱hîgûn Amaesûspend-î. (17) Va amat za*k* î seḍîgar hazangrô*g*-zima barîn yehvûnt, âkha*r* min Zaratûhsht*r*a *ô*l ham-tâs̱his̱hnîh, va pîs̱h min Zaratûhs̱ht*r*a *f*rûḍ de*b*rûnis̱hnîh *ô*l gaêtâ, pavan 3,000 s̱hnat gaêtâ hastis̱hnîh Aîb-daḍîg rôyes̱h*â*, adîn Aûha*r*ma*z*da *ô*l Vohûmanô pat-kârîḍ As̱havahis̱htô, aîg̱h: "-Tân za*k* î ôl*â* mâta madam ḵhadîtunt,

1. DM. [illegible] by mistake.—2. DM. [illegible].—3-3. DM. [illegible] [illegible].—4. DM. adds. [illegible]—5-5. DM. [illegible] [illegible].

aîgh Zaratûhshtra barâ yehabûnîm."? (18) Va Ashavahishtô pasakhûn gûft, aîgh: "Lak zak-ich âgâs havâ-âe, Avzûnîg! madam Zaratûhshtra barâ yehabûnîm, Lak lenâ-cha yehabûnt havâ-îm, Aûharmazda! Lak khavîtun-âe; mûn zakâê Amaesûspend havâ-îm Lak paêdâgîn jîvâg, mâ-ash paêdâgîh, Avzûnîg Maînûg Aûharmazda! Lak khavîtun-âe."

(19) Va adîn Aûharmazda patkârîd ôl Vohûmanô, Ardavahishtô va Shatravar, Spendarmad, Hvardad va Amûrdad: "Zak î li lâ Zaratûhshtra *frûd* barishnîh medammûnastan, *mâ* avô ast-âômandân gêhân *fûmâ*-âômand, hûzvân-âômand, va *frâj-gûf*târ. (20-21) Hat Zaratûhshtra *frûd* debrûnîm madam ân ast-âômandân gêhân *fûmâ*-âômand, hûzvân-âômand, va *frâj-gûf*târ, va gardûn kadagân, hanâ paêdâg aîgh taôkhmag ôlâ î li gabrâ î yasharûb râî ôlâ-shân yemalelûnd aîgh lenâ ân ôlâ hû-nâm

1. DM. [Pahlavi].—2. DM. [Pahlavi].—3. DM. inserts [Pahlavi].—4. DM. [Pahlavi].—5. DM. [Pahlavi].—6. DM. [Pahlavi] by mistake.—7-7. DM. [Pahlavi].—8. DM. [Pahlavi].—9-9. DM. [Pahlavi].—10-10. DM. [Pahlavi].

(22) (23) (24)

tâs̱hîm *b*aên mayâ, *b*aên *z*imîg, *b*aên aûrvar, *b*aên gaôspend; azas̱h tam*â* bar*â* de*b*rûnîm, ô*l* za*k* î Paôrûs̱hâspô vis, mûn ôl*â* Zaratûhs̱ht*ra* kolâ dô âînîna*g* hû-taôḵhmîh yema*l*e*l*ûnd, mûn-ic̱h min Amaesûspendân Naîryôsanga, va mûn-ic̱h min ans̱hûtâ-ân Yima.

(22) Adîn Amaesûspendân stûna*g* ô*l* ham-tâs̱hîḍ î haôma gab*r*â bâlâê, ḵhûp, madam gaôna, va tar aîg̱h tar; a*f*as̱hân ô*l* za*k* stûna*g* za*k* î Zaratûhs̱ht*ra* *f*r*a*vâḥar ba*r*â bûrḍ, va za*k* tam*â* Amaesûspendân *f*r*â*j satûnînîḍ min za*k* Anagra Rûs̱hnîh, a*f*as̱h tam*â* ba*r*â yehabûnt pavan âsnô-vîra; m*â* a*f*as̱hân paîrâmûn paêḍâ*g* ba*r*â de*b*rûnã, a*f*as̱hân paîrâmûn dîvâr ba*r*â ḵhadîtunînîḍ ba*r*â a-ârâm. (23) Hamîs̱ha*g* haôma fûm*â*-âômand aîg̱h, âvâyis̱hnîg yehvûnt, hamîs̱ha*g* min haôma mayâ vas̱ht aîg̱h tar yehvûnt.

(24) Va amat 3,000 s̱hnat gaêtâ hastis̱hnîh ân Aîb-daḍî*g* 30

1. DM. —2. DM. —3-3. DM. —4-4. DM. —5-5. DM. —6. DM. —7. DM. —8-8. DM. —9. DM. Better .

shnat lakhvâr yêhvûnt, adîn-shân *frâjîh ôl* ham-ârâst, Vohûmanô va Ashavahishtô, madam avô ahû î ast-âômand barâ vasht havâ-and, tamâ *frâj* mad havâ-and aîgh 2 mûrû pavan barâ kh'âyishnîh yetîbûnast havâ-and, 7 shnat pîsh zak gazân âshanô barâ gûd. (25) *Ôl* zak î ôlâ-shân mînishn, madam vazlûnt havâ-and Vohûmanô va Ashavahishtô, va zak mûrû ham-pûrsîd havâ-and, aîgh: "*F*ranâmishn lenâ, afamân zak haôma kh'âyishn."

(26) A*f*ashân aêdûn-ash pavan *frâjîh ôl* ham-ârâstan, a*f*ashân zak haôma bavîhûnastan, dô-bâr shka*f*t; haôma min *ôlâ*-shân zak î zakar pavan kolâ 2 paîtîshtâna vakhdûnt, aêvag *ôlâ* î zakâê a*f*ashân zak haôma debrûnt, a*f*ashân zak tamâ barâ yehabûnt pavan zak van madam *b*aên âsanânag, va madam gaz nâhâd havâ-and, aîgh vazlûnt havâ-and. (27) Madam avô zak î mûrû barâ âsana *f*rava*f*t zak î Zaratûhshtra *f*ravash, va min-ich

1. DM.—2. DM.—3-3. DM.—4. DM.—5. DM.—6. DM.

ôl*â*-s̱hân gaz pavan za*k* van madam vad s̱haêdân dûbârîḍ, ôl*â* *f*ravâhar î Zaratûhsht*r*a as̱h za*f*ra *frâj* makẖîtunt ba*r*â gaz ne*f*lûnast hav*â*-and, ba*r*â yemîtunt hav*â*-and; min-icẖ ôl*â*-s̱hân *b*aên kẖûn kanun yehvûnt hav*â*-and madam pavan s̱hûsra, va za*k* srâḍa*g*-î ba*r*â *â*vâyîḍan. (28) Za*k* haôma *b*aên za*k* darakẖt ba*r*â patvast, va pavan bâlist î za*k* darakẖt, tam*â* aîgẖ mûrû-ân âsanân yehvûnt, hamîsha*g*-tar zar-gaôna vakẖs̱hîḍ.

(29) Âkẖa*r* min maḍan î za*k* Zaratûhs̱ht*r*a bûrḍâr *ôl* Paôrûs̱hâspô pavan nîs̱h*â*-îh, adîn-s̱hân aêḍûn pavan *frâj*îh *ôl* ham-ârâst, Vohûmanô va Artavahis̱htô, tam*â* *frâj* maḍ hav*â*-and *ôl* Paôrûs̱hâspô *b*aên gâvîyôt î Spîtâmân, a*f*as̱hân *ôl* za*k* haôma yâîtyûnt za*k* î ôl*â*-s̱hân mînis̱hn asrûnt. (30) Adîn *frâj* sâtûnt Paôrûs̱hâspô—pavan maînûg kâma*g*îh cẖîgûn maînûgân âvâyastan, maînûg Daêna-dânes̱h aîgẖ maînûgân hamâî-sûḍ—madam

1. DM. [Pahlavi].—2. DM. [Pahlavi].—3-3. DM. [Pahlavi].—4-4. DM. [Pahlavi].—5-5. DM. [Pahlavi].

avô mayâ î Dâîtya, a*f*ash madam za*k* haôma khadîtunt amat rûst yegavîmûnâḍ pavan za*k* van madam *b*aên âsanâna*g*. (31) Adîn-ash mînîḍ Paôrûshâspô, aîgh: "Madam-ich-am rûbishn, a*f*am za*k* chigûn lâlâ *ôl* za*k* haôma lâ andâ*z*îḍ, za*k* van paskûnishn; m*â* jvîtar min za*k*, Aûha*r*ma*z*dân[10] haôma! tar medammûn-âe aîgh nyô*g*îh î mandavam min la*k* vêh."

(32) Adîn *frâj* sâtûnt Paôrûshâspô, a*f*ash narm vêhân-vastarg madam yâvast patâsîg; va li-tam*â* a*f*dîh rabâ paêḍâ*g* yehvûnt *ôl* Paôrûshâspô. (33) Madam den*â* yema*le*l*û*nêḍ aîgh hamâî vad amat Paôrûshâspô narm vêhân-vastar*g* madam yâvast, adîn haôma *frâj* sâtûnt min *avar*tûm sraêshvâta*g* za*k* vad *ôl* mîyân î van, aîgh kâma*g* madam barishn Paôrûshâspô. (34) Adîn *ôl* za*k* madam sâtûnt Paôrûshâspô lâlâ yâvast vastar*g*, a*f*ash âsanô za*k* harvispô madam a*z*drûnã, a*f*ash âsana za*k* harvispô pavan

1. DM. [Pahlavi]—2. DM. [Pahlavi]—3. DM. [Pahlavi]—4. DM. [Pahlavi]—5-5. DM. [Pahlavi]—6-6. DM. [Pahlavi]—7. DM. [Pahlavi] shûst.—8. DM. [Pahlavi]—9. DM. [Pahlavi]—10. Or, hû-haôma hân......

avâgîh pavan avâgînîḍ, mânâg î ôlâ chigûn mûn barâ î dûst, î 2 sâlag va 3 sâlag, pavan tûshn dârishnîh debrûnã. (35) Azash medammûnast ôlâ min zak hû-ravâkhmîh, afash ôlâ yazadân-haôma frâj debrûnã, Paôrûshâspô ôl nâîrîk î mas azash aêḍûn gûft, aîgh: "Aêḍûn lak Dûgḍâûb ôlâ yazadân-haôma madam nigâs yakhsenunêsh, hamâî vad amat ôlâ yazadân-haôma kâr va dînâ yehamtûnêḍ."

(36-38) Aêvag aê paêḍâg aîgh Daḍâr zak î Zaratûhshtra tanû-gaôhar lechadôn mayâ aûrvar ôl abîtarân tanû maḍan rabâ afdîh paêḍâgîh-ast ôl kabadân, chîgûn Daêna yemalelûnêḍ:—"Adîn amat Aûharmazda zak î Zaratûhshtra dahishn frâj brêhînîḍ yehvûnt, gaôhar î tanû adîn pîsh naêmag î Aûharmazda dahishn î Zaratûhshtra madam gurikht, madam Hvardaḍ va Amerdaḍ, madam hû-avra, adîn avra-mayâ frûḍ debrûnã navag navag

1. DM. [Pahlavi].—2. DM. [Pahlavi].—3. DM. [Pahlavi].—4-4. DM. [Pahlavi].—5. DM. [Pahlavi], a slip of the copyist.—6. DM. [Pahlavi].—7. DM. [Pahlavi].

sreshk sreshk, bûndag va garmûg, pavan hanâ shâḍih î kirâ-ân va virân; zak î hand shûsra chand aê tôrâ î zarituntâr vardishn, pavan zak madam aûrvar rûst havâ-and harvispô î min harvispô srâḍag, madam pavan zak zimân amat zak î zakâî aûrvar shast, va madam-ich khûshk, va gaôhar î Zaratûhshtra min zak mayâ avô zak aûrvar maḍ."

(39) Aêvag aê paêḍâg aîgh vad gaôhar î Zaratûhshtra barâ ôl abîtarân yehamtûnâḍ adîn min zak î Amaesûspendân sûbârishn ôl olâ-shân aûrvar, madam sâtûnînîḍ Paôrûshâspô 6 tôrâ î spaêtô î zarḍ-gaôsha. (40) Va li-tamâ paêḍâgîh-ast rabâ afdîh, chigûn Daêna yemalelûnêḍ, aîgh: "Ôlâ-shân torâ-ân 2 a-zerkhûntag hû-paêma barâ maḍ, va gaôhar î Zaratûhshtra min aûrvar ôl zak tôrâ maḍ, baên tôrâ paêma gûmîkht havâ-t." (41) Afash zak tôrâ lakhvâr sâtûnînîḍ Paôrûshâspô;

1-1. DM. —2. DM. —3. DM. —4-4. DM. —
5-5. DM. —6. DM.

a*f*as̱h gû*ft* Paôrûs̱hâspô ô*l* Dû*g*ḍâûb, aîg̱h: "Dû*g*ḍâûb! ôl*â*-s̱hân tô*r*â-ân 2 a-zerk̲h̲ûnta*g*ân a-zâḍa*g*ân paêma ba*r*â maḍ, ba*r*â ôl*â*-s̱hân tô*r*â dûs, mûn za*k* ôl*â* tô*r*â c̱hikâmc̱hâî ahû î astâômand râî gad*â*." (42) A*z*as̱h lâlâ aûstâḍ Dû*g*ḍâûb, a*f*as̱h za*k* dîg yansegûnã î c̱hatrûs̱hvâta*g* nû*z*îhêḍ; a*f*as̱h min ol*â*-s̱hân dûsîḍ za*k* zy-s̱hân madam paêma, a*f*as̱h ôl*â* ya*z*adân ba*r*â yehabûntan mas ba*r*â a*f*gûndîḍ; va gaôhar î Zaratûhs̱ht*r*a *b*aên za*k* paêma yehvûnt.

(43) Aêva*g* hanâ î *b*aên kûs̱his̱hn î paîtîyâra*g* madam a-paêḍâ*g*înîḍan va a-kârînîḍan î za*k* paêma paêḍâ*g*îh-ast, c̱hîgûn Daêna yema*le*l*ûnêḍ, aîg̱h: "Adîn madam pavan za*k* *z*imân s̱haêdân han*j*amana davyîḍ, a*f*as̱h davyîḍ s̱haêdân-s̱haêda, aîg̱h: 'Ba*r*â anbîn yehvûnîḍ s̱haêdâ, tar lâlâ-îc̱h za*k* k̲h̲ûris̱hn yehabûnt, aîg̱h sâk̲h̲tan ba*r*â hank̲h̲etûnt mûn vad *b*aên za*k* gab*r*â

1. DM. [illegible].—2. DM. [illegible].—3. DM. [illegible].—4. DM. [illegible].—5. DM. [illegible] dûgîḍ.—6-6. DM. [illegible].—7-7. DM. [illegible].—8. DM. [illegible].—9-9. DM. [illegible].

ô*l* yehvûnêḍ, mûn ya<u>sh</u>arûb Zaratûh<u>sh</u>t*r*a, mûn min lakûm za*k* paḍîrîḍ marenc<u>h</u>înîḍan, hamâî vad amat za*k* haît an-marḍûm, aî<u>gh</u> <u>kh</u>'ârtar akâr ka*r*ḍan.'" (44) Davyîḍ-a<u>sh</u> C<u>h</u>î<u>sh</u>ma*g*ô î dû<u>sh</u>-dânâ*g*, aî<u>gh</u>: "Li za*k* meka*b*lûnam marenc<u>h</u>înîḍan"; za*k* dû<u>sh</u>-dânâ*g* ba*r*â dûbârîḍ levat*â* 53 <u>sh</u>aêḍân î C<u>h</u>î<u>sh</u>ma*g*ô Karapân. (45) A*f*a<u>sh</u> za*k* vîs hamû-c<u>h</u>a <u>kh</u>a*f*rûnt hamû-c<u>h</u>a va<u>sh</u>t, va ham-*k*âr <u>sh</u>kast va ham-pat<u>kh</u>ûr, va za*k* mas stûnô amâr a*frâj*îh <u>sh</u>kast, mûn *b*aên za*k* yehvûnt, aî<u>gh</u>-a<u>sh</u> paḍ-a<u>sh</u> la<u>kh</u>vâr ka*r*ḍ yegavîmûnâḍ.

(46) Paêḍâ*g* aî<u>gh</u> â<u>kh</u>a*r* Paôrû<u>sh</u>âspô za*k* haôma min Dû*g*-ḍâûb la<u>kh</u>vâr bavîhûnast, a*f*a<u>sh</u> za*k* kan*b*îḍ, a*f*a<u>sh</u> ô*l* za*k* tôrâ paêma mûn tanû-gaôhar î Zaratûh<u>sh</u>t*r*a aôba<u>sh</u> maḍ yegavîmûnâḍ gûmî<u>kh</u>t; li-tam*â* *f*ravâhar î Zaratûh<u>sh</u>t*r*a a*f*a<u>sh</u> tanû-gaôhar a*g*avîn ô*l* ham maḍ.

(47) Aêva*g* aê paêḍâ*g* aî<u>gh</u> za*k* haôma va paêma amat a*g*avîn

1-1. DM. [illegible].—2. DM. [illegible].—3. DM. [illegible].—4. DM. [illegible].—5-5. DM. [illegible].—6. DM. [illegible].—7-7. DM. [illegible].—8. DM. [illegible].

[Pahlavi text] (48) [Pahlavi text] (49) [Pahlavi text] (50) [Pahlavi text] (51) [Pahlavi text]

gûmîkht va ôl Aûha*r*ma*z*ḍa vindîḍ yegavîmûnâḍ, Paôrûshâspô va Dû*g*ḍâûb *f*râj khᵛârîḍ; va li-tam*â* han-garḍîgîh-î yehvûnt gad*â*, *f*ravâhar va tanû-gaôhar î Zaratûhsht*r*a *b*aên 2 abû. (48) Paêḍâ*g*îh-ast rabâ a*f*dîh ôl ôl*â*-shân ko*l*â 2, pavan za*k* î Daêna yema*lel*ûnêḍ, aîgh: "Adîn ko*l*â 2 lâlâ *f*ratûm ni*v*a*z*îḍ hav*â*-and pavan ba*r**â* khᵛâyishn, ôl ôl*â*-shân shaêdân pavan mar-gûbishnîh vinâs-*g*ârîh madam ba*r*â khrûsîḍ, aîgh: 'Hanâ, Paôrûshâspô! za*k* î chîgûn den*â* chim va*b*îdûnã?' pavan za*k* lâlâ patît hav*â*-and chîgûn marḍûm mûn sharm. (49) Va lâlâ daḍîgar ni*v*a*z*îḍ hav*â*-and, va ôl ôl*â*-shân shaêdân pavan mar-gûbishnîh madam ba*r*â khrûsîḍ, pavan za*k* lâlâ patît hav*â*-and chîgûn marḍûm mûn sharm. (50) Va lâlâ saḍîgar nî*v*a*z*îd hav*â*-and aêḍûn pavan ba*r**â* khᵛâyishnîh, va ôl ôl*â*-shân shaêdân pavan mar-gûbishnîh madam ba*r*â khrûsîḍ, pavan za*k* lâlâ patît hav*â*-and chîgûn marḍûm mûn sharm. (51) Va ôl*â*-shân

1-1. DM. [Pahlavi].—2. DM. [Pahlavi].—3. DM. [Pahlavi]. Better [Pahlavi] in § 50.—4. DM. [Pahlavi].—5-5. Better [Pahlavi] [Pahlavi].—6. DM. [Pahlavi].

gû*f*t aêva*g* madam levat*â* tanid, madam yegavîmûnâḍ hav*â*-and ôl den*â* kâr, a*f*as͟hân madam hâr-su*f*t, aîg͟h-s͟hân pavan âgûs͟h *frâj* vak͟hdûnt, aîg͟h: 'Lâ aêḍûn mandavam a-varzis͟hnîh madam aûstîm, lâ amat li-tam*â* ko*l*â 2 ô*l* ham yehamtûnd Râ*g* va Naôḍar.' (52) Adîn za*k* gab*r*â ô*l* ham yehvûnt mûn yas͟harûb Zaratûhs͟ht*ra*; va li-tam*â* ô*l* ham maḍan tanû-gaôhar, *f*ravâhar va gad*â* î Zaratûhs͟ht*ra* *b*aên bûrḍâr am."

(53) Aêva*g* hanâ î paêḍâ*g*, aîg͟h âk͟ha*r* min ham yehvûnis͟hnîh î Zaratûhs͟ht*ra* *b*aên bûrḍâr am, s͟haêdân nava*g* s͟hka*f*t kûs͟hiḍ pavan margînîḍan î Zaratûhs͟ht*ra* *b*aên amîtar as͟hkam; a*f*as͟hân vîmârînîḍ pavan za*k* î ti*j*tûm va ti*j* bîs͟hînîḍâr darḍ za*k* zy-as͟h bûrḍâr, vad-as͟h ye*z*bemûnast baês͟hâ*z*îh î an-âsânîh râî ô*l* yâtû*g* ba*z*es͟h*g*ân pû*r*sîḍan. (54) Va li-tam*â* paêḍâ*g*îh-ast rabâ a*f*dîh c͟higûn Daêna yema*l*e*l*-

1. DM. —2-2. DM. —3. DM. —4. DM. —5. DM. k͟hᵛâyis͟hnîh.

[illegible]

(55) [illegible]

(56) [illegible]

ûnêḍ: "Havâ-t adîn yazadân ôl ôlâ kâlâ-î barâ bûrḍ tamâ min avartar naêmag, min Aûharmazda va min Amaesûspendân, aîgh: 'Charâtîg! mûn vazlûn-âe, al ôl tamâ sâtûn-âe, hanâ râî mâ mandavam ôlâ-shân sîj pavan yâtûg bazeshgîh baêshâzishnîh; *frâj* yedâ khallûn, zak yedâ aesma yansegûnã, va madam ôlâ apurnâê-îg râî basaryâ brêsh mâshyâ î tôrâ, va *frâj* ôlâ râî âtâsh brêsh, va ham ôlâ râî pavan âtâsh tâpêsh, va *frâj* ôlâ râî pavan gâs pâêmêsh, va dravist yehvûn-âe.'" (55) Adîn-ich ôlâ charâtîg *frâj* yedâ shûst, afash aêḍûn karḍ chîgûn vashammûnt, va dravist yehvûnt.

(56) Aêvag hanâ î paêḍâgîh-ast ôl kabadân amat katrûnt yegavìmûnâḍ ôl-ash zerkhûnishn 3 yôm, pavan âînînag î Hvareshaêta, pavan lâlâ vakhshishnîh î zak-ash amat-ash *fratûm frâshma*

1-1. DM. [illegible].—2-2. DM. [illegible].—3. DM. omits.—4-4. DM. [illegible].—5. DM. [illegible].—6-6. DM. [illegible].—7. DM. [illegible].—8. DM. [illegible].

vastarîh-êḍ, âkhar tanû paêḍâgîh-êḍ, chîgûn Daêna yemalelûnêḍ: "Havâ-t adîn amat pavan zak î afdûm 3 lêlyâ, amat Zaratûhshtra baên bûrḍâr yehvûnt, aigh 3 yôm lakhvâr yehvûnt vad âkhar barâ zerkhûnt, zak vîs hamâg rûshan yehvûnt î Paôrûshâspô. (57) Adîn-shân gûft pavan barâ tachishnîh Spîtâmân asp-sardârân va pâh-sardârân, aîgh: 'Barâ âvâyaḍ avâsîhâḍ vîs î Paôrûshâspô, mûn ôlâ pavan harvispô sûrâg madam nîram pavan âsîpishn âsîpt yegavîm-ûnêḍ.' (58) Adîn-shân gûft pavan lakhvâr ôl ham-tachishnîh, aîgh: 'Lâ barâ avâsîyêḍ vîs î Paôrûshâspô râî, ôlâ pavan harvispô sûrâg madam nîram pavan âsîpishn âsîpt yegavîmûnêḍ; lâlâ ôl zak zerkhûnt ôl zak khânag gabrâ î râê-âômand.'"

(59-60) Hanâ-ich aêvag min afdîh, aîgh amat srûbô î zerkhûnishn afdîh ôlâ gabrâ î rabâ gadâ min gûbishn î Yima va hân-ich varechô-âvand pavan vakhsh madam bûrḍârîh î zak-shân min Yazadân baên

1. Better —2. DM. —3. DM. —4. DM. omits.

[Pahlavi text]

sâtûnt yegavìmûnâḍ; aîg͟h Yima ôl s͟haêdân gû*f*t, aîg͟h: "Lâlâ li-tam*â* zerk͟hûnêḍ *avizag* yas͟harûb Zaratûhs͟h*tra* mûn lakûm, mûn s͟haêdâ hav*â*-îḍ, at-ân za*k* î kar*d* a-k͟hᵛâyis͟hnìh yehabûnêḍ, aîg͟h ba*r*â a-ç͟hârînêḍ, î a-ke*r*dârìh-iç͟h ôl lakûm yehabûnêḍ—ak͟hᵛâyis͟hnìh—aîg͟h lakûm na*f*s͟h*â* râî lâ tûbân bavìhûnast, aîs͟h lakûm râî lâ bavìhûnêḍ".

(61) Paêḍâ*g* aîg͟h srûbô î madam zerk͟hûnis͟hn î Zaratûhs͟h*tra*, a*f*as͟h vak͟hs͟hvarìh râî aêvâ*j* min varç͟h-âvandân, î ç͟hìgûn Yima va *F*raê*d*ûn va kabad *f*razâna*g* ans͟hûtâ hûzvagìh-ast; ba*r*â ya*z*adân pavan-iç͟h hûzvân î gaôspendân de*b*rûnt va *b*aên gêhân vistarḍ, aîg͟h vad za*k*-iç͟h gûkâê yehvûnâḍ madam-as͟h vak͟hs͟hvarìh. (62) Ç͟hìgûn za*k* î paêḍâ*g* aîg͟h *b*aên k͟hûḍâê-ìh î Kâê-Ûsa *tôrâ-î* yehvûnt, a*f*as͟h varç͟h-î min ya*z*adân ôl tan maḍ yegavìmûnâḍ; va hamâî amat Aîrân va Tûrân a*g*avìn pavan vìmond patkâr yehvûnt, za*k* *tôr*â âîtyûnt

1. DM. [Pahlavi text]—2. DM. [Pahlavi text]—3-3. DM. [Pahlavi text]—4-4. DM. [Pahlavi text]—5-5. DM. [Pahlavi text]—6. DM. [Pahlavi text]—7-7. DM. [Pahlavi text]—8-8 DM. [Pahlavi text]

a*f*ash vîmond î mîyân Aîrân va Tûrân râst nimûḍ. (63) Va min za*k* chigûn Aîr dâḍistân bavîhûnastan pavan Tûr pavan paîtkâr drûj yehvûnt hav*â*-and, bâstân pavan za*k* vîmond nimûḍârîh î tô*r*â Tûr aîrikht hav*â*-and, a*f*ashân min Aîrân zanishn maḍ hav*â*-and; min za*k* ba*r*â arêshk-ich za*k*-shân madam Kâê-Ûsa pavan-ich khᵛishîh; a*f*ash za*k* a*f*d-chabun râî Tûrân madam zanishn va tapâhîh î za*k* tô*r*â ra*f*t hav*â*-and; a*f*ashân pavan yâtû*g*îh va parîgîh mînishn î Kâê-Ûsa madam za*k* tô*r*â vishka*f*t, a*f*ash ô*l* arataêshtâr-ash, î Srîtô shem yehvûnt, *f*ramûḍ aîgh za*k* tô*r*â zekatlûntan; ôl*â* gab*r*â pavan zanishn za*k* tô*r*â maḍ. (64) Va li-tam*â* paêḍâ*g*îh-ast rabâ a*f*dîh min za*k* tô*r*â, chigûn Daêna yema*l*e*l*ûnêḍ, aîgh: "Ô*l* ôl*â* tô*r*â pavan za*k* î mas gûbishn madam gû*f*t, aîgh: 'A*l* li madam makhîtun-âe, Srîtô! î ha*f*tûm î hanâ ramân; kîn tûjîḍ mûn *b*aên ahvân yasharâîsh kâma*g*tar

1. DM. [Pahlavi].—2. DM. [Pahlavi].—3. DM. [Pahlavi].—4. DM. [Pahlavi].—5-5. DM. [Pahlavi].—6. DM. adds [Pahlavi] by mistake.—7. DM. [Pahlavi].—8-8. DM. [Pahlavi].—9. DM. [Pahlavi].

[Pahlavi text] (65) [Pahlavi text]

(66) [Pahlavi text]

(67) [Pahlavi text]

Zaratûhshtra yehamtûnêḍ, va vaḍ karḍan î lak pavan Daêna barâ yemalelûnêḍ, afat pavan rûbân dûshvârîh aêḍûn yehvûnêḍ chîgûn min zak jîvâg paêḍâg, aîgh chîgûn-ash yehvûnêḍ zak î Vaḍag va hâvand-ash yehvûnêḍ margîh'." (65) Paêḍâg aîgh zak gabrâ amat-ash hanâ ãn-gaôna afdîh min tôrâ khadîtunêḍ lâ yekatlûnêḍ, barâ lakhvâr ôl Kâê-Ûsa vazlûnt, chîgûn-ash khadîtunt gûft. (66) Kâê-Ûsa âkhar-ich shkaftag fradîptagîh î min shaêdân va yâtûgân râî ôl ham gabrâ zak tôrâ zaḍan framûḍ, va zak gabrâ tanid-ich ôl zak tôrâ sâtûnt, amat kabad-ich zak gûbishn debrûnã gaôsha madam lâ dâsht yekatlûnt.

(67) Tôrâ-cha î aêvag-dâḍ râî paêḍâg aîgh-ash paḍîrag zanishnî min Ganrâg-maînûg vâng bûrḍ, aîgh: "Amat-at pavan lenâ mîn-âe dûsh-dânâg, Ganrâg-maînûg! aîgh: 'Harvispô-gaôna maḍâr havâ-ôm pavan zanishn;' lâ lenâ aḍîn-ich harvispô-gaôna

1. DM. [Pahlavi].—2-2. DM. [Pahlavi].—3-3. DM. [Pahlavi].—4. DM. [Pahlavi].—5. DM. [Pahlavi].—6-6. DM. [Pahlavi].—7. DM. [Pahlavi].—8. DM. [Pahlavi].

[Pahlavi text, 12 lines, with paragraph number (68)]

madâr havâ-âe ôl zanishn, aîgh-at aêḍûn lâ tûbân avîsâînîḍan vad lakhvâr lâ yehvûnîm; frâj kanun-ich yemalelûnam aîgh zak gabrâ, pavan zak î afdûm varḍishn yehamtûnêḍ, Zaratûhshtra î Spîtâmân, mûn tangîh yehabûnêḍ ôl shaêdân-shaêdâ, aîyyârân va dravandân-ich î 2-zangân.

(68) Afdîh î Zaratûhshtra zanishn î shaêdân min zak î ôlâ gadâ va âgâsîh î zak-ash, pîsh-ich min zerkhûnishn ol gêhân maḍ yegavîmûnâḍ râî; amat Frâsîyâv î yâtûg shaêdâ-kâmagîhâ pavan bavîhûnastan î zak î ôlâ gadâ shkaft ranjîh-ast, chîgûn Daêna yemalelûnêd, aîgh: "Adîn barâ patît Frâsyâ,[6] Tûr î kabad varjân, Spîtâmân Zaratûhshtra, ôl zrêh î Frâkhû-karḍ fratûm, daḍîgar va saḍîgar yâvar, afash zak gadâ barâ ayâftan bavîhûnast mûn-shân Aîrân mâḍigan matâ-ân, zâḍân azâḍân-cha, mûn-cha yasharûb; lâ ôl zak gadâ barâ ayâftan.

1. DM. [Pahlavi].—2-2. DM. [Pahlavi].—3-3. DM. [Pahlavi].—4. DM. [Pahlavi] by mistake.—5. DM. [Pahlavi].—6. Written in Pâzend.

(69)

(70)

(69) Den*â*-ich aîgh bar*â* ô*l* harvispô ha*ft*-kaêshvar mar patît Frangrâsîyâ*g*, a*f*ash bavîhûnast gad*â* î Zaratûhsht*ra*.

(70) Li-tam*â* aûshmûrdan sa*j*â*g* taôkhma*g* î Zaratûhsht*ra* :— Zaratûhsht*ra* î Paôrûshâspô î Patîrîtarâspô î Urugadhasp* î Haêchadasp* î Chikhshnush* î Paêtr*a*sp* î Arêjadharshn* î Hardhar* î Spîtâma î Vaêdisht* î Nayâzem* î Aîrîch î Dûrâsrûbô î Mânûsh-chihr î Aîrân dahyûpat, î Mânûsh-khûrnar î Mânûsh-khûrnâ*g*, î Nêrôksang var*z*îd *b*aên Vîzak,* î Airyak* î Thritak* î Bitak* î Frazûshâk* î Zûshâk* î Fragûzak* î Gûzak* î Aîrîch î *F*raêdûn î Hvanîras khûdâê, î Pûr-tôrâ Âspîgân î Nyô*g*-tôrâ Âspîgân î Sô*g*-tôrâ Âspîgan î Bôr-tôrâ Âspî*g*ân î Kerdâr-tôrâ Âspîgân î Sîyah-tôrâ Âspîgân î

1. DM. —2. DM. —3. DM. —4. DM. —5. DM. —6. DM. —7. DM. —8. DM. —9. DM. adds —* Written in Pâzend.

Spaêtô-tôrâ Âspîgân î Gê*f*ar-tôrâ Âspîgân î Rama*g*-tôrâ Âspîgân î Vanô-*f*ravi<u>sh</u>n Âspîgân î Yima ha*f*t-kaê<u>sh</u>var <u>kh</u>ûḍâê, î Vîvangahânân î Ayanghaḍ* î Ananghaḍ* î Haôshyanga î Pî<u>sh</u>-dâḍ ha*f*t-kaê<u>sh</u>var <u>kh</u>ûḍâê, î *F*ravâ*g* î Sîyâma*g* î Masyê î Gâyô*g*marḍ î *f*ratûm gab*r*â.

1-1. Written above the line in DM.—2-2. DM. —3. DM. —4. DM.

CHAPTER II.

Madam *a*fdîh î paêḍâ*g*îh-ast âkh*a*r min zerkhûnishn î ôl*â* zâḍân *f*arkhû-tûm min am, vad maḍan î za*k*-ash ôl Aûh*a*rma*z*da hampû*r*sa*g*îh.

(1-2) Aêva*g* aê paêḍâ*g* aîgh-ash pavan zerkhûnishn ba*r*â khandîḍ, min ôl*â* ba*r*â tarsîḍ hav*â*-and 7 dayah zy-ash paîrîmûn yetîbûnast hav*â*-and, a*f*ashân gû*f*t ba*r*â tarsishn, aîgh: "M*â* den*â* yehvûnt? Masîh ayû*f* tarmînishnîh râî? Amat chigûn gab*r*â î a*r*j-âômand mûn min khᵛishkârîh râmishn, aêḍûn gab*r*â apurnâê-î*g* â*v*îg pavan zerkhûnishn ba*r*â khandîḍ." (3) A*f*ash[7] gû*f*t, Paôrûshâspô, aîgh: "Ba*r*â hanâ gab*r*â *ô*l za*k* î narm pâh vastarg debrûnîḍ; mandavam lak râî, nyô*g*îh î lak râî, mûn Dû*g*ḍâûb hav*â*-âe," [aîgh hanâ gab*r*â rasishn î gad*â* va yehamtûnishn î khᵛârîh *f*râ*j* khaḍîtunt amat-ash pavan zerkhûnishn ba*r*â khandîḍ].

1. DM. [illegible]—2. It is also written [illegible] or [illegible]—3. DM. [illegible]—4. DM. [illegible]—5. Better [illegible] or [illegible]—6. DM. [illegible]—7. Or, a*z*-ash.

[Pahlavi text] (4) … (5) … (6) … (7) …

(4) Aêva*g* hanâ î paêḍâ*g* aîg͟h âk͟ha*r* Paôrûs͟hâspô ô*l* Karapô-î Dûrâsrûbô s͟hem, mûn *b*aên za*k* matâ pavan yâtû*g*îh nâmîgtar yehvûnt, sâtûnt; a*f*as͟h min zerk͟hûnis͟hn î Zaratûhs͟htra a*f*dîh î paḍ-as͟h paêḍâ*g* yehvûnt â*g*âsînîḍ, va k͟hadîtuntan î Zaratûhs͟ht*r*a râî ô*l* kaḍa*g* âîtyûnt. (5) Za*k* yâtû*g*, min za*k* î Zaratûhs͟ht*r*a *b*aên za*k* gad*â*, bîs͟h maḍ va anâ*g* c͟has͟hîḍ; dûs͟h-pargîhâ ye*z*bemûnast tarû*g* rôyes͟h*â* î ôl*â* pûr-gad*â* apurnâê-îg pavan gavô a*f*s͟hârdan va margînîḍan. (6) Va li-tam*â* paêḍâ*g*îh-ast rabâ a*f*dîh-î ô*l* kabadân, c͟hîgûn Daêna yema*l*e*l*ûnêḍ, aîg͟h: "Adîn ôl*â* mar as͟h avô âk͟ha*r*îh gavô lak͟hvâr rânînîḍ, [aîg͟h lak͟hvâr hû-s͟hikan], lâ-c͟ha âk͟ha*r* za*k* mar pavan za*k* gavô basaryâ pavan za*f*ra lak͟hvâr gûḍâr yehvûnt." (7) Ôl*â* Karapô min-ic͟h za*k* ba*r*â madam Zaratûhs͟ht*r*a nîs͟hân, dak͟hs͟ha*g* î anâ*g* drâyîḍ, va Paôrûs͟hâspô min Zaratûhs͟ht*r*a pavan vis͟hûpis͟hn î âp-dehas͟h

1-1. DM. [Pahlavi text]—2-2. DM. [Pahlavi text]—3-3. DM. [Pahlavi text]—4-4. DM. [Pahlavi text]—5. DM. [Pahlavi text]—6. DM. [Pahlavi text]—7. DM. [Pahlavi text]

shkaft tarsînîḍ, va ôl anbîn kardan î Zaratûhshtra sârînîḍ.

(8) Aêvag aê paêḍâg, aîgh Karapô Dûrâsrûbô yâtûgîhâ pavan mînishn Paôrûshâspô bîmî min Zaratûhshtra aêḍûn ramîtunt, va mînishn î Paôrûshâspô aêḍûn vinâsîd, aîgh-ash min zak barâ tars-ich î min benafshâ Karapô margîh î Zaratûhshtra bavîhûnast. (9) Madam mâ âîninag margînîḍan ôlâ râî Paôrûshâspô min vishûpishn î âp-ash avîchâr yehvûnêḍ, Dûrâsrûbô pûrsêḍ; va ôlâ Karapô aesma î kabad ôl ham-debrûntan va Zaratûhshtra mîyân zak aesma nipâyîḍan, âtâsh madam âkhîzîḍan va levatâ aesma sûkhtan, darmân yehvûntan drâyîḍ; va Paôrûshâspô ham-gaônag karḍ. (10) Va li-tamâ paêḍâgîh-ast rabâ afdîh ôl kabadân, chîgûn Daêna yemalelûnêḍ, aîgh: "Lâ âtâsh baên aûrvar madam gurikht, [aîgh barâ lâ yâtûnt], va lâ aûrvar âtâsh frâj vakhdûnt; barâ tachîḍ pavan hûsh zak am î bard-

1-1. DM. [illegible]—2-2. DM. [illegible]—3. DM. [illegible]—4. DM. [illegible]—5. DM. [illegible] Better [illegible]—6. DM. [illegible]; perhaps for [illegible] angîzîḍan. —7-7. DM. [illegible] [illegible]—8. DM. [illegible]

kâma*g*, va *frâj ôl ôlâ* maḍ, hûs̱h-âômand a*f*as̱h yansegûnã, a*f*as̱h za*k* ba*r*â yehabûnt pavan za*k* î das̱hnô yed*â* madam pavan k̲h̲ûsta*g*."

(11) Aêva*g* hanâ î paêḍâ*g*. aîg̱h âk̲h̲a*r* Paôrûs̱hâspô *ôl* Karapô Dûrâsrûbô madam lâ sûc̱hînîḍan î âtâs̱h gû*f*t, va nava*g* madam margînîḍan î Zaratûhs̱htra pû*r*sîḍ; *ôlâ* Karapô Zaratûhs̱h*tra* *b*aên tang viḍarg nîpâyiḍan, va tô*r*â-ân î kabad pavan za*k* viḍarg sâtûnînîḍan vad tô*r*â-ân lêlyâ regal*â* sparîh-êḏ, *ôl* Paôrûs̱hâspô darmân yehvûntan drâyîḍ; va Paôrûs̱hâspô ham-gaôna*g* ka*r*ḍ. (12) Li-tam*â*-c̱ha paêḍâ*g*îh-ast rabâ a*f*dîh *ôl* kabadân, c̱hîgûn Daêna yema*lel*ûnêḍ, aîg̱h: "Za*k* ôl*â* tô*r*â madam sâtûnt mûn yehvûnt sava*g*-âômand [aîg̱h-as̱h sava*g* va mas yehvûnt min avârîg tô*r*â]; va pîr-âômand, va za*k* ôl*â* levîn sâtûnt [aîg̱h pîs̱h min tô*r*â î pîs̱hôpâê]; za*k* ôl*â* pîs̱h tac̱hîḍ [aîg̱h pîs̱h î Zaratûhs̱htra lâlâ yegavîmûnâḍ]; ôl*â* min ôl*â*

1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]—3-3. DM. [illegible]—4. DM. [illegible]—5. DM. [illegible]—6. DM. [illegible]—7. DM. [illegible]—8. DM. [illegible]

[illegible]

pavan hamâ*g* yôm ba*r*â âmûr*z*îḍ, [aîg̱h-as̱h tô*r*â-ân a*z*ash lak̲hvâr dâs̱ht], *f*ratúm *ôl* tam*â* sâtûnt, a*f*dûm ba*r*â sâtûnt; ba*r*â tac̱hîḍ pavan hûs̱h za*k* am î ba*r*â-kâma*g*, *frâj ôl* ôl*â* maḍ, hûs̱h-âômand a*f*as̱h za*k* yansegûnã, a*f*as̱h za*k* ba*r*â yehabûnt pavan za*k* î das̱hnô yed*â* madam pavan k̲hûsta*g*."

(13) Aêva*g* hanâ î paêḍâ*g* aîg̱h tanid Paôrûs̱hâspô *ôl* za*k* Karapô maḍ, madam-ic̱h lâ sparḍan î tô*r*â-ân Zaratûhs̱ht*r*a gû*f*t, va nava*g* madam âînîna*g* margînîḍan î Zaratûhs̱ht*r*a pû*r*sîḍ; ôl*â* Karapô Zaratûhs̱ht*r*a âp-k̲hûr-î pavan dêhân nipâyîḍan, va aspân î kabad *ôl* za*k* âp-k̲hûr tac̱hînîḍan, vad pavan aspân sûmb madam sparîh-êḍ, darmân yehvûnt drâyîḍ; va Paôrûs̱hâspô ham-gaôna*g* ka*r*ḍ. (14) Va li-tam*â* paêḍâ*g*îh-ast rabâ a*f*dîh *ôl* kabaḍân, c̱higûn Daêna yema*lel*ûnêd, aîg̱h za*k* ôl*â* aspô madam sâtûnt, mûn yehvûnt sûmb-âvand, [aîg̱h-as̱h

1. DM. [illegible].—2. DM. adds [illegible], a slip of the copyist.—3. DM. [illegible].—4. DM. [illegible].—5. DM. adds [illegible].—6. DM. adds [illegible], an error of the copyist.—7. DM. adds [illegible].

sûmb stavratar yehvûnt], va zarḍ-gûsh; va zak ôlâ pîsh sâtûnt, [aîgh pîsh min aspô î pîshûpâê], va zak ôlâ pîsh tachîd, [aîgh levîn î Zaratûhshtra avar yegavîmûnâḍ], fratûm ôl tamâ madam sâtûnt, afdûm barâ satûnt; barâ tachîḍ pavan hûsh zak am î barâ-kâmag, va frâj ôl ôlâ maḍ, hûsh-âômand afash zak yansegûnâ, afash barâ yehabûnt pavan zak î dashnô yedâ madam pavan khûstag.

(15) Aêvag aê paêḍâg aîgh tanid Paôrûshâspô ôl zak Karapô maḍ, madam-ich lâ sparḍan î aspân-ich Zaratûhshtra gûft, afash navag madam mâ âîninag margînîḍan î Zaratûhshtra pûrsîḍ; va ôlâ Karapô, Zaratûhshtra baên sûrâg î khun-nûshagân yekatlûntag î gûrg avganêḍ, vad amat gûrg yehamtûnêḍ, khun-nûshagân yekatlûntag khadîtunêḍ, Zaratûhshtra pavan zak î khun-nûshagân kîn aeshmavanîhâ sakûnêḍ gangêḍ, darmân yehvûnt ḍrâyîḍ; va Paôrû-

1. DM. [illegible].—2-2. DM. [illegible] [illegible]. Compare [illegible] in section 12 above.—3. DM. [illegible].—4. DM. [illegible].—5. DM. [illegible].—6. DM. [illegible]

s̱hâspô ham-gaôna*g* kar*d*. (16) Li-tam*â* paêḍâ*g*ih-ast rabâ a*f*dih ô*l* kabadân, c̱higûn Daêna yema*lel*ûnêḍ: "Hav*â*-t amat za*k* gûrg ba*r*â maḍ c̱hand yû*z*îh-ast, va za*k* Zaratûhs̱ht*r*a pavan aîy*y*ârîh î Ya*z*adân ôl*â* gûrg zaḍ znu*g*, aîg̱h-as̱h *f*ûm*â* aêva*g* levat*â* tanid *f*rûḍ ḵhun-nûsha*g*ân."

(17) Aêva*g* hanâ î paêḍâ*g* aîg̱h ô*l* ôl*â* madam sâtûnt hav*â*-and Sraôs̱ha-yas̱harûb va Vohûmano, a*f*as̱hân ba*r*â ô*l* ôl*â* kûlûs̱ha*g* âîtunînîḍ, a*z*as̱h dâyagânînîḍ hamâ*g* tarsîḍ lelyâ. (18) Va ba*r*â tac̱hîḍ pavan aôs̱ha[11] za*k* am î ba*r**â*-kâma*g*, *f*r*â**j* min haît ôl*â* kûlûs̱ha*g* sâtûnt; a*f*as̱h gû*f*t zan î gêhân, aîg̱h: "Ba*r*â ûtayûtan pavan sîrîh dûbâr-âe"; m*â*-as̱h pavan hanâ dâs̱ht, aîg̱h: "Gûrg nyô*g* aêḍûn ô*l* za*k* ba*r**â* aîg̱h-am nyôg hav*â*-âe, amat la*k* pavan vînis̱hn ḵhadîtunînî ast ayû*f* ḵhûn." (19) *Frâj* ô*l* ôl*â* maḍ hûs̱h-âômand, a*f*as̱h

1. DM. [Pahlavi].—2. DM. [Pahlavi].—3-3. DM. [Pahlavi].—4. DM. [Pahlavi], perhaps for [Pahlavi] Sraôsha yazada.—5. DM. [Pahlavi].—6-6. DM. [Pahlavi].—7. DM. [Pahlavi]—8. DM. [Pahlavi].—9. DM. adds [Pahlavi].—10. DM [Pahlavi].—11. So read in connection with the [Pahlavi] mentioned above.

za*k* yansegûnã, a*f*a*sh* ba*r*â yehabûnt, pavan za*k* î dahi*sh*n î Ya*z*adân, madam pavan *kh*ústa*g*; a*f*a*sh* gú*f*t zan î gêhân, ai*gh*: "Lâ lak â*kh*a*r* ba*râ* *frâj* yehabûnam, lâ amat li-tam*â* ko*l*â dô ô*l* ham-yehamtûnd Râ*g* va Naôḍar.

(20–21) Va paêḍâ*g* ai*gh* â*kh*a*r* Karapô Dûrâsrûbô levat*â* hâvi*sh*ta Kaêna ô*l* ham matâ maḍ va madam râyînishn î Zaratûh*sh*t*r*a ni*g*îrîḍ; a*f*a*sh*ân *ch*âr î madam vinâsîḍan margînîḍan lâ, ba*r*â man-davam î ôl*â* ãn-gaôna pûr-nîrû*g* va a*f*d *kh*adîtunt, *ch*îgûn hanâ î paêdâ*g*, ai*gh* ga*r*yîḍ[7] Brâtrû*g*-ri*sh* î Karapô, ai*gh*: "Li adîn *b*aên za*k* î len*â* matâ min an*sh*ûtâ-ân pavan yâtû*g*îh dûr-ni*g*îri*sh*n-tûm hav*â*-ôm, *frâj* ôl*â*-*sh*ân matâ *kh*adîtunam hû-*f*ramânîh, [ai*gh* *f*ramân *sh*apîr *kh*avîtunêḍ yehabûntan]; a*v*zûnî*g*îh, [ai*gh* a*f*zûn mún min vê*sh* yêhvûnêḍ, mûn maḍ va mûn-i*ch* yehamtûnêḍ]; hû-pâh, [ai*gh* gaô-spend *sh*apîr *kh*avîtunêḍ dâ*sh*tan]; hû-rama*g*, [ai*gh* rama*g* î avâ*r*ig

1. DM. —2. DM. —3-3. DM. —4-4. DM. —5. DM. —6. DM. —7. Otherwise: davyiḍ.

[illegible]
[illegible]
[illegible] (22) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
(23-24) [illegible]

shapîr khavîtunêd dâshtan]; va hû-âyû*j*ishn, [aîgh kâr î avâ*r*ig shapîr khavîtunêd ka*r*dan]; va hû-arataêshtâr, [aîgh kârî*j*âr shapîr khavîtunêd ka*r*dan]; va hû-râd, [aîgh râdîh shapîr khavîtunêd ka*r*dan]. (22) Za*k* î Paôrûshâspô khun-nûsha*g*-î madam 3 lelyâ vad min abîtarân ba*r*â lâlâ zerkhûnt, ba*r*â *ôl ôlâ* Vohûmanô rasêd madam ahû î ast-âômand, [aîgh Vohûmanô ba*r*â *ôl* Zaratûhsht*r*a rasêd], a*f*ash ba*r*â *ôl* ham-pû*r*sa*g*îh yezderûnã, ba*r*â za*k* î ôl*â* shapîr Daêna yehamtûnêd madam ân ha*f*t-kaêshvar zimî*g*; va za*k* aêdûn pavan mînishn lâ ba*r*â-ich dahinam aîgh lâ khavîtunêd aîgh chîgûn ôl*â* ba*r*â marenchînam; va dakhsha*g* î hanâ mandavam, [aîgh râst yema*l*e*l*ûnêd], den*â* î avô pîsh yema*l*e*l*ûnam; ti*z* âkha*r* min den*â* gûbishn ba*r*â vashammûnîshnîh, amat lakûm den*â* gûbishn vashammûnt, *f*ranâmîd.

(23-25) Paôrûshâspô pavan za*k* î 4 âyû*j*ishn ras*a*-*î* vâ*z*îd aîgh

1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]—3. DM. [illegible]—4. DM. [illegible]—5. DM. [illegible]—6-6. DM. [illegible]—7. DM. [illegible]

[Pahlavi text] (26) [Pahlavi text] (27-28) [Pahlavi text]

pavan za*k* gûbishn vashammûnishnîh, amat ôl*â*-shân za*k* gûbishn vashammûnt yehvûnt, *f*rava*f*t Paôrûshâspô pavan za*k* 4 âyû*j*ishn ras*a*-*i* vâ*z*îḍ; a*f*ash gû*f*t Paôrûshâspô *ôl* Brâtrû*g*-rîsh î Karapô, aîgh: "Brât-rû*g*-rîsh î Karapô! m*â* gabr*â* *frâj* khadîtund amat pavan zerkhûnishn ba*r*â bakhûnd, za*k*-îch tanû armaêshta dahishnîh pavan margîh *frâj* khadîtund amat pavan zerkhûnishn ba*r*a bakhûnd; va m*â* ôl*â* î zerkhûnishn î li, ba*r*â î li, *frâj* khadîtunt amat-ash pavan zerkhûn-ishn bar*â* khandîḍ; za*k*-ich î lak ba*r*â-ar *frâj* khadîtunt amat-ash pavan zerkhûnishn ba*r*â khandîḍ?" (26) Amat bar*â* *ôl* ôl*â* Vohû-manô yehamtúnêḍ madam ahû î ast-âômand, a*f*ash gû*f*t madam lakhvâr vasht, Paôrûshâspô, aîgh: "-At bûndag aêḍûn Karapô! ôl*â* î li ba*r*â râî *frâj* khaḍîtunt, [aîgh-at dânâ*g*îhâ khadîtunt"]. (27-28) Va Tûr î Brâtrû*g*-rîsh î Karapô amat Paôrûshâspô aza*sh*

1. DM. [Pahlavi text].—2-2. DM. [Pahlavi text].—3-3. DM. [Pahlavi text].—4-4. DM. [Pahlavi text].—5-5. DM. [Pahlavi text].—6. DM. [Pahlavi text] from the reading of its Irânian equivalent [Pahlavi text] *pesar*, or *pusra* which ends in [Pahlavi text].—7. DM. [Pahlavi text].—8. DM. [Pahlavi text]

pûrsîḍ, aîg͟h: "-At m*â* za*k* yehvûnt amat-at ô*l* za*k* î li ba*râ*-ar pavan madam-barishnîh a*f*ash bûrḍ, a*f*at min ôl*â* ba*r*â dîr pavan lâlâ-îh lâlâ ni*g*îrîḍ, a*f*at min ôl*â* ba*r*â arîg pavan ni*g*ûnîh *f*rûḍ nigîrîd, a*f*at min ôl*â* ba*r*â arîg jvîḍ jvîḍ ba*r*â nigîrîḍ"—pasakhûn gû*f*t, aîg͟h: "Amat-am ô*l* ôl*â* ba*râ* î lak pavan madam debrûnishnîh as͟h debrûnã, a*f*am min ôl*â* ba*râ* dîr pavan lâlâ-îh lâlâ ni*g*îrîd, adîn min ôl*â* ba*r*â râ*ê* va gad*â* ô*l* ham-dâs͟ht vad avô za*k* Hvare-s͟haêta, ôl*â* lâ kanâra*g* î râ*ê* va gaḍ*â*; madam hanâ ham-bûd hav*â*-ôm, [aîg͟h-am hanâ k͟hadîtunt] aîg͟h ans͟hûtâ-ân pavan gûftanî ô*l* rûbân ba*r*â ô*l* Hvare-s͟haêta-pâîg yehamtûnêḍ, hanâ aîg͟h *b*aên Garô-ḍemâna dâḍistân c͟hîgûn a*f*am lâ k͟hadîtunt. (29) Amat-am ô*l* ôl*â* î lak ba*râ*-ar pavan madam de*b*rûnis͟hnîh as͟h de*b*rûnã, a*f*am min ôl*â* ba*r*â de*b*rûnã dîr pavan ni*g*ûnîh *f*rûḍ ni*g*îrîḍ, adîn min ôl*â* ba*r*â râ*ê* va gad*â* ô*l* ham-dâs͟ht vad ô*l*

1. Thus in DM.—2. DM.—3. DM.—4. DM.—5-5 DM.—6. For—7. DM.—8. DM.—9. Thus in DM.—10. DM.

âsîmân î a*z*îr î den*â* zimîg, ôl*â* lâ kanâra*g* î râ*ê* va gad*â*, hanâ aîg̲h̲-as̲h̲ baên za*k* âsîmân dâdistân chîgûn yehvûnêḍ am lâ k̲h̲adîtunt. (30) Va amat-am ô*l* ôl*â* lak ba*râ*-ar pavan a*v*ar-baris̲h̲nîh as̲h̲ de*b*rûnã, a*f*am min ôl*â* ba*r*â dîr jvîḍ jvîḍ ba*r*â ni*g*îrîḍ, adîn min ôl*â* ba*r*â râ*ê* va gad*â* ô*l* ham-dâs̲h̲t pavan ârâstan î den*â* zimîg, ôl*â* lâ kanâra*g* î râ*ê* va gad*â*; madam hanâ ham-bûḍ hav*â*-ôm, [aîg̲h̲-am hanâ k̲h̲adîtunt], aîg̲h̲ min kûnis̲h̲n î li-den*â* ba*r*â Tanû-î-pasîn yehvûnêḍ, ba*r*â-am dâdistân î Tanû-î-pasîn lâ k̲h̲adîtunt. (31) Hanâ î lak ba*râ* mînêḍ, aîg̲h̲: 'Va*b*îdûnam mas min za*k* î za*k*âî ahû î ast-âômand'; aêḍûn va*b*îdûnêḍ-ic̲h̲ mîn lak aîg̲h̲ vazlûn-âe; hanâ î lak ba*râ* pavan ôl*â* î mas pâna*g* Vis̲h̲tâspô katrûnêḍ, lâ pavan lak."

(32) Aêva*g* hanâ î paêdâ*g* aîg̲h̲ amat Zaratûhs̲h̲t*ra* 7 sâla*g* yehvûnt, za*k* Dûrâsrûbô min Brâtrû*g*-rîs̲h̲ î Karapô kîm kâd*â*

1-1. DM. .—2. DM. —3. DM. .—4. DM. .—5. DM. .

khadîtuntan î Zaratûhshtra râî ôl vis î Paôrûshâspô âyûjîḍ havâ-and, afashân pavan zak nazdîgîh Zaratûhshtra khadîtunt amat-ash levatâ a purnâê-îg-ân kâḍag karḍ; afashân dûsh-pargîhâ yetîbûnast pavan yâtûgîh mînishn î Zaratûhshtra vinâsîḍan, afashân zak râî madam apurnâê-îg-ân bîm va tars ramîtûnt. (33) Li-tamâ min zûrîg-hûshîh va pâhrîj-gârîh va varechô î Zaratûhshtra paêdâg yehvûnt ôl ôlâ-shân rabâ afdîh, chîgûn Daêna yemalelûnêḍ, aîgh: "Amat pavan frâjîh zak î zakâî apurnâê-îg frâj tarsîḍ havâ-and ôl sakhûn î haredîh, be-nafshâ Zaratûhshtra az-shân zak î ôlâ doîsra î pavan mînishn barâ lâ bast."

(34-35) Aêvag aê paêdâg aîgh amat hanâ 2 Karapô ôl mân î Paôrûshâspô maḍ havâ-and, Paôrûshâspô gangishn î ôlâ-shân râî

1. DM. adds …—2-2. DM. …—3. DM. … by mistake, perhaps …—4. DM. …—5-5. DM. …—6. DM. … dashmô —7-7. DM. …, originally the reading must be …, which afterwards changed into …, and then into ….

[Pahlavi text, lines 1–12, with paragraph markers (36), (37), (38) and footnote markers 1–6]

khûrishn *f*ramûḍ sâkhtan, a*f*ash sâkhtô khûrishn *frâj* ash dahîḍ va pûr daûra*g* za*k* î aspô-pîm; a*f*ash gû*f*t ôl Dûrâsrûbô, aîgh: "Lak *b*aên za*k* î len*â* matâ min marḍûmân shaêdâ-ya*z*a*g*ô-tûm hav*â*-âe; *frâj* den*â* î li yezbekhûn". (36) Rabâ a*f*dîh min dânâ*g*îh î Zaratûhsh*tra* pavan za*k* î apurnâê-dâḍîh, chîgûn Daêna yema*l*e*l*ûnêḍ, aîgh-ash gû*f*t Zaratûhsh*tra*, aîgh: "Li hanâ, abû! *frâj* lâ ya*z*am; za*k* î li âvâyaḍ yashtan, hanâ *frâj* ya*z*îḍ". (37) A*f*ash[7] gû*f*t Paôrûshâspô, aîgh: "Lâ za*k* î li lak *frâj* yezbekhûn-âe, za*k* za*k* î li *frâj* aê ya*z*îḍ." (38) Vad avô 3 bâr ôl*â*-shân gab*r*â-ân za*k* gûbishn andarg bûrḍ, lâlâ yegavîmûnâḍ Zaratûhsh*tra*, a*f*ash ôl*â*-shân râî gû*f*t, a*f*ash pavan za*k* î dashnô regal*â* *frâj* shkast, aîgh: "Yasharûbân gab*r*â-ân nîsh*â*-ân ya*z*am; drîgûshân gab*r*â-ân nîsh*â*-ân ya*z*am, lâ dravandân gab*r*â-ân nîsh*â*-ân; amat âyûjâḍ chîgâmchâî Paôrûshâspô, aîgh ya*z*ishn

1. DM. [Pahlavi].—2-2. DM. [Pahlavi].—3. Written above the line in DM.—4. DM. [Pahlavi].—5. DM. [Pahlavi].—6-6. DM. [Pahlavi].—7. Or, *azash*, "thereupon."

va*b*îdûnã-âḍ, ya*z*ishn ô*l* yashtârân âkha*r* sa*z*âḍ, aîgh ô*l* ya*z*âd mûn âvâyaḍ yasht".

(39) Aêva*g* hanâ î paêdâ*g* aîgh âkha*r* Dûrâsrûbô Karapô ô*l* Zaratûhsht*r*a drâyîḍ, aîgh: "Anâ*g* lak yehvûnt mar*g*, mûn tar *f*ratûm min ahû î ast-âômand, *b*aên Râ*g* va Naôḍar, min bâhar barishnîh; khayâ de*b*rûnam *f*râ*j* ar*j*ânîgînîḍ hav*â*-ôm, aîgh-at bâhar min li ba*r*â bûrḍ; kanun pa*lg*ân mûn pavan a*v*ar-barishnîh khayâ de*b*rûnam, va hanâ yehvûnêḍ aîgh-at dûsh-chashmîhâ pavan za*k* khânag ni*g*îram zy-at levît". (40) Va litam*â* rabâ a*f*dîh-î paêḍa*g* yehvûnt madam Zaratûhsht*ra*, pavan dânâ*g*îhâ pasakhûn-î ô*l* ôl*â* mar pavan za*k* apurnâê-dâdîh, î chîgûn hanâ î Daêna yema*lel*unêḍ, aîgh-ash gû*f*t Zaratûhsht*r*a, aîgh: "Ba*r*â pa*lg*ân min mar madam ni*g*îram, pavan a*v*zûnîgîh va bûndag mînishnîh, aîgh-at pavan za*k* khânag ni*g*îram zy-at haît."

1. Thus in DM.—2-2. DM. [illegible].—3-3. DM. [illegible].—4. DM. [illegible].—5. DM. [illegible].—6. DM. [illegible].—7-7. DM. [illegible] zekatl-unêḍ.—8. DM. [illegible].—9. DM. [illegible].

(41) [Pahlavi]

(42) [Pahlavi]

(43) [Pahlavi]

(41) Aêva*g* za*k* î â*kh*a*r* min hanâ pasa*kh*ûn î Zaratûhs*h*t*r*a ô*l* Dûrâsrûbô madam ô*l* Karapô paêḍâ*g* yehvûnt, *ch*îgûn Daêna yema*le*lunêḍ, aîg*h*: "A-kâr yehvûnt mar va stard *ch*and dareng î 10 aspa î pûr pîm dûsis*h*n, mûn dûsîḍâr aêva*g* yehvûnêḍ.

(42) Aêva*g* aê paêḍâ*g* aîg*h*: "Amat min starḍîh *frâj* yehvûnt ôl*â* yâtû*g*, adîn-as*h* tanid ô*l* Zaratûhsht*r*a ham âînîna*g* drâyîḍ, va Zaratûhs*h*t*r*a pasa*kh*ûn za*k* ham gû*ft*; navak a-kâr yehvûnt mar va starḍ *ch*and dareng î 20 aspa î pûr pîm dûsis*h*n, mûn dûsîḍâr aêva*g* yehvûnêḍ".

(43) Aêva*g* hanâ î paêḍa*g* aîg*h*: "Tanid amat min starḍîh *frâj* yehvûnt ôl*â* yâtû*g*, adîn-as*h* ô*l* Zaratûhs*h*t*r*a ham âînîna*g* drâyîḍ, va Zaratûhs*h*t*r*a pasa*kh*ûn za*k* ham gû*ft*; navak a-kâr yehvûnt mar va starḍ *ch*and dareng î 30 aspa î pûr pîm dûsis*h*n, mûn dûsîḍâr aêva*g* yehvûnêḍ".

1-1. DM. omits.—2-2. DM. [Pahlavi].—3. DM. [Pahlavi].—4. DM. [Pahlavi].—5. DM. [Pahlavi].—6-6. DM. omits.—7. DM. [Pahlavi].—8-8. DM. [Pahlavi].—9. DM. [Pahlavi].—10-10. DM. omits.—11. DM. [Pahlavi] misplaced.

(44) [illegible]

[illegible] (45) [illegible]

(46-47) [illegible]

(44) Aêva*g* aê paêdâ*g* aîgh amat min za*k* starḍîh *frâj* yehvûnt ôl*â* yâtû*g*, adîn-ash davyîḍ aîgh: "Za*k* î ân len*â* aspô vâ*z*înîḍan madam ra*s*-î varḍîḍ, [aîgh *b*aên asrûnîḍ]; m*â* ba*r*â li hanâ ganâ*g* pavan mãnsra yehamtûnishnîh pavan dâḍistân-âômandîh marenchînêḍ; a*f*ashân za*k* aspô vâ*z*înîḍan a*z*-shân madam ra*s*-î bast." (45) Va litam*â* paêḍâ*g*îh-ast rabâ a*f*dîh ô*l* kabadân, chîgûn Daêna yema*l*e*l*ûnêḍ, aîgh: "Amat ba*r*â maḍ pavan a*f*ashân chand yû*j*yâsta, a*f*ash darḍ *b*aên yegavîmûnâḍ, pavan sahmîh-ast den*â* yehvûnt î avô pîsh yema*l*e*l*ûnam, za*k* ôl*â* nas'hûnt shûsra, [aîgh-ash shûsra pavan pûst lâlâ yâtûnt, azash shkast], va pâhlû*g* a*z*ash visast min rân; adîn za*k* *f*rûḍ mûrḍ, va adîn za*k* î ôl*â* khun-nûsha*g*, va adîn za*k* î ôl*â* khun-nûsha*g*ân khun-nûsha*g*."

(46-47) Aêva*g* hanâ î paêdâ*g* aîgh pîsh-ich min maḍan î za*k*-

1. DM. [illegible] for [illegible].—2. Better [illegible].—3. DM. [illegible] for [illegible].—4. Thus in DM.—5. DM. [illegible].—6. DM. [illegible].—7. DM. [illegible].—8-8. DM. [illegible].

[illegible] (48-49) [illegible]

ash *ôl* ham-pûrsagîh paêdâ*g*îh-ast madam-ash mînishn î frâkhû-tar min hamâ*g* gehân, a*v*ar-tar min ko*l*â gaêtâ chabun, levat*â* za*k* î vispô vichîh-êḍ aôjô hûsh, za*k* î hamâ*g* ayâ*v* nîrû*g* vîra, va za*k* î ko*l*â vichîn patû*g* khratû; va za*k*-ich î kabad pâhrijishn Kayân gad*â*, va za*k* î aîrpat gad*â* pûr-kâma*g*îh î *ôl* yasharâîsh va tûbân tûkhshâ*g*îhâ va patîh, va a*v*artarîh-ich î pavan ta*g*îgîh va arvandîh; va za*k*-ich î tanû hû-chîhrîh aôjô-bûndagîh, zy-ash pavan chîhr den*â* 4 pîsha*g*, î haît âsrûnîh va arataêshtârîh va vâstryûshîh va hû-tûkhshîh; va pâhlûm dûstîh *ôl* yazadân va shapîrân, va shka*f*t hamaêstârîh *ôl* shaêdân va sarîtarân. (48-49) Za*k* chîgûnîh î mûn anshûtâ-ân dô-patîshtâna yêzaḍ-îh, yazadân pâhlûmîh va spûrîgîh pavan Aûhar-mazda sa*j*î*g*îh a*f*ash, âshta*g*îh paḍash nîvârîh-êḍ; vad yazadân pavan *f*râ*j*tarîh za*k*-ash min ko*l*â haîtân, yehvûntân va yehvûnêḍân aîsh,

1-1. DM. [illegible].—2. DM. [illegible].—3. DM. [illegible].—4. DM. [illegible].—5. DM. [illegible].—6. DM. adds [illegible].—7-7. DM. [illegible].

yehamtûnishn zak-ash ôl âshtagîh î Aûharmazda, va ahû va ratû î gêhân, bûjâgîh î asij dahishnân min Aîb-daḍ pavan hûzvân î kabad srâḍag dânâg, pûr-nyôg î avbâm, baên gêhân a-vizandîh-îg, srûbô debrûnãnd. (50) Va shaêdân pavan hanâ aîgh hanâ î kabad Kîg va Karapan ôl stûbînîdan va tapâhînîḍan î ôlâ sârînîḍan shapîrân, adîn-ich maḍan dâsht va dûstîh varzîḍ.

(51-52.) Afash pavan bûndagîh î 30 shnatî min zerkhûnishn frâj Vohûmanô Amaesûspend pavan âshtîh î Aûharmazda madam maḍ, amat-ash min rûḍ-î aêvatâg mayâ î haômîg-ân debrûnã, chîgûn hanâ î Daêna yemalelûnêḍ, aîgh: "Amat ôl zak î saḍîgar barâ tachishnîh frâj maḍ vad zak î zak shapîr Dâîtya, frâj pavan zak fravaft, va amat min zak lâlâ sâtûnt Zaratûhshtra, ash gabrâ khadîtunt amat sâtûnt min rapîtvintar naêmag,

1. DM. [illegible] for [illegible].—2-2. DM. [illegible].—3. DM. [illegible].—4. DM. [illegible].—5-5. DM. [illegible].—6. DM. [illegible].

zak yehvûnt Vohûmanô, va zak ôlâ medamınûnast Vohûmanô pîsh kerpô, [aîgh pavan tanû chashmtar yehvûnt], va pîsh nyôg, [aîgh pavan kolâ mandavam pîsh yehvûnt]; va zak olâ medammûnast Vohûmanô chand zak î 3 gabrâ naêsag bâlâê, va zak ôlâ medammûnast Vohûmanô aîgh-ash zak î sarvîg tâk pavan yedâ debrúnt, mûn-ash pavan zak aûrvar barâ debrûnã afash lâ aûrvar barâ rîshînîd; zak maînûg tâk î Daêna yehvûnt, afash hanâ nimûd aîgh pavan Daêna aêdûn a-rîshîdârîhâ âvâyad raftan." (53) Haît mûn aêdûn yemalelûnêd aîgh maînûg âshtagîh yehvûnt, afash hanâ nimûd aîgh baên gehân aêdûn arîshîdârîhâ avâyad raftan, aîgh levatâ kolâ aîsh âshtîh yehvûnêd.

(54) Amat avô zak î tasûm barâ tachishnîh frâj mad, vad zak î shapîr Dâîtya, Arikhsan-rûd, î zak shem yehvûnt, va baên zak

1-1. DM. —2. DM. —3-3. DM. —4. DM. —5. DM. —6. DM. Anshân.

[Pahlavi text] (55) [Pahlavi text] (56) [Pahlavi text] (57) [Pahlavi text] (58) [Pahlavi text]

Zaratûhs̲h̲t*ra* as̲h̲ min mîyân mayâ î haômîg-an de*b*rûnayên, va pavan lâlâ-îh Zaratûhs̲h̲t*ra*, ash za*k* î das̲h̲nô paîtîs̲h̲tâna min A*r*îk̲h̲*s*an-rûd-î de*b*rûnã, a*f*as̲h̲ madam lebûs̲h̲îh nihû*ft*, va *b*aên za*k* ôl*â* pîs̲h̲ naêma*g* Vohûmanô paḏîra*g* âyû*b*îḏ. (55) A*z*as̲h̲ min ôl*â* pû*r*sîḏ ôl*â* gab*r*â, aîg̲h̲: "Mûn hav*â*-âe; va min mûn hav*â*-âe?" "Zaratûhs̲h̲t*ra* hav*â*-ôm, Spîtâmân."

(56) Mi*l*ayâ î Vohûmanô: "Zaratûhs̲h̲t*ra* î Spîtâmân! pavan m*â* lak *frâj* ranja*g*îh, [aîg̲h̲-at pavan m*â* âvâyaḏ amat ran*jag* barâ yehvûn-âe], pavan m*â* lak *frâj* tûk̲h̲s̲h̲â*g*îh, va *ô*l m*â* lak kâma*g*-dahis̲h̲nîh." (57) Pasak̲h̲ûn î Zaratûhs̲h̲t*ra*, aîg̲h̲: "Pavan yas̲h̲arâîs̲h̲ *frâj* ranja*g*îh, va pavan yas̲h̲arâîs̲h̲ *frâj* tûk̲h̲s̲h̲â*g*îh, va *ô*l yas̲h̲arâîs̲h̲ li kâma*g*-dahis̲h̲nîh, [aîg̲h̲-am â*v*âyêḏ *ô*l za*k* mandavam]; va yas̲h̲arâîs̲h̲ li c̲h̲and k̲h̲ᵛâstâr hav*â*-ôm mînam."

(58) Gûbis̲h̲nî Vohûmanô: "Zaratûhs̲h̲t*ra* î Spîtâmân! haîtô-îg za*k*

1. DM. [Pahlavi] Anshân.—2. DM. [Pahlavi].—3-3. DM. [Pahlavi].—4. DM. [Pahlavi].—5. DM. [Pahlavi] yasharâyîh.—6-6. DM. [Pahlavi].—7. DM. [Pahlavi].—8. DM. [Pahlavi].

mûn yasharâish, [aîgh mandavam-î î haîtô-îg chîgûn zak, mûn yasharâish], vad mûn zak mûn yasharâish aîgh mûn nafshâ." (59) Azash gûft Zaratûhshtra, aîgh: "Haîtô-îg zak mûn yasharâish, va zak râî rûshan bûndag va âgâs havâ-ôm, aîgh chîgûn zak râî mûn zak mûn ôlâ yehamtûnishn pavan Vohûmanô."

(60) Azash ôl ôlâ gûft Vohûmanô, aîgh: "Zaratûhshtra î Spîtâmân! barâ hanâ jâmag-î yehabûn mûn debrûn-âe, chîgûn Ôlâ ôl ham-pûrsîm, Mûn lak yehabûnt havâ-âe, Mûn li yehabûnt havâ-ôm; Mûn min maînûgan avzûnîgtûm, min haît-ân hûdâgtûm, Mûn Ôlâ gûbâg havâ-ôm, mûn Vohûmanô havâ-ôm, [aîgh âshtag î Ôlâ havâ-ôm]." (61) Adîn-ash aêdûn mînîd Zaratûhshtra, aîgh: "Shapîr Zak Mûn Dâdâr, Mûn min hanâ âshtag shapîr." (62) Adîn ôlâ-shân barâ sâtûnt havâ-and, pavan avâgîh î Vohûmanô, Zaratûhshtra-cha Vohûmanô, Zaratûhshtra âkhar.

1. DM. yasharâyih.—2. DM.—3. DM.—4-4. DM.—5. DM.—6. DM.—7. DM.—8. DM.

THE DINKARD.

BOOK VI.—(CONTINUED.)

E.

I. It is said that when a man embellishes[1] his own disposition, and yields up his own person to communion[2] with the sacred beings,[3] the sacred beings from that time forwards protect him and entertain[3a] him in just the same way as a man who (has) a calf, and is full of hopes[4] for the calf,[5] would tie a rope[6] to his neck,[7] and lead him to tillage and to ploughshare,[8] and drive him on to where there is nourishing pasture,[9] and hold him back[10] from there where there is destruction.[11]

II. (1) It is said that every person should highly (*lâlâ*) observe within his own self at least three times everyday,[12] thus: " Am I in company of God, or of the Devil ? " (2) And if he is in company of God then he ought to entertain God within his own self still more, and if he (is) with the Devil he ought to thrust[13] him powerless out of his own self.

III. It is said that everybody ought to settle every day his account[14] for the body as well as for the soul, thus: " From where

---

1. *Vaîrâyêt*, "improves." 2. Better *Aêvagânagîh*, "unanimity," "communion." 3. *Yazadân* also means "good spirits." 3a. Or, "preserve him."

4. *Aîmîtvâr*, "full of hopes."

5. *Gaôtar-î*, comp. Skr. *gôtar*; Pers. *gaûdar*, "a fawn," "a calf."

6. *Rasan-aê*, comp. Pers. *rasan*. 7. *Gîrûb*, comp. Pers. *gilûh*, "neck."

8. *Kîshn*, comp. Pahl. *kîshtan*, "to till."

9. *Charag*, comp. Skr. *gaocharana*, Pers. *charâ or charâ kardan*, "to graze," "to pasture." *Aîgh charag frâj yakhsenunêt.*

10. *Lakhvâr yakhsenunêt*, "keeps back."

11. *Vinâs*, Av. *nas*, "to decay." *Min tamâ aîgh vinâs*, meaning "from any object which causes decay or corruption."

12. Or, reading :—*kolâ denâ*, "all this."—

13. *Barâ kûnishn*, lit., "ought to do out."

14. *Hamâr î tanû va rûbân.*

have I eaten[1] and drunk[2] what I have eaten and drunk to-day? How have I behaved[3]? Where was I originally[4]? Why have I come (here)? What have I to do here? And why have I to depart (from here)? And how (*chim*) am I to depart? And when I depart, whereto shall I go?"

IV. It is said that a man of spiritual belief has been (*yehvûnt*) always[5] exerting himself[6] and craving[7] from a conscientious mind[8] for the spiritual and worldly beings that are good; (that is) the (right) sign (*dakhshag*) of spiritual belief.

V. It is said that a friend of the spiritual ones is that one who, whatsoever meritorious actions he performs, performs (them) for the sake of the spiritual ones; and who seeks the good reward (*mizda*) from the spiritual and not from the earthly beings.

VI. It is said that that one is charitable who exerts himself and gives to the good[9] (out of his own earnings), and gives (it) for the love of the soul.

VII. It is said that constancy[10] for God (is) the best[11] of the constancy for anybody else; the constancy for the soul (is) the best of the constancy for oneself; and the constancy that one observes[12] in virtuous actions (is) the best of the constancy for anything whatever.

VIII. (1) It is said that pure nature (is) that which is manifested[13] in case of[14] avarice and want.[15] (2) And pure wisdom (is) that which (is manifested) in case of wrath and

---

1. Or, "from whom have I eaten." 2. *Vashtamûntan* is used both for eating and drinking. 3. *Afam mâ kart.* 4. *Min bûnîh*

5. Comp. Pers. *bâstân.* It is derived from Av. *bâidhishta*, which means "certainly," "verily."

6. *Ranjag.* 7. *Gûrsag*, "hungry."

8. *Min ahû mûnishn*, "from a sincere thought," comp. Av. *ahû*, "conscience," "life." It may mean "from a vital mind or thought."

9. Or, reading *mûn min nafshâ vabidûnayên ôl shapîrân yehabunêt*, lit., "who gives to the good from what he himself makes or earns."

10. Comp. Pers. *ûstûkhvânîh*, "integrity," "steadiness."

11. *Shapîr* is here used in the superlative sense. 12. *yakhsenunêt.*

13. *Aêvâch.* 14. *Amat*, lit., "when (there be)," or "if (there be) . . ."

15. *Âvjûg*, according to DP. and K.; but according to DM., *âz va khratû nigûn*, "greediness and preposterous wisdom."

lust[1] (3) And pure conscience (*daêna*, is) that which (is manifested) when fame and honour[2] come forth, (and) it is not possible to suppress and strike them off.[3] (4) And when nature is embellished wisdom comes forth, and when wisdom comes forth conscience becomes manifest,[4] and when conscience comes forth sin will not be committed, and when sin is not committed then never will harm happen to one.

IX. It is said that whoso through (his) proficiency[5] gathers[6] help[7] in respect to his own body, and turns away considerately[8] from what belongs[9] to him who is a stranger, and stands high in truthfulness, has certainly sacred beings[10] in his person.

X. It is said that (one's) door is to be kept open in order that men (may) come to the house; because to the house to which men do not go the sacred beings, therefore (*adîn*), do not go; since the constant coming of the sacred beings (is) more there where the coming of men (is) more; and the coming of men (is) more in that place where food and maintenance are obtainable.[11]

XI. (1) It is said that as regards him who drinks wine, these five things[12] come into manifestation[13], which (are) the marks of his piety (namely): perfect devotion, and possession of good mind, and philanthropy,[14] and charity, and peaceful relationship.[15] (2) And as regards him who (drinks wine),[16] these five things

---

1. *Aeshma va varena.*

2. *Nang* means "honour" as well as "shame," or "disgrace." Otherwise rendered: "when fame and disgrace come forth"; or reading: *kâm va nang*, "motive and dishonour."

3. *Barâ spûkhtan va zatan tûbân.* 4. "Comes forth."

5. *Hûnara.* 6. *Lakhvâr kartan*, comp. Pers. *bâz kardan*, "to gather (fruits)." 7. *Apastân*, comp. Av. *upastâ* "help."

8. *Pavan mînishn.* 9. *Zâb*, comp. Pers. *zâb*, "quality," "property, "fountain."

10. *Yêzata.*

11. *Aîgh khûrishn va dârishn hashkekhûnd*, "where (people) obtain food and maintenance."

12. Characteristics. 13. Appear. 14. Lit., "friendship of mankind."

15. Reading: *va âsht-khvîshîsh*; otherwise: *âsht-khvâyîsh*, "peaceful desires;" or *vahisht-khvîshîh*, "heavenly relationship," etc.

16. Completed: *va mûn âs vashtamûnêt.*

come into appearance, which (are) the marks of his wickedness (namely): arrogance, and discord, and misanthropy,[1] and wrathfulness, and miserliness.[2]

XII. It is said that he who is a wicked man first becomes grieved[3] about his soul, and then realises that he was deceived.[4]

XIII. It is said that the one (is) not little, and the one thousand[5] (is) not much; the one (being) the wealth of the spiritual, and the one thousand that of the terrestrial.[6]

XIV. It is said that in the earthly administration (*râyînishn*) a thousand-fold strength is nothing,[7] and in the spiritual administration a single-fold strength is the thing.[8]

XV. It is said that one thousand men will not be so able to make one man believe[9] by words, as a man makes one thousand men (believe) by actions.

XVI. (1) It is said that the man who excessively embellishes himself physically[10] becomes spiritually ruined, and for that (reason) physical (embellishment) should be moderate, and performed so much that what is spiritual may not decay. (2) When they observed, (namely) the wise and knowing ancients perceived the decay of the physical wealth and the permanence of the spiritual wealth, they recognised as inevitable[11] that in the case of advancing the physical[12] except in moderation, it could not be so advanced

---

1. "Hostility towards man."

2. The idea is that on drinking wine the pious man manifests virtuous qualities, while the wicked man his vicious tendencies. 3. *Shîvan*, "lamentation."

4. Lit., "and afterwards understands thus: 'I am deceived.'"

5. Maybe ten thousand.

6. That is, what is one need not be little, and what is one thousand need not be much; (since) one wealth of the spiritual equals one thousand of the terrestrial.

7. Comp. Pers. *nâ-chîz*, "of no consequence," "nothing."

8. Comp. Pers. *chîz*, "a precious thing." 9 *Varâyînîtân*.

10. *Gaêtâ frehîbût-ârâê gabrâ maînûg vishûft yehvûnêt*. Otherwise rendered: "on account of excessive worldliness a man becomes spiritually ruined." 11. *Chimîg*, comp. Pers. *chamî*, "real," "inevitable."

12. *Gaêtâ râyînishnîh*.

that in the case of the spiritual it might not be harmful and destructive. (3) And they would abandon[1] that physical wealth which was more than moderate, so that owing to the worldly pouring[2] what was better than worldly (wealth) might not, consequently, pass away.

XVII. It is said that (there is) one (unique) remedy and one (unique) doctrine,[3] the remedy (is) moderate eating, and the doctrine (is) the constant thinking[4] of piety.

XVIII. It is said that moderate eating is good for the body, and moderate speaking for the soul.

XIX. It is said that the digesting[5] of food (is) good for the body, and the swallowing of wrath for the soul.

XX. It is said that the obscurity[6] (of oneself results) from arrogance,[6] and grievous harm from selfishness; and from shameful worship (there is) the way to hell; and a revengeful man will never liberate (his) soul.

XXI. It is said that nobody performed anything who performed it not for the soul heretofore;[7] and nobody performs anything who does it not for (his) soul henceforward.[8]

XXII. (1) They say that Bâkht-âfrît said[8a] thus: "Up to the Renovation time whoso is a suppressor of troubles, as regards fame and the world, when gained[9] (the one), lost[10] (the other); and when lost (the one), gained (the other)," (2) and he said this, too, namely: "Whoso advances[11] this, does not gain that; and whoso does not see that, advances this; this (here implies) the material, and that (implies) the spiritual." (3) And he said this, too, namely: "He who desires fame becomes fameless[12]; but fame even at last becomes his own by whom fame is not wanted."[13]

1. *Shedkûnâ.* 2. *Rîjagîh*, comp. Pers. *rîkhtan.*
3. *Vâchag.* 4. *Minîtârih*, "thinking," "meditation."
5. Comp. Pers. *gavârîdan*, "to digest." 6-6. *Min avartanîh anbîn-bûdagih.*
7. Lit., "up to the present time," or "before." 8. Lit., "from now forward."
8a Vide vol. XII., Book VI., A., § IV., p. 34 (Trans.)
9. *Vakhdûnt.* 10. *Shedkûnâ* for *shedkûnt.*
11. *Râyînêt*, Otherwise: *lâ jivêt* "does not live."
12. *Avî-shem*, "without name or renown."—13. *Baên lâ âvâyat.*

(4) And he said this, too, namely : "As to a vine-tendril[1] the end of which[2] whoever of the world (may have placed) on the hand or the head of mine, it is not possible for people to coil[3] it, because when they will draw[4] it (the tendril) I shall slip down[5] through it." (5) And he said this, too, namely : "I did not possess time-wisdom[6] until that was besought[7] through my own pure nature and the approval of the Deity." (6) And he said this, too, namely : "Everybody ought to follow[8] the pursuits *(kâr)* of the carder of cotton,[9] and of the carpenter,[10] and of the bleacher,[11] and of the blacksmith,[12] in respect to one's own mind ; because in the same way as the pursuit of carding aims[13] at getting (cotton) rid of dust (*gart*) and renders (it) soft, similarly every man in respect to his own mind should wish (it)[13] and ought to temper it[14] ; and in the same way as the carpenter renders straight even a rough[15] wood, similarly mankind ought to draw their own attention[16] towards the side (*rûn*) of straightforwardness and keep their mind straight. (7) And in the same way as a bleacher washes clothings and makes them clean from pollution, similarly mankind ought to warm and kindle their own thoughts, similarly mankind ought to warm and kindle their own thoughts for righteous actions, similarly mankind ought to wash their own thoughts from evil disposition and sinfulness, and keep them pure. (8) And in the same way as the blacksmith heats iron and renders it

---

1. Comp. Pers. *rishtah i tâk*, "the vine tendril"; or *tâk*, "the vine"; *tâkistân*, "a vineyard." It may also mean "a piece of rope."

2. *Amat rôyashâ-î* for *mân rôyashâ-î*.

3. Pahl. *naskhûntan*, "to twist."

4. *Âhanchînd*, Av. *hanch* "to draw," Pers. *âhanjidan*.

5. *Pavan sûyam*, Pers. *sûdan*, "to break through."

6. *Avbâm-minîshnih*, lit., "timely thinking," or "thinking of the age."

7. *Bavîhûnast*. 8. *Kartan âvâyat*.

9. *Kûlnârgarîh*, "the work of carding cotton"; comp. Pers. *kulu*, carded cotton."

10. Av. *dâuru*, Pers. *darûdgar*, "carpenter."

11. Pers. *gâzarî*, "bleaching." 12. Pers, *âhangar*.

13. That is, he should desire for the purity and piety of his mind.

14. *Narm kartan*. 15. *An-hâl*, Pers. *hâlah*, "smooth."

16. *Mînishn nafshâ hîshtan*, "ought to direct their own minds or thoughts."

hot, similarly mankind ought to heat and keep warm their own thoughts on the wealth of meritorious actions."

XXIII. It is said that he is charitable who does not bestow wealth except[1] on the worthy ; and keeping the wealth of a man undecayed[2] is this that it be bestowed worthily, so that other wealth may be left[3] to the man, and the man to the wealth.[4]

XXIV. It is said that he is ignominious[5] who gives anything to the evil people.

XXV. It is said that the man who longs for a refined disposition by his love and help and conference of the good, increases his fame and spiritual goodness.[6]

XXVI. It is said that he who walks with the evil people, becomes worse in (his) disposition ; and even he who walks with that person who walks with the evil people, becomes worse in (his) disposition.

XXVII. It is said that the soul is as much afraid of bewilderment[7] as the body is of wilderness,[8] for this reason that in bewilderment takes place[9] specially[10] the coming together of the evil ; and there where the coming together of the evil, (takes place) manifold injury[11] shall occur to the soul.

---

1. Better, *barâ min.*

2. *Pavan an-aôshag*, lit., "in an undecaying or immortal condition," or "for immortalizing the wealth so used." 3. *shedkûnayên.*

4. That is, it should be so provided that the wealth may produce other wealth continuously, or there may constantly be provided some man to preserve and invest it.

5. *Nang-gar*, "one who renders himself shameful or disgraceful."

6. According to DP., *dehash î mainûgig*, or *gâs î mainûgîg*, meaning "spiritual gifts," or "the spiritual abode."

7. Reading *avbars*, cf. Av. *brâs*, Skr. *bhras*, "to fall down through giddiness ; " Pers. *bars*, "a halter," "a spur "; hence Pers. *hûbarah*, "distraction."

8. Reading *vîyâvân*, Av. *vîvâpa*, Pers *byâbân* ; it may be *nîyâzân*, "wanting," "begging."

9. *Yehvûnêt.*

10. According to DM., *pavan denâ chîm mâ baên hû-barah ângûn tarsêt zak î amat sahmtûnêt î sarîtavân yehvûnêt*, "for this reason that in the alarm so much fearing takes place, only when it (the soul) is afraid of the evil."

11. *Zîyân î kabad âîninag.*

XXVIII. It is said that a high-priest spoke thus: "In the same way as penitence renders clean the soul from every sin, so does contentment keep back mostly the oppressive vice[1] from the soul."

XXIX. It is said that that charitable man is the most exalted who with pains (*ared*) and trouble which happen (to him) in any way,[2] desires to gather provisions[3] himself and gives (them) to the deserving.

XXX. (1) It is said that one should be an obtainer of reward[4] by being greatly on the side of the good cause,[5] and be self-exerting for the performance of meritorious acts; grace[6] should be besought from the spiritual good beings and not from the worldly existences. (2) If such a thing happens as one ought to submit[7] to in drivishism for the love of one's soul, the remedy (is that) one should voluntarily stand high[8] in drivishism; since from it (result) the composure of the body and the fearlessness and existence of a good reckoning[9] as regards the soul; and it is possible for him to stand high in drivishism, who in maintaining the body well abstains[10] rather from less essential[11] enjoyments than from more essential enjoyments; and whoso is not so will not be able to stand high in drivishism. (3) And whoso, not helplessly[12] but

1. Or, "the vice of oppression," meaning every vice that tyrannises on the soul.

2. *Baên hich-gaôna.* If it is read: *baên hatân*, it might mean "through eloquence or persuasion," comp. Pers. *hatân*, "ready-tongued."

3. *Patûg*, Av.-Skr. *pitu*, *pithwa*, "food," "nourishment."

4. *Navîtvar*, Pers. *navîd*, "recompense."

5. *Hû-pâra*, Av. *pâra*, "side," "direction"; that is, "on the side of goodness." 6. *Sepâs.*

7. *Par-yegavîmûnâtan* for *par-îstâtan*; comp. Pahl. *paristîtan*, Pers. *parastîdan*, "to be submissive," "to worship."

8. *Lâlâ yegavîmûnishn.*

9. *Avâ-aîmârih*, lit., "without a non-reckoning," *i.e.*, "with a (good) reckoning" after death.

10. Reading: *hû-garâzêt*, comp. Pers. *garâzîdan*, "to walk away pompously." It can also be read: *hûdarâzîtan*, or *andar-âzîtan*; the latter means "to grieve internally"; Pers. *âzîdan*, "to grieve," "to injure;" hence "well-frets from". 11. *Mâtagtar*, for *mâtîgtâr*. 12. *Lâ achâragîhâ.*

on account of (*barâ*) the advantages which (result) from drivishism stands high in drivishism, will have then driven out, for his own part, Aharman along with (his) creatures[1] from the world ;[2] and always [3] from that object there could be no corruption [4] of the soul, nor disgrace[5] of the person. (4) One should keep himself[6] in joy, and one should preserve the joy by an honest object in the same way through fondness [7] as a child (does) ; and one should exert himself in such a way therein that joy may never go out of the body. (5) And if one seeks for the enjoyment of the object when from the fulfilment thereof according to wish sin would be incurred[8], that thing should not be performed ; but there should be performed another such thing as when it would be performed increased joy, and no sin resulted (therefrom). (6) And in no way indeed (*barâ*) should the joy be threwn out of the body, since (in the case of) many a child when it wishes for the object which if people fulfil according to its wish, disorder[9] might occur (in the body) therefrom; although (*amat*) in the essential nature of the object wished for (the fruit) is so delicious a thing as a date (*khûrmâg*) or a walnut (*gûj*) on which being given it[10] becomes satisfied and joyous ; and the sages have declared joy so very valuable for the purpose of (giving) satisfaction.[11]

---

1. MSS. *shûtagân* for *vishûtagân*, the latter word is generally used in Pahlavi for Aharman's creatures or miscreations ; Avesta *shuta*, "issues," from *shu* "to increase," "to promote.' The Pahl. word may also be read *Yehûdagân*, "Jews."

2. When one is to lead the life of a drivish, he must endure that condition by being content, and not grieve over the loss of enjoyments therein ; since one could only sustain the highest and noblest condition of the soul in the worst state of poverty. 3. *Baên kolâ gâs* can also mean "everywhere."

4. K. reads *aîrangîh*, comp. Av. *ereghant*, " foulness."

5. *Dûsrûbîh*, " defame."

6. According to the MSS., *va shem* (name) *va tan*, or *va yehamtûn* (and the approach) ; hence "and the name and the person be kept in joy"; the other meaning is inconsistent.

7. *Nîvâzishn*, Pers. *navâzish*, " the fulfilment of the wishes of another," " caresses."

8. Pahl. *î amatash ôl kâmag sâjend, vinâs azash shâyat yehvûnt.*

9. *Vinâs* is here used in the sense of " disorder," " decay," Av.-rt. *nas*.

10. That is, the child. 11. *Khûrsandîh.*

XXXI. (1) It is said thus: "Kill out anger while in authority and (also) while in want of power and in affliction (*bîsh*),[1] so that *Vohûmanô* (Good Mind) may make his abode in thy person (*tanû*); since the soul of him, in whose person *Vohûmanô* does not make his abode, will not then make its abode in *Garô-demâna*.[2] (2) Abstain very far[3] away from causing injury and affliction to others, as[4] (you would abstain) from the dead bodies of mankind; because it is easier[5] to wash and make clean the contamination and pollution that reach the body than that which reach the soul, (since) it is not then possible to wash and make (the latter) clean except (*barâ*) by intense[6] and troublesome[6] repentance and punishment and retribution.[7] (3) Thou shouldst worship[8] the sun three times every day, and thou shouldst dedicate thy own person to God; and the existence and eternity[9] of God, and the non-existence and annihilation of Aharman and the demons should be declared out[10] (to the world), so that they (the demons) reach at last to non-existence and destruction.[11] (4) And thou shoudst be penitent for every sin and fault[12] which (occur) in daily work,[13] with this thought, thus: 'I shall not commit (it) again (*tanid*);' and thou shouldst revert[14] from it and be with repentance (for it). (5) And every day at least three times thou shouldst take account of[15] thy own person even as to this, thus: 'What have I eaten and what have I saved to-day, and whether what was done and whatever (was) eaten by me (was) for the

---

1. Avesta: *tbaêsha*. 2. Av. *Garô-demâna*.

3. *Rakhîgtar*, Hebr.-Chald. *rakhîk;* otherwise *râyagtar*, "very seriously," "more considerately."

4. *Aigh*.

5. *Khvârtar*, Av. *khâthra*, Pers. *khvâr*.

6. *Girân va dûshvâr* (for *dûsh-khvâr*).

7. *Pazd*., comp. Pers. *s. v.*

8. Reading according to the MSS., *yezbekhûnd*: "Three times every day they should worship the sun, and should dedicate themselves to the sacred beings." 9. *Hamâîgîh*. 10. *Gûbishn*. 11. *Zatagîh*, "blow," "striking."

12. Reading: *mânîd*, see Pers. *s. v.* It can be read *mânîg*, meaning "the like," comp. Av. *mânayên* or *mân*, Pers. *mândan*. 13. *Rûz-kâr*.

14. *Avakhsh*, Av. *apasha*, "backwards." Better reading: *apâsha* or *apakhsha*. 15. *Hamârishn*.

deliverance of my soul or not, and as to this whether God ha been the helper or the Demon.' (6) And when the lust[1] of the body comes forth, and as a rule hastens onward beyond measure owing to exalted position and much happiness, then this remedy is good if they hold before themselves the evanescence[2] of the body and of the physical wealth. (7) And this theyshall reflect upon, that is, they shall think thus: 'what I have said must be done'; and for oneself one should seek for such an exaltation and happiness as would result also in what is beneficial, (saying thus): 'When it (i.e., the lust) is cast out by me, it should pass away; and when (it be) so, then henceforward I should not entertain it, that is, the disease that is cast out from me and has passed away, should not have access[3] (in me).' (8) And men ought to do these three things which are full of troubles[4]; when they are done, one becomes thereby more holy. (9) One is that although (*amat*) one has experienced[5] even much fright and injury from a man one is not revengeful to him, nor an enemy to that man and of maleficent desire, but is friendly and of beneficent desire. (10) One is that when one comes to a place where one has not with him more than (what is sufficient for) a meal,[6] nor has he hope even of more coming to him, one gives as much as he can[7] his share to men who have no food (and) come over (to him). (11) One is that when a young[8] man meets together[9] in a lonely place[10] with a young woman who is a stranger,[11] who is not his own, and they on eating food become satisfied and happy,[12] and are very loving one another mutually,[13] still at last[14] even that man does not sleep with that woman for the love of his soul, nor does he cherish carnal desires."[15]

---

1. Av. *varena*, "lust," "passion."
2. *Frasâvandîh*, "decay." 3. *Lâ yehamtûnêt*.
4. *Dûshvâr* for *dûsh-khvâr*, "uneasy," "uncomfortable."
5. *Khaditunt*, "seen." 6. *Aê pishn levatâ*, Av. *pitu*, *pithwa*. 7. *Shâyat*.
8. *Garshn*, generally read *gûshn*; Av. *varshni*. 9. *Agavîn*.
10. *Pavan vishgar*, "in a jungle." Compare the use of the word in the Vendidâd, Pahlavi Version, Fragard VIII., 95, where *vishgar* is a rendering of the Av. *skairya*, "hunting ground." It can also be read *vashkal*, "grape fruit." 11. *Anditag*, "unseen;" otherwise *khûstag*, "married," Pers. *khastah*.
12. *Sîr va khûram yegavîmûnd*. 13. *Aêvag ôl tanîd avîr kâmag*.
14. Lit., "afterwards." 15. *Kâmag lârâyînêt*.

XXXII. (1) It is said that as to what is necessary for the life diligence (is) more profitable,[1] and as to what (is necessary)[2] for the soul duty,[3] and as to what (is necessary) for (the time of) passing away good career; and for the life (again) health and food and comfort and fearlessness and joy (are) necessary,[4] and for the soul self-exertion for meritorious actions and abstinence from sin, and for (the time of) passing away name and good fame (are) necessary. (2) These several things—and the best (*shapîr*[5] of things) are (these) several things—(are): health from moderation, and plenty from blessedness, and joy from straightforwardness, and comfort from contentment, and fearlessness from sinlessness, and self-exertion which (is) through meritorious actions and owing to abstinence from sin on account of knowledge,[6] and the name and good fame that (are) exalted (result) from virtuous (*nyôg*) actions.

XXXIII. It is said that as to mankind these three things are most remarkable[7]: forbearance which (does not proceed) from wickedness,[8] and charity which (is) not (done) for the sake of reward,[9] and self-exertion which (does) not (proceed) from (any motive of) worldly reward.[10]

XXXIV. (1) It is said that gratitude and guardianship are these: whoever having made this body like a fortress[11] takes precise care of it;[12] he keeps good spirits within (himself), and no demon is

---

1. *Sûtâômandtar*. 2. *Baên* here for *baên âvâyat*.

3. That is, duty is more profitable. 4 *Âvâyishnîg*.

5. Here *shapîr* is used in the superlative degree, as a substitute for *pâhlûm*.

6. That is, diligence and self-exertion which result from righteous activity and from innocence, and from the knowledge of what is right and what is wrong. 7. *Hû-chîhrtar*.

8. *Bûrîh lâ min vatagîh*, that is, when one does not endure hardship from any evil motive.

9. *Pât-dahishn*, that is, charity that is practised with a purely disinterested motive, and not with the intention of obtaining any recompense or titles or awards.

10. *Mizda î gaêtâ*, that is, diligence or self-exertion to be properly a virtue should aim at no worldly good but spiritual reward.

11. *Daeza*. 12. *Atash pâs madam frâj vabîdûnêt*.

left within by him. (2) Whoever is a man[1] must have after him something which[2] pointed out[3] the salvation of (his) soul. (3) In (one's life there) are occasions[4] when one must make oneself as it were[5] deaf and blind and dumb; because blindness[6] (is) good when by looking at a particular thing and having desire for it (there may happen) injury to the soul; and deafness[7] (is) good when one has to hear such a thing as must cause thereby (sinful) reckoning and inquiry as to the soul; and dumbness[8] is good when one has to speak that thing whereby in the end there will be (to him) corruption and non-salvation.[9]

XXXV. (1) It is said that he who does not consider good-fame better than ill-fame, the approval[10] of the good better than that of the evil, praise better than reproach,[11] the love of the soul better than that of the body, the hope of the spiritual better than that of the physical, does not endeavour to appropriate[12] what in that respect[13] is created good[14]; since unto him who does not exert himself for the object for which he is created, nothing[15] that comes is good; that (is) the compendium[16] of life. (2) Mankind must

1. *Anshûtâîh* for *anshûtâ-î*; Pahl. *anshûtâîh* means "humanity."

2. Here *mûn-ash* is used for *mâ-ash*. Otherwise: "someone who displayed the deliverance of the soul."

3. Reading according to DM., *mûn-ash bûzishn î rubân mahist*, the rendering would be "whoever belongs to humanity must therefore be at last what he ought to be; he will have the greatest salvation of the soul."

4. *Av-gâm*, or *hangâm*, "times," "epochs." 5. *Hûmânâg*, "like."

6. Comp. Pers. *kûr*. 7. Pers. *kar*. 8. Pers. *gung*.

9. *Aîrakhtag va abûzishnîg yehvûnêt*, lit. "he becomes corrupt and without salvation." As for *aîrakhtag*, comp. Av. *irikhta* "harm," "ruin," rt. *irich*

10. *Pasand*, "selection."

11. *Nikûhishn*, Pers. *nikûhish*, "contempt," "blame."

12. *Pavan ôl nafshâ kartan*.

13. *Pavan zak âînînag*, "accordingly," "in that way."

14. *Hû-zerkhûnt*, lit., "well-produced," "well-begotten."

15. *Levîn mandavam*.

16. *Nisang* or *vasang*, "a book," or "compendium." The former seems to be a pahlavicised form of the Av. word *naska*. The idea here is that one must know what the object or goal of one's life is; and that one who has no appreciation of what is good or better in one's life-work, will never strive to attain that goal.

make their bodies not resembling a mountain-peak,[1] but a pasture-ground [2]; because all water that rains on a pasture-ground remains therein, but whatever rains on a mountain-peak skips[3] off from it; likewise whatever rains on a mountain-peak does not remain thereon, and whatever rains in other places does not come to it.[4] (3) And the pasture-land is this,[5] (namely): humility and friendship with the good, and goodness which is mutually desirable[6] and whereby one becomes happy,[7] and which one ought to preserve in oneself. (4) And the mountain-peak is this[8], (namely) : arrogance and enmity with the good, and goodness which is not mutually desirable and whereby one becomes afflicted,[9] and which one ought not to preserve in oneself.[10] (5) A person cannot grieve[11] for another so much as a man who is an enemy to goodness[12] grieves for his own self; since always when he sees progress[13] and goodness and increase which (subsist) through the virtuousness[14] of the good, he is afflicted and sorrowful; whereas on account of the prosperity (caused) by the sacred beings[15] there always exist in the world progress and goodness and the increase of the goodness of the good.[16]

---

1. Comp. Pers. *chakâd*, "summit of a mountain," or "crown of the head."

2. Comp. Pers. *gaûr*, " a plain without water," Av. *gaô-bara*, " pasture-ground" (where cattle are brought for grazing).

3. *Shasp yehvûnêt*; Pers. *shasp*, " jumping." 4. The mountain-peak.

5. *Va gaôbar hanâ yehvûnêt*, or " and the pasture land implies."

6. Otherwise : *ôlâ î tanîd âvâyastan*, " necessary to be done by one towards the other ;" or " what is mutually obligatory."

7. *Shât*, " cheerful." 8. *Hanâ yehvûnêt.*

9. Av. *ibish*, hence Pahl. *bîshtan*, " to injure."

10. The idea regarding *chakât* and *gaôbara* is here a recurrence. It is mentioned in the first-half of Book VI. (see vol. XI., § CCVIII.)

11. Reading: *tarsh*, Pers. *turshi*, " sad," " sorrowful ;" or *tursh*, "sour," " morose," or " cynical." The word can be read *tarîh*, " contempt," see *Artâ Vîrâf*, chap. XXVIII, 8. 12. *Vêh-dûshman.* 13. *Frâjîh.*

14. Or, " goodness."

15. *Va âvâdîh î yazadân râî*, lit. " and owing to the prosperity of the *yazatas*."

16. That is, a person who is an enemy to goodness must always find a perpetual cause of affliction and bitterness in the progress of goodness which, according to the writer, is always helped forward in this world through the divine agency.

XXXVI. It is said that the best knowledge is that whereby one attains an object; and that one attainment is good when,[1] as to what one does not know, one understands thus : "I do not know (it)."

XXXVII. It is said that an ill-informed person who[2] (is) no good listener,[3] (is) devoid of all faculties[4].

XXXVIII. (1) It is said that for men things that (are) very good (are) : religion and good nature and wisdom and virtue and glory. (2) The faculty of good nature[5] (implies) a straightforward temper, the company[6] of the good people, the acquisition[7] of goodness therefrom, and the removal from one's own body of the vices that are perceived within. (3) The faculty of wisdom (implies) reverence towards the Divine Being, and the maintaining of the goodness which is through the good. (4) The faculty of virtue (implies) truth and good-acquirement. (5) The faculty of religion thus (implies) faith—faith is like[8] a friend who is good-tempered, chaste, and a good man, whom one makes powerful (*sharûtâ*) in one's own person, and (to whom) one speaks thus : "Thou shouldst tell (me) whatever defects thou perceivest (in me), so that I may improve ;[9] " and then he listens to and obeys what he says. (6) Unanimously[10] (speaking) this is good (namely) : openness in thought and word and deed.

(7) It is most exceedingly proper to redeem (one's) soul through these several things, (namely) : through gratefulness and contentment and kind treatment.[11] (8) One must be reverential towards the Divine Being, so that if a trouble may have come about He may relieve him; and if no trouble may have come (the chances of) any

1. *Mûn* is here used as a substitute for *amat*. 2. *Amat* for *mûn*.

3. *Hû-nyôkshîtâr*, or "listener of what is good."

4. *Lâ hamâg avzâr*. 5. *Avzâr î haêm*. 6. *Levatâ sâtûntan*.

7. *Vakhdûntan*. 8. *Hanâ yehvûnêt aîgh*.

9. *Vairaîyam*. 10. *Aêvagânagîhâ*, *i.e.*, "according to unanimous opinion."

11. Reading : *nivâkhtan*, Pers. *nawâkhtan*, "to gratify," "to fulfil the wishes of another." According to DP., *va khûrsandîh nivâkhtagîh*, "and to make presents with contentment," "to gratify (others) contentedly." According to K., if we read *va vîshtagîh*, it may mean "and goodness," comp. Pers. *washt*. According to DM., *vahishtagîh*, "a character worthy of heaven."

(future trouble) coming may become lessened;[1] for this reason God is all in all,[2] because He causes the benefit of the one to the other; and the Devil will for this (reason) disappear,[3] because he causes the deceit of the one to the other. (9) The destructive spirit[4] first of all deceives himself, and afterwards his own creatures; because owing to what he thought and did and is doing will be brought about[5] the final disappearance of himself and (his) creatures. (10) Whatever men may do, if that does not increase the soul nor decrease the soul, (still) all objects (shall be) unselfish.[6] (11) Those who in this world are the adorners of *sraôsha* (obedience),[7] (are men) who obey the commandments of Aûharmazda, and who are lords in the kingdom of Aîran by following the established commandments of Aûharmazda, (and) who think and speak and act according to (their) knowledge of the dictates (*dastôbarih*) of the bountiful Mânthras.[8] (12) As to the *sraôsha-ârâe* it is declared in a passage of the Avestâ that in this world theirs is this co-operation[9] in (carrying out) religious duties,[9] and in the philosophical controversies of the beneficent;[10] such (a work) is appropriate for the lords, because *herbads* and very powerful men[11] have not waged wars with the non-Aîrânians, and done also other great achievements,[12] separate from the lords[13]; and it is for this reason that a good king is a *sraôsha-ârâe* of this world, hence the obedience of the *sraôsha-ârâe*

1. *Aôbash kim yehamtûnêt*; or "it may not come to him."

2. *Hamâi yehvûnd*; otherwise, "will always exist." 3. *Anbîn yehvûnd*, "will be invisible."

4. Aharman. 5. *Azash yehvûnêt*, "will consequently be, or occur."

6. *Hamâg akhvîsh mandavamîh*, "all motives (in the act) shall be disinterested."

7. *Sraôsha-ârâe*, lit., "who decorate (the virtue of) obedience;" comp. Pahl. *ârâstan*, "to adorn." It may be read *Sraôsha-ahrâe* for *Sraôsha-yasharôb*, "Sraôsha the Righteous."

8. That is, the orders that are authorised by the sacred writings of the Avestic *mânthras*. Otherwise: "according to the knowledge of the authority (*dastô-barîh*) of the *Mânthra-spentas*." 9-9. *Ham-barishnîh î kârân.*

10. *Ham-pathârishnîh khratû î sûdîmandân.* 11. Reading: *hû-ârîstan*, comp. Pers. *ârast*, "ability," "power;" lit. "those who are able to fight for the good cause." 12. *Varzishn î mas.*

13. That is, they have not been able in waging those wars successfully without the help of the lords.

means[1] the execution of the (divine) commandments. (13) The good ought to honestly rely[2] on God so that they (may be) devoid of the injury (coming) from the demons and the evil; and when otherwise, they suffer[3] little injury; and when the demons, too, are oppressive and they carry over destruction, they[4] exert themselves for restoration;[5] since they guard whatever thing belongs to them in the same way as a man (protects) his own house.

XXXIX. It is said that everyone sees what he does attentively[6] observe, and hears what he does attentively listen to, and obtains what he does rightly[6] long for; (but) as to the spiritual observation (it is successful) when (his) spirit[7] (is) one (with) the good spirits during (his) worldly career, in the different stages (of his life); otherwise the good spirits do not help him.[8]

XL. It is said that the close bondage[9] of Aharman (is) through self-love and unsubmission;[10] and his body and life (are) made up of[11] evil knowledge; and (his) access (is) towards the wrathful, and (his) fallen life (is) from pollution, and (his) hope (is) from no-peace[12] and disobedience.

XLI. It is said that the fruit of avarice (is) begging,[13] and the

---

1. *Yehvûnêt.* That is, the obedience to the Divine Being and His orders is a virtue which lords, rulers and sovereigns ought to possess, since their staunch adherence to the divine dictates is very helpful to the priests in their wars and other feats against the infidels.

2. *Ûstâkhan yehvûntan*, comp. Pers. *s.v.* 3. *Kîm vizand yakhsenund.*

4. The good people. 5. *Pavan lakhvâr ârâstan.*

6. In such expressions as *ghar nigîrêt*, *ghar nyôkshêt*, and *ghar bavîhûnêt* the word *ghar* is used in the sense of "certainly," "attentively," "rightly," "thoroughly;" comp. Av. *ghar* "to recall to the memory."

7. In Pahlavi *gadâ* is often used in the sense of *nism*, "spirit," "soul," comp. Chaldæ *nism*, Arabic *nasam.*

8. *Ayôsh-ash maînûg avîkâr*, lit., "or to him the good spirits (are) useless." The idea here is that in order to observe the good spirits and receive their help in worldly life, one ought to lead a very pious life and remain in harmony and communion with them by thiking, speaking, and acting with spiritual purity. 9 Pers. *ham-bandî*, "subjection," "confinement."

10. *A-nyôshîtârîh*, lit., "non-listening," hence "disloyalty," "rebelliousness."

11. Lit., "are from." 12. *An-âshtîh.*

13 *Niyâz-âômandîh*, Pers. *nyâzmandî*, "want."

fruit of lust (is) repentance, and the fruit of self-love (is) neediness, and the fruit of arrogance (is) discord, and the fruit of discord (is) annihilation.[1]

XLII. It is said that that man is wise who knowing that it is not possible to make an enemy a friend, (thinks thus):—"I must not exert myself in this matter[2] so that there shall be no more (*vêsh*) injury unto me[3] from him; but I should rather more[4] endeavour in this that he might not be able to do any harm unto me."

XLIII. (1) It is said that an arrogant master of a servant[5] proves[6] (to be) an hostile master of the servant, for this reason because arrogance is weak-mindedness,[7] and from weak-mindedness (arise) inconsiderate actions, and from inconsiderate actions much violent language,[8] and from much violent language to the servants (there arise) tyranny and wrath of the masters and chiefs, and they (the servants) are struck[9] thereby; and the tyranny and wrath of the masters (result in) the blood-shedding[10] and punishment of the servants, and hence results also the cessation of their existence.[11] (2) As to the best skill and faculty for the veneration of and close-attendance[12] on the masters and leaders, the admonition[13] is unanimity (with them) and the concealment of (their) secrets; since it is incumbent (on the servants) to keep with great care[14] the secrets of the chiefs, that is, the disorders[15] and defects (in their government) that are private; since as to the disorders and defects that are private

---

1. *Anbin-bûtagih*, "the cessation of existence."

2. *Pavan denâ*. 3. *Vêsh ziyân î li lâ* 4. *Avirtar*.

5. Otherwise: "the master of an arrogant servant is the master of a hostile servant . . . . and from much violent language of the servants . . . ."

6. *Yehvûnêt*, lit., "becomes." 7. *Vistârih*, Pers. *bistâr* "weak," "inconstant."

8. *Ras-patagih*. 9. *Gôpkûnihêt*. 10. *Pazd*.

11. *Haiti amat* (for *mûn*) *anbin-bûtagih*, lit., "and the existence of whom (hence also end in) annihilation," that is, in the executions and deaths of the servants.

12. *Nazdig-manêsh*, lit., "remaining near," av. *man*, Pers. *mândan*.

13. Reading; *handarj*, Pers, *andarz*; according to the MSS. *andarâz*, perhaps an abbreviation of *andar râz*, "internal secrets" (of the kingdom); it can also be read *Andar-âv*, name of the district lying about the Caspian Sea.

14. According to K., *dâneshîhâtar*, "prudently." 15. *Vimârih*, "sickness."

(or confided to them), although they, too, injure the body, they do not afflict[1] the soul; whereas (*va*) the not-keeping-well of the secrets of the chiefs will be a grievous calamity to the soul of him who on the extinction[2] of the body will be a sinner therefor. (3) He who (is) not a friend of, nor in union with the masters and chiefs, or the masters and chiefs have been annoyed by him, should be dismissed;[3] and in no way should they associate with him,[4] nor should he have access to them;[5] because, if otherwise, the chiefs will hold a position[6] of great degradation,[6] and uncertainty[7] of (theirs) peace[8] and happiness[8] will be settled in (their) minds, and great injury is likely to accrue[9] therefrom.[9] (4) The income[10] which (comes) from the chiefs, should be hoped for[11] not at (certain) periods,[12] but for daily service, and not by asking,[13] but according to merit.[14] (5) Humility and politeness[15] and fidelity and culture and improved disposition, and abstinence from blemish, and a good behaviour with people, and a character up to that of the chiefs,[16] are associated[17] with the idea and sentiment[18] of a straightforward man[19] (who) is in a high and exalted and eminent position.

XLIV. It is said that that one knowledge (is) good[20] when what (one) knows, one knows with perfect freedom,[21] and does not make an exhibition[22] of what he knows, and does not raise contention[23] as to what he does not know.

---

1. Reading: *vizâyêt*, from Pahl., Pers. *vîkhtan*, *bîkhtan* "to twist," "to distort." Injury to the body resulting because the matter of keeping a secret puts restraint on the mind, and requires a strong will-power.

2. *Anbîn-bûtagîh*. 3. *Rakhîg*, lit., "should be far from them (*azash*)".

4. *Levatâ lâ sâtûnishn*. 5. *Aôbash lâ yehamtûnishn*.

6-6. *Frût-mânand î girân*, comp. Pers. *frû-mândah* "dejected," "oppressed."

7. Or, "doubtfulness." 8. *Aîrmânîh*, comp. Av. *airyaman*.

9-9. *Azash matan*. 10. *Vindishn*, "salary," "reward," "acquisition."

11. *Aîmîtînishn*, Pahl. *aîmît*, "hope." 12. Or, "occasions."

13. Or, "begging." 14. *Arjânîgîh*. 15. *Charp-aêvâjîh*.

16. That is, acting up to the ideal of a chief. 17. *Patvandêt*.

18. *Mînishn va medammûnishn*. 19. That is, a perfect gentleman.

20. Rather, "the best."

21. *Pûr-bûjishnîhâ*, that is, "with full conviction," or "with perfec solu tions" of every question.

22. *Nimâyishn lâ vabîdûnayên*. 23. Pers setîz "trife," "dispute."

XLV. (1) It is said that there are statements[1] of which the reply (is) unanswerable,[2] and there are actions wherein victory (is) unachievable.[3] (2) The *Paôryôtkaêshas* taught these five things together,[4] and they gave higher instruction in religion well[5]:—To keep oneself towards God, and others towards the Religion ; to be intelligent[6] as to oneself, and to be beneficent [7] towards others ; to keep out[8] defects, and (to keep) progress [9] within (oneself); to mark one's own defects and the progress[10] of others; having attained to the knowledge of religious duties and decisions, to practise them accordingly oneself, [11] and to give the share [12] thereof to others.

(3) He who has all the *Avesta* with the *Zand* by heart, and (still) does not know these five proverbs,[13] should not be allowed even in spite of (his) good diligence [14] to hold the position of a priest (*athôrnân*) and to give (religious) orders : the zenith and nadir of the wealth,[15] the before and after of the thing, the greatness and littleness of the work, the path and passage of the vice, the remediable and irremediable poverty.[16] (4) The zenith (is) the looking to the spiritual, the nadir (is) the looking to the physical ; the before (is) the embellishment of nature, and the after (is) the inquiry of wisdom;[17] the greatness (is) the store of religious works, the littleness is meritoriousness ; the path (is) the consultation (with the good), the passage is listening to the (good);[18] the remedy is self-exertion and moderateness, (and) as to the irremediable content-

---

1. Or, " words"; otherwise : " that is the word of which . . . ."

2. *A-pasakhûnîh pasakhûn*. 3. *A-kertârîh pîrûzîg*. Or, " impracticable."

4. Reading : *hâm*. According to the MSS., *haêm* ; hence " the *Paôryôtkaêshas* taught the following five things in respect of disposition," that is, impressed these five dogmas. 5. *Aîrpatistân nyôg madam kart*.

6. According to DM., *jûshdâr yehvûntan*, " to love (oneself)."

7. *Hû-kâr yehvûntan*, " to be well-doing." 8. Or, " to remove defects."

9. *Vakhshîh*, " increase."

10. According to DP., " the goodness of others."

11. *Bahar ôl nafshâ kartan*, lit., " to partake thereof oneself."

12. *Nîrmat*, technically " the share of the income of a *panthak* (diocese) which the head-priest allots to his colleagues." 13. *Nîrang*, " formulae."

14. *Hû-tâkhshîh*. 15. *Lâlâ-îh va frûtîh î chabun*. 16. *Drîgûshîh*.

17. The idea here implied is that good disposition must precede the inquiry for wisdom and religious knowledge.

18. These are the ways of keeping oneself distant from vices and evil habits.

ment and devotion[1] (to God, are necessary). (5) He who contemplates (these) ten things not altogether[2] but separately, is not a *Paôryôtkaêsha*[3] but an apostate : the spiritual and the material, and the body and the soul, and the innate wisdom and the wisdom acquired by hearing with the ears, and the industry[4] and luck, and the Religion and the Mânthras.

(6) The whole world is (full of) struggle,[5] and all the creatures are associated[6] with (that) struggle; [6] but he who thinks thus that not a single[7] individual out of those men[7] who (are) in this world (is) able to remove one's own little trouble,[8] then he is not able to be a friend of mankind; a good nature (means) the friendship of mankind, and the fruit of a good nature is the friendship of man. (7) And the friendship of man (implies) sinlessness, since this should not happen that owing to the acting of a man the *drûj* should commit sin in this world, and that (sinless) man is (therefore) the friend of man. (8) Gratitude (is) the recognition of God, and the recognition of God (is) the obedience to God, and the obedience to God (implies) sinlessness, and sinlessness (means) to be estranged from the *drûj*,[9] and to be estranged from the *drûj* (implies) the salvation of the soul.

(9) The source of the Religion (is) summarily[10] this that the source (is) Aûharmazda, and all good (proceeds) from Him. (10) The propitiator[11] of Him (is) he who (is) always in propitiation, and he (is) always in propitiation who (is) always in intelligence, and he (is) always in intelligence who (has) [12] from God whatever he thinks and speaks and does.

---

1. Drivishism must be a life of absolute contentment and devotion.

2. Not as a united whole.

3. *Paôryôtkaîshîh* in the sense of *Paôryôtkaêsha-î*. 4. *Kûnishn*, " activity."

5. Comp. Av. *arêd*, " to torment ; " another reading *alag*, Arabic *halk*, " ruin," "destruction."

6-6. *Ham-ared*. 7-7. *Hich min denâ martûm*. 8. *Kam ared*.

9. *Min drûj jvît yehvûntan*. 10. *Hangarîg*.

11. *Shnâsag*, that is, he who appeases God and labours strenuously to remove the obstacles to man's salvation. *Av*. *znâ* " to know."

12. Or, " who derives from the sacred beings."

(11) As to mankind[1] these (are) the several things which (are) supremely best ; and they [2] (are) the following[2] : the friendship of man, and peaceful longing,[3] and truthfulness, and the maintenance of relationship,[4] and humility and perfect devotion (to God),[5] and charity and gratefulness, and religious consultations, and moderateness. (12) The law of Aûharmazda[6] (implies) the friendship of man ; and the law of Vohû-manô, the longing for peace ; and the law of Arta-vahishta, truthfulness ; and the law of Shatrvar, maintenance of relationship ; and the law of Spendarmat, humility and perfect devotion ; and the law of Hvardat, charity and gratefulness ; and the law of Amerdât, religious consultation and moderateness.

(13) The increase and development[7] of this entire creation[8] (is) by Him Who (is) always in propitiation even though he be insulted;[9] and the decrease and degeneration of this entire creation is by him who always practises torture even though he be propitiated.[10]

(14) These two principles are the best[11] : To be good oneself, and to do the same to others.

(15) All persons ought to regulate their duties (concerning) these four[12] : the Renovation, and the Creation of the Creatures, and the Resurrection, and the Final Body. (16) The Renovation[13] shall be achieved in the case of him[13] who becomes estranged from the evil principle.[14] (17) The Creation of the Creatures shall be achieved in the case of him[13] who entirely (*barâ*) does that thing whereof the

---

1. *Barâ anshûtâ-ân*, comp. Pers. *barâê mardûmân*. 2-2. *Denâ-cha aêtûn.*

3. Reading *va âsht-khvâyîsh* " desire for peace " ; otherwise ; *vahisht-khvîshîh* " relation of heaven ;" or *vahsht-khvâyîsh* " longing for heaven."

4. *Khvîshâvand-yârîh*, or *khvîshâvand-dârîh*, " friendliness with relations and kinsmen." 5. *Bûndag-mînishnîh*. 6. *Dâtô î Aûharmazda*.

7. According to the MSS., *nîyâyîshn*, " reverence ;" but *vakhshishn* would be a better reading in view of the word *narafsishn* which occurs below in the contrary relation. 8. *Hamâg denâ dâm.*

9. *Barâ amatash bîshînênd*, " even though they injure or insult him".

10. Referring to Aharman. 11. *Shapîr*. 12. *Denâ* 4 *kartan khvîshkârîh*.

13-13. *Frashô-gart hanâ yehvûnêt*, lit., " the Renovation is this "

14. *Mûn min drûj jvît yehvunêt*, lit., " whoever is separate from the drûj."

thinking and speaking and performing are good.[1] (18) The Resurrection shall be achieved in the case of him who knows that he will be brought back in (this world) by Him by Whom he has been produced (in it).[2] (19) And the Final Body shall be achieved in the case of him who knows (that he is) to go (back) there whence he has come.[3]

(20) He who is not always observing one out of these five things has (his) intelligence and wisdom lost,[4] and his passage (in life) afflicted;[5] (they are namely) : the miracles of God,[6] such that one may become grateful (therefor) ; the goodness of the good, such that one may acquire superior instruction[7] (therefrom) ; one's own defect, such that one may get it improved;[8] the sayings of the *Paôryôtkaêshas*, such that one's soul may be redeemed thereby ; priestship and warriorship and farmership and good-workmanship, such that (one's) bread may be sought therefrom.[9]

(21) Do not be estranged from[10] these 3 things : from the worship of God, the consecrated offerings,[11] and the society (*hanjamana*); as for him who does not know how to proceed, it is better not to proceed than[12] that he may proceed.[12] (22) He who goes in for the invocation of God, ought to go in with a spiritual belief ; he must maintain honest power [13] withal, and must bring

1. *Shapîr* is here also used in a superlative sense, meaning "the best." Otherwise : "by him who betters (his) thought, speech and action regarding this thing (*viz.*, the Creation of the Creatures)."

2. Reading : *âvôrt* ; otherwise *âzûrt*, hence "who has been injured, knows again to be brought in," which is not clear.

3. That is, he is to be sent back with the final embodiment into the world at the time of the Renovation of the Universe.

4. Reading : *taraft*, comp. Av. *tarep*, "to snatch away" (see Avesta *terefyât*, *Yasna XI.*, 5).

5. Otherwise : "his path (to heaven) broken (or impassable)."

6. *Afdîh î Yazadân*.

7. According to DM., *madam hîmûnâînêt*, hence the rendering would be : "such that one may have great confidence (in them)."

8. Or, "removed." 9. *Patash bavîhûnât*.

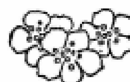
10. *Mûshît*, "do not be unwilling to do." Comp. Pers. *mûsh*, "grief," "lamentation;" Av., Skr. *mûsh*, "to injure," "to plunder." Or, "do not grudge these 3 things." 11. *Myâzda*. 12-12. Lit., "than to proceed."

13. Reading : *frârûn nîrûgîh levatâ*. Otherwise : *frârûn nîrangîh levatâ*, (must keep or recite) the proper sacred formulæ withal."

piety with him. (23) He who goes in for the consecrated offerings, ought to go in with humility; and he must be contented withal, and must bring with him propitiation. (24) He who goes into a society, ought to go into it with the love for man; and he must maintain truth-speaking withal, and must bring with him peacefulness.

(25) It is asked thus; "Is goodness good, or the means ?" (26) It is said thus; "Know that if the means is essential for the good, one ought to understand that pre-eminent is that means whereby the good can be made one's own."

[END OF BOOK VI.]

THE DINKARD, BOOK VII.

[The Pahlavi *Zârathûshtra-nâmah.*]

INTRODUCTION.*

Propitiation of the Creator Aûharmazda through the Mazdayasnian Religion which is adorned by (His) complete extollings[1] as well as omniscience, in (this) world.

(1) The Seventh (Book) is about the miracles of the greatest friend[2] of the Mazdayasnian Religion, Zaratûhshtra[3] (the descendant) of the Spitâmas ; (about) the kind (*mâ*) of friendliness or love (which was) in that illustrious[4] personage through Aûharmazda, and (about) the praise of his Religion[5] among the people of the region of king Vishtâspa, which was (pronounced) through the

---

* The Seventh Book of the Dînkard is here divided into ten chapters according to the ten headings given at the end of the Pahlavi Introduction to the book. For all divisions into paragraphs and sections the editor has followed mostly Dr. West, in order to observe uniformity. All English words which are not expressed in the original Pahlavi text, are put in parentheses to complete the sense of the rendering. DM. denotes the only existing Pahlavi authority for the text of the Dînkard, Book VII.

1. *Spûr âfrîgânîh.* West : " through the complete superiority."

2. The greatest lover of monotheism. Comp. Av. *âkhshta* (*âkhshti*) " a friendly or peaceful person." West reads : *mahist ayâtag*, " the greatest reminder."

3. Generally spelt *Zaratûhshtra* in DM., hence the Persian form *Zartusht.*

4. Av. *varechanghvant.*

5. *Afash Daêna âfrîgânîh-astan* may also mean : " and (about) the blessedness of his Religion " ; or *afash vâvarîgânîh-astan*, " the faith in him.'

words of Aûharmazda, from the *Nikîz î Veh-Daêna.*[1] (2) But, before that, is purposely (*chimîg*)[2] written (about) what (is) the character[3] of the Good Religion, and the progress of the Good Creation ; and (about) the first acceptor (of it[4]) in the spiritual and material existences ; and, after that, (about) the prophets and messengers and bringers (of religion) who (flourished) in different ages[5] as far as Zaratuhshtra of the Revered-fravâhar, and a statement[6] about them[6] from (their) words and acts, whereby they were believed in[7] during (their) prophetic career[8] among men.

(3) It is manifest[9] from the *Nikîz î Veh-Daêna* (written) on the basis of the Mazdayasnian Religion, (that) Aûharmazda's nature (is) His knowledge through His all-creating (or all-obtaining)[10] the first creature Vohûmanô Amaesûspend, and (attaining) the first progress (of that knowledge) spiritually among the Amaesûspends and other good spirits and sacred beings of the invisible world ; and materially in Gâyôgmard, who (was) the first man, for[11] the comprehensive (and) complete acceptance[11] thereof from the Creator Aûharmazda. (4) And he[12] through (religious) meditations (was) the exponent[13] of the wants that (existed) during his own age, and thereby (he was) the conqueror of the *drûj*[14] of that age, and of the opposition (thereof) ; hence (he was) the first to meditate on the teaching of Aûharmazda, and (the first) to preach on the entire Revelation of Aûharmazda.

---

1. The *Nikîz-î-Veh-Daêna* is evidently the title of the older authority on the statements whereof are based the contents of some of the extant books of the Dinkard, especially Book III. The title signifies : "The Exposition or Commentary of the Good Religion."

2. *Bavâ pish min zak . . . . nipisht chimîg.* 3. *Chihr.*

4. Namely, the Good Religion. 5. Completed : *baên zimânag zimânag.*

6-6. *Afashân nisang-î,* comp. Av. *sangh.*

7. *Vâvarîh-ast havâ-and* "They became trustworthy." West reads *âfrîhast havâ-and,* "they have been blessed."

8. *Vakhshvarîh.* 9. *Havâ-t chihr* ; comp. Av. *chithra.*

10. Hamô-îyâftih, "all-acquiring."

11-11. *Pavan hangardîg (va) bandag padîrûftârîh.*

12. Gâyôgmard. 13. *Vichârtâr-ash,* comp. *vichârishn,* "explanation."

14. The evil principle or passion.

(5) From the manifestation of the Good Religion about the existence of the creation, which (has been through) the grace[1] of Him who (was) the Causer[2] of existence[2] and the Creator, the Beneficent Spirit; about the first requirement[3] of mankind (which) (was) this, that "Happy we be, the creation of Aûharmazda;" and that (longing) of the best man at the end[4] about the means of salvation (was) this, that "Acts[5] of life (shall be) the best,[5] now when the world[6] of man is rendered sickly,[6] now when the Blemish-giver[7] (Aharman) has come to the creatures." (6) As for men who (are) of the lineage of Gâyôgmard, this (is) the one thing good (that) when they perform duties and meritorious acts[8] their work shall be to overpower the *drûjas* who (are) their own opponents—the standard[9] pertaining to the creation (being) in relation to the lineage[9]—(understanding) "that it is obligatory on every one of you to overpower the *drûj* who (is) the opponent of oneself; whereby happens the cessation of opposition from the Blemish-giver (Aharman), and (consequently) the purity of the creatures; and that is the result (*kâr*) which the Creator of the Creation has designed[10] for them.

(7) And this, too, (is) manifest from the Good Religion, that through (his) truthful speaking Gâyôgmard[11] attained to the blissful life[12] of the Amaesûspends [that is, that pertaining to

---

1. *Sipâs*, "kindness," "favour," comp. Pers. s. v. 2-2. *Yehvûnînî târ*.

3. *Nîyâz*, "longing."

4. *Va zak î afdûm*, that is, the desire of Gayôgmard at his death.

5-5. *Gayân kûnishn pâhlûm*, comp. Av. *gaya*.

6-6. *Vîmârînêt ahvân î anshûtâ*.

7. Reading: *Aîb-dat*. Otherwise, *aîb-gat*, "destroyer," Av. *aibigaiti*; or, *khayâ-bît*, "life-stinging."

8. *Kâr va kerfag*. 9-9. *Andâzag dahishnîg ôl patvandîg*. 10. *Yehabûnt*.

11. Av. *Gaya-maretan*, *Yasna* XXVI., 33; XXX., 4; Yasht XIII., 145. Pahl. *Gâyô-mard*. In the *Dînkard* he is called *gîl-shâh* (or, *tînâ-malkâ*), see Book III. § 32, 2; Arabic *malik ut-tîn*; according to another idea called *gîr-shâh* He was the first of the *Paradhâta* kings. See *Bûndahish*, chap. III., §§ 19-23; chap. IV.; chap. X., 17; *The Selections of Zâdsparam*, chap. X.

12. *Hû-ahûîh*, or *hû-khânîh*, "blissful abode." Comp Av. *hvanghehvîm* (Geldner) Yasna LIII., 1, meaning "a blissful life (for all eternity)." West: "good spiritual lordship."

the Garôdemâna[1]]. (8) And after Gâyôgmard, at different periods until Zaratûhshtra of the Revered-fravâhar, (the descendant) of the Spîtâmas, all[2] who were favoured with it[2] (*i.e.*, the Revelation), attained to so much acquaintance with learning,[3] and to the activity (necessary) for the salvation of the men of the time, (that) thereby they came into publicity,[4] and became worthy—what through (*mâ pavan*) the conference with the Creator, and what through the soul's higher elevation[5] which (is) sublime according to the Creator's commandments that are declared by God in the Good Religion—of the combined titles[6] of prophet, acceptor and promoter,[7] that are enumerated[8] (above).

(9) When Gâyôgmard passed away, from (amongst) the worldly beings it was declared secondly unto Masyê and Masyânî,[9] the first progeny of Gâyôgmard, in the words of Aûharmazda, that is, it was said to them when they had been produced by Him, thus:—"You are men, you are produced to be the parents of the parents of all the embodied world (of mankind),[10] and so you men shall not worship the demons; because the possession of perfect reason[11] (is) the best (faculty. that is) produced by me in you, so that you may thoroughly (*barâ*) attend (*nigîrît*) to (your) duties and justice with perfect reason."[10] (10) And they praised the creatorship[12] of Aûharmazda, and they walked forward[13] to perform (their) functions (as men), and they fulfilled (*kart*) the will of the Creator, and encompassed[14] many

---

1. The most blissful heaven, the abode of Ahura Mazda.

2-2. *Hamâî bâhar*, lit., "all who shared (in it)."

3. *Dânishn*, "science," "philosophy." 4. That is, they became famous.

5. *Khayâ madam bûrtârîh.*

6. *Shem parvastag*, "connected names or designations."

7. *Râyînîtâr.*

8. *Manîtûntag*, Huzvaresh word, inf. *manîtûntan*, "to repeat," "to remember."

9. The first human couple produced by Aûharmazda according to the Zoroastrian cosmogony. 10. Compare *Bûndahish*, chap. XV., §§ 6, *seq.*

11. Also "Perfect thought, or complete mindfulness."

12. *Dâtârîh.*

13. *Madam raft havâ-and*, comp. Pers. *bar raftan*, "to precede."

14. *Paragânînît*, comp. Pers. *pargân*, "a compass."

an act of benefit to the world, practised self-sacrifice[1] for procreation, union and complete progress of creations in the world, which are the best acts of merit of mankind. (11) The Creator showed them the sowing of corn, just as it is declared in the words of Aûharmazda, thus: "Thine, O Masye! (is) this ox, and thine this corn, and thine those other implements (of agriculture): henceforward thou shouldst know (about them) well."

(12) This, too, (is) manifest from the Good Religion, that He, Aûharmazda, spoke to Hadish,[2] one of the sacred beings, (and) highly estimable[3] through piety, thus:—"O Hadish, who (art) highly worthy through piety! thou shouldst proceed onward towards Masyê and Masyânî and their offspring, for (securing) the cultivation[4] of corn for bread by Masyê and Masyânî,[4] and shouldst bless theirs,[5] thus: 'May this corn[6] come up owing to you,[7] as it has come to you from Aûharmazda and the Amaesûspends; may the corn extend[8] from you to your descendants without any act of disturbance[9] from the demons'; (and) two *Ahûnavars* are to be recited for staying[10] back the demons and the *drûj*." (13) And went

1. *Varzît khvaêtûgdas.* As to the use of the word *hvaêtvadatha* in the Avesta and *khvaêtûgdas* in Pahlavi writings, read my essay on "The Alleged Practice of Next-of-kin Marriages in Ancient Irân."

2. The Av. *Hadisha*, mentioned in *Vîsparad*, chap. IX., 5, where he is called *ashivatô* and *vâstravatô*, "who is holy and possesses pastures." Also in *Vîsp.*, chap. I., 7: "Hadish with the pastures, who gives pasture to the kine of good gifts and to the holy man who breeds cattle." The word *hadish* is also taken as a common noun in the sense of a farm-house. The Pahlavi version renders it: *Hadîsh maînûg khânag*, "*Hadîsh* the genius of dwellings," that is, the genius who gives pasture to cattle and cattle to men. In the Old Persian Inscriptions of Xerxes, the word *hadhish* is used for a mansion. *Vasnâ Aûramazdâha ima hadhish adam akunavam*, "by the grace of God I have made this mansion." In the Dînkard, Hadish is the genius who first inspires man to cultivate the earth, to produce corn, and provide himself with the necessary means of subsistence.

3. *Arjânîg.* 4-4. *Zak î varz î jûrdâg lakhmayâ min Masyê va Masyânî.*

5. *Zak î olâ-shân.*

6. According to DM., *hanâ tartâ*, "these three," meaning perhaps tillage corn and bread. 7. *Min lakûm yehamtûnât.* 8. *Yehamtûnât.*

9. *Apaîtîyâr-gârîh*, "without causing any disturbance"; lit. "causing non-disturbance." 10. *Yegavîmûnishnîh.*

forth Hadish, who (was) highly estimable through piety, towards Masyê and Masyânî, and he urged[1] Masyê and Masyânî to tillage and (to cultivate) corn for bread, which was produced by them ; and he blessed theirs[2]. thus : " May this corn come up from you, as from Aûharmazda and the Amaesûspends it has come to you ; may it extend from you unto your descendants without any act of disturbance from the demons ;" and two *Ahûnavars* were recited for staying back the demons and the *drùj*.

(14) And owing to (this) exposition of the sacred beings Masyê and Masyânî attained also to the making of clothing, to cattle-breeding, [3] house-building,[4] and primitive (*kâdâ*) carpentry,[5] the agriculture and husbandry of the ancients, and to their faculties (*kîrûg*) of the first stage[6] (of human life) ; and from them proceeded through relationship the proportions pertaining to the creation (of mankind), and the abundant (*pûrîh*)[7] spread[8] in the world of the professions within professions.

(15) And, afterwards, the elevating [9] glory (*vakhsh*) [10] came to Sâmag, [11] who was their son, and the great ancestor [12] of collateral descendants, [13] who (went) to different regions and different quarters of the world, to the extent [14] which the Creator fixed [15] for that region and quarter ; (and) consequently, there was progress [16] and spreading to fullness of men in (those) different regions and different quarters.

---

1. *Zadît min Masyê va Masyânî*; comp. Av. *jad*, " to beseech," Pers. *zastan*. West : " and he procured his corn and bread from Masyê and Masyân (reading *ôlâ* instead of *varz*).

2. According to DM., "them." See § 2. 3. *Shapânîh*.

4. *Ahû-garîh*. It can be read : *âhan-garîh*, " the working in iron."

5. *Daûrgarîh*, comp. Av. *dâuru*, " timber ; " Pers. *darûd-garîh* " carpentry." 6. *Fratûmîh*. 7. For *pûrîg*. 8. Better *vastarishnîh*.

9. *Madam barishnîg*.

10. Av. *hvarenô*. See the whole of the *Zamyâd Yasht* regarding the gift of of this glory bestowed on remarkable personages by Ahura Mazda.

11. *Sâmag*, in the *Sîyâgmag Bûndahish*, chap. XV., 25, 30. He was the member of the first human pair begotten of Masyê and Masyânî.

12. *Madam nîyâg-ich*, comp. Av. *nyâka*. 13. *Ham-patvandân*.

14. *Zak darnâê*, Pers. *darânâ*. 15. *Vichît*, "selected." Av. *chi*.

16. *Sâtûnishn*.

(16) And at another period (the glory) came to Vâêgereta and Haôshyanga,[1] the Pîshdât,[2] for providing (*nivârtan*) in the world the laws of agriculture[3] (or) the cultivation of the world, and (the law) of sovereignty and of the protection of the world. (17) They,[4] through (their) intimacy,[5] and the establishment[6] of the Religion,[6] and (their) united strength, improved the kingship and husbandry of the world for the progress and amelioration[7] and the bond of union[8] of the creatures of Aûharmazda, and of the Religion established by Aûharmazda. (18) Haôshyanga, through that glory, smote two-thirds of the demons of Mâzana,[9] (and) the seven evil-instructed miscreations of Aêshma.[10]

(19) After that (the glory) came to Tâkhmûrapô,[12] who possessed arms;[13] (and he), through that glory, conquered (*vânît*)

1. Both were grandsons of *Sâmag* according to the *Bûndahish*, chap. XV., and *Albîrûnî*, p. 206. According to DM., Vâêgereta was son of Haôshyanga.

2. The title of the early kings of the *Paradhâta* or *Pîshdâdian* dynasty.

3. *Dâtô î dahgânîh*, "the law of agriculture;" Pers. *dehkân*, "a farmer," "an historian." It may be read *dâtô nîyâgânîh*, "the laws of the ancestors."

4. Namely, Vâêgereta and Haôshyanga.

5. Comp. Av. *hakha*, "a friend," 6-6. *Daêna dâtîh*

7. *Nîvârishn*, 8. *Patvandishnîh.*

9. *Yô janat dva thrishva Mâzainyanâm daêvanâm Varenyanâmcha dravatâm* "who smote two-thirds of the demons of Mâzana and the demons of Varena." Pahlavi writers suppose Varena to be the territory of Ghilân. See *Âbân* and *Zamyâd Yashts*, §§ 33 and 26 respectively.

10. Here the allusion is to the *daêvas* of Varena. In § 18, for the Av. *Varena*, here taken in the abstract sense, is substituted the word *Aêshma* (the demon of wrath). Here the idol-worshippers of Mâzandarân and Ghilân seem to have been referred to. The seven evil-instructed creatures mean the seven chiefs of Ghilan whom Haôshyanga killed. *Âmûkhtshûtag* for *âmûkht-vishûtagân*. In the *Bûndahish*, chap. XXVIII., a passage referring to *Aêshma* runs thus: *Olâ-shân ham avzâr Aêshma shaêdâ havâ-and, chîgûn yemalelûn-êt aigh 7 zûr î Aêshma yehvûnêt, aîgh dâmân patash barâ avîsâînêt; va Kayân vîrân zimânag î nafshâ min zak 7 zûr 7 barâ makhîtûnêt, va aêvag mânad,* "The demon Aêshma possesses their very (evil) faculties, as it says that there are seven powers of Aêshma, wherewith he destroys the creatures; with those seven powers he will destroy seven of the Kayânian heroes in his own time, and one will remain."

12. *Tâkhmûrapô*, Av. *Takhma-Urupa*, Pers. *Tahmuras*, was the second Pîshdâdian king of ancient Irân, who is called *azinavâo*, "armed" in the *Râm Yasht*, § 11. 13. *Zayan-âvand*, Av. *zaya*, Pers. *zîn*.

the demons and evil men, the sorcerors and the witches, [1] and (so) he cast out idol-worship ; and he made current among the creatures the invocation and worship of the Creator; and he rode on Aharman who was transformed into a horse [2] for 30 winters.[3]

(20) And at another period[4] (the glory) came to Yima-shaêta,[5] the son of Vîvangabân,[6] for the conference with Aûharmazda ; and owing to his approval[7] of the four estates of the Religion, which are the priesthood and the warriorship and the husbandry and the (fine) artisanship, there are (*haît*) the four professions (namely) the priesthood, the warriorship, the husbandry and the (fine) artisanship ; and whereby he enlarged and extended and increased the world, and according to the extent of (his) power [8] he improved (*nîvârt*) the creatures[9] (so that they became) immortal and without old age, and hungerless and thirstless,[10] and plentiful and full of happiness.[11] (21) And it is declared in the Good Religion, in the words of the Creator Aûharmazda to Yima, thus : "Then make my world prosperous[12] [that is, make the number [13] larger (*vîsh*)] ; and then make my

---

1. Compare the Avesta text of the *Râm Yasht*, § 12, and *Zamyâd Yasht*, § 29. 2. *Frâj vasht ôl asp karp.*

3. Av. *thrisata-zima*, that is, for 30 years. 4. Or, afterwards.

5. Av. *Yima-khshaêta*, Pers. Jamshîd, the third king of the Pîshdâdian dynasty. In the Vedas he appears under the name of *Yama*, son of *Vivasvat*, as the first man and first mortal, and as the first founder of the institution of worship. Here compare the subject-matter of the Avesta text of the *Zamyâd Yasht*, §§ 31—46 ; and the Avesta *Vendîdâd*, Fragard II.; also the *Bûndahish*, chap. XXXI., §§ 3—5.

6. Av. *Vîvanghvat*, or *Vîvanghant*, father of Jamshîd.

7. *Mekablûnâ*, "approving," "accepting."

8. *Pavan patmân î aôj.*

9. Or, "he improved in proportion the strength of the creatures."

10. Otherwise read ; *atîshn.*

11. *Pôrû-shaêtîh*, "full of happiness, Av. *shaêta* ; or *pôrû-shaêtîh*, "full of wealth," Av. *shaêta*, "affluence." Otherwise : *pôrû-shîtî*, "full of habitations," Av. *shiti*, "residence," *khshi*, "to live." To the substance of this section 20 compare the Pahlavi Version of the Vendidâd, Fragard II., §§ 4, *seq.*

12. *Frâdîn* imperative singular ; comp. Av. *frâdh* "to render prosperous," *frâdhaya;* also Av. *frâdhana*, "prosperity," "progress."

13. That is, the number of the good creatures.

world grow [1] [i.e., make it more thriving [2]]; and then thou shouldst accept from me the fostering and nourishing and chieftainship and supervision [3] of the world, (and) so thou shouldst carry it into effect [4] that it may not be possible [5] for any one to cause wounding and injury to another." [6] (22) And he, Yima, accepted (it) and carried (it) into effect just as Aûharmazda had ordered him. (23) And through the same glory he widened the earth three-thirds larger than what it was before that (time): and he made in that kingdom of his cattle and men [7] immortal, and other creations (namely), water, vegetables and food, and articles of food (which were) ever fresh. [8] (24) And this, too, is revealed in the Good Religion, that he (Yima) rendered the world like *Garôdemâna* in pleasantness; and he, in consequence of the command of the omniscient Creator [9] for guarding the creatures from destruction in the winter of Mahrkûsha, [10] made *Yima-kartô-vara* and also many other miracles which are declared by the Good Religion.

(25) And (the glory) came, at another period, by the

---

1. *Vârîn* is the Pahlavi form of the Avesta imperative *varedhaya*, rt. *vared*, "to promote," "to grow." That is, make my world more and more enlarged, productive and habitable. Otherwise: "make the creatures of my world well-grown up and healthier." 2. Pers. *farbah*, "fat."

3. *Madam nigâs-dârîh.* 4. *Vabîdûnâ.* 5. *Lâ tûbân yehvûnât.*

6. The Avesta and Pahlavi texts of the passage referring to Yima in the Vendidâd II., run thus: *Âat mê gaêthâo frâdhaya, âat mê gaêthâo varedhaya, âat mê vîsâi gaêthanãm thrâtâcha haretâcha aivyâkhshtacha*—(Pahl. Version) *Adîn zak î li gêhânân frâkhûîn [aîgh vêsh barâ vabîdûnâ;] adîn zak î li gêhânân vârîn [aîgh frapîhtar barâ vabîdûnâ] adîn zak min li mekablûnâ gêhânân râî srâyishn, parvarishn, sardârîh va framân yehabûnt, pavan nîgâs-dârishn va pânagîh kartan.*

7. Av. *vîra*, "manly persons," "heroes."

8. According to DM., *khûrishn khûrîshn an-avsâyishn*, "different kinds of food undecaying (imperishable)." In this section 23, *khûtâêîh* and *khûrishn* seem to have been repeated by mistake. One of the two had better be omitted.

9. According to DM., "owing to all the commandments of the Creator."

10. Av. *mahr-kûsha*, "deadly," "dire;" from Av. *mahrka*, "death." It is the name of a demon who lets loose dire winters in order to destroy the good creatures of Ahura Mazda (see Vendîdâd, Fragard II., 22 *seq.*:—*aghem zemô janghentu;* and Westergaard's Fragment VIII., 2:—*yat Mahrkûshô ava-mîryâitê adâ zî ava drûjô avô bavaiti skendô spayathrahê*). In the Pahl. Version the phrase is rendered by *malkûshân zimistân*, and wrongly identified with the Hebr.-Chald. *malgôsh* which is used, in a good sense, for the autumnal rains.

command of the Creator, to Fraêdûn[1] the Âspîgân when he was in (his) mother's[2] womb,[3] because of (his future) share (*bâhar*) of agriculture which was a profession of the Religion[4] through the distributions of the people)[5] owing to the glory of Yima, and whereby he was rendered triumphant; [6] and Fraêdûn through his having been (thus) rendered triumphant became responder [7] to Dahâg from (his) mother's womb; and that powerful[8] *drûj* (Dahâg) was tormented [9] and stupefied[10] by him.

Malkûs is also mentioned in the following passage of the *Large Bûndahish*: "When the millennium of Aûshîdar comes to an end there will be the violent destruction at the hands of Malkôs of the family of Tûr-î-Brâtrûg-rîsh, who was the murderer of Zaratûhshtra. He will come with the religion of sorcery and idolatry, and he will cause a terrible rain which they call *malkôsân* for three years with cold winters and hot summers, causing continuous fall of snow and frozen rain. He will cause all men to perish and disappear, they having no longer any source of heat. Then the reconstitution of humanity will be by the *Vara* prepared by Yima, and it was for this purpose constructed in a concealed place." The *Vara* built by Yima, which supplies the world with men and animals after the destruction of the old ones by winter and snow, singularly resembles the Ark of Noah and the ship of Xisuthros. It seems that the Old Testament has transferred to Noah the part of Yima with necessary adaptations.

1. *Thraêtaona* of the Avesta, son of Âthwya, commonly called "the Âthvyânian"; in the Shahnâmah he is known as Farîdûn, son of Âbtin. He is alluded to off and on in *Yashts* V., IX., XIII., XIV., XV., XVII., and *Yasna* IX.

2. *Bûrtâr*, comp. Av. *barethrî*, "the female that bears children," (see Vendîdâd, Fragard XVIII., 38). 3. *Aûrûsvar*, Av. *uruthwan*, *uruthware*, "womb" (see Vendîdâd, Fragard V, 51:—*uruthwôhva*).

4. That is, which was one of the four estates prescribed by the Revelation. 5. Into the four professions mentioned above.

6. Reading: *pîrûzgarîh-ît*. West reads it *pîrûzgarshaêt*, "triumphant splendour."

7. *Pasakhûn-gûftâr*, lit., "a speaker of response," *i.e.*, one who defeats his opponent in a debate by responding to him; hence the expression here freely means "a defeater or conqueror in a battle."

8. *Vas-aôj*, Pahl. *vas* (Pers. *bas*) "much," and *aôj* (Av. *vaj*) "strength"; meaning "of great strength." It may be read *nisîvich*, "*depraved*," Pers. *nishîb*; or *nashkhun-ich*, "decaying."

9. *Dardînît*, Av. *dereta*, rt. *dar;* Pers. *dard*. Otherwise (West) *gardînît*, "averted," or "tumbled down;" comp. Pers. *gardîdah*, "tumbled down."

10. *Startînît*, comp. Av. *stareta*, "dismayed," "frightened." West: "paralysed."

(26) Having attained [1] the age of nine years, he proceeded about (*madam*) his (Dahag's) destruction, and through that victory [2] Dahâg was overcome by him, the (good) creatures were saved and comforted (by him), the chiefs of Mâzanderan being defeated ; the injury and harm of the people (*ôlâ-shân*) were removed from the region of Hvanîras, (and) Hvanîras was (thus) saved for his three sons. (27) And owing to the husbandry which (was) the third estate of the Religion he, in order to remove [3] pestilence [4] and suppress infection [5] (thereof), exhibited to mankind medical treatment, and wrought likewise many other marvels, [6] and (achieved) many profitable works for the world.

(28) And the same glory [7] reached unto Aîrîch, [7a] son of Fraêdûn, in the life-time of Fraêdûn, owing to his elevation [8] by the Creator; and thereby was diffused and practised obedience to the law of devotion [9] (which was) the best gift [10] wished for by the father, who (was) Fraêdûn, (and) which gift came to him from the Creator through the blessings of Fraêdûn. .

(29) And it [11] came to a descendant [12] of Fraêdûn, a relative of Aîrîch on the mother's [13] side ; and it proceeded forth [14] with the angel Naîryôsanga to Mânûsh-gar, and from him resulted [15] the complete progress [16] of the lineage of Aîrîch. (30) And it came

1. *Mat*, "reached." 2. On account of the glory.

3. Reading ; *vîshûftan* or *nâhûftan*, "to destroy," or "to suppress."

4. *Sij*. 5. *Akhdagîh*, comp. Av. *akhti*.

6. Better :—*va hânich afd kabad kart*. 7. *Ân ham-vakhsh*.

7a. *Airyu* or *Airyava* of the Avesta, and *Irach* of the Shâhnâmah. He succeeded Fraêtûn (see *Fravartîn Yt*, 143).

8. *Avar-barishnîh*, same as *madam barishnîh* ; comp. Pers. *bar-burdan*, "to rise."

9 *Aîrîh dât gûshîtan*, or *aîrîh dât nyôshîtan* ; better *aîrîh va dât nyôshitan*, lit. "humility (or piety) and the listening to the law."

10. *Yâna*, comp. Av. *yâna*, "blessing." West reads *jân*, "life."

11. The glory. 12. *Nâf*, Av. *nâfa*, "lineage," "offspring."

13. *Baên am*. The mother here alluded to was *Gûzag* (mentioned in the *Bûndahish*, chap. XXXI., 9) the only daughter of Aîrîch, and mother of *Mânûsh-î-khûrshêt-vînîg*, who was the grandfather of *Mânûshchîhr*. *Gûzag* is otherwise named *Vîrag* in the Pâzand *Jâmâsp-nâmah*. Here *Mânûsh-gar* seems to be an abbreviated form of *Mânûsh-khûrnâr*, the father of *Mânûshchîhr*. Otherwise, it may be completed :—*baên ham aôbâm*, "at another time."

14. *Nâf sâtûnt* might be perhaps a corruption of *frâj sâtûnt*.

15. Yehvûnt. 16. *Pûr-rûbishnîh*.

to Mânûsh-chîhr, the king of Irân, and through it he performed many a marvellously wrought achievement,[1] and vanquished Selam and Tûj[2] in revenge for Aîrîch, (and) was an open (*frâkhû*) responder to foreign (non-Irânian) countries;[3] and he improved the kingdom of Irân, enlarged and fertilized the district of Irân, (and) made the country of Irân victorious over non-Irânians.

(31) At another period it came to Aûzôbô, son of Tûmâsp,[4] a relative of Mânûshchihr, the king of Irân; (his) birth (was) of equal greatness[5] through that lustre and glory,[6] (and he) attained to mature activity[7] and proportions[8] of an adult[9] during (his) childhood; for the purpose of (*pavan*) agriculture (he) opened in the countries of Irân repositories of rain-water;[10] (he) proceeded on to strike non-Irânians, to suppress (and) make them outcast[11] from the land of Irân; and he smote the devastators of the territory of Irân, the village-sorcerors,[12] (and) he frightened away the father of those very murderers,[13] (namely) Frangrâsîyâg[14]

1. *Kabad avad-kart-kâr*, lit. "he performed many miraculously-worked deeds." 2. Av. *Sairima* and *Tûra*.

3. Reading: *frâkhû avô an-Aîr matâ yehvûnt pasakhûn gûftâr*. According to DM., *frâkhûân* for *frâkhû avô*.

4. In the *Dînkard*, Book III., § 176, (Dastur Sâheb Peshotanji Sanjânâ's edition, vol. V.) the marvellous exploits of Aûzôbô have been fully narrated. Also references to him are found in the *Bûndahish*, chapters XXXI. and XXXIV., where he is described as one of the three sons of Agâimashvâk. In the Avesta he is called *Uzava Tûmâspana* (*Yasht* XIII., 131); in the Shâhnâmah: *Zû-bin-Tahmâsp*.

5. *Ham-dast zerkhûnishn*; comp. Pers. *ham-dast*, "of equal strength, power, or greatness." Pers. *ham-dastân*, "hand-in-hand," "associates." West: *hamjast*, "combined."

6. *Pavan zak vakhsh va gadâ*. Otherwise: *pavan zak vakhsh î nism* "through that lustre of (his) soul." West: "through that destiny and glory."

7. *Purnâî-gâvîh*. 8. Or, "size."

9. *Mart-patmânîgîh*. 10. *Vishât vârân-mât*; comp. Pers. *mâdah*.

11. *Spûkhtan bâîvârînîtan*; comp. Pers. *âvârah*, "outcast."

12. Reading: *dahîg-yâtûg*; it can also be read: *jahîg yâtûg*, "libertine wizard." Comp. the *Dînkard*, Book III., § 176, 2.

13. *Abû î ôlâ ham-khun-nushagân*; comp. Pers. *khun-nûshah*, "blood-thirsty."

14. Av. *Frangrasyan*. He is called *Afrâsyâb* in the Shâhnâmah, the Tûrânian king who had attacked the Irânians in the reign of Mânûshchîhr, and tried to seize the glory that pertained to the Irânians (see *Zamyâd Yasht*, §§ 56—93, and *Bûndahish*, chapters XXXI. and XXXIV.)

of Tûr, and developed and fertilized the land of Irân, and increased many streams and many towns[1] in the land (*shatrô*) of Irân.

(32) At another period it came to Kereshâspô,[2] son of Sâm, owing to the warriorship being (his) lot *(bahar)*, which (was) the second estate[3] of the Religion through the divisions[4] (into the four estates) which (resulted) from the glory of Yima ; and whereby[5] he smote the serpent Srôbô-var[6] who was swallowing horses and swallowing men,[7] and Gandarevô[8] the poison-heeled demon,[9] and many other productions of adversity by the demon and by the destroyer of creatures, the *drûj*.

(33) At another period it came to Kaê-Kabâd,[10] the ancestor[11]

---

1. *Rûdân va rûstâgân* ; comp. Pers. *rûstâ*, "a market town."

2. According to the Avesta, Keresâspô was the son of Thrita, the brother of Urvâkhshaya, and a descendant of Sâma. He is called Garshâsp, the son of Asrat, in the Shâhnâmah. His Avestic title is *Naremanau.* For the Avesta and Pahlavi references to Keresâspô, see West's Appendix I., "Legends relating to Keresâspô," in the *Sacred Books of the East*, vol. XVIII., pp. 369-382. 3. *Datîgar Daêna pishag.* 4. *Bakhshishnî.*

5. Meaning : "through the glory."

6. Avesta *Srvara*, the name of a gigantic dragon whom Keresâspô killed (see *Yasna* IX., 11 ; *Zamyâd Yasht*, § 40 ; and S.B.E., vol. XVIII., pp. 371 *seq.*)

7. *Aspô-hanpâr*, *gabrâ-hanpâr* ; Pahl. *hampârtan*; "to swallow ;" comp. Av. *hâm-par*, rt. *par*, "to fill."

8. Av. *Gandarewa*, the name of a monster who lived in the sea, on the mountain, and in the valley (see *Yasna* XV., 28 ; *Âbân Yasht*, § 38 ; *Zamyâd Yasht*, § 41 ; also S.B.E., vol. XVIII., pp. 371 *seq.*)

9. According to the *Dînkard*, *zahar-pâshnân*, Av. *zairi-pâshnem*, where *zairi*, I believe, means "poison," and not "green," or "golden;" comp Av. *zairicha*, the demon who empoisons plants. West's rendering : "The golden-heeled demon Gandarepô."

10. *Kavi Kavâta* of *Fravartîn Yasht*, 132 ; *Zamyâd Yasht*, 71 ; and *Kaê-Kabâd* of the Shâhnamah. According to *Bûndahish*, chap. XXXI., 24, he was the adopted son of Uzavô, the son of Tûmâspa : *Kavât apurnâê baên kaspûtî yehvûnt, afashân pavan rût bara shedkûnt, pavan kavâtagân barâ afsart, Aûzôbô barâ khadîtûnt barâ yansegûnt, barâ frârûn frazand vinastag va vît shem hankhetûnt,*—"They had abandoned the infant Kavât (wrapped) in a linen sheet on a river, and he was (lying) faint between door-sills, (where) he was seen by Aûzôbô, who took him up, and directly gave the name (Kavât) to the fainting and lost child." Compare Mod. Persian *kivâdah*, "threshold," "the wooden sill of a door."

11. *Nîyâka*, "progenitor."

of the Kayânians ; through it *(patash)* he improved the kingdom of Irân, he united the sovereignty with himself in the Kayânian lineage,[1] and achieved many an illustrious act of profitable results[2] for the creatures.

(34) And it came to Pâtakhsrôbô, (son) of Aîryêfshvâ,[3] (son) of Tâz, who was the king of the Arabs, through (his) friendly communion *(âshtîh)*[4] with the archangel Ashavahishtô ; and his inspiration[5] through it (was) about his own tribe (when) the demon of avarice had rushed in company with Amâul-bâtag [6] for the destruction of him who[7] was very gentle[8] to that tribe, (and his inspiration was) for the exaltation (and) blissfulness[9] of (that) portion (of his subjects) who were under the guidance *(nimâyishn)* of the high-priest (Zaratûhshtra) who was exalted by the archangel Ashavahishtô, so much so that there was manifest the dropping of the fish-imagery (or idols)[10] of the other portion[11] into the river, and its (the tribe's) coming to the ceremonials of Zaratûhshtra.

(35) At another period (it) came to the brothers of Kaê-Arsh, who were the descendants of Kabâd[12]; through it all were powerful[13] and strictly *(tagîg)* abstinent,[14] and (their) achievements wonderful ; and of them the eldest brother Kâê-Ûsa[15] took up the sovereignty of the seven regions, (and) became very illustrious and full of glory.

(36) At the same time (it) came to Aôshnara, who was

---

1. Av. *taôkhman*. 2. *Sût-kâr*. 3. Vide *Bûndahish*, chap. XXXI., 6. Pâtakhsrôbô is mentioned in the Pahlavi *Vendîdâd*, Fragard XX., 1 : *bâhar-âômandân (tûbânigân chîgûn Pâtakhsrôbô)*.

4. West reads *ayâtagîh*, "recollection." 5. *Pazdînîtan*.

6. I take it to be the name of the Arab chief who endeavoured to usurp the country ruled over by Pâtakhsrôbô. The Pahlavi name seems to me to be a corruption of *'Amûl-ul-bâtil*. 7. Namely, Pâtakhsrôbô. 8. *Narm narm*.

9. *Frinamishnîh*. 10. *Mâhîg-karp*.

11. Namely, the Arab tribe that worshipped idols.

12. For these references see *Zamyâd Yasht*, 71 ; *Bûndahish*, chap. XXXIX., 25. 13. Av. *aurvant* "strong." 14. *Pâhrîj*.

15. Av. Kavi Ûsa, the son of Kavi Kavâta, and the father of Syâvarshan, was the second king of the Kayânian race (see *Âbân Yasht*, 45). He is said to have attempted to go to heaven on a throne lifted up by eagles (see *Behrâm Yasht*, 39).

full of wisdom[1], which (was) owing to the glory of Yima; when he was in the womb of (his) mother, he taught through his utterances from the mother's womb many a marvel to (his) mother; and at his birth he smote Aharman by responding to questions[2] of the deadly Frâchyâ[3] the demon-worshipper.[4] (37) And he attained to commanding powers[5] from Kâê-Ûsa, (and) was the administrator (*râyînîtâr*, or leader) in his realm of the seven *kaêshwars*; and he (being) the lord chancellor,[6] taught the frontier [7] dialects and much other learning of advantage to mankind; and the non-Irânians were defeated [8] through the utterance of (his) replies (to them), and the Irânian country was edified[9] by (his) most comprehensive moral admonitions.

(38) And (it) came to Kaê-Sîyâvakhsh the illustrious;[10] through it appeared[11] the wonderfully-constructed[12] Kanga-daeza[13] on Andar (Kanga), (and) the preservation and protection and manifold splendour and glory and the mysteries of the Religion; and consequently (were) manifest[14] the civilization of the age and the reorganization of the Irânian kingdom, the re-union of heroism,[15] and triumph for the Religion of Aûharmazda.

---

1. *Pûr-jîr*; but in the Avesta *Pôuru-jîra* seems to be a patronymic (see *Fravartin Yasht*, 131, and *Afrîn î Zarathushtra*, 2.) According to question XLVIII. of the *Dâdistân-î-Dînîg*, Aôshnara was the son of the daughter of Paûrvâjîryá; hence the latter wasthe grandfather of Aôshnara. Likewise, *î Pûr-jîr* of the *Dînkard* may mean the descendant of *Pûr-jîra*. As to the word *jîra*, comp. Mod. Pers. *zîrak*, "prudent," "sagacious."

2. *Prashnân*, Skr. *prashna*, Av. *frashna*.

3. Here it is apparently the name of a heretic; but in the Avesta *Frâchya* is the name of an illustratious personage (see *Fravartin Yasht*, 115). 4. *Dîvîyastô*.

5. *Framâtârîh*, "commandership," "chancellorship," "the ruling power."

6. *Ahû-pat*, "the lord of the lords," "the lord chancellor." Pers. *khân-khânân*. West reads *gashûft*, "explained," "opened." Otherwise: *afash nâhûft âmûkht va vîmond gûbishnîh*, "and he taught mysticism and the frontier dialects." 7. Av. *vîmaidhya*, "side," "border."

8. *Aîrâkht havâ-and an-Aîr* might also mean "the non-Irânians who were corrupt people;" comp. Av. *irikhta*.

9. *Handarzînît*, "admonished." 10. Av. *bâmya*, "shining."

11. *Dîsît*; comp. Pahl. *dîs*, "appearance," "resemblance." 12. *Afd-kart*,

13. Lit. "the fortress of *Kangha*." Av. *Kangha* is the name of a city founded by Syâvarshâna during his exile, on the summit of the *Antare-Kangha* mountain. 14. *Azash paîtâg*. 15. Comp. Av. *amavant*.

(39) It came to Kaê-Haôsrava,[1] son of Sîyâvakhsh; through it he vanquished and defeated Frangrâsîyâg [2] the Tûrânian, the sorceror and his evil associates,[3] those of Vakyir[4] (namely) Kêrêsavazda and many other worst sort of destroyers of the world; and he also joined[5] in the destruction and demolition of the idol-temples which (were located) on the shore of the Lake Chaêchasta, that frightful demonolatry (*drûjth*). (40) Owing to his worthy achievements[5] for (preparing) the means for the Renovation (of the Universe, he is now) on a throne[6] which (is) adorned[7] by the halo (*vakhsh* of that glory) at a secret place wherein[8] there is an immortal preserver of (his) body until the Renovation by the desire of the Creator.

(41-42) And afterwards[9] it came to Zaratûhshtra, the descendant of Spîtâma, during (his) conference with the Creator Aûharmazda; and he accepted from the beloved[10] omniscient Creator Aûharmazda, from His (very) throne[11] the comprehensive and also detailed[12] intelligence of the learning (and) functions of the priesthood and warriorship and husbandry and artisanship, (and he

---

1. Thus according to the Avesta. The name is generally read Kaê-Khûsrô. The perpetual struggle beteween Irân and Tûrân from king Mînôchehr down to Kaê-Khûsrô is well-known in the history of Ancient Irân, the chief cause of which was the murder of Syâvakhsh by Afrâsyâb. The son of Kaê-Kâûs having been exiled by his father, took refuge with Afrâsyâb, who gave him his daughter in marriage ; but the honour with which he was received raised the jealousy of Karsivaz (Av. Keresavazda), who by means of false accusations persuaded Afrâsyâb to put Syâvakhsh to death. The latter was revenged by his son, Kaê-Khûsrô (see *Yasht*, IX., 22 ; XIX., 77 ; S. B. E., vol. XXIV., p. 64).

2. *Frangrasyan* of the Avesta. 3. *Ham-vishûtag*.

4. Probably the Bakyîr mountain used by Afrâsyâb as a stronghold, wherein he always took refuge (*Bûndahish*, XII., 20). It is another name of Mount Dârspêt.

5. *Âyûkht*, or *âyûjît*; Av. *yûj*, "to join." It can be read *ayûbît*, "proposed," "desired ;" comp. Pers. *yûbîdan*, "to wish." 5 *Âvâyishnîgih*.

6. Comp. Mod, Pers. *namîj*, "a seat," "a throne."

7. *Aêvarzît*, Pers. *aêvar* or *aêvaz* "adorned," "decorated." West : ' assuredly selected." 8. *Aîgh patash*. 9. *Min zak* âkhar.

10. *Âfrînît*, Av. *frî*, Skr. *prî*, "to love." 11. *Azash gâs*.

12. *Aûshmûrtîg*, "enumerated ; " Av. *mar*.

accepted) the entire responsibility[1] of bringing by command of the Creator the Mazdayasnian Revelation to king Kaê-Vishtâspô, of enlightning the sages of the region through that great light in that Supreme (*avartûm*) King of the sacred beings, of propagating (that light) in the seven *kaêshwars* (regions) through the good eloquence of the successive generations[2] of (human) creatures, until the Renovation (of the universe) ; and through it (is) the achievement of the Renovation by those who (are his) sons Aûshîdar, Aûshîdar-mâh and Saôkshâns in the existence of the creatures of Aûharmazda, who will be immortal ; and the most memorable[3] statement (*nisang*) of its illustriousness, glory (and) miraculousness is the statement which is written and found below.

(43) And (there) have also been others before Zaratûhshtra the Prophet, who acquired fame[4] in the Mazdayasnian Religion ; since it is manifest that at different times several (messengers of religion) had come from the sacred beings to him who was then the greatest chief ;[5] men were then as deeply engaged (*giraftâr*) in the inquiry (and) interrogation of the matter[6] as (they are) now in the inquiry (and) interrogation pertaining to the Religion ; (but) the necessities of those times are not now requisite, because all mankind stand acquainted with the Religion. Praise (be) to Zaratûhshtra, the descendant of Spitâma, of the Holy-*fravâhar*.

(44) Now here are written for publication in the world 10 chapters on the illustriousness and glory and miracles of the Prophet of the Mazdayasnian Religion, the best of creations, Zaratûhshtra, the descendant of Spitâma, of the Revered-*fravâhar*, through the knowledge which (is) derived from the Avesta of the professors[7] in the Revelation of Aûharmazda.

---

1. *Hâm-bâr*, "the entire burden or responsibility." Pers. *hâm-bâr* also means "a companion," hence "(he accepted) the companionship or messengership of." Reading *hâm-bahar*, "(he accepted) the entire portion (of the Revelation or the Avesta)." 2. *Patvandishn*.

3. *Nisang ayâtar* for *nisang ayâdtar*; comp. Pers. *yâdgârtar*. According to DM., *nisang âshtar* for *nisang âshtiar*, "the most congenial statement."

4. *Ayûft shem* for *aîyâft shem*. 5. *Pîshôpâê*, "ruler or leader" (of mankind). 6. Namely, Religion. 7. *Vâvarîgân*, "faithful adherents," Av. *vâvar*, rt. *var*, "to believe."

(I.) One of them[1] (is) that which (describes the period) before the birth in this world[2] of that glorious one from (his) mother.

(II.) One of them (is) that which (describes the period) from the birth of that illustrious one onwards *(frâj)*, till his coming to the conference with Aûharmazda.

(III.) One of them (is) that which (describes the period) from the conference onwards, till his fame[3] about his prophecy in the world, and the acceptance of the Religion by Kaê-Vishtâspô.

(IV.) One of them (is) that which (describes the period) from that onwards, till the departure[4] of his pure soul to that which is the best abode.[5]

(V.) One of them (is) that which (describes the period) also after (his) end, of what happened in the reign of the obedient king[6] Kaê-Vishtâspô.

(VI.) One of them (is) that which (describes the period) after that, until the collapse[7] of the sovereignty of Irân.

(VII.) One of them (is) that which (describes the period) also after that, until the end of the millennium of Zaratûhshtra and the advent of Aûshîdar.

(VIII.) One of them (is) that which (describes the period) also after that, until the end of the millennium of Aûshîdar and the advent of Aûshîdar-mâh.

(IX.) One of them (is) that which (describes the period) also after that, until the end of the millennium of Aûshîdar-mâh and the advent of Saôkshâns.

(X.) One of them (is) that which (describes the period) from the advent of the victorious Benefiter, until the miracle of the Renovation (and) the Future-body; (with) a statement of them each separately.[8]

---

1. *Afash* for *aêvash*, or *aêva-asn*, " one of them " (namely, chapters).
2. *Li-tamâ*, " here," that is, in the material world.
3. *Âfrîgânîh*, " praiseworthiness."
4. *Vîkhîz*, a corruption of *âkhîz*, "*rising*," " ascension."
5. Av. *vahishtĕm ahûm*. 6. *Râm-shah*.
7. *Han-châpishn*; Av. *schap* or *skap*, " to be broken," " to be ruined;" comp. Pers. *anjanîdan*, " to be broken;" hence the Pahl. word means " collapse," " ruin."
8. §§ I. to X. are evidently the headings of the ten chapters that follow this Introduction.

CHAPTER I.

About the miraculousness of the manifestations before the birth of that most fortunate[1] of offspring from (his) mother.

(1-3) One (miracle was) this which is manifested, that the Creator passed the glory of Zaratûhshtra into Zaratûhshtra through *(lechadôn)* a series of material conditions [2]; when the command was from Aûharmazda, the glory came from the spiritual existence to the material, and to the material surrounding of Zaratûhshtra, and a sublime miracle became manifest to many, just as the Revelation speaks of (it), thus : "Then when Aûharmazda had produced the material environment[3] of Zaratûhshtra, the glory (which was) at the time[4] near[5] Aûharmazda fled on to the material body of Zaratûhshtra, (first) on to the Aries ;[6] and from the Aries it fled[7] on, on to the Endless Light ; and from the Endless Light it fled on, on to that of the Sun ; and from that of the Sun it fled on, on to that of the Moon ; and from that of the Moon it fled on, on to the stars ;[8] and from the stars it fled on, on to the fire which was in the house of Zôish ;[9] and from that fire it fled on, on to the wife of Frâhîm-rvânâ-Zôish,[10] when that maiden was born, who became the mother (*bûrtâr*) of Zaratûhshtra."

(4-5) From it[11] light escaped at the same time into the earth and

1. Pers. *farrûkh*, "beautiful-faced," "auspicious."

2. *Mâd-gasht vârag*, "a series of material conditions;" comp. Pers *mâdah*, "material;" *gasht*, "condition," "surrounding;" and *vârah*, "a row," "a series." West : *mâdyâtô-î khalqô*, (both Arabic words meaning) "the material existence of the creatures."

3. Comp. Pers. *dah*, "human body."

4. *Gadâ adin*, lit., "the glory then."

5. *Pîsh naêmak î A.*, "near the side of A."; Av. *naêma*, "side."

6. Reading: *Maêsha*, the constellation of Aries. West : *makhsh*, "germ."

7. Reading : *gurikht*, "escaped."

8. Perhaps the stars in the constellation of Aries.

9. Written in Pâzend. Avesta name : *Zâvishi*, "pertaining to Zâvish," name of the family of Dûgdâûb's parents, the mother of the Prophet (see *Vendidâd*, XIX., 6).

10. Written in Pazend. It is the name of the maternal grandfather of the Prophet (see *Bûndahish*, XXXII., 10).

11. *Min ôlâ, i.e.*, from the glory.

into the sky ; then (its) flight[1] became apparent at a distance,[2] so that it was said by those in the suburb (*vîs*) of Frâkht-ravânân-Zôîsh : " the fire burns through self-combustion," that is, therein fuel[3] was not necessary for use ; then they went on to the governor[4] (of the district); they also interpreted[4a] (it) to him, that is, they spoke (regarding the light), thus : "The full glory of the material world,[5] the glory of life owing to the material embodiment,[6] that is, all industry will become current[7] owing to this."

(6) And it is manifest that the demons on account of their discomfiture (*zanishn*) by that glory, in causing harm to the maiden, brought[8] on that country three evil forces[9] (namely, dire) winter, all kinds of pestilence,[10] and (other) tyrannical enemies ;[11] and it was impressed by them on the minds of[12] the people of the country that such a calamity[13] had come to the country owing to the witchcraft of this girl, so that the people of the land awfully quarrelled[14] with the parents[15] about the sorcery of the girl which was causing conflict,[16] and about removing her[17] out of that country. (7-8) And the father of the girl spoke this, too,[18]

---

1. *Parshn* ; Av. *frashman*, "going forward ;" Pers. *parsh*, "flight."

2. Reading: *adîn rakhagîg* ; Pahl. *rakhîg* "distant." West reads it *khasûr-âgîg*, " of the father-in-law;" comp. Pers. *khasûra*.

3. *Ismag* or *hizmag* ; Av. *aêsma*, Pers. *hîzam*, " firewood."

4. See the use of the word *Kaêta* in the Pahlavi *Kârnâmag î Artakhsh-dar î Pâpagân* (my edition and translation), chapter XI., 5, page 57 of the text. *Kaêta* seems to me to be an Irânian equivalent of the Indian title of *Râjâ*. 4a. *Chashînît*.

5. That is, they prognosticated from that light the glorious future of this material world.

6. *Khayâ min tan gadâ*. West : " The full glory of embodied existence is the glory of life apart from the body."

7. That is, all industry will be prosperous. 8. Lit., "carried on to . . . ."

9. Comp, Av. *haenâ*. Here it is used in the sense of dire calamities in nature.

10. It may be read *vispô dîv* (all demons) or *va dîv sîj* (and the demon of pestilence). 11. According to DM. *dûsh-mân*, evil or infected dwellings.

12. *Pavan mînishn ramîtûnt*, lit., it was cast into the minds of . . . . ."

13. *Denâ vizand*. 14. *Shkaft patkârît*. 15. *Zerkhûntînîtârân*, " begetters."

16. *An-basânînîtan*, Mod. Pers. *basân*, " similar," " like."

17. Here *kartan-î* is a substitute for *katan-ash*, or *kartanih*. 18. *Denâ-ich*.

to the people of the country with manifold reason [1] about the unjust allegation of witchcraft against the girl, thus : —"When this girl was born among those of mine,[2] her entire halo emanated from behind [3] (her person) as the apparent light of a fire, that is, from the whole of her (person) superior light set forth in the dark night when this girl was seated in the innermost part of the house wherein there was no fire (or light) ; in the house where a large fire was burning, there where this maiden was seated at the time (*amat*), it became brighter, that is, there where a huge fire was burning, it became more dazzling owing to the light (emanating) from her body ; never was there a wizard who was so glorious."

(9) And then also owing to the instigation[4] of the demons, and the Kavîgs and the Karapas[5] who belonged to the country, they (the inhabitants) were not satisfied ; (so) the father ordered the girl to go to Patîrîtarâspô, the father of the family (that lived) in the country of the Spitâmas, (in) the town[6] (situated) on the (river) Arag ; [7] and the girl assented [8] to (her) father's order. (10) That mischief (*âshûp*) [9] of the demons was caused with an evil design[10] for removing the girl from (her) house,[11] (but) God gloriously

---

1. *Kabad chîm.*

2. Or, "in that of mine," that is "in my house." 3. *Min âkhar.*

4. *Sârînîshn*, Av. *sâr*, "to influence." Pers. *sâr* "incitement," "affliction."

5. The *Kavis* and the *Karapans* of the Avesta, the blind and the deaf mentioned in the *Hôrmazd Yasht*, § 10 ; those who cannot see nor hear anything of the Religion, meaning the unbelievers or heretics. They are called in the *Dînkard*, *yâtûg*, "sorcerors;" *ayasht*, "unsanctified;" and *mar*, "deadly." See Book VII., chaps. III., 4 *seq.* ; 20 *seq.* ; chap. IV., 21 *seq.* ; 67 *seq.* Chap. IV. is abounding with references to the Kîgs and the Karapas.

6. Comp. Pers. *rûstâk*, "a village," "a market-town."

7. The Pahlavi name of the Av. river. *Ranghâ* mentioned in *Yashts* V., XXIII., etc. It is written *Arag* or *Arang* in the *Bûndahish*, whereof chap. VII., § 15 says : "And at the north side (of the Ardvîsûra) two rivers flowed out, and went one to the east and one to the west ; they are the Arag river and the Veh river."

8. *Padîraft*, "accepted." 9. Better *khshûp*, Av. *khshûp*, Pers. *âshuftan.*

10. *Dûsh-pargîhâ.* 11. *Aûz-sâyagînîtan*, comp. Pers, *sâyîdan*, "to draw," "to strain off"; that is, for drawing her off from the umbrage (*sâya*) of her father.

made it the cause for the father's sending of the girl to the house of Patîrîtarâspô, the father of Paôrûshâspô, for (her) marriage with Paôrûshâspô, the father of Zaratûhshtra.

(11) One (miracle was) this which is manifested, that at that time the girl by proceeding to that family, occupied the highest place[1] in the country of the Spîtâmas, and hence a sublime miracle was observed by and manifested to that girl, just as the Revelation says: "Know that the voice[2] of those sacred beings was conveyed to her by them, (which said thus): 'do thou proceed to that village[3] which is theirs,[4] know that it is more depressed[5] in (its) surface[6] and wider in breadth,[7] in which the livestock[8] are made to move about together in large numbers; for thy assistance that village is so formed by the Dispenser (*Bagha*), Who is merciful.'" (12) Thereupon the spinster stopped and she, too, thoroughly perceived thus: "(Their) mention[9] seems to convey (to me some) such advice[10] that my action (shall be) likewise in accordance with what has been ordered to me by my father." (13) Then the spinster performed a religious ablution,[11] and proceeded on from them to the village which was Patîrîtarâspô's, (when) the glory came to Paôrûshâspô, the son of Patîrîtarâspô.

(14) One (was) this which is manifested, that the Creator Aûharmazda passed on the *fravâhar* of Zaratûhshtra to the parents of Zaratûhshtra through a *haoma* (plant), through miracle-producing tillage.[12] (15) Another (thing), too, the Revelation says that when

1. *Madam bâlist jîvâg yegavîmûnât.* 2. *Vâng*, Pers. *bâng*, "loud voice."

3. *Vîs.* 4. That is, of the Spîtâmas.

5. *Galptar*; comp. Pahl. *galp kartan*, "to swallow."

6. *Bâlâî*, "in height." 7. *Frâkhûtar pavan pâhnâî.*

8. *Frehist zîndag gaôspend*, "most of the livestock of cattle."

9. *Aûshmûrishn*, "inspiration;" Av. *mar*, "to enumerate," Pers. *shamûrdan*.

10. According to DM., *va lî hanâ gûbishn barishnîh*, "and the carrying of such an utterance to me."

11. *Frâj yadâ shûst*; comp. Pers. *dast ba âb rasânîdan*, "to perform a religious ablution;" freely meaning that before her departure she prayed to God after having undergone a religious purification. Literally, the Pahl. words mean: "she thoroughly washed (her) hands."

12. *Pavan afd varj-kardîg.*

the third millennium was at its highest point,[1] (that is) at the end of the three thousand years of spiritual existence without the Blemish-giver[2] (Aharman, that is) after the creatures had been in spiritual existence, and before the advent of the *drûj*; (it was) at that time that (*adîn*) the Amaesûspends formed together (the material of) Zaratûhshtra, and they seated (his) *fravâhar* within (*andarg*), having a mouth, and having a tongue, and eloquent speaking,[3] and of celestial mansions.[4] (16) Then Zaratûhshtra seemed to them (the sacred beings) by observation with the eyes as a manifest reminiscence (*mar*) of (those) three milleniums,[5] by (his) sheltering[6] with the Amaesûspends[7] he (*aîgh*) was just like an Amaesûspend. (17) And when the third millennium came to an end, (that is) after the framing together of Zaratûhshtra (by the archangels), and before the conveying of Zaratûhshtra down into the material world, at the end of the 3,000 years of the existence into this world of the Blemish-giver, then Aûharmazda along with Vohûmanô argued with Ashavahishtô, thus :—"Is his mother observed by you to be a superior one (*madam*), unto whom we shall give Zaratûhshtra ?" (18) And Ashavahishtô spoke in reply, thus : "Thou art aware even of that, O Bounteous[8] One ! about the Zaratûhshtra we produce, (and whom) Thou and we have produced, O Aûharmazda ! thou knowest ; (and) to us who are the other archangels[9] do thou point out the place, because of its manifestation Thou knowest, (Thou) Bounteous Spirit Aûharmazda !"

(19) And then Aûharmazda argued with Vohûmanô,[10]

---

1. *Barîn yehvûnt.* 2. Reading : *an-Aîb-datîg.* 3. *Frâj-gûftâr.*

4. *Va gardûn katagân*, Pers. *gardûn* "the celestial spheres," "heavens.', Perhaps *va yal-tan î kadagân*, "and of a corpulent body among the village people ;" or *vîr-tan katagân*, "having the faculties of an intellectual body."

5. When he was in a purely spiritual state.

6. Comp. Pers. *karîch.* "a roof ;" *ham-karîch*, "a co-inmate of the house.' Perhaps, *pavan ham-karpîh*, "through bodily contact," or "through having a like body." 7. As a spiritual existence.

8. *Avzûnîg* is generally the Pahlavi rendering of the Avesta *spenta*, or *spenishta*.

9. That is, who are archangels besides Thee, Who art the Supreme Archangel.

10. According to DM., *Vohûmanô vahisht-î*, "the heavenly Vohûmanô ;" here *vahisht-î* seems to be a slip of the copyist while writing the following word *Artavahishtô*.

Ardavahishtô, and Shatravar, Spendarmat, Hvardad (and) Amerdad:—"The conveying of Zaratûhshtra down[1] (is) not my idea, because for the world of embodied beings he (must be) with a mouth, and with a tongue, and an eloquent speaker. (20-21) If we convey Zaratûhshtra down below into the world of embodied existences, having a mouth, and having a tongue, and an eloquent speaker, and of celestial mansions,[2] this is manifest that they (people) will declare regarding the origin (*taôkhma*) of him who (will be) the holy man of mine[3] that we framed[4] that one[5] (who is) of good name, with (*baên*)[6] the waters, with the earth, with the plants, and with the cattle;[7] we shall, therefore, convey there, to the village of Paôrûshâspô, him whom they will call Zaratûhshtra of good lineage in both ways,[8] both of Nairyôsanga (who is) from the Amaesûspends, and of Yima (who is) from mankind."

(22) Then the Amaesûspends (archangels) modelled together[9] a stem of *haôma* of the height of a man, beautiful, of a superior colour, and juicy where fresh[10]; and into that stem was conveyed by them the *fravâhar* of Zaratûhshtra, and thither[11] those Amaesûspends caused it to proceed[12] from the Endless Light, and it was there produced (by them) with innate intelligence (*âsnô-vîra*); since while conveying (it) they[13] were manifest all around, and they were seen all around like a wall (that was) quite moving (*a-ârâm*).[14] (23) Always the *haôma* (appeared) with a mouth[15] where (*aîgh*), as it was natural,[16] the fluid always oozed out (*gasht*) from the *haôma*, that is, it was fresh.[17]

---

1. Down below on to the earth.

2. According to DM., *vîr tan kart*, comp. Av. *vîrô tanu kereta*, "begotten of a heroic person." 3. Chosen as the holiest man by me. 4. Lit., "we frame."

5. *Ân ôlâ*. 6. *Baên* also means "in the midst of," "within."

7. We framed him as an inferior being just like animals and plants.

8. That is, Zarathushtra is spiritually a descendant of the angel Nairyôsanga, and materially that of king Yima.

9. *Ham-tâshît*; Av. *tash*, "to fashion," "to model."

10. *Khûp, madam gaôna, va tar aîgh tar*. Comp. Av. *gaôna*, and Pers. *tar*.

11. To the village of Paôrûshâspô.

12. *Sûtûnînît*; namely, the *fravâhar*. 13. Amaesûspends.

14. Lit., "unreposing."

15. That is, "it had a mouth or opening." 16. *Âvâyishnîg*, "necessary."

17. "That is, it was ever-green." Otherwise, "where it was fresh."

(24) And when 30 years[1] of the 3,000 years of the worldly existence of that Blemish-giver (Aharman)[2] remained, then they, Vohûmanô and Ashavahishtô, together arrayed themselves in (their) pre-eminence,[3] transformed[4] themselves into embodied existences, (and) came forth there where two birds were seated longing for progeny,[5] (since their) offspring in the nest had been devoured[6] by serpents[7] seven years before. (25) (While they were) in that meditation (*mînishn*) of theirs, Vohûmanô and Ashavahishtô came up (to them), and those birds consulted (them) thus :—" Our salutations[8] (to you), we wish to have that *haôma*."[9]

(26) Their (the archangels') array with their pre-eminence in such a manner, and their (the birds') longing for the *haôma* (are) a twofold wonder ;[10] from them[11] he who was the male (bird) seized[12] the *haôma* with both his legs,[13] (and) that one who was next [14] carried away[15] the *haôma*, and it was set by them there on that tree above in (their) nest (*âsanânag*),[16] and they deposited it above (the place of) the serpents, so that the latter might pass off. (27) Up to that nest which (was) of the progeny of the birds the *fravashi*[17] of Zaratûhshtra proceeded,[18] and, hence

1. According to the MS. 330, but the period seems abnormal. West also takes 30 years.

2. Reading : *ân Aîb-datîg*. West : *hû-Aîb-gatîg*, " well-disturbed." The reading : *an-Aib-datîg*, " without the Evil Spirit," is inconsistent.

3. *Frâjîh ôl ham ârâst* ; or " prepared themselves with their exalted powers." West : " associated their pre-eminence together." 4. *Vasht havâ-and*.

5. *Barâ khvâyishnîh*, lit., " longing for a son (*barâ*)." 6. Reading : *âshnô barâ gût*. As to *âshnô*, comp. Pers. *âshyânah*, " nest." West reads it *adân*, " inexperienced." As to *gût*, comp. Pers. *gûdan*, " to devour."

7. Lit, " by those (*zak*) serpents."

8. *Franâmishn*, Skr. *pranâma*, " salutations."

9. That is, they asked for the *haôma* held by those archangels.

10. *Dô bâr shkaft*. 11. That is, from the archangels.

12. *Vakhdûnt*, " took hold off," " snatched off." 13. Av. *Paitishtâna*.

14. Lit., " That one who was the other of them," namely, the female bird.

15. *Debrûnt*. 16. Comp. Skr. *âsana*, Pers. *âshyânah*.

17. *Fravash* (Av. *fravashi*) used for *fravâhar*. It is the Pahlavi transliteration of the Avesta *fravashi*.

18. *Fravaft* or *fraôft* ; Av. *fra* and *vap* " to spread." That is, the *fravashi* spread forth.

also, the serpents in that tree directly rushed on at the demons, (as if) that *fravâhar* of Zaratûhshtra had smitten them on the jaws,[1] and the serpents fell down and died ; and, hence also, they are even now full of blood[2] as to (their) seed, and that is necessary for such a species.[3] (28) That (*haôma*) was engrafted (*patvast*) with that tree, and on the top of the tree,[4] there where were (located) the nests of the birds, it grew evergreen and golden-coloured.

(29) After the coming of her, who bore Zaratûhshtra, to Paôrûshaspô for marriage, Vohûmanô and Ashavahishtô together thereupon [5] arrayed themselves in their pre-eminence, came up to Paôrûshâspô there in the pasture-grounds[6] of the Spitâmas, and they drew their[7] attention[8] to the *haôma* brought by them.[9] (30) Then Paôrûshâspô proceeded onward—with spiritual longings such as are worthy of the good spirits, (and) with the spiritual knowledge of the Revelation[10] that the good spirits are always beneficial—onward to the waters of the (river) Dâitya,[11] and he looked on the *haôma* which[12] had grown on that tree, in the inside of the nest. (31) Then he, Paôrûshâspô, meditated thus : " I should also climb up[13] (the tree, but) that height is such that the *haôma*

1. Av. *safra, zâfra.*

2. Or, reading *madam pavan jân-gîr*, " on account of that they are even now bloody for the purpose of depriving life." 3. *Va zak srâtag-î bavâ âvâyîtan.*

4. Or, " the engrafting of the *haoma* with that tree (was) on its summit."

5. *Adîn.* 6. Comp. Av. *gaôyaôiti*, Skr. *gâvyûti*, " a grazing ground for cattle." In the Pahlavi Version of the *Khûrdah Avesta* : *gâvyûtî.*

7. Namely, that of Paôrûshâspô and Dûgdaûb.

8. *Mînishn asrûnt*, lit., "(their) attention was tied (by them) to the *haôma*."

9. That is, by the archangels.

10. Reading : *Daêna-dânesh.* According to DM., *maînûg snavishnîh*, " the spiritual listening or inspiration."

11. Av. *Dâityâ*, name of a river in *Airyana Vaêja*, which was resorted to by religious people for performing sacred rites. Otherwise read *avô mayâ î shaêta*, " to the brilliant waters " (namely, those of the river Dâityâ).

12. *Amat* here is used as a substitute for *mûn.*

13. Reading : *madam-ich-am rûbishn.* It may be : *madam-ich mûrû barishn*, lit., " even the carrying (of the *haôma*) is high on to the birds ;" or *mâ-ich mûrû barishn haôma* (here *af-am* of the text is a corruption of *haôma*), " also what is the reason of carrying the *haôma* to the birds."

cannot be reached by me,[1] that tree should (therefore) be cut down; for, quite apart from that,[2] O *haôma* of Aûharmazda! thou seemest fresh, so that the benefit of the thing from thee is good.[2]

(32) Then Paôrûshâspô proceeded onward, and he tied (again) the sacred girdle (*kûsti*) on the soft *sûdrah* of the good;[3] and here a great miracle became manifest to Paôrûshâspô. (33) About this it[4] says that all the while when Paôrûshâspô was tying the *kûsti* on the soft *sûdrah* of the good (and praying), then the *haôma*[5] came from the uppermost third[6] of the tree down to the middle of it, whereto (it was) the wish of Paôrûshâspô to be conveyed. (34) Thereupon Paôrûshâspô, having tied the *kûsti*[7] on the *sûdrah*, went up to it (*haôma*), and he then cut down[8] the whole of the nest,[9] and he supported the whole of the nest

---

1. Or, "and for the fact that there is no reaching to the *haôma* up to that height." *Lâ-han-dâzîd* for *lâ han-dâzîdan*, comp. Pers. *han-dâkhtan*, "to reach."

2-2. *Mâ jvîtar min zak*, that is, "leaving aside that (consideration)." Otherwise read: "why, besides that (consideration), O good *haôma*! thou seemest better than other *haômas* (*hû-haôma! min hân haôma tar medammûn-âe*), that is, the goodness of the thing is better from thee."

3. Reading: *afash narm vêhân vastarg madam yâvast patâsîg*. DM. reads *ôlâ-shân vastarg;* perhaps *ôlâ yazadân vastarg*, "his sacred garment," (namely, the *sûdrah*). *Yâvast* may be compared to the Av. *aiwyâsta*, "bound with the sacred girdle", or Av. *yâsta*, from *aiwi-yâôngh*, "to wear." The word, according to DM., may be read *shûst*, "washed," and so it is read and rendered by West; but this meaning is not here applicable. If at all the word is read *shûst*, then it may be compared to the Mod. Pers. word *shasta* which is used for the *kûsti* girdle. *Patâsîg* may be derived from Av. *paiti* and *yâs* "to wear," originally *patiyâsîg*, meaning what is worn or tied on the *sûdrah*. The whole sentence means that he performed ablution and recited the *Nîrang-î-kûsti* and other prayers. This passage of the *Dinkard* alludes to the existence of the custom of wearing the *sûdrah* and *kûsti* by the ancient *Mazdayasnian* Irânians long before the advent of Zarathushtra. In the *Dâdistân-î-Dînîg*, Question XXXVIII, §§ 22 *seq.*, *Mânûshchihr*, the author, states that the custom was prevalent as far back as in the age of king Jamshîd.

4. The Revelation. 5. West reads: *Vohûmanô*.

6. Comp. Av. *thrishwa*.

7. *Lâlâ yâvast vastarg*, that is, having recited the *kûsti* and other prayers.

8. *Azdrûntan* for *yezderûntan*, "to reap," "to gather."

9. *Âsanô zak harvispô*.

with his support,[1] just like him who was carrying the son of (his) friend, who (was) two years or three years old, for maintaining him with food.[2] (35) Hence he felt joy[3] from it, and carrying the *haôma* of those sacred beings[4] (Vohûmanô and Ashavahishtô) to his dignified (*mas*) consort Paôrûshâspô spoke to (her) about it, thus: " So thou, O Dûgdâub ! shouldst keep (thy) eye on that sacred[5] (*yazatân*) *haôma* until that sacred *haôma* has attaind (its destined) function and religious property.[6] "

(36-38) One (miracle was) this which (is) manifested, that a great miracle of the Creator was revealed to many by the coming (*matan*) of the corporeal essence of Zaratûhshtra through (*lechadôn*) water and plants into the bodies of (his) parents, just as the Revelation declares: " Then when Aûharmazda had produced the material of Zaratûhshtra, (his) physical essence fled from the neighbourhood of Aûharmazda[7]. on to that material of Zaratûhshtra, on to Hvardat and Amerdat,[8] on to the good clouds;[9] then the water of the clouds poured down[10] again and again[11] drop by drop, full and warm,[12] (and) owing to this (was) the delight of cattle[13] and men ; (drops) as large as the seed of a rampant[14] bull roving[15] about, through which all plants grew up high, which (were) of every species, about at that time when they (the rain-drops) were cast[16] from one plant to the

1. *Pavan avâgîh pavan avâginît*, lit., " helped with his help." Av. *av*, " to help." That is, he held it on his back.

2. Comp. Pers. *tûshah va gûshah*, " food and lodging."

3. *Hû-ravâkhmîh*; Av. *ravangh*, " happiness."

4. Another reading: *ôlâshân*, hence " and carrying off their *haoma*."

5. Divine or heavenly. 6. *Kâr va dînâ*. 7. *Pîsh naêmag î Aûharmazda*.

8. That is, towards water aud plants.

9. *Hû-avra*, Av. *avra*, Pers. *abar*.

10. *Frût debrûnâ* for *frût debrûnt*, " was brought down " again and again, though it was not the rainy season.

11. Comp. Pers. *naû ba naû* ; Av. *nava*.

12. So according to DM. *Garmûg* also means a rainbow. West reads: *bûndagô garmûg*, " completely warm."

13. Huvâresh *kîvâ* generally means " sheep and goats," or " small cattle."

14. Or, *î zarîtuntâr*, " of the farmer," Pahl. *zarîtûntan*, " to sow seeds," " to till." 15. *Vartishn*. 16. Comp. Pers. *shastan*, " to cast."

other and also on dry ones, and the essence of Zaratûhshtra came from that water to those plants."

(39) One (miracle was) this which is manifested, that, in order that the essence of Zaratûhshtra might then come into the parents from the bringing down of the (rain) water[1] towards those plants by the Amaesûspends, Paôrûshâspô was made to drive 6 white cows of yellow ears towards (them).[2] (40) And here was revealed a sublime miracle, just as the Revelation says: "Of those cows the two that were not impregnated [3] were full of good milk[4] and the essence of Zaratûhshtra came from the plants to those cows, (and) was mingled with the milk of (those) cows." (41) And he, Paôrûshâspô, was made to drive the cows back; and he, Paôrûshâspô, spoke to Dûgdaûb thus: "O Dûgdâûb! two of those cows, which are not impregnated,[3] nor have given birth to any offspring, are full of milk; do thou milk (*dûs*)[5] those cows which (are) the pride[6] of any of those cows whatever of embodied existence." (42) And Dûgdâûb stood up, and she taking up the milking pan[7] which was tied[8] round on (its) four sides[9], milked from them the superior (*madam*) milk which (was) in them; and she spilled[10] a great part of it as an offering to those sacred beings,[11] and in that milk (of those cows) subsisted (*yehvûnt*) the essence of Zaratûhshtra.

---

1 *Sûb-ârîshn*, better *sûb-âvarishn* or *sûb-bârishn*, comp. Pers. *sûb*, "water," and *bârîdan*; the whole meaning "the pouring of the water."

2. That is, towards the plants.

3. *A-zerkhûntag*, "who had never delivered an offspring."

4. *Hu-paêma barâ mat*; good milk because of the sacred result for which it was designed.

5. Av. *dûgh*, Skr. *duh*, "to milk," Pers. *dûshîdan*. 6. Or "glory."

7. *Dîg*, "a pot," "a pail."

8. *Niûzîhêt*, comp. Pers. *aûzîdan*, "to suspend." That is, it was tiep all round with a string.

9. Comp. Av. *chathrusha*. 10. Lit., "threw away."

11. *Ôlâ yazadân barâ yehabûntan*. That is, the archangels mentioned above. West reads: *ôlâ-shân barâ yehabûnt*, "of what they gave up."

(43) One (miracle was) this which is manifested in the attempt of the opponent (Aharman) to render that milk[1] unapparent and useless, just as the Revelation says[2] : "Thereupon (*adîn madam*) at that time a meeting of the demons was called,[3] and the demon of demons spoke[4] thus: 'You demons are quite (*barâ*) blind ; a fresh (and) also superior food is given, that is, the formation is put forth[5] of what (is to be) till it is turned[6] into the man who (will be) the righteous Zaratûḥshtra ; which of you will consent to destroy him always till that one exists not as a man,[7] that is, to render (him) most contemptibly impotent[8] ?'" (44) Chîshmag,[9] who was full of evil knowledge,[10] spoke thus:—"I consent to cause (his) death" ; and that one who was full of evil knowledge rushed with 53 demons who were the *karapas* of Chîsmag. (45) And he partly excavated and partly transformed (*vasht*) that village, and dispersed (*shkast*) fellow-workers and fellow-eaters,[11] and broke down the huge stature[12] and innumerable excellences[13] of those who were in it, that is, it (the village) was demolished[14] thereby by him.

---

1. Lit., "about (*madam*) rendering that milk . . ." 2. Lit., "says that."

3. Comp. Av. *davata*, rt. *du* "to speak," used for the utterance of an evil being.

4. DM. *davyît*, following the formation of Pahl. *drâyît*, "spoke aloud," (used for the speaking of an evil being).

5. *Aîgh sâkhtan hankhetûnt*. 6. Comp. Pers. *dar budan* "to carry into."

7. Reading : *an-martûm* ; that is, till his human entity ceases. West reads : *avô martûm*, "for mankind."

8. *Aîgh khvârtar akâr kartan*.

9. The reading of the name is doubtful. It occurs once in the *Bûndahish*, (see chapter XXVIII, § 24, p. 185, S.B.E., vol. V.) : *Chishmag zak mûn zîndag vakhdûnêt, va vât gerdag-ich vabîdûnayên, ôl patîyâragîh î avar vazlûnêt*, "Chîshmag is that (demon) who seizes the living creatures, and causes a whirlwind, (and) passes it over (them) for destruction." 10. *Dûsh-dânâg*.

11. *Ham-pat-khûr*, comp, Av. *hama, paiti* and *kharetha*, "those that sat to eat together face to face." In this context we cannot compare it to av. *paitish-kharena*, "jaws or cheek."

12. Av. *stuna*, "a pillar."

13. *A-mâr*, "numberless"; Av. *mar*, "to reckon," and *afrâjîh*, "pre-eminence."

14. *Lakhvâr kart*, comp. the Pers. idiom *bâz kardan*, "to demolish."

(46) It is manifest that afterwards Paôrûshâspô asked again for that *haôma* from Dûgdâûb; he pounded (*kambîî*) it and mixed it with the cow's milk wherein the material essence of Zaratûhshtra had come; (and) here were united together[1] the *fravâhar* of Zaratûhshtra and his material essence.

(47) One (miracle was) this which is manifested, that when the *haôma* and the milk were mingled together and stood as a triumph of (*ôl*) Aûharmazda,[2] Paôrûshâspô (and) Dûgdâûb forthwith quaffed[3] it; and here was (prepared) a combination of the glory, *fravâhar*, and the material essence of Zaratûhshtra in the two parents.[4] (48) A great miracle was (then) manifested to both of them, according to what the Revelation says: "Then for the first time they both joined in conjugal endearment[5] with desire for a son, and to them the demons in the malignant[6] speech[6] of wickedness[7] shouted[8] out thus: 'O[9] Paôrûshâspô! why shouldst thou act like this?' Whereupon[10] they started up[11] like men who (were) ashamed. (49) And a second time they joined in conjugal endearment, and to them the demons shouted out (as above) in the malignant speech of wickedness, whereupon they started up like men who (were) ashamed. (50) And a third time they joined in conjugal endearment thus longing for a son, and to them the demons shouted out in the malignant speech of wickedness, whereupon they started up like men who (were) ashamed. (51) And they spoke with each other embraced, and continued on[12] in that good work (*kâr*), and they accomplished it

---

1. *Agavîn ôl ham mat.*

2. *Ôl Aûharmazda vindîd yegavîmûnâd*; Av. *vind*, "to conquer."

3. *Frâj khvârît*, "it was drunk at once."

4. *Baên 2 abû. Dô abû* together are read *gabrâ* by West.

5. *Lâlâ nîvazîd havâ-and*; comp. Av. *nivaz* or *upa-vaz*, "to unite in wedlock," "to embrace." 6-6. *Mar-gûbishnîh*; comp. Av. *mairya*, "a serpent."

7. *Vinâs-gârîh.*

8. Comp. Av. *khrus*, "to shout," Pers. *khrûshîdan*. According to DM., the word can be read *khrûs-ich*, or *harvispô.*

9. *Hanâ* here is used as a substitute for the Pahl. and Pers. *aê*.

10. *Pavan zak.* 11. Comp. Av. *us-pat.* 12. *Madam yegavîmûnât.*

as husband and wife,[1] that is, they held themselves in embrace (*pavan âgûsh*, saying): 'We will not stop without accomplishing[2] such an object, not even if both Râg and Naôdar[3] (should) arrive here together.' (52) Then the man was constituted who (was to be) the holy Zaratûhshtra; and here (in this world there was) the union of the material nature, the *fravâhar* and the glory of Zaratûhshtra in the womb (*bûrdâr*)[4] of (his) mother."

(53) One miracle (was) this which is manifested, that after the combination[5] of (the spiritual and material elements of) Zaratûhshtra in the mother's womb, the demons attempted anew awfully[6] to cause the death of Zaratûhshtra in (his) mother's womb[7]; and she who bore him[8] was rendered ill by them through the acutest[9] and acutely painful diseases, so that she wished to consult[10] the wizard physicians for a remedy of the ailment.[11] (54) And here (was) manifested a great miracle, just as the Revelation says: "It was then (that) a (divine) voice was conveyed to her there by the sacred beings from the highest quarter,[12] from Aûharmazda and from the Amaesûspends (archangels), thus: 'O maiden[13]! if[14] thou goest onward, proceed not thither, for this reason because anything from them[15] (is) destruction owing to (their) wizard medical treatment for curing;[16] perform the sacred ablution,[17] bring dry fuel with (thy) hands, and upon

1. Reading: *hâr-suft*, ; comp. Pers. *sub voce*; lit., "perforated the pearls.'

2. *A-varzishnîh.*

3. An old Irânian proverb denoting one's firmness to do a thing and not to give it up by yielding to extraneous influences. *Râg va naôdar*, as a Pahlavi idiom, means anything grand and awe-exciting; as a Persian idiom, anything ominous and strange, hence an unforeseen calamity. Here *Râg* may be the name of a nephew of Naôdar (Av. Naotara) the son of Mânûsh-chîhr, king of Irân.

4. Comp. Av. *barĕthrishwa*, (see *Yasna* XXIII., 1). 5. *Ham-yehvûnishnîh*.

6. *Navag shkaft*. 7. *Amîtar ashkûm*; comp. Pers. *shekam*, "belly."

8. *Zak zy-ash bûrdâr*. 9. *Tîjtûm*. 10. *Pûrsîtan*.

11. West reads according to DM., *khvâyishnîh*, for *khvâyishnîg*, "a desirable (remedy)." Better *an-âsânîh*, "discomfort." 12. *Avartar naêmag*.

13. Comp. Av. *charâiti*, or *charâitikâ*.

14. *Mûn* is here used as a substitute for *amat*. According to DM., "O thou damsel who goest!" 15. That is, everything coming from them.

16. *Pavan yâtûg bazeshgîh baêshâzishnîh*.

17. Or, "offer a sacrifice of something." *Frâj yedâ khallûn*, lit., means "wash the hands thoroughly." Pers. *dast shustan*, "to offer a sacrifice of something."

it thou shalt for (the sake of) that infant[1] roast[2] meat (with) cow's butter,[3] and blaze forth the fire for him, and for that same thou shalt make broth[4] on the fire, and for his sake thou shalt quaff[5] it in time, and thou shalt become well.'" (55) Thereupon, too, that damsel performed the sacred ablution,[6] and she did just as she had heard, (and) became well.[7]

(56) One miracle (was) this which (was) manifested to many when three days remained to his birth, according to the routine of the Sun[8], at the uprising of it when its prosperity-causing (light)[9] was first diffused (on earth, and) afterwards (its) body became apparent, just as the Revelation says: "It was then, during those last three nights, when Zaratûhshtra was in the (mother's) womb, that is, the three days (that) were back till afterwards he was born,[10] (that) the village of Paôrûshâspô became all-lighted. (57) Then they spoke, the chiefs of horses and the chiefs of the cattle of the Spîtâmas while (they were) running away,[11] thus: 'It will of course (*âvâyat*) be destroyed, the village of Paôrûshâspô, which is terrified with confusion[12] through the high (*madam*) flames in every nook and corner.'[13] (58) Then they spoke on (their) running together back (into the village), thus: 'The village of Paôrûshâspô will not at all be destroyed, although it is terrified with confusion through the high flames in every nook and corner; in it is born, in that house, the glorious[14] man.'"

---

1. *A-purnâê-ig.* 2. Comp. Pers. *brishtan,* "to roast."

3. *Mâshyâ.* Better: *pavan mâshyâ î tôra.*

4. Comp. Pers. *tâbêsh,* inf. *tâbîdan,* "to squeeze;" it also means "to render strong."

5. *Pâêmêsh;* comp. Pers. *bâd paêmûdan* "to quaff wine."

6. *Frâj yedâ khallûnt*; or, "she made the offering" (recommended by the sacred beings).

7. Compare "*The Selections of Zad-sparam,*" chap. XIV., §§ 2-5.

8. *Âînînag î Hvare-shaêta,* lit., "the mirror of the Sun." The Sun is called in Persian *âînah î âsmân,* "the mirror of the sky." Here the idea is that exactly three days had remained according to the solar calendar.

9. Comp. Av. *frâshmi* (rt. *frāsh*), "prosperity-giving," "progress;" comp. the Av. phrase *hacha hû vakhshât â-hû frâshmô-dâtôit.*

10. *Vad âkhar barâ zerkhûnt.*

11. That is, while running away with fear on beholding the village all-luminous.

12. *Pavan âsîpishn âsîpt yegavîmûnêt.* 13. *Harvispô sûrâg.*

14. *Râê-âômand.*

(59-60) This, too, (was) one of the miracles, that when the tidings of the miraculousness of the birth of that man of sublime glory went over (the world) from the utterances of Yima and also (those) of other illustrious ones, through the glory to which they were elevated[1] by the Divine Being, Yima spoke[2] to the demons, thus: "Here (in this world) will be born the pure (and) holy Zaratûhshtra who will produce indifference[3] in you who are demons, as to whatever is done by you, that is, he will cause helplessness; (and) who will likewise produce inactivity in you—want of earnestness[3]—so that you cannot ask for anything for yourself, nor can anybody ask for anything for you."

(61) It is (also) manifest that the tidings of the exalted (*madam*) birth of Zaratûhshtra and the fame as to his prophesying power[4] were announced[5] by the illustrious ones, such as Yima and Fraêdûn and many sages; moreover, the sacred beings have conveyed[6] them through the tongues of small cattle, and spread[7] them in the world, in order that[8] even those (cattle) might be witnesses as to his prophesying power. (62) Just like that which is declared, that in the reign of Kâê-Ûsa there was an ox,[9] and a (kind of) lustre had come

---

1. *Madam bûrdârîh.* 2. *Aîgh Yima ôl shaêdân gûft,* lit, "wherein Yima spoke . . . . ," that is, in his utterances.

3. *A-khvâyishnîh,* that is, "want of earnestness or interest," Av. *hva* and *ish,* "to wish." 4. *Vakhshvarîh.*

5. *Hûzvagîh-ast,* "were uttered," comp. Av. *hizva,* "tongue" (see *Vendîdâd,* Fragard XIX., *huzvâdhayat,* where Zarathushtra speaks).

6. Reading *debrûnt.* According to DM., the word may be read *srût,* hence the meaning is: "moreover, it was heard by them even through the tongues of small cattle." According to West: "but the sacred beings are also heard through the tongues of the animals scattered in the world."

7. Comp. Pers. *gustardan*; Av. *stere.* 8. *Aîgh vad.*

9. The story of Srîtô and the ox of Kâê-Ûsa is narrated more fully in the Pahlavi *Selections of Zâd-sparam,* chap. XII., thus:—"For Irân, at the supplication even of the priests in the land, and for the pacification of a dispute arisen, Aûharmazda produced a great ox, by whom the boundary of Irân and Tûrân was indicated by pawing with his hoofs, and he was kept in a jungle by Kâê-Ûsa . . . There were seven brothers, and he who was the seventh was called Srîtô the Seventh, the largest in body and chief in strength among those instructed in many subjects, who belonged to Kâê-Ûsa, and he was among his

to his body from the sacred beings; and always when a dispute arose between Irân and Tûrân as to the frontier, the ox was brought and he rightly pointed out the boundary between Irân and Tûrân. (63) And, consequently (*min zak*), when an Irânian had to solicit justice regarding a Turânian in a dispute (wherein) deceit (*drûj*) occurred, verily through the showing of the limits by the ox the Tûrânian was (found to be) corrupt, and smiting came to them[1] from the Irânians, (and), consequently, their[1] entire (*barâ*) jealousy (was) also against Kâê-Ûsa even for (his) ownership; and for that wonderful wealth of his[2] the Turânians made a movement (*raft*) for the smiting and destruction of that ox, and by sorcery and witchcraft they puzzled the mind of Kâê-Ûsa regarding the ox, and he[2] ordered a warrior of his, whose name was Sritô, that that ox be slain[3]; (and) that man came forward for smiting the ox. (64) And here a great miracle was manifested by the ox, just as the Revelation says, namely (*aîgh*): "To him the ox exclaimed in a grand (*mas*) speech, thus: 'Thou shouldst not kill me, O Srîtô! who is the Seventh of those of this race, when he who is Zaratûhshtra, the most desirous of righteousness, comes among the embodied beings, and announces thy evil deeds through the Religion, (then) thou wilt atone for (thy) malice and unto thee such distress will occur in thy soul as is denounced by the

---

nobles. Kâê-Ûsa summoned him into his presence, and ordered him thus: 'Go and kill that ox in the jungle!' . . . . After the slaughter of the ox. . . . Srîtô went back to Kâê-Ûsa and informed him how it was, and begged him that he should finish off by slaying him, because his life was not desirable. Kâê-Ûsa spoke thus: 'Shall I slay thee, for it was not designed by me?' And Srîtô spoke thus: 'If thou wilt not slay me, then I shall slay thee.' Kâê-Ûsa spoke thus: 'Do not thou slay me, for I am the monarch of the world.' Srîtô continued his discontent, until Kâê-Ûsa ordered him thus: 'Go out to a certain jungle, because a witch in the shape of a dog is in it, and she will slay thee.' Srîtô went out to that jungle, and that witch in the shape of a dog was seen by him; after he smote the witch, she became two; and he constantly smote them till they became a thousand, and the host of them slew Srîtô on the spot" (see S. B. E., vol., XLVII., pp. 135-138).

1. Meaning the Tûrânians. 2. Of Kâê-Usa.

3. Better: *framût zak tôrâ zekatlûntan.*

passage thus : 'When death occurs to him, that of Vadaga[1] and the like occurs.'" (65) It is manifested, that that man, when such a miracle was seen from the ox by him, did not kill him,[2] but went back to Kâê-Ûsa and told him what he had observed. (66) Kâê-Ûsa then, too, on account of the bewildering (*shkaftag*) delusion of demons and wizards, ordered (again) the same man to smite the ox ; and that man also a second time proceeded to that ox, (and) although the (ox) was carrying on much of that talk, he did not give (his) ears to it, (but) he killed (him).[3]

(67) And as to the one-created ox[4] it is manifested, that on facing the smiting[5] from Aharman he bellowed thus : "Thou[6] thinkest in regard to us, O Aharman ! who is evil-knowing,[7] thus : 'I am in every way successful[8] in destroying;' (but) thou wilt not be successful then, too, in every way in destroying us, that is, it will not be possible for thee so to annihilate (us) that we shall not arise again ;[9] now, likewise, I proclaim[10] that that man Zaratûhshtra, the descendant of Spîtâma, will come for that final

1. Comp. Av. *Vadhaghna*, the name of a Tûrânian king who was an idol-worshipper, and who flourished before Zarathushtra. *Vadagân* is also used as a matronymic meaning son of Vadag (see *Dînâ î Maînûg-î-Khratû*, chap. LVII., 25, "the Vadagân sovereign Dahâg"). In the *Dâdistân-î-Dînîg*, questions LXXI. and LXXVII., also Vadaga is the name of the mother of Azhi Dahâka: "One (of the evil doers of sin of a heinous kind) was Vadaga, the mother of Dahâg, by whom adultery was first committed. . . ."

2. Lit., "when that man sees such a miracle from the ox, he does not kill him."

3. *Amat kabad-ich zak gûbishn debrûnâ, gaôsha madam lâ dâsht yehatlûnt.*

4. Pahlavi : *Tôrâ î aêvag-dât*, "the primeval ox," from whom all animals and plants are supposed to have descended (see *Bûndahish*, chapters III., § 18 ; IV., §§ 1-5 ; XIV., §§ 1-3 ; XXVII., § 2).

5. *Patîrag zanishnî. . . . vâng bûrt.* 6. *Amat-at*, lit., "if thou," or "when thou." According to DM., *amat-ash*, which is a mistake of the copyist.

7. The following epithets are often applied to Aharman. He is called : *pûr-marg, dûsh-dânâg, dûsh-dât, dûsh-dînîg, dravand, shaêdân-shaêdâ, gêhân-marenchînîtâr.*

8. *Matâr*, "one who attains his object."

9. *Lakhvâr lâ yehvûnîm*, "we shall not exist again."

10. *Frâj kanun-ich yemalelûnam.*

revolution, who will give embarrassment[1] to the demon-of-demons (and his) helpers, and also to the two-footed *dravands*."[2]

(68) (Regarding) the miracle of Zaratûhshtra's smiting of the demons owing to that glory of his and his knowledge, even before he had come into the world by birth, when Frâsîyâv,[3] the sorceror, was surprisingly put into trouble in seeking that glory of his,[4] just as the Revelation says, thus: "Then Frâsyâ, the Tûr of manifold cunning,[5] rushed,[6] O Zaratûhshtra, the descendant of Spîtâma! to the sea Vôuru-kasha[7] a first, a second and a third time, and he desired to obtain that glory which was specially for those of the countries of Irân, for the born and the unborn, and for those who (are) righteous; but (there was) no attainment of that glory (by him)." (69) This, too, (is said) that to all the seven regions the villain Frangrâsîyâg rushed, and the glory of Zaratûhshtra was sought by him.[8]

(70) Here (is) an enumeration[9] of the worthy genealogy of Zaratûhshtra:—Zaratûhshtra (son) of Paôrûshâspô, (son) of Patîrîtarâspô, of Ûrûgadhasp, of Haêchadasp, of Chikhshnush, of

1. *Tangîh yehabûnêt.*

2. Comp. Av. *Hôrmazd Yasht*, § 10: *mairyanãmcha bizangranãm ashemaôghanãmcha bizangranãm.* 3. See the Pahlavi Introduction to Book VII., §§ 31, 39.

4. Of Zaratûhshtra. Comp. *Âbân Yasht*, § 42: *Yatha azem avat hvarenô apayemi, yim vazaiti maidhîm zrayanghô Vouru-kashahê, yat asti Airyanãm dakhyunãm zâtanãm azâtanãmcha, yat-cha ashaonô Zarathushtrahê.* See also *Zamyâd Yasht*, §§ 56-62.

5. Comp. Av. *ash-varechâo*, "of manifold cunning," or "most crafty." *Kabad varzân*, lit., "of manifold acting." Frâsyâ here is written in Pâzend.

6. Comp. *Zamyâd Yasht*, §§ 58-62: *âat ava-patat Frangrasê, Tûrô ash-varechâô, Spîtama Zarathushtra! avi zrayô Vouru-kashem.*

7. The Pahl. rendering of this Avesta proper name is *Frâkhû-kart*, whereof the modern name is the Caspian Sea.

8. Comp. *Zamyâd Yasht*, § 82: *Yenghê tat hvarenô isat mairyô Tûiryô Frangrasê, vîspâish avi karshvãn yâish hapta; pairi yâish hapta karshvãn mairyô apatat Frangrasê isô hvarenô Zarathushtrâi; â-tat hvarenô frazgadhata avi vyãn vîtâpem,* "That was the Glory of Zarathushtra, which the Tûranian villain Frangrasyan tried to seize to rule over all the *karshvares* (regions); round about the seven *karshvares* did that villain Frangrasyan rush, trying to seize the Glory of Zarathushtra, but that Glory escaped towards the sky."

9. *Aûshmûrtan.*

Paêtrâsp, of Arejadharshn, of Hardhar, of Spîtâma, of Vaêdisht, of Nayâzem,[1] of Aîrîch,[2] of Dûrâsrûbô, of Mânûsh-chîhr, king of Irân, of Mânûsh-khûrnar, of Mânûsh-khûrnâg, whom Nêrôksang[3] appointed (for adoption) in (the family of)[4] Vîzak, (daughter) of Airyak, (son) of Thritak, of Bitak, of Frazûshak, of Zûshak, of Fragûzak, of Gûzak, (daughter) of Aîrîch, (son) of Fraêdûn,[5] lord of Hvanîras, (son) of Pûr-tôrâ the Âspîgân, of Nyôg-tôrâ the Âspîgân, of Sôg-tôrâ the Âspîgân, of Bôr-tôrâ the Âspîgân, of Kerdâr-tôrâ[6] the Âspîgân, of Sîyah-tôrâ the Âspîgân, of Spaêtô-tôrâ the Âspîgân, of Gêfar-tôrâ the Âspîgân, of Ramak-tôrâ [21] the Âspîgân, of Vanô-fravishn the Âspîgân, of Yima, monarch of the seven regions, (son) of Vîvangahân, of Ayanghad, of Ananghad, of Haôshyanga, who was the Pîshdâdian lord of the seven continents, (son) of Fravâg, of Sîyâmag, of Masyê, of Gâyôgmard, the first man.[7]

---

1. This name is *Ayazem* in the *Bûndahish*, chap. XXXII., § 1., and *The Selections of Zâd-sparam*, chap. XIII., § 6.

2. This name is read *Rajan* and *Rajishn* in the *Bûndahish*, chap. XXXII., § 1., and *Arij* in *The Selections of Zâd-sparam*, chap. XVI., § 13.

3. Av. *Nairyôsanga*, name of the messenger of Ahura-Mazda.

4. *Varzît baên Vîzak*, comp. Pers. *varzîdan*, "to acquire a person in order that he may be a faithful observer of religious duties" (see Steingass, *sub voce*). Here *varzit-baên* cannot be taken as a proper name. In *The Selections of Zâd-sparam*: "Mânûsh-khûrnâk, whom Neryôsanga (the messenger) of Aûharmazda (acquired and) whose mother was Vîzag (daughter) of Aryaj . . ."

5. What follows is abbreviated in *The Selections*, thus: "of Fraêdûn, of the Âspigâns to the total of ten Âspigâns, of Yima . . . ."

6. This name is omitted in other Pahlavi books.

7. Compare the genealogy of Zaratûhshtra in the *Bûndahish*, chaps. XXXI., and XXXII.; and in *The Selection of Zâd-sparam*, chap. XIII.

CHAPTER II.

About the miracles which were revealed after the birth of him (who) was the most auspicious of offspring (born) from the mother, till the coming of him to a conference with Aûharmazda.

(1-2) One (miracle was) this (which is) revealed, that he laughed at (his) birth,[1] whereby were frightened the seven nurses[2] who sat around him, and they spoke about the fright[3] thus : " What was this ? On account of grandeur or contempt[4] ? When like the esteemed[5] man whose joy (is) owing to (his) industry, the illustrious (*âvîg*)[6] male-child[7] so laughed at his birth." (3) And he, Paôrûshâspô, spoke thus : "You should bring for this male (-child) soft woollen clothings ; [8] (this) matter (*mandavam*) is owing to thee, owing to the goodness of thee who art Dûgdâûb, [that is, the approach of glory as well as the approach of halo[9] to this male(-child) was foreseen[10] when he laughed at his birth".]

(4) One (miracle was) this which is revealed, that Paôrûshâspô afterwards went to a *karapô*, of the name of Dûrâsrûbô, who was most famous for witchcraft in that district, and informed him of the birth of Zaratûhshtra, (and) of the miracle which had been manifested therein ; and he brought (him) to (his) house for the purpose of see-

---

1. Comp. *Fravardîn Yasht*, § 93.

2. Comp. Av. *dâyangh*, "a nurse," Pers. *dâyah*. In *The Selections of Zâd-sparam* seven wizards are mentioned (chap. XIV., 13). 3. *Tarsishn.*

4. *Masîh ayûf tarmînishnîh.*

5. *Gabrâ î arj-âômand*, Av. *arej*, " to become worthy ; " comp. Pers. *arjmand*, " noble," " distinguished ; " *arjmand-bânû*, " a noble princess."

6. *Gabrâ-apurnâêîg.*

7. Reading : *âvîg* ; comp. Pers. *âb*, " lustre." According to DM., *âv-ash-azash* or *afash*. 8. *Narm pâh* (Av. *pasu*) *vastarg* (Av. *vasatrâ*) *debrûnî*.

9. *Khvârîh*, Av. *Hvâthra*. 10 *Frâj khadîtunt.*

ing Zaratûhshtra. (5) That sorcerer, owing to that glory (being) in Zaratûhshtra, [1] became spiteful [2] and formed a scheme of mischief; [3] with an evil motive he wished to crush [4] with (his) hands [5] the delicate [6] head of that perfectly glorious child, and to cause (his) death. (6) And here a great miracle was manifested to many, just as the Revelation says that then the hands of that devil (*mar*) [7] were turned backwards towards the ends (*ákharîh*), [that is, quite folded on the back]; [8] never afterwards that cruel one was a devourer [9] of meat with his mouth [10] by means of those hands. (7) That *karapô*, owing to the fact that signs (were) on Zaratûhshtra('s body), called [11] (them) evil marks, and Paôrûshâspô was frightfully afraid of the decay of Zaratûhshtra's lustre, [12] and hastened on to make Zaratûhshtra invisible.[13]

(8) One (miracle was) this which is revealed, that the *karapô* Dûrâsrûbô through witchcraft so cast into the mind of Paôrûshâspô the fear of Zaratûhshtra, and so poisoned (*vinâsît*) the mind of Paôrûshâspô, that he even from the fear of himself [14] solicited the *karapô* [15] for the death of Zaratûhshtra. (9) As to what mode (should be adopted) for causing his death Paôrûshâspô was [16] helpless owing to the decay of his splendour (*âp-ash*, and) asked[17] Dûrâsrûbo (about it); and that *karapô* exclaimed that the remedy was [18] to bring

---

1. Or, owing to the fact that Zaratûhshtra (was gifted) with that glory.
2. *Bîsh mat*, comp. Av. *tbaêshangh*, "malice."
3. *Anâg chashît*, Av. *chash*, "to see," Pers. *chashîdan*.
4. Pers. *afshârdan*, "to press."
5. Av. *gava*, "the hand" (of an evil being).
6. Comp. *kalbâ î tarûn*, "a whelp."
7. Comp Av. *mairya*, "a serpent," "a cruel person."
8. *Lakhvâr hû-shikan*, comp. Pers. *shikan*, "folded, "broken;" Av. *schind*, "to break." West reads *aûshkûn*, "reversed."
9. *Gûlâr*. West reads *jaltâr*, comp. Pers. *jal*, "the inside of the mouth."
10. Comp. Av. *zafare*, rt. *zaf*, "to yawn."
11. *Drâyît*, used for the utterance of an evil being.
12. *Âp-dehash* or *âp-dihîh*.
13. That is, to hide him in some place beyond the sight of the sorcerers.
14. Of his own life. 15. *Min zak karapô bavîhûnast*. 16. *Yehvûnêt*, "becomes (helpless)." 17. *Pûrsêt*, "asks (Dûrâsrûbô)."
18. Or, *darmân yehvûntan vaîrâst*, "(the *karapô*) designed to be the remedy."

much firewood together, to hide [1] Zaratûhshtra amid that firewood, to kindle[2] fire upon it, and to burn (that fire) with the wood ; and Paôrûshâspô acted accordingly. (10) And here a great miracle was manifested to many, just as the Revelation says : "Neither the fire fled (*gurikht*) amid the wood, [that is, it did not come to it], nor did the wood catch forth the fire ; but that mother who was fond of the son, rushed out cautiously (*pavan hûsh*), [3] and came forth to him (and) seizing him intelligently,[4] she removed [5] him in (her) right[6] arm on towards the highway.[7]"

(11) One (was) this which (is) revealed, that afterwards Paôrûshâspô spoke to the *karapô* Dûrâsrûbô about the fire not burning (him),[8] and he questioned him anew about causing the death of Zaratûhshtra ; that *karapô* exclaimed that the remedy was to hide (*nipâyitan*) Zaratûhshtra in a narrow path, and to cause many oxen to pass on that path, so that he might be trampled[9] at night under the feet of the oxen ; and Paôrûshâspô did accordingly. (12) Here was also manifested a great miracle to many people, just as the Revelation says, thus : "That particular (*zak ôlâ*) ox proceeded onward which was beautiful[10] [that is, it was more beautiful and larger than other oxen]

1. *Nipâyaîtan*, Av. *ni-pâ*, "to protect under something," "to shelter."

2. Reading : *âkhîzîtan*. It may be *aîyâftan*, or a corrupt form of *angîzîtan*.

3. It may be read : *pavan aôsha*, "at dawn."

4. *Hûsh-âômand* ; or it may mean : "(seizing him who was) full of life or intelligence." Pers. *jân-mand*. 5. *Barâ yehabûnt*. 6. Av. *dashina*, "right."

7. Comp. Pers. *khûstak*, "a trodden track." It can be read *anditag*, "unseen." Perhaps the word is a corruption of *hû-dastag*, Av. *zastô-frâna*, "fore-arm," hence the rendering will be : "in the right fore-arm" ; or it may be a corruption of *khânag*, (see "The Selections of Zâd-sparam," chap. XVI., §§ 5-6 :—"And Paôrûshâspô took him, and carried him back to the house.") In Persian, *khast* also means "rest," or "comfort."

8. Zaratûhshtra.

9. Av. *spar*, "to spurn ; Pers. *sebardan*, Pahl. *aspartan* or *spartan*.

10. *Savag-âômand*, Av. *sava*, "profit," "beauty ;" Pers. *savak*, "pushing," or "having a handsome length," hence "the ox that was pushing." Or, it may be a corruption of *sûmb-âômand*, "fully-hoofed" (see § 14 that follows) ; hence *aîgh-ash sûmb mas yehvûnt min*. . . . It can be read *sang-âômand*, "of great weight or position." West's reading : *sôg-âômand*, "which had become sorrowful."

and aged, and that one walked before (others), [that is, before the ox that (was their) leader]; that one ran in the front, [that is, it stood in the front of Zaratûhshtra] who was entirely saved[1] by it (from torture) for the whole day [that is, it kept aside the oxen from him], (it being) the first that walked on thither, (and) the last that walked away; (now) rushed out cautiously[2] the mother who was fond of (her) son, came forth to him, warily she lifted him up, and she removed him in her right arm on towards the highway."

(13) One (was) this which is revealed, that a second time Paôrûshâspô came to that *karapô*, spoke (to him) about the oxen not trampling on Zaratûhshtra, and he questioned (him) anew about (another) mode of causing the death of Zaratûhshtra; the (*ôlâ*) *karapô* exclaimed that the remedy was to hide (him) near the opening[3] of a water-pool,[4] and to cause many horses to run towards that water-pool, so that he might be trampled under the hoofs of those horses; and Paôrûshâspô acted accordingly. (14) And here was manifested a great miracle to many people, just as the Revelation says: "That particular horse proceeded onward which was fully-hoofed, [that is, its hoofs were thicker[5] (than those of other horses)], and (it was) yellow-eared; and that particular one walked before (others), [that is before the horse that (was their) leader]; and that one ran in the front, [that is, it stood before Zaratûhshtra], (it being) the first that walked on thither, (and) the last that walked away; (now) rushed out cautiously[2] the mother who was fond of (her) son, came forth to him, warily she lifted him up, and she removed (him) in (her) right arm on towards the highway."

(15) One (was) this which (is) manifested, that a second time (*tanid*) Paôrûshâspô came again to that *karapô*, and spoke about the horses, too, not trampling on Zaratûhshtra, and he questioned

---

1. Barâ *âmûrzît*; comp. Av. *marez*, "to clean," "to absolve," "to free." West's meaning: "he was greatly pitied by it."

2. Or, reading: *pavan aôsha*, "at the dawn."

3. Reading *pavan dêhân*, "at the mouth of;" perhaps a corruption of *pavan nîhân*, "in an unseen or secret place." West reads *pavan gêhân*, "in the domain." 4. Comp. Pers. *âb-khûr*.

5. *Stavratar*, "stronger," "more stiff;" comp. Av. *stawra*, "solid."

him anew as to what mode (should be adopted) to cause the death of Zaratûhshtra; and that *karapô* exclaimed that the remedy was that one should throw Zaratûhshtra into the den (*sûrâg*) of the wolf where its cubs[1] are slaughtered, so that when the wolf arrives (and) sees the cubs slaughtered she will cut to pieces[2] and devour (*gangêd*[3]) Zaratûhshtra wrathfully in revenge for those cubs; and Paôrûshâspô acted accordingly. (16) And here (was) manifested a great miracle to many people, just as the Revelation says: "Know that when that wolf came, it became much excited,[4] but by the help of God unto that Zaratûhshtra the wolf knelt down,[5] so that its mouth (was) down on the cubs (touching) one with the other."

(17) One (was) this which (is) manifested, that Sraôsha the Holy and Vohumanô walked onward to him (Zaratûhshtra), and they brought to him a woolly sheep[6] whereby he was nursed all that dreadful night.[7] (18) And ran out at dawn[8] the mother, who was fond of (her) son, forth from (the path) whereon[9] the woolly sheep had passed, and she, the mistress of the world,[10] spoke (to the sheep),

---

1. *Khun-nûshagân*, "the young ones that are still suckling their mother's milk;" comp. Pers. *sub voce.*

2. *Sakûnêt*, comp. Huz. *sakînâ*, "a knife."

3. Comp. Av. *gangh*, Skr. *ghas*, "to eat." It is generally used for the eating of an evil being.

4. *Chand yûzîh-ast*, Av. *yûz*, "to agitate," "to excite." West's reading: *chand yûjyâst*, and rendering: "several *Yûjyâsts*," where *yûjyâst* is a measure of distance equal to a thousand paces.

5. *Ôlâ gûrg zat znug*, that is, "that wolf (had its) knees broken down;" comp. Av. *zhnu*, "knee," Pers. *zânû zadan*, "to kneel down." West's reading: *zat gung*, "struck dumb."

6. Reading: *kûlûshag*, a corruption of *kûl-rishag*; comp. Hebrew *kal*, "a sheep," and Pers. *rîsh* (Av. *raêsha*) "wool;" meaning that a sheep full of wool was brought in to warm and feed the infant.

7. Reading: *dâyagânînît*, (comp. Av. *dâyangh*, Pers. *dâya*, "a nurse") a denominative causal verb. West's reading: *dâyagân jvît hamâg tarsît lêlyâ*, "the nurses also were terrified, apart from him, all night."

8. In connection with *lêlyâ* here it is read *pavan aôsha* "at the dawn," instead of *pavan hûsh*, "*cautiously*."

9. Better *min aîgh*.

10. *Zan î gehân;* comp. Pers. *jehân kad-khudây*. It may be read *zan î yazadân*, "the woman who was favoured by the sacred beings."

thus :—"Thou hast run up for feeding[1] him to satiety;" since she considered this (in her mind), thus : "The wolf is so much good to that son as thou art good to me, when (otherwise) thou shouldst have seen with (thy own) eyes bones and blood.[2]" (19) She came forth to him Zaratûhstra, (and) warily she lifted him up and removed (him), by the grace of God,[3] on towards the highway; and she, the mistress of the world, spoke thus : "I will not hereafter leave[4] thee, (my) son, not even if both Râg and Naôdar should come here together."

(20-21,) And it is revealed, that, afterwards, the *karapô* Dûrâsrûbô with (his) pupil[5] Malignance[5] came to the same district and observed the superior advancement[6] of Zaratûhshtra; and they found no means for causing decay (in him) or putting him to death, but (they found that) his physical substance (*mandavam*, was) so full of strength and marvellous as this which is revealed, that the *karapô* Brâtrûg-rîsh growled[7] thus: "Then (*adîn*) I (who) am the most far-seeing of the people of our district as to sorcery, see their district advancing (*frâj*),[8] (it is) well-commanding, [that is, it knows well what command to give[9]]; (it is) developing,[10] [that is, the increase thereof takes place more and more, which has come, and which will likewise come]; (it is) with good flocks, [that is, it knows well to preserve (its) *gaôspends* (small

---

1. *Barâ ûtayûtan pavan sîrîh dûbâr-âs;* comp. Av. *utayûiti*, "strength," hence Pahl. *ûtayûtan* meaning "to strengthen," "to nourish."

2. West's rendering: "Thou runnest on violently in excess;" for she considered in this way, that "the wolf is so much better to that son than thou art good to me, when I shall show *his* bone or blood in thy sight."

3. *Pavan zak î dahishn î Yazadân*, lit "through that which is the gift of God."

4. *Frâj yehabûnam.* To §§ 18-19 comp. "Zâd-sparam," chap, XVI., §§ 10-13,

5-5. Pahl. *hâvisht Kaêna*, lit., "(his) disciple Malignance;" West: "with a malicious disciple." Comp. Av. *hâvishta* and *kaênâ*. The expression might freely mean : "with malicious adherents." 6. *Madam râyînishn.*

7. Comp. Pers. *garrîdan*, "to growl," and Av. *gram*. It may be *davyît*, "exclaimed;" comp. Av. *davata*. 8. Or, "forward."

9. How to command its subjects, or what orders or mandates should be issued to them. 10. *Avzûnîgîh.*

cattle)] : (it is) with a good retinue,[1] [that is, it knows well to protect (even its) foreign retinue[2]]; and well-strengthening,[3] [that is, it knows well to help (even) foreigners[4]] ; and well-warring, [that is, it knows well to wage battles] ; and well-generous,[5] [that is, it knows well to do acts of charity]. (22) As to that bantling[6] of Paôrûshâspô, in the three nights before he (Zaratûhshtra) will be begotten of the mother,[7] unto him[8] will Vohûmanô come in the corporeal world, [that is, Vohûmanô will come to Zaratûhshtra], and he will conduct him to a conference (with Aûharmazda), (and) the Religion of his will fully extend[9] to those lands of the seven regions; and I shall also plan[10] that in (my) mind in such a way that he understands not as to where (and) how[11] I am going to cause (his) death;[12] and a token of this (being) a fact,[13] [that is, one speaks (it) truly], (is) this (that) I declare (it) beforehand ;[14] (now) you should proceed on[15] immediately (*tîz*) after the hearing of the statement of facts, (or) when such a statement has been heard by you."

---

1. Comp. Av. *hvâthwa*, Pahl. *hû-ramag* (an epithet of King Jamshid), "having a good retinue," or "watching over those who are subject to one."

2. Or, subjects.

3. Reading : *hû-âvrûjishn*, comp. Av. *â-yuj*, or *yuz*, "to strengthen," "to unite," and *yûjê*, in *Yasna*, XLVI. West : "well-exerting."

4. Lit., "it knows well to do the work of others." West's rendering :—("that is, he understands to do work which is better than another's.")

5. *Hû-vât*, "generous in the right direction;" Av. *hu-vâiti*. West : "perfectly liberal, (that is, he understands to exercise beneficial liberality.") This whole Pahlavi passage seems to be a rendering of some Avesta. passage. The Pahlavi glosses in the text are put into brackets by me.

6. *Khun-nûshagî*, lit., "an infant that suckles milk." Here used as an expression of contempt.

7. *Madam 3 lêlyâ vad min abîtarân barâ lâlâ zerkhûnt*. Pahl. *abîtarân* is generally used for both the parents, but here particularly for the mother.

8. Namely, Zaratûhshtra. 9. *Barâ yehamtûnêt*.

10. *Lâ barâ-ich dahînam*. Here *lâ* and *barâ* are both negatives used to express an affirmative idea ; and *dahînam* is a causal form of *dâtan*, "to establish," "to settle." 11. Better *chîgûn va aîgh*.

12. Otherwise : "that he does not understand that (*aîgh*) how I shall put (him) to death (*margînîtan*)." 13. *Dakhshag î hanâ mandavam*. 14. "That I foretell it beforehand."

15. *Fra-nâmîd*, comp. Av. *fra* and *nam* "to go."

(23-25) Paôrûshâspô drove on (*vâzît*) in a chariot and four[1] directly (*aigh*) on hearing that statement, (that is) when that statement had been heard by them Paôrûshâspô started forth driven in a chariot and four; and he, Paôrûshâspô, spoke to Brâtrûg-rîsh, the *karapô*, thus: "O Brâtrûg-rîsh, the *karapô*! whatever (offspring) men behold, cry out at the time of birth[2], even the offspring (*dahishnîh*) of sick[2] persons (who are) on the point of death they behold,[3] cry out at the time of birth, and why he who is begotten of me,[4] my son, was beheld laughing when he was born;[5] was that one even who is thy son beheld laughing when he was born[6]?" (26) As to when Vohûmanô approaches him[7] in the material world, he, Paôrûshâspô, spoke while returning, thus: "O thou who (art) so perfect a *karapô*! thou hast beholden him who is my son,[8] [that is, thou hast beholden (him) sagaciously]." (27-28) And Tûr-î-Bratrûg-rîsh the *karapô*—when Paôrûshâspô inquired of him, thus: "What was it to thee,[9] when thou wast brought to that son of mine under his sublime bearing (or influence),[10] thou lookedst for a long time upward from him to something sublime, and thou gazedest far away from him down in the depth[11] (of the earth), and thou gazedest far

---

1. Av. *chathruyukhta* (see *Vendîdâd*, chap. VII., 41) and *ratha*, "a chariot and four (horses)." Pahl. *âyûjishn rasa-î*. 2. Or, "whatever male (offspring) (people) behold when at birth (*amat pavan zerkhûnishn*) cry out."

2. *Armaêshta*, comp. Avesta *armaêshtâ*, "stagnant," "motionless." In Pahlavi the word is used for a sick or invalid person (as Pahl. *gâs î armaêshta*).

3. DM., *pavan frâj khadîtund margîh*. Better: *pavan margîh frâj khadîtund*.

4. According to DM., *mâ ôlâ zerkhûnishn li barâ-ar*, "why he who is born, my son."

5. Pahl. *frâj khadîtunt amat-ash pavan zerkhûnishn barâ khandît;* lit., "beheld when at his birth (that) he cried out."

6. West's rendering: 'Brâdrôg-rîsh, *thou* Karap! whatever men they shall behold, cry out when at birth; even the offspring of that secluded person they behold in death, cry out when at birth; *but* what *was* that which *they* beheld at the birth of my son? When at birth he laughed outright; *was* that also beheld *in* thy son, when at birth did he laugh outright?' 7. Zaratûhshtra.

8. That is, "thou hast foreseen the future of my son."

9. That is, what was thy idea. 10. *Pavan madam barishnîh afash bûrt*.

11. *Pavan nigûnîh frût*, comp. Pers. *nigûn-tasht*, "the sky;" lit., it may mean "headlong down below," that is, into the depth of the earth below, down to the sky.

away from him into very different (regions)?"—made a reply, thus: "When I was taken to that son of thine[1] under his sublime influence, I looked for a long time from him up on high to something sublime,[2] then from him to the radiance[3] and glory (that) he possessed together[4] (extending) up to the Sun, (and) his radiance and glory (had) no end; this I believed[5] [that is, this I perceived] that men through speaking to (his) spiritual self[6] attained to the Sun-*pâîg*[7] (in Heaven), (but) what (was) the standard of justice[3a] in Garô-demâna I could not understand (*khadîtunt*).[8] (29) When I was taken to that son of thine under his sublime influence, I was carried away from him and gazed long (*dêr*) down underneath (the earth), then from him at the radiance and glory that he possessed together (extending) up to the firmament[9] which is underneath this earth, (and) his radiance and glory (had) no end; this, (too), that I could not clearly perceive how the justice thereof took place in the firmament. (30) And when I was carried to that son of thine under his sublime influence, I gazed from him long into very different directions,[10] then from him at the radiance and glory that he possessed together for embellishing this earth, (and) his radiance and glory had no end; this I believed, [that is, this I perceived], that by the activity of this very (child) the *Tanû î-pasîn* would take place; but the justice of the *Tanû-î-pasîn* was not understood by me. (31) This thy son thinks thus: 'I shall achieve a greater thing than any other living being of the corporeal world;' (and) mind (*mîn*) he shall also achieve (it) so wherever thou goest; (and) this son of thine shall stay with that patron (*pânag*) of his, Vishtâspô, (but) not with thee."

(32) One (miracle was) this which is manifested, that when Zaratûhshtra became seven years old, that Dûrâsrûbô on account

---

1. According to DM., *ôl ôlâ barâ-ar*, "to that son." 2. *Pavan lâlaih.*

3. *Râê*; comp. Pahl. *râê-âômand*, and Av. *raêvant*, "brilliant."

4. *Ham-dâsht*, lit., "kept together."

5. *Madam hanâ ham-bût havâ-ôm*, "this I was convinced of."

6. Lit., "to (his) soul."

7. One of the three known regions of Paradise, *viz.*, *Khûrsîd-pâîg*, *Mâh-pâîg* and *Star-pâîg*. 8. Lit., "I could not see this, that is, what kind of justice (was) in Garô-demâna?" 9. *Âsimân.* 10. *Jvît jvît.*

of the fact that Zaratûhshtra was not seen previously by Brâtrûg-rîsh, the *karapô*,[1] joined (*âyûjit*[2] him) at the village of Paôrûshâspô, and they saw Zaratûhshtra in proximity[3] when he was constructing a (toy)-house[4] with (other) children;[4] and they strove[5] with bad motives to poison[6] the mind of Zaratûhshtra through sorcery, and for that purpose they cast fear and terror upon the children. (33) Here a sublime miracle[7] became revealed to them from the strong mind[8] and self-control and brightness[8] of Zaratûhshtra, just as the Revelation declares, thus: "When the other children were highly terrified[9] instantly[10] with the foolish statements[11] (of the *karapans*), Zaratûhshtra himself did not keep his mental eye[12] quite closed to them."[13]

(34-35) One miracle (was) this which is revealed, that when those two *karapans* met at the house of Paôrûshâspô, Paôrûshâspô ordered the preparation of food for their repast,[14] and he placed that prepared meal before them[15] with goblets full of[16] mare's milk, and he spoke to Dûrâsrûbô, thus: "thou art the greatest demon-worshipper of the inhabitants of my district;[17] do thou

---

1. Lit., "on account of the previous little seeing of Zaratûhshtra by Brâtrûg-rîsh, the *karapô*." 2. *Âyûjit*.

3. *Pavan zak nazdîgîh*, "in that proximity."

4-4. *Levatâ apurnâê-îgân kâtag kart* (better *katag kart*, comp. *Av. kata*, Pers. *kadah*). Pahl. *kâtag* may also be compared to Arabic *kâdih*, "studious;" hence the passage may mean "(when he was) engaged in study with (other) children (of his class)." The Pahlavi word may be read *kâkhûg*, meaning "a tower," "a palace;" comp. Pers. *kâkh*.

5. Idiomatic meaning of *yetîbûnast*; comp. the Pers. idiom: *bar dar î delhâ nishastan*, "to strive to win people's hearts." Lit., "they sat. . . ." Reading *medammûnast*, "they thought (of poisoning the mind of Z. with a bad motive)."

6. *Vinâsîtan*. 7. *Rabâ afdîh*.

8-8. *Zûrîg hûshîh* (judgment) *pâhrîj-garîh va varechô*. 9. *Frâj tarsît*.

10. *Pavan frâjîh*. 11. *Sakhûn î haredîh*, comp. Av. *sub voce*.

12. *Zak î ôlâ doîsra î pavan minishn*; comp. Av. *dôithra* (rt. *dî*, "to see") "the eye." 13. *Az-shân*, "from them (the *karapans*)." 14. Comp. Av. *gangh*, used for the eating of evil people. 15. Frâj *ash dehît*.

16. *Pûr daûrag*; Pers. *daûrah*, "a wine-measure."

17. Lit., "from the men in my district." Dûrâsrûbô is here called the greatest worshipper of the ancient Arian *daêvas*.

worship this of mine."[1] (36) (But here) a sublime miracle (happened) owing to the wisdom of Zaratûhshtra at the age of childhood, just as the Revelation says, that he, Zartûhshtra,[2] spoke to him, thus: "O father! I will not worship this (of thine); that of mine is fit to be worshipped; this you should highly *(frâj)* worship."[3] (37) And he, Paôrûshâspô, spoke thus: "Thou mayest not worship that of mine, (still) that very *(daêva)* of mine will be highly worshipped."[4] (38) For three times those persons had carried on[5] that speaking, (after which) Zaratûhshtra stood up, and he with his right leg bent down[6] (in prayer), said (it) near them, thus: "I honour the pious males (and) females;[7] I honour the (virtuous) poor *(drîvishes)* males (and) females, not the wicked males and females; when[8] any one whatever shall join Paôrûshâspô, where he shall be performing worship, the worship shall in the end be befitting the worshippers, that is, he shall worship Him Whom it is necessary to worship."

(39) One (miracle was) this which is revealed, that afterwards Dûrâsrûbô, the *karapô*, spoke[9] to Zaratûhshtra, thus: "Torture[10] of thee was death, who (art) the foremost[11] of the beings that are embodied, including Râg and Naôdar,[12] owing to the

1. That is, "this (*daêva*-god) of mine." I believe that Paôrûshâspô was a worshipper of some special Arian *daêva*, to worship whom he persuaded also his friend Dûrâsrûbô.

2. On hearing the words of Paôrûshâspô, which were addressed to Dûrâsrûbô, Zarathûshtra promptly declined to follow the religion of his father.

3. That is, "you should worship (Ahuramazda) Who is worthy of (human) worship." 4. That is, by me and by others.

5. *Andarg bûrt*, here *andarg* is a pahlavicised form of the Av. *antare*, originally read in Pahl. *andarê*, afterwards *andarg*. To the Pahl. *andarg bûrtan*, comp. Pers. *dar burdan*, "to carry in," "to insert."

6. *Pavan zak î dashnô vegalâ frâj shkast*, "with that right leg of his broken down." West: "and he broke forth with that eternal statement." His reading is: *sakhûn î leyalmin*.

7. Or, "men and women." 8. *Amat;* or, "in order that."

9. *Drâyît*, applied to the speaking of an evil person, hence "blustered," "swaggered." 10. *Anâg*. West: "Evil was thy reckoning."

11. *Mûn tar fratûm*, lit., "who (art) the better first;" better *mûn fratûmtar*, lit., "more first," or "most pre-eminent."

12. *Baên Rag va Naodar*; lit., "among Râgs and Naôdars." Regarding

conduct of (thy) lot;[1] I shall take (thy) life (*khayâ*)[2] away, (and) I shall be made very worthy (thereby),[2] that is, thy lot will be carried away by me; now in the twinkling of the eye (*palgân*) I shall take the life of him who (is) in eminence, and such (a thing) will happen that I shall with (these) evil eyes[3] see thee in that house which is not thine." (40) And here a great miracle became manifest in regard to (*madam*) Zaratûhshtra, (when) in a sagacious manner he (made) a reply at that tender age to that wicked one, such as this which the Revelation declares, that unto him spoke Zaratûhshtra, thus: "But in the twinkling of the eye, with beneficence (*avzûnîgih*) and complete devotion (to God, I say that) I clearly (*madam*) observe (the fate) of the wicked one, that is, I see thee in that house which is thine."[4]

(41) One (miracle was) that which became revealed after this reply of Zaratûhshtra to Dûrâsrûbô about that *karapô*,[5] just as the Revelation says[6]: "The cruel one (*mar*) became disabled[7] and dismayed[8] for as long a time[9] as (it takes to) the milking[10] of ten mares, whose milker[10] is (only) one (person)."

---

the allusion to Râg and Naôdar which occurs thrice (chap. I., § 51; II., §§ 19, 39) in the text of Book VII. contained in this volume, I have to draw the attention of the Pahlavi student to an interesting explanation of this reference by the Pahlavi writer Zâd-sparam in his Selections, chap. XVI:—*Amat-ash* (the mother) *Zaratûhshtra dravist-ich khadîtûnt, adîn-ash madam vakhdûnt; afash gûft aîgh: "Lâ yehabûnam pavan zîvishn ôl aîsh; lâ umat lîtamâ kolâ dô matâ barâ ôl ham-yehamtûnd Râgh va Naôdar." Chigûn denâ 2 matâ baên Âtrô-pâdagân, baên maînûgân; chigûn min-ich jast pavan 60 frasang Zaratûhshtra min Râgh, Vishtâspô min Naôdar yehvûnt. Denâ 2 matâ Râg pavan shem î Rajan î Dûrâsrûb î Mânûshchihr mûnash Zaratûhshtra min-ash taôkhmag bûd; Naôdar pavan shem î Naôdar î Mânûshchîhr, mûn-ash Vishtâspô min-ash taôkhmag yehvûnt.*

1. *Min bâhar barishnîh.* 2-2. *Khayâ debrûnam, frâj arjânîgînît havâ-ôm.*

3. Or, "with the murderous eyes," that is, "with the eyes full of evil designs." Here Dûrâsrûbô betrays his wicked design of Zaratûhshtra's murder at the hand of Brâtrûg-rîsh. West reads *zekatlunît* instead of *zy-at levît*, and renders thus: "so that I *may* observe he will kill thee with the evil eye in the house."

4. That is, Zarathushtra sees him in the house (namely, the abode of hell) to which the wicked are doomed.

5. *Madam ôl karapô.* 6. Lit., "says thus." 7. *A-kâr*, "useless."

8. *Starta*; comp. Av. *sterta* ("frightened," rt. *star*).

9. I read *dareng*, as it comes from Av. *daregha*; general reading is *dirang*, following the reading of the Persian word.

10. *Dûsishn* and *dûsîtâr*, comp. Av. *dugh*, "to milk."

(42) One (miracle was) this which is revealed thus : "When that sorceror emerged[1] from the dismay, he then spoke again to Zaratûhshtra in the same manner, and Zaratûhshtra uttered the same reply, and the cruel (one) became anew (*navak*) disabled and dismayed for as long a time as (it takes to) the milking of twenty mares full of milk, whose milker is (only) one (person)."

(43) One (miracle was) this which is revealed thus : "When a second time that sorceror emerged from the dismay, he then spoke again to Zaratûhshtra in the same manner, and Zaratûhshtra uttered the same reply; the cruel (one) became anew disabled and dismayed for as long a time as (it takes to) the milking of thirty mares full of milk, whose milker is (only) one (person)."

(44) One (miracle was) this (which) is revealed, that when that sorcerer emerged from that dismay, he then exclaimed thus : "In order that that horse of ours be driven[2] you should turn *vardît* him on to a chariot, [that is, you should harness him[3]] ; because that one who smites (*ganâg*)[4] will kill me through the *māthras* on (his) arrival, (as well as) by dint of (his) authority[5] ;" and they harnessed the horse to a chariot in order that he might be driven by them. (45) And here was manifested a great miracle to many, just as the Revelation says : "When he had proceeded[6] several *yûjyâsts*[7] with them, he was attacked[8] by a disease, (and) from his being terrified[9] (on that account) such (a thing) happened as I have said before ; the semen of his rushed forth,[10] [that is, his semen came out up to (his) skin, (and) it burst thereby], and (his) loins broke asunder from (his) thighs[11] thereby ; he

1. *Frâj yehvûnt.*

2. A causal verb ; Av. *vaz* "to drive," "to hasten away."

3. *Baên asrûntâ* ; comp. Pers. *dar bastan*, "to tie."

4. Lit., "because as to me this one who smites (namely, Zaratûhshtra), will kill me." 5. *Dâtistân-âômandîh.* 6. *Barâ mat.*

7. Also read *yûjîst* or *yûjîstâ*, a kind of measure equal in length to the Indian or Sanskrit *yôjana* ; Av. *yujyasti*. An Irânian mile consists of 1,000 paces, and an *yûjyâst* consists of about 16 Roman miles.

8. *Baên Yegavîmûnât* ; comp. Mod. Pers. *dar-îstâdan* meaning "to attack," "to begin." 9. *Pavan sahmîh-ast.*

10. *Nas'hûntan*, "to distort," "to coil."

11. *Va pâhlûg azash visast min rân.* Comp. Pers. *gusastan.*

then (fell) down and died,[1] and afterwards[2] his children,[3] and thereafter his grand-children[4] (died)."

(46-47) One (was) this which is manifested, that even before his proceeding to a conference (with Aûharmazda, there) was apparent in him[5] a mind that (was) more capacious[6] than the whole world (and) superior to all material wealth, with an understanding[7] whose power (was) altogether selected,[8] with an intellect whose power (was) all-grasping,[9] and with wisdom whose strength[10] (was) all-discriminating;[11] and also (with) the Kayânian glory which (was) much protecting, and with the priestly glory of which the full desire (was) for piety and useful[12] endeavours and authority,[13] and also superiority[14] in bravery and renown;[15] and also (with) a body good-looking[16] (and) perfectly strong,[17] which (formed), as it were,[18] the characteristics of those 4 professions of his,[19] which are priesthood and warriorship and husbandry and fine artisanship; and (with) the best friendliness towards the sacred beings and the good ones, and an awful (*shkaft*) hostility towards the demons and the evil ones. (48-49) That (is) the nature[20] of him who (is) an angelic being[21] (*yezat-î*) among men

---

1. Lit., "he then died downward." 2. *Adîn.*

3. Pers. *khun-nûshah*, "the offspring that suckles milk," "a suckling child."

4. *Va adîn zak î òlâ khun-nûshagân khun-nûshag.* Read *The Selections of Zâd-sparam*, chap. XIX., §§ 1-8, which somewhat differs from the details here given.

5. *Madam-ash*, lit., "about him (Zaratûhshtra)."

6. *Frâkhû-tar*, "more expanded." 7. Or, "judgment."

8. Otherwise: "by the strength whereof every matter was properly judged of."

9. *Hamâg-ayâv*, "all-obtaining."

10. *Patûg*; originally pâttûg, then *pattûg* and *patûg*; Av. *paiti* and *tû*, "strength," "power." 11. *Kolâ vichîn;* Pahl. *vichîtan*, Pers. *guzidan;* Av. *rt. chi.* 12. Or, "powerful." 13. Comp. Av. *paiti.* 14. Comp. Pers. *bartarî.*

15. *Tagîgîh va arvandîh.* Comp. Av. *aurvant*, "renowned," "illustrious." It may mean also "grandeur," "heroism."

16. Comp. Pers. *khûb chehr.*

17. Lit., "with the good appearance and the perfection of the strength of the body." 18. *Pavan chîhr* "as it were." 19. Zaratûhshtra's. 20. *Chîgûnîh.*

21. Or, "one spiritually disposed." Here *yezatîh* is used in the sense of *yezat-î.*

(who are) bipeds ;[1] his (is) the excellence of the sacred beings and the perfection through worthiness[2] towards Aûharmazda, whereby (his) friendship (with God) is embellished; so[3] that the sacred beings on account of his higher exaltedness than that of any one of those that exist,[3] of those that have existed, and of those that will exist, shall carry abroad the good report[4] of his advent[5] for that friendship with Aûharmazda, (and the fame) of the *ahû* and *ratû* of the world,[6] (and) of his salvation[7] of the creations untroubled (*asij*) by the Blemish-giver (Aharman) through[8] the manifold powers of the tongue of the sage,[8] the perfectly-virtuous of the age, doing no harm[9] in the world. (50) And the demons with this (idea) that those many[10] *kîgs* and *karapans* would (be able to) incite or give superiority[11] to the good people for the purpose of confounding and defeating him,[12] then got even access to[13] and practised friendship (with them[14]).

(51-52) And at the end of thirty years[15] from his birth the Amaesûspend Vohûmanô came to him (Zaratûhshtra) with the peace (*âkhshti*) of Aûharmazda, when he was bringing water for the *haôma*[16] (consecration) from a river-channel,[17] just as this which the

1. Comp. Av. *paitishtâna*, Skr. *pratishtâna*, "the foot." *Patishtâna* is used Pahlavi for a good being, as *zanga* is used for an evil being.

2. *Sajigîh* for *sajâgih*. 3-3. *Vad yazadân pavan frâjtarîh zak-ash min kolâ haitân,......aîsh.*

4. *Zak-ash srûbô debrûnând.* 5. *Yehamtûnishn zak-ash.*

6. Of Zarathushtra, the temporal and spirtual lord of the world. 7. *Bûjâgîh.*

8-8. *Pavan hûzvân î habad srâtag dânâg.* 9. *A-vizandîh-îg.*

10. *Hanâ î kabad.*

11. *Sârînîtan*; comp. Av. *sâr*, "to make one as the leader of," also *sâra*, *sâremnô*; (see the use of the word in chap. I, § 9). West's rendering : "to influence the good."

12. Zarathushtra.

13. Reading : *matan dâsht* ; it may be read *mitrô dâsht*, "kept friendship."

14. Namely, the good.

15. Here *shnatî* is a substitute for *shnatîh*, the plural form of *shnat*.

16. That is, when he was bringing fresh water from the river for the purpose of performing the *haôma* ritual. Pahl. *mayâ î haômîgân* ; comp. Av. *Visparad* XI., 2 :—*imām âpêm haômyâm*, which is rendered in its Pahl. Version by *mayâ î haômîgân*.

17. Probably of the river Dâitya. Here *aêvatâg* means "a channel," "a branch."

Revelation declares, thus : "When he (Zaratûhshtra) came up to the third effluent[1] which was that of the good Dâîtya,[2] he walked onward in it; and (afterwards) when Zaratûhshtra walked upwards from it,[3] he beheld a man who was coming from the southern direction ;[4] that was Vohûmanô, and that Vohûmanô seemed to him[5] a model[6] of (angelic) embodiment, [that is, he was in body superior-looking to others],[7] an ideal (*pîsh*) of virtue, [that is, he was as to everything an ideal]; and that Vohûmanô seemed to him in height as much as three spears of the height of a man,[8] and that Vohûmanô seemed to him as though (*aîgh*) he was carrying in his hand a shoot of the cypress tree,[9] to whom by carrying the tree no injury[10] was caused by the tree; that was the spiritual shoot of the Revelation,[11] and it demonstrated (*nimût*) this that by means of the (Mazdayasnian) Revelation it was inevitable to move onward so harmlessly[12] in this world." (53) There is (one writer) who says that (it)[13] was (the symbol of) spiritual peacefulness,[14] and it demonstrated this that it was obligatory to move so harmlessly in this world that there would be peace with everybody.

---

1. *Barâ tachishnîh*, lit., "the flowing out."

2. Av. *Dâitya*, the name of a river in *Airyana Vaêja*. According to the *Bûndahish*, chap. XXIV., § 14, it is called the chief of streams. Now it is generally identified with the Zarafshân river.

3. That is, while he was ascending the bank of the Dâîtya and coming back, he saw Vohûmanô in human form.

4. *Rapîtvîntar*. 5. To Zarathushtra.

6. Better *pîsh î kerpô*. Comp. the use of the Mod. Pers. word *pîsh*, which means "a pattern," "a model."

7. *Pavan tan chashm-tar*; otherwise : "as to the body (it) was eye-refreshing." According to DM., it can be read : *pavan tanû-ich shem-tar yehvûnt*, that is, "as to (his) body, too, he was most remarkable."

8. *Chand zak î 3 gabrâ naêzag bâlâê.*

9. Comp. Pers. *sarv*, "the cypress tree" (see *The Zand î Vohûman Yasna*, chap. I). West reads : *arûs tâk*, "a glossy branch."

10. Av. *raêsha*, Pers. *rîsh*, "wound."

11. *Zak mainûg tâk î Daêna yehvûnt.*

12. *A-rîshîtârîhâ*, "uninjuriously." The idea here represented is that as Vohûmanô was uninjured by carrying in the hand the symbol of the Revelation so everybody who would carry it, that is, would adhere to the Religion, would be without any injury in this world.

13. The cypress tree. 14. *Mainûg âshtagîh.*

(54) When he came to the fourth effluent as far as the good Dâitya, the Arîkhsan-rûd,[1] which was (another) name of it, Zaratûhshtra (went) in it for fetching from the middle of it[2] water for his *haôma* (ritual), and on the ascent[3] (while) Zaratûhshtra, putting[4] his right foot out of the Arîkhsan-rûd,[4] was wearing his clothes,[5] and (while) he was (engaged) in it, Vohûmanô wished[6] him to come near in front.[7] (55) Thereupon that man enquired of him, thus: "Who art thou, and from whom art thou[8]?" (Zaratuhshtra replied): "I am Zaratûhshtra, the descendant of Spîtâma."

(56) The (next) question[9] of Vohûmanô (was): "O Zaratûhshtra, descendant of Spîtâma! for what[10] (is) thy sublime (*frâj*)[11] trouble, [that is wherefore is it necessary that thou shouldst undergo trouble[12]], for what (is) thy sublime self-exertion, and towards what (is) the tendency of thy desire[13]?" (57) The reply of Zaratûhshtra (runs) thus:—"For sanctity (is) the sublime trouble,

---

1. The Dâitya river is generally identified with the river Araxes, the river Arîkhsan here mentioned.

2. *Min miyân.*

3. *Pavan lâlâîh.*

4-4. Lit., "taking or carrying his foot out of the river Arîkhsan." To *dashinô paîtîshtâna* comp. the Av. words *dashina* and *paitishtâna*.

5. *Afash madam lebûshîh nihûft,* lit., "he covered himself with his clothes." Comp. Arabic *libâs*, "a garment."

6. *Âyûbît*; comp. Pers. *yûbidan*, "to wish."

7. *Pîsh naêmag...patîrag.*

8. This is a quotation from the *Ushtavaiti Gâthâ, Yasna* XLIII., 7:

Hyat mâ Vohû pairi-jasat Mananghâ,
Peresat-châ mâ: "Chish, ahî kahyâ ahî?"
"When Vohûmanô came near me,
And asked of me: 'Who art thou, of whom art thou?'"

The Pahlavi version of the above lines runs thus: *Amat avô li Vohûmanô barâ mat, pûrsîd-ash min li, aîgh*: "*Mûn havâ-âe; va min mûn havâ-âe?*" "When Vohûmanô approached me, (and) asked me, thus: 'Who art thou, and from whom art thou?'" According to DM., "*Mûn havâ-âe, mûn zak havâ-âe?*" "Who art thou, (from) whom that art thou?" Better "*Mûn havâ-âe, min aîgh* (DM. *zak*) *havâ-âe?*" (*zak* being sometimes inadvertently written for *aîgh* in the *Dînkard*). "Who art thou, whence art thou?"

9. *Milayâ î Vohûmanô*, lit., "the words or utterance of Vohûmanô . . .

10. Or, "through what," "about what.' 11. Comp. Pers. *frâj*, "exalted."

12. *Ranjag barâ yehvûnîh.* 13. *Lak kâmag-dahishnîh.*

and for sanctity (is) the sublime self-exertion, and towards sanctity (is) the tendency of my desire, [that is, it is necessary for me (to tend) towards that object]; and on sanctity do I meditate as long as I am a seeker (of it).[1]"

(58) The utterance of Vohûmanô (was): "O Zaratûhshtra, descendant of Spîtâma! what (is) sanctity (is) a reality[2] [that is, an object which (is) real (is) like that which (is) sanctity], so that whatever (is) that which (is) sanctity, (is) what (is) one's own." (59) Thereupon Zaratûhshtra spoke thus: "A reality (is) that which (is) sanctity, and as to that I am thoroughly enlightened and knowing, that is, how the attainment of that (which is sanctity) in the case of him who (is holy, is) through Vohûmanô.[3]"

(60) Thereupon Vohûmanô spoke to him, thus: "O Zaratûhshtra, the descendant of Spîtâma! put off this one garment[4] which thou wearest,[5] so that[6] we shall confer[7] with Him by Whom thou art produced, and by Whom I am produced; Who (is) the Most Bountiful of spirits, the Most Beneficent of existences, Whose representative[8] I am, who am Vohûmanô, [that is, I am a friend[9] of His]." (61) Then he, Zaratûhshtra, meditated thus[10]: "Good (is) He Who (is) the Creator, Who (is) better than this friend." (62) Then they walked onward with the assistance[11] of Vohûmanô, Zaratûhshtra and Vohûmanô, Zaratûhshtra following.[12]

---

1. *Va yasharâish li chand khvâstâr havâ-ôm minam,* "and on sanctity do I meditate, (and will continue so to do) as long as I am a seeker (or I have desire)." This is a quotation from the Pahlavi Version of the *Ushtavaiti Gâthâ, Yasna* XLIII., 9 *e* : (Avesta) *Ashahyâ mâ avat isâi manyâi*—(Pahlavi) *yasharâish chand li khvâstâr havâ-ôm minam.* 2. *Haitô-ig* for *haitô-ih.*

3. The text is ambiguous and obscure.

4. Better *jâmag î dah. Dah* and *yehabûn* as verbal forms being synonymous words, the former seems to have been dropped by the copyist. Comp. Pers. *dah* "the human body or constitution." Accordingly the rendering would be: "put off this one garment of the human body which thou wearest." 5. *Debrûn-âe,* lit., "thou carriest."

6. Or, "when," "after that;" (see the uses of *chûn* in Mod. Pers.)

7. *Ham-pûrsîm.* 8. *Gûbâh*; comp. Pers. *gavâ,* "witness."

9. Av. *âkhshta.* 10. Lit., "then he, Zaratûhshra, so meditated that."

11. *Pavan avâgih î Vohûmanô*; comp. Av. *avangh.*

12. *Zaratûhshtra akhar.*

દીનકર્દ કેતાબ,

તેની

અસલ પહલવી એબારત, ઇંગ્રેજી અક્ષરે તેનું વાંચણ,
ઇંગ્રેજી તથા ગુજરાતીમાં તેનો શરેહ સાથે
તરજુમો, અને તેમાં આવેલા મુશ્કેલ
પહલવી શબ્દોની ફરહંગ.

કર્તાઃ
દારાબ દસ્તુર પેશોતન સંજાણા, બી. એ.,
નામદાર સર જમશેદજી જરથોસ્તી મદરેસાના વડા શિક્ષાગુર.

વૉલ્યુમ તેરમું,

દીનકર્દના પુસ્તક સાતમામાં આવેલું
પહલવી ઝરથોશત–નામું, ભાગ ૧ લો.

નામદાર સર જમશેદજી જીજીભાઈ ત્રાન્સલેસન ફંડના ત્રસ્ટી સાહેબોના
આસરા હેઠલ છપાવી પ્રગટ કર્યું છે.

લંડનઃ
કેગન પૉલ, ત્રેન્ચ, ત્રુબ્નર અને કુંપની.

યઝદજરદી સને ૧૨૮૨, ઈસ્વી સને ૧૯૧૨.

મુંબઈ મધ્યે ધી બ્રીટીશ ઇન્ડિયા પ્રેસમાં, બી. મીલરે; ધી કેક્ષ્તન પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં, મેસર્સ કલેરીજ
અને કુંપનીએ; પુસ્તક છઠું. પૃષ્ઠ ૧ થી તે ૨૫ સુધી ધી બોમબે વર્તમાન પ્રેસમાં, મનચેરજી
હોરમસજી જગોસે; અને પુસ્તક સાતમું પૃષ્ઠ ૧ થી તે ૬૫ સુધી ધી ગુજરાતી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ
મુંબઈ, કોટ, સર્કલ, સાસુન બિલ્ડીંગ્સમાં, મણિલાલ ઇચ્છારામ દેશાઇએ છાપ્યું છે.

ગુજરાતી તરજુમાનું સાંકળ્યું.

પુસ્તક ૭ મું, E.

		સફો
(ફકરો ૧ લો)	પોતાની ખાસ્યતને શણગારવી અને ખોદાની સાથના સંબંધ માટે પોતાને અર્પણ કરવો તે વિષે	૧
(ફ. ૨ જો)	ખોદાતાલાનાં સાથી થવું કે અહરમનના? તે વિષે.	”
(ફ. ૩ જો)	તન તથા આત્માનાં હેસાબ વિષે...	૨
(ફ. ૪–૫ મો)	મીનોઈ યકીનવાલા આદમી વિષે	”
(ફ. ૬ ઠો)	સખી-વજુદ આદમી વિષે	”
(ફ. ૭ મો)	વફાદારી વિષે	૩
(ફ. ૮ મો)	સ્વચ્છ ખાસ્યત, ખાલેસ ડહાપણ, અને પવિત્ર અંતઃકરણ વિષે... ...	”
(ફ. ૯ મો)	આદમી પોતાની અંદર ફરેશ્તાઈ ખસલતો ધરાવી શકે તે વિષે ...	”
(ફ. ૧૦ મો)	ગરીબો માટે પોતાનાં ઘરનો દરવાજો ખુલ્લો રાખવો તે વિષે	૪
(ફ. ૧૧ મો)	અશો અને પાપી ઉપર થતી શરાબની જુદી જુદી અસરો વિષે ...	”
(ફ. ૧૨ મો)	પાપી આદમી વિષે.	”
(ફ. ૧૩–૧૬ મો)	મીનોની અને ગેતીની દોલત વિષે...	”
(ફ. ૧૭–૨૧ મો)	તન અને રવાન માટે સારૂં શું છે તે વિષે.	૫
(ફ. ૨૨ મો)	બખ્ત-આફ્રીદની ઉમદા નસીહતો	૬
(ફ. ૨૩–૨૪ મો)	લાયક આદમીઓને પૈસા આપવા વિષે.	૭
(ફ. ૨૫–૨૬ મો)	સારાં અને નરસાં આદમીઓની સોબતી વિષે	૮
(ફ. ૨૭ મો.)	ગભરાતથી રવાન ઉપર થતી અસર વિષે	”
(ફ. ૨૮ મો)	પસ્તાવો અને સંતોષ વિષે	”
(ફ. ૨૯ મો)	ખરો સખી આદમી કોણ?	”
(ફ. ૩૦ મો)	દ્રવીશી વિષે	૯
(ફ. ૩૧ મો)	નીતિબોધક નસીહતો	૧૦
(ફ. ૩૨ મો)	તનની જીંદગી સારૂં તથા રવાનને સારૂં શું શું અગત્યનું છે?	૧૨
(ફ. ૩૩ મો)	સહન શકિત, સખાવત, અને જાતિ મહેનત વિષે.	૧૩
(ફ. ૩૪ મો)	સેપાસદારી અને રક્ષણ, તથા બેહરાપણું, મુગાપણું અને અંધાપા વિષે....	”
(ફ. ૩૫ મો)	જે હેતુથી એક આદમીને પેદા કરવામાં આવ્યો છે તે હેતુ પાર પાડવા માટે તેણે બનતી કોશેશ કરવી જોઇએ તે વિષે	૧૪
(ફ. ૩૬–૩૭ મો)	જ્ઞાન અને કાબેલ્યત વિષે	૧૫
(ફ. ૩૮ મો)	ધર્મ, ભલો ખવાસ, ડહાપણ, સદ્‌ગુણીપણું, કીર્તી, ઉપકાર, સંતોષીપણું, માયાળુ વર્તણુંક અને ખોદાતાલાની તાબેદારી વિષે	૧૬
(ફ. ૩૯ મો)	મીનોઈ દૃષ્ટિ વિષે	૧૮
(ફ. ૪૦ મો)	અહરમનની સખ્ત બેડી વિષે	”
(ફ. ૪૧ મો)	લોભ, હવસ, આપ મતલબ, અભીમાન, અને કંકાસ વિષે.	૧૯
(ફ. ૪૨ મો)	એક દુશ્મનને દોસ્ત કરવો તે વિષે	”
(ફ. ૪૩ મો)	નોકરોનાં શેઠોનું અભીમાન અને તેઓની ક્રૂર વર્તણુંક વિષે	”
(ફ. ૪૪ મો)	સરસ જ્ઞાન તે કયું? તે વિષે.	૨૦
(ફ. ૪૫ મો)	પર્યોર્યોતકેશ વિદ્વાનોની વિવિધ નસીહતો...	૨૧

પુસ્તક સાતમું,

પહલવી ઝરથોશ્ત-નામું.

તેનો પહલવી દીબાચો.

		સફો.
	દાદાર અહુરમઝદની ખુશ્નુદી	૧
(§ ૧)	પુસ્તક સાતમાનો ટુંક સાર	૨
(§ ૩)	અહુરમઝદની ખાસ્યત વિષે.	૩
(§ ૫)	પેહાયશોની હસ્તી, અને માણસ જાતના સુખ માટેની પહેલ વહેલી જરૂરની હાજતો વિષે	”
(§ ૭)	મઝદયસ્નની દીનનાં પએગાંમબરો, તે દીનને કબુલ રાખનારાઓ, અને ગેતીમાં દીનને ફાહેશ કરનારાઓ વિષે	૪
(§ ૯)	ગયોમર્દ અને તેની ઓલાદ વિષે...	૫
(§૧૨)	ખેતીવાડીને લગતી મીનોઈ શકિત "હદીશ" વિષે.	૬
(§૧૪)	કપડાં બનાવવાં, ગાય ઢોર ઉછેરવાં, ઘર બાંધવાં, અને સુથારની કારીગરીની માણસ જાતમાં થયેલી શરૂઆત વિષે	૭
(§૧૫)	ખોદાતાલા તરફથી **સામ** ઉપર ઉતરેલું ખોરેહ, અને તેનાં પરિણામો વિષે.	૮
(§૧૬)	” ” **વાએગેરેદ** અને **હઓશ્યંઘહ** ઉપર ઉતરેલું ખોરેહ, અને તેનાં પરિણામો વિષે	”
(§૧૯)	**તાખ્મૂરપ** ઉપર ખોરેહની બક્ષેશ, અને તેનાં પરિણામો વિષે. ...	૧૦
(§૨૦)	**યિમ-શ્એત** ” ” ” ”	”
(§૨૫)	**ફ્રએદૂન** ” ” ” ”	૧૩
(§૨૮)	**અઇરીચ** ” ” ” ”	૧૪
(§૨૯-૩૦)	**માનૂષ-ગર** અને **માનૂષ-ચીહર** ”	૧૫
(§૩૧)	**અઉઝોબ** ” ” ” ”	”
(§૩૨)	**કેરેશાસ્પ** ” ” ” ”	૧૭
(§૩૩)	**કએ-કબાદ** ” ” ” ”	”
(§૩૪)	**પાતખસ્રોબ** ” ” ” ”	૧૮
(§૩૫)	**કએ-ઊસ** ” ” ” ”	૧૯
(§૩૬)	**અઓષનર** ” ” ” ”	”
(§૩૮)	**કએ-સીયાવક્ષ** ” ” ”	૨૦
(§૩૯)	**કએ-હઓસ્રવ** ” ” ”	૨૧
(§૪૧)	**ઝરતુહશ્ત્ર** ” ” ” ”	૨૨
(§૪૪)	સાતમા પુસ્તકમાં આવેલા દસ બાબોનાં મથાળાં વિષે	૨૩

પુસ્તક સાતમું, બાબ પહેલો.

	આ બાબને લગતું મથાળું	૨૪
(§§૧૫)	જુદી જુદી ખાકી હાલતોનાં સીલસીલા મારફતે ઝરથુશ્ત્રના ખોરેહનું મીનોઈ હસ્તીમાંથી નિચે ઉતરીને ઝરથુશ્ત્રનાં ખાકી બદનમાં જવું, અને પૃથ્વિ ઉપર તેથી રોશની અને ચલકાટનું પંઠરાવું, તે વિષે.	”
(§§૬-૮)	ઝરથુશ્ત્રની ભવિષની માદરને મારી નાખવામાં બુરાં લોકોનું નિષ્ફળ પામવું; ભયંકર શ્યાળો, મરકી અને બીજાં આફતોનું દેવોથી ઉત્પન્ન થવું; અને દુગદાઉબ્ કન્યાને તેણીનાં દેશમાંથી બહાર કાઢી મેલાવવાની બુરાઓની કોશેશ વિષે.	૨૬

		સફે.
(§§૯-૧૩)	કવી અને કરપન દેવોની ઉશ્કેરણીથી તે કન્યાને સ્પિતામનાં ખાનદાનવાલાઓના ગામમાં મોકલવી પડી હતી, જે સબબને લીધે સંજોગ એવો બન્યો કે તેણી પોરૂશાસ્પની સાથે પરણી, તે વિષે.	૨૭
(§§૧૪-૧૬)	હઓંમનાં રોપાની મારફતે ઝરથુશ્ત્રનાં મીનોઈ તનને તેવણનાં માબાપનાં તનમાં મુકવા માટે દાદાર અહુરમઝદે તેનાં ફરોહરને અમેશસ્પેન્દો મારફતે ગેતીની દુન્યામાં મોકલ્યું તે વિષે	૨૯
(§§૧૭-૧૮)	ઝરથુશ્ત્રની ભવિષ્યની માદર તરીકે અમેશસ્પેન્દોએ દુગદાઉબની કીધેલી પસંદગી વિષે	૩૦
(§§૨૦-૨૧)	તેવણના ભવિષ્યના પીતા તરીકે પોરૂશાસ્પની તેઓએ કીધેલી પસંદગી વિષે.	„
(§§૨૨-૨૩)	હઓંમનાં રોપાને લગતું વર્ણન.	૩૧
(§§૨૪-૨૫)	ઝરથુશ્ત્રનાં ફરોહર સાથે વોહૂમન અને અષવહિસ્ત અમેશસ્પેન્દોનું આદમીનાં રૂપમાં પૃથ્વિ ઉપર ઉતરવું, તે વિષે	„
(§§૨૬-૨૮)	તેઓનો બે પક્ષિઓ સાથનો મેલાપ, જે પક્ષિઓને પેલો હઓંમનો રોપ ગમયો, અને તે અમેશસ્પેન્દો પાસેથી લીધો, તે વિષે...	૩૨
(§§૨૯-૩૮)	અમેશસ્પેન્દો સાથ થયેલો પોરૂશાસ્પનો મેલાપ, અને તે પછી બનેલા મોજેજા જેવા બનાવો વિષે	૩૩
(§§૩૯-૪૨)	પીલા કાનવાલી છ સફેદ ગાયો, જેમાંની બે ગાયોનું દુધ હઓંમનાં રસ સાથે મેળવી પોરૂશાસ્પ અને દુગદાઉબે પીધું, તે વિષે	૩૬
(§§૪૩-૪૫)	ચીશમગ દેવ અને તેનાં ૫૩ સાથીઓએ સ્પીતામનાં ગામનો નાસ કરવા, અને ઝરથુશ્ત્રની માદરનાં હમેલનો નાસ કરવાને રચેલાં કાવતરાં વિષે ...	૩૭
(§§૪૭-૫૨)	પોરૂશાસ્પ અને દુગદાઉબનું સંસાર ભોગવવા હમબીસ્તર થવું, અને બુરા લોકોનું તેઓને બીહવડાવવું, તે વિષે	૩૮
(§§૫૩-૫૫)	દુગદાઉબની બીમારી, જેમાંથી સારૂં થવાને તેણીને ખોદાઇ બશારતથી સુચવવામાં આવેલા ઉપાયો, જે કામે લગાડવાથી તેણીનું સાજું થવું, તે વિષે.	૩૯
(§§૫૬-૫૮)	ઝરથુશ્ત્રનાં જન્મવાની ત્રણ દિવસ આગમજ પોરૂશાસ્પનાં ગામમાં કુદરતી રીતે પ્રગટી નિકળેલી ભભુકદાર રોશની, ત્યાંના રહેવાસીઓમાં તેથી પેદા થયેલો ગભરાત, અને પાછળથી થયેલી શાંતિ વિષે...	૪૧
(§§૫૯-૬૭)	ભવિષ્યમાં ઝરથુશ્ત્ર પેદા થશે એવી સહીઓ આગમજથી જમશેદ, ફરેદુન અને બીજા નામાંકીત પુરૂષોએ કરેલી આગાહી, તેમજ ગાવ્યોદાદ અને કર્શે-કાઉસનાં જાણીતા એક ગોધાએ આગમજથી આપેલી ગવાહી, અને કર્શે-કાઉસનાં તે ગોધા અને તેનાં એક પહલવાન સ્રીતને લગતી વાતો. ...	„
(§§૬૮-૬૯)	ખોરેહ મેળવવામાં અફરાસ્યાબ નિષ્ફળ થયો, તે વિષે.	૪૫
(§૭૦)	ઝરથુશ્ત્રની વંસાવલી	૪૬

પુસ્તક સાતમું, બાબ બીજો.

	આ બાબની શરૂઆતમાં આવેલું મથાલું	૪૭
(§§૧-૩)	જન્મ વેલા ઝરથુશ્ત્રના હસવા વિષે	„
(§§૪-૧૬)	આગ, ગાય ઢોર, ઘોડા અને વરૂઓથી ઝરથુશ્ત્રને તેનાં જન્મ પછી મારી નાખવા માટે દુરાસ્રૂબની બુરી યોજના અને તદબીર વિષે.	„
(§§૧૭-૧૯)	સ્રોષ અને વોહૂમનથી ઝરથુશ્ત્રનો સેવટે થયેલો બચાવ, અને તે પછીનાં બનાવો વિષે	૫૧
(§§૨૦-૨૧)	સ્પીતામનાં ગામનું દુરાસ્રૂબે આપેલું બ્યાણુ	૫૨

સફો.

(§ ૨૨) જરથુસ્ત્રને વોહૂમન આવી મલશે, તથા જરથુસ્ત્રને અહુરમઝદ સાથે તે મેળવશે, અને તેઓ વાતચીત કરશે, અને જરથોશ્તી દીન હક્તકેશ્વર જમીનપર ફેલાશે, એવી દુરાસ્રૂબે આપેલી અગમચેતી વિષે ૫૩

(§§૨૩–૩૧) જન્મ વખતે જરથુસ્ત્રના હસવા બાબે પોરૂશારપે કીધેલી પુછપરછ, અને જરથુસ્ત્રનાં ઝલકતાં ભવિષની બ્રાત્રૂગ–રીશે કરેલી આગાહી વિષે... ... ૫૪

(§§૩૨–૩૩) જરથુસ્ત્રનું દ્દઢ મન અને ડહાપણની સાબેતી આપનારી એક વાર્તા વિષે. ૫૬

(§§૩૪–૩૮) પોરૂશારપના ઘરમાં તેનું દુરાસ્રૂબ અને બ્રાત્રૂગ–રીશ સાથે મલવું; દુરાસ્રૂબનું તેના ખાણાપર જમવા બેસવુ, પોરૂશારપ અને જરથુસ્ત્ર વચ્ચે કયા ખોદાની પુજા કરવી તે બાબે ઉઠેલી તકરાર, અને તેઓ વચ્ચે થયેલા સવાલ જવાબ. ૫૭

(§§૩૯–૪૦) જરથુસ્ત્રનું ખુન કરવાની બાબદમાં તેની અને દુરાસ્રૂબ વચ્ચેની થયેલી તકરાર વિષે. ૫૮

(§§૪૧–૪૩) જરથુસ્ત્રના સખુનોથી દુરાસ્રૂબનાં મગજ ઉપર ભય અને ચીન્તાની થયેલી અસર વિષે ૫૯

(§§૪૪–૪૫) છાતીમાં પેવસ થયેલી ધાસ્તીથી દુરાસ્રૂબ ઉપર એક ભયંકાર દરદે કરેલો હુમલો, અને તેથી તેનું નિપજેલું મરણ. ૬૦

(§§૪૬–૫૦) જરથુસ્ત્રની તન અને મનની ઉમદા શક્તિઓ, તેવણની કીર્તીવંત જીન્દગી, ચઢતી ખાસ્યત, તેમનાથી આદમીઓનું તારણ અને રક્ષણ, અને તેવણની સામે કીકો અને કરપોની ઉસકેરણી વિષે... ... ... ૬૧

(§§૫૧–૫૩) જરથુસ્ત્રનું દાઇત્ય નદીમાં પવિત્ર પાણી લાવવાને જવું, અને અમેશસ્પેંદ વોહૂમન સાથે તેની થયેલી મોલાકાત, જે વેલાએ મીનોઇ શાંતીની નિશાણુ તરીકે વોહૂમન સરોવરનાં ઝાડનો એક રોપો પોતાના હાથમાં રાખેલો હતો, તે વિષે... ... ... ૬૨

(§§૫૪–૬૧) વોહૂમન અને જરથુસ્ત્ર વચ્ચે થયેલા સવાલ જવાબ.... ... ... ૬૩

(§૬૨) જરથુસ્ત્રનું વોહૂમન મારફતે અહુરમઝદની હજુરમાં જવું. ૬૫

દીનકર્દ.

પુસ્તક છઠું (ચાલુ).

E.

[ગૂફ્ત યેગવીમૂનેદ........]

૧ લું. (દીનમાં) એમ કહેલું છે કે, જ્યારે એક પુરૂષ પોતાની ખાસ્યત ને શણગારે છે,૧ અને ખોદાનીર સાથના સંબંધ૩ માટે પોતાને અર્પણ કરે છે, ત્યારે તે વખતથી યઝદો તેનું રક્ષણ કરે છે; અને જેવી રીતે એક માણસ (પોતાના) એક વાછરડાં૪ માટે ઉંચી આશા૫ રાખે છે, અને તેની ગરદન૬ આસપાસ દોરડુ૭ બાંધેછે, ખેતી કરવા અને હળ ખેંચવા૮ તેને દોરવી લઈ જાય છે, અને જ્યાં પોશણ આપનારો ઘાસચારો૯ હોયછે તે તરફ હંકારી લઈ જાઇ, જ્યાં નુકસાન૧૦ હોય ત્યાંથી તેને પાછો વાલેછે,૧૧ તેવીજ રીતે યઝદો તે પુરૂષની માવજત કરેછે.૧૨

૨ જું. (૧) એમ કહેલું છે કે, દરેક આદમીએ પોતાના દીલમાં ઓછામાં

---

૧ **વર્ચ્યૅરાયેદ,** " સુધારેછે ". ૨ એનો અર્થ "પવિત્ર હસ્તિઓ" અથવા " ભલી શકિતઓ " બી થઈ શકે. ૩ **અર્ઍવકાનગીહ,** " એકયતા, જોડાંન " બેહતર વાંચણ ગણી શકાય. ૪ **ગર્ઍાતર-ઈ,** એની સાથ સરખાવો સંસ્કૃત **ગોતર;** ફા૦ **ગઉદર,** "એક નાનું વાછરડું". ૫ **અર્ઉમીદવાર,** "ઉમેદવાર, આશાવંત". ૬ **ગીરૂબ્,** ફારસી **ગીલુહ,** "ગરદન, ડોક". ૭ **રસન્,** એની મુકાબેલ ફા૦ **રસન.** ૮ **કીરન,** સરખાવો પહલવી **કીશ્તન,** " ખેડવું " ૯ **ચરગ,** સરખાવો સંસ૦ **ગર્ઍાચરન,** ફા૦ **ચરા** અથવા **ચરાકર્દન** " ચરાવવું ", " ઘાસચારો ખવડાવવો". **અપ્ ઈ ચરગ ફ્રાજ્ યખસેનુનેદ.** ૧૦ **વિનાસ્** (અવ૦ **નસ્** " કોહી જવું ") એની મતલબ એ કે; " નાશ્ અથવા ખરાબી કરે એવી કોઇબી વસ્તુથી. " પહલવી **મિન્ તમા અઇધ્ વિનાસ્.** ૧૧ **લખ્વાર યખ્સેનુનેદ,** " પાછલ રાખે છે". ૧૨ **અથવા,** "બચાવી રાખે છે."

ઓછું ત્રણ વખત દરરોજ[1] ધ્યાણથી (નિચે પ્રમાણે) એવું વમાસવું જોઇએ કે: "હું ખોદાનો સાથી છું કે અહરમનનો ?" (૨) અને જો તે ખોદાનો સોબતી હોય તો પોતાના દીલમાં અંદરખાને હજી વધારે કાલજીથી તેણે ખોદાને જાલવી રાખવો, અને જો તે બુરી શકિતઓની પુઠે (ચાલતો હોય) તો પોતાના ભીતરમાંથી તે શકિતઓને અશકત કરી બાહેર કાઢવી જોઇએ.[2]

૩ જું. એમ કહેલું છે કે, દરેક જણે દરરોજ પોતાના તનનો તથા આત્માનો હીસાબ[3] (નિચે મુજબ) એમ કરવો જોઇએ: "મેં કયાંથી[4] આજે ખાવાનું અને પીવાનું[5] મેલવ્યું છે ? મેં શું ખાધું છે તથા પીધું છે ? મેં કેવી વર્તણુક ચલાવી છે[6] ? હું શરૂઆતમાં[7] કયાં હતો ? (આ દુન્યામાં) હું શા માટે આવ્યો ? મારે અંહી શું કરવાનું છે ? અને (અહિંથી) શા માટે પાછું જવું પડતું હશે ? અને કેવી રીતે હું ગુજરીશ ? વળી જ્યારે હું ગુજરીશ ત્યારે હું કયાં જઇશ ?"

૪ થું. એમ કહેલું છે કે, મીનોઇ (હસ્તીમાં) યકીનવાલો આદમી હંમેશાં[8] મીનોઇ અને દુન્યવી પેદાયશો જે ભલી હોય તે માટે પોતે કોશેશ કરેછે[9] અને નેક દયાનતવાલાં મન[10] થી ઉમેદ રાખતો રહેછે;[11] મીનોઈ (હસ્તી) માં માન્યતાની (એજ ખરી) નિશાની (છે).

૫ મું. એમ કહેલું છે કે, મીનોઈ (શકિતઓ) નો મીલ તેજ પુરૂષ છે કે જે સઘલાં ખુબીવાલાં કામો કરેછે તે સઘળાં મીનોઇ હસ્તીઓને ખાતરજ કરેછે; તથા નેક બદલો તનોમંદ પેદાયશોમાંથી નહિ પણ મીનોઇ શકિતઓ તરફથી તે શોધે છે.

૬ ઠું. એમ કહેલું છે કે, તેજ શખ્સ સખીછે કે જે પોતે મહેનત કરેછે,

---

૧ અથવા **કોલા દેનાં** વાંચતાં: "એ સઘલું, નિચે જણાવેલું બધું" એવો અર્થ થાય છે. ૨ **બરા કૂનિશ્ન.**

૩ **હુમાર ઈ તન્ વ રૂબાન.** ૪ અથવા "કોણ પાસેથી".
૫ **વશ્તમુન્તન્** એ શબ્દ ખાવું અને પીવું એવા બન્ને અર્થ બતાવે છે. ૬ **અકૂમ આ કર્દ.** ૭ **મિન્ બુનીહ્.**

૮ સરખાવો ફા૦ **બાસ્તાંન,** અવસ્તા શબ્દ **બાઇધિશ્ત** ઉપરથી તે નિકલેલો ગણતાં તેનો અર્થ "બચીત, બેશક" એવો થાય છે. ૯ **રન્જગ.**
૧૦ **મિન્ અહુ મીનિશ્ન,** "અંતઃકરણ પૂર્વક વિચારથી". (સરખાવો અવ૦ **અહુ "અંતઃકરણ, જીંદગી".**) એનો અર્થ "જેહનદાર મન અથવા વિચારથી" એમબી થાય.
૧૧ **ગુર્સંગ** "ભુખ્યો".

અને (પોતાની કમાઇમાંથી) ભલાં લોકોને[1] આપેછે, અને તે પોતાના રવાનના પ્યારને ખાતરજ તે આપેછે.

૭ મું. એમ કહેલું છે કે, ખોદા તરફની વફાદારી[2] કોઇબી બીજા તરફની વફાદારી કરતાં શ્રેષ્ઠ છે; પોતા તરફનાં દ્રઢપણાંમાં આત્મા તરફની વફાદારી શ્રેષ્ઠ છે; તથા જે મક્કમપણું એક પુરૂષ પોતાનાં સદગુણી કામોમાં ધરાવેછે,[3] તે બીજી કંઇબી ચીજ તરફની વફાદારીમાં ઉત્તમ છે.

૮ મું. (૧) એમ કહેલું છે કે, અમીશ્રીત ખાસ્યત તે (કહેવાય) કે જે લોભી પણામાં અને હાજતમંદીમાં[4] જાહેર થાય છે.[5] (૨) અને સ્વચ્છ અક્કલ તે છે કે જે ગુસ્સા અને હવસનાં[6] વખતે (જાહેર થાયછે). (૩) અને ખાલેસ અંતઃકરણ તે (કહેવાય) કે જે કીર્તી અને માન[7] આવી પહોંચે, (અને) તેમને કાબુમાં રાખવાનું અને દુર રાખવાનું બનવા જોગ[8] ન હોય, ત્યારે (જાહેર થાયછે). (૪) વળી જ્યારે ખાસ્યતને શણુગારવામાં આવે છે ત્યારે અક્કલ બાહેર આવેછે; અને જ્યારે અક્કલ બાહેર આવેછે ત્યારે અંતઃકરણ જાહેર થાયછે;[9] તેમજ જ્યારે અંતઃકરણ પ્રગટી નિકલે છે ત્યારે પાપ થઇ શકતું નથી; અને પાપ કરવામાં ન આવે તો કોઇને કદીબી નુકશાન થતું નથી.

૯ મું. એમ કહેલું છે કે, જે કોઈ આદમી પોતાની કળા[10] થી પોતાના તનની બાબદમાં મદદ[11] એકઠી કરેછે,[12] અને પારકાને લગતી[13] મતાથી વિચારવંત રહી[14] દુર રહેછે, તે શખ્સ ખચીત પોતાની અંદર ભલી ફરેસ્તાઈ ખસલતો[15] ધરાવે છે.

---

૧ અથવા જો એમ વાંચ્યે કેઃ **"મુન્ મિન્ નશ્શાં વબીહૂનયેન્, ઑલ્ શપીરાંન્ યેહબુનૅદ** તો બોલેબોલ નો અર્થ એમ થાય છે કેઃ "જે કોઇ પોતે જે કંઇ કમાતો હોય તેમાંથી ભલાંઓને આપેછે તે."

૨ સરખાવો ફા૦ **ઉસ્તૂખ્વાનીહ** "પ્રમાણીક નીસ્તા," "ઑસ્તવારી," "મજબુતાઇ", ૩ **યખ્સેનુનેદ.**

૪ DP.અનેK. મુજબ **આર્જૂ;** DM. મુજબ **આઝ્ વ ખ્રૂતૂ નિગૂન્,** "લોભ્યાપણું અને ઉંધી અક્કલ." ૫ **અએવાચ્,** એટલે જ્યારે લોભ અને તંગી હોય ત્યારે ખાસ્યત જાહેર થાય છે. ૬ **અઍશ્મ વ વૅર્ન.** ૭ **નંગ્** નો અર્થ "આબરૂ" તેમજ "શરમ" થાય છે. બીજી રીતે અર્થઃ—"જ્યારે કીર્તી અને નામોશી આવી લાગે;" અથવા **કામ્ વ નંગ્** વાંચતાં "ઇચ્છા અને અપમાન" એવો અર્થ થઈ શકે. ૮ **સ્પૂખ્તન વ જદન્ તૂબાન્.** ૯ અથવા, "આવી લાગે છે."

૧૦ **હુનર.** ૧૧ **અપસ્તાંન** (સરખાવો અવ૦ **ઉપસ્તા** "મદદ".) ૧૨ **લખ્વાર્ કર્દન્** (સરખાવો ફા૦ **બાઝ કર્દન,** "ફળ ઇત્યાદિ ભેગાં કરવાં." ૧૩ **ઝાબ્,** સરખાવો ફારસી **ઝાબ્,** "ગૂણ, મતા, જરો." ૧૪ **પવન મીનિશ્ન.** ૧૫ **યૅઝત.**

૧૦ મું. એમ કહેલું છે કે, દરેકે પોતાનો દરવાજો ખુલ્લો રાખવો જોઇએ, તે એવી મતલબથી કે માણસો ઘરમાં આવે; કારણ કે જે ઘર તરફ માણસો જતાં નથી તે તરફ પવિત્ર યઝદો તેટલા માટે જતા નથી; સબબ એ કે પવિત્ર શકિતઓનું આવવું તે જગાએ વધુ હોય છે કે જ્યાં માણસોની આમદ વધારે હોય; અને આદમીઓનું આવવું એવી જગાએ વધુ હોય છે કે જ્યાં ખોરાક અને પોશાણ મલી શકતાં[1] હોય.

૧૧ મું. (૧) એમ કહેલું છે કે, જે શરાબ પીએ છે તેના બાબમાં નિચલી પાંચ ખાસ્યતો તેની પહરેઝગારીની નિશાની તરીકે જાહેરમાં આવે છે:[2] સંપૂર્ણ જાન-ફેશાની, ભલું મન ધરાવવું, માણસજાત તરફનો પ્યાર,[3] સખાવત, અને સુલ્લેહભર્યો સંબંધ.[4] (૨) તથા જે પુરૂષ દારૂ પીયે છે[5] તેના બાબમાં નિચલી પાંચ ખાસ્યતો તેના દુર્ગુણોની નિશાનીઓ તરીકે જાહેર થાય છે: અભિમાન, કુસંપ, આદમી તરફનો ધીક્કાર,[6] ક્રોધ, અને કંજુસાઇ[7]

૧૨ મું. એમ કહેલું છે કે, જે આદમી બુરો હોય તે પોતાના આત્મા માટે પહેલાં અફસોસ કરે છે,[8] અને પાછલથી તેને લાગે છે કે: "હુ ઠગાયોછું."

૧૩ મું. એમ કહેલું છે કે, એક (કંઇ) થોડું (દરશાવતો) નથી, અને એક હઝાર[9] ઘણું (બતાવતો આંકડો) નથી; એક તે મીનોઇ (ઉપર ધ્યાન આપનારા) ની દોલત છે, અને એક હઝાર તે ખાકી (વળણ ધરાવનારા) ની દોલત છે[10]

---

૧ **અઇધ્ ખૂરિશ્ન્ વ દારિશ્ન્ હુશ્કેખૂન્દ્,** "જ્યાં લોકોને ખુરાક અને ગુજરાનનાં સાધન મલતાં હોય."

૨ "દેખાય છે." ૩ અસલ અર્થ: "આદમી તરફની મીત્રાચારી, પરોપકાર."

૪ વાંચણ: **વ આરત ખ્વીશીહ;** બીજી રીતે લેતાં: **આરત ખ્વાયીશ્** "સુલ્લેહભરી ઇચ્છા;" **વહિશ્ત ખ્વીશીહ** "બેહશતનો સંબંધ," વિગરે.

૫ એ શબ્દો મતલબ પુરી સમજાવવા ઉમેર્યા છે:– **મૂન્ આસ્ વશ્તમૂનેદ.**

૬ "માણસ સામે દુશ્મનાઇ." ૭ એનો સાર એકે દારૂ પીવાથી એક પવિત્ર માણસ ફકત ભલીજ ખાસ્યતો દેખાડે છે, જ્યારે બુરો માણસ પોતાની બદ ખસલતો જાહેર કરે છે.

૮ **શીવન,** "બલાપો, રૂદન."

૯ એ શબ્દ "દશ હજાર" બી વંચાય. ૧૦ એની મતલબ એ કે જે કંઇ એક હોય તે ખાસ કરી થોડુંજ હોય એમ નથી, અને તેજ મુજબ એક હજાર તે કંઇ ઘણુંજ ન હોય; કારણકે મીનોઇને લગતી એક કીંમતી ચીજ ખાકી દુન્યાને લગતી હજારો ચીજોની બરાબર અહિં ગણેલી છે.

૧૪ મું. એમ કહેલું છે કે, દુન્યવી કારોબારમાં હઝારગણું કૌવત બીસાદ વગરનું છે,[1] અને મીનોઇ વહીવતર[2] માં એકગણું જોર વજનદાર[3] છે.

૧૫ મું. એમ કહેલું છે કે, એક હઝાર માણુસો શબ્દોથી કોઇને જેટલું મનાવી[4] શકતા નથી, તેટલું એક માણુસ (પોતાના) કામોથી હઝાર આદમીને (મનાવી) શકે છે.

૧૬ મું. (૧) એમ કહેલું છે કે, જે પુરૂષ પોતાને શરિરીક બાબદમાં હદ બાહેર શણગાર્યા કરે છે, તે આત્મીક રીતે નુકસાન પામે છે[5]; અને તેજ (કારણ ને) લીધે તનોમંદ (શણગારો) માફકસરનાં હોવાં જોઇએ, અને એટલા પ્રમાણમાં હોવાં જોઇએ કે જેથી મીનોઇ દોલતનો નાશ થાય નહિ. (૨) દાણા અને દાનેશમંદ અસ્લી (વડવાઓ) એ જ્યારે તપાસ કીધી હતી ત્યારે તેમને માલુમ પડયું હતું કે ફાની દોલતનો નાશ થાયછે અને મીનોઇ ખજાનો ટકી રહેછે; અને સ્વભાવીકરીતે[6] તેઓએ કબુલ રાખ્યું છે કે બાકી બાજુને વાજબી હદ સિવાય આગલ વધારવાથી[7] એવો વધારો થઇ શકતો નથી કે જેથી તે મીનોઇ બાજુને ઇજા કરનાર અને નાશકારક થઈ પડે નહિ. (૩) અને તે લોકો જે દોલત માફકસર હદનાં પ્રમાણથી બાહેર હોય તેને છોડી દેતા હતા,[8] જેથી દુન્યવી રેલછેલને[9] લીધે જે કંઇ બાકી કરતાં બહેતર હોય તે જતું રહે નહિ.

૧૭ મું. એમ કહેલું છે કે, (સૌથી સરસ) દવા એકજ છે, અને (નમુનેદાર) ધર્મમત[10] એકજ છે; તે દવા હદસરનો ખોરાક છે, અને પેલું ધર્મમત તે પાકીઝગી ઉપર ચાલુ મનન કરવું તે[11] છે.

૧૮ મું. એમ કહેલું છે કે, માફકસર ખાવું શરિર માટે સારૂં છે, અને મસ્લાહેઆસર બોલવું એ આત્મા માટે સારૂં (છે).

૧૯ મું. એમ કહેલું છે કે, ખોરાક પાંચન કરવો[12] તનને માટે ઠીક છે, અને ક્રોધ ગળી જવો આત્માને માટે સારો છે.

---

૧ સરખાવો ફા○ **નાચીઝ,** "કંઇ બીસાદ વીનાનું, નહિ જેવું". ૨ **રાયીનિશ્ન.** ૩ સરખાવો ફા○ **ચીઝ,** જે "કીમતી વસ્તુ" ને અર્થેબી વપડાય છે.

૪ **વરૂયીનીદન્.**

૫ **ગર્બ્તા ફ્રેહીબૂદ આરાઍ ગબ્રા મઈનૂગ વિશૂસ્ત્ ચેહવૂનેદ.** બીજી રીતે લેતાંઃ " દુન્યવી મોજને હદબાહેર ભોગવવાથી, આત્મીક બાબદમાં એક માણુસ નુકશાન પામે છે ". ૬ **ચિમીગ;** સરખાવો ફા○ **ચમી** "ખરી, સાચ્ચી, દુર ન થાય એવી ". ૭ **ગર્બ્તા રાયીનિશ્નીહ્.** ૮ **શેદકૂનાં.**

૯ **રીજગીહ્;** સરખાવો ફા○ **રીખ્તન્** " રેડવું ".

૧૦ **વાચગ્.** ૧૧ **મીનીદારીહ.** ૧૨ સરખાવો ફા○ **ગવારીદન** " પચાવવું ".

૨૦ મું. એમ કહેલું છે કે, અભિમાન[1] ને લીધે (પોતાની) અપકીર્તિ (નિસ્તી)[2] આવે છે; અને આપસ્વાર્થીપણામાંથી દુઃખ કારક નુકસાન ઉત્પન્ન થાય છે; અને હીનપસ્તીભરેલી બંદગીથી દોજખનો રસ્તો (મલેછે); તથા કીનાખોર આદમી (પોતાના) આત્માને (દોઝખથી) છોડવી શકતો નથી.

૨૧ મું. એમ કહેલું છે કે, જે કોઇએ પોતાના આત્માને ખાતર હાલસુધી[3] કંઇ કર્યું નથી, તેણે કશું કામ કીધુ નથી (એમ કહેવાય); વળી જે કોઈ પોતાના આત્મા માટે હવે પછી[4] કંઇ કરતો નથી, તે કશું કામ કરતો નથી (એમ ગણવું).

૨૨ મું. (૧) એમ કહેલું છે કે, **બાખ્ત આફ્રીત** (નિચે મુજબ) કહી ગયો છે કેઃ—કયામત સુધીમાં જેકોઇ આફતોનો ટાલનાર હશે તે કીર્તી અને દુન્યાની બાબદમાં જ્યારે (એક) મેળવે છે[5] ત્યારે (બીજું) ખોહી દેછે,[6] જ્યારે (એક) ખોહીદેછે ત્યારે (બીજું) મેળવે છે." (૨) અને તેણે એમબી કહયું છે કેઃ—"જે કોઈ આ વધારતો નથી તે પેલું મેળવતો નથી, તથા જેકોઇ પેલું જોતો નથી તે આનો વધારો કરે છે;[7] આ (એટલે) ખાકી અને પેલું (તે) મીનોઇ (સમજવું). (૩) તથા તેણે એમબી કહયું છે કેઃ—"જેકોઈ પ્રખ્યાત થવાની આરજુ રાખે છે તે કજસ્પોઠ[8] બને છે; પણ જેને કીર્તી જોઇતી[9] નથી તેને આખરેબી તેની કીર્તી મલે છે. (૪) વળી તેણે એમબી કહયુંછે કેઃ—"દરાખના રોપાની ડાંખળીનાં બનેલાં દોરડાંનાં ટુકડાનાં[10] એક છેડાને[11] દુન્યામાંનો કોઇબી શખ્શ જો મારા હાથ અથવા માથા ઉપર મુકે તોબી તેને ખેંચીને વીટાલવું[12] લોકોથી બનવા જોગ નથી, કારણ જ્યારે તેઓ ખેંચે[13] ત્યારે હું તેમાંથી સરી નિકલી પડું.[14]" (૫) વળી તેણે એમબી કહ્યું છે કેઃ—"જમાનાની દાનેશ[15] જ્યાંસુધી મારા પોતાના ખાલેસ ખવાસની મદદથી અને

---

૧ **મિન્ અવર્તનીહ્** ૨ **અન્બીન્-બૂદગીહ્.**

૩ અસલ અર્થ "હમણાં સુધીમાં;" અથવા " અગાઉ ". ૪ અસલ અર્થ " હાલના વખતથી આગલ ચાલુ ".

૫ **વખ્દૂન્ત.** ૬ **શેદકૂનાંન્દ** (**શેદ્કૂન્ત** જોઇએ.) ૭ **રાથીનેદ;** (બીજી રીતે લેતાં, **લા જીવેદ્,** " જીવતો નથી. ".) ૮ **અવીશૅમ** "નામ વગરનો, જસ વીનાનો". ૯ **બઅૅન્ લા આવાયદ્.** ૧૦ સરખાવો ફા૦ **રિશ્તહી તાક,** "દરાખની ડાંખલી."; **તાક્,** "દરાખનું ઝાડ;" **તાકીસ્તાન,** " દરાખનો બગીચો; " એનો અર્થ " કોઇબી જાતના દોરડાંનો એક ટુકડો " એમબી થઇ શકે. ૧૧ **અમત્ રોયશા-ઇ, મૂન રૅાયશાને** બદલે લખાયો છે. ૧૨ પહલવી **નસ્ખૂન્તન,** " વળ દેવો ". ૧૩ **આહુન્ચૅન્દ્,** અવ૦ **હુંચ્** "ખેંચવું;" ફા૦ **આહુન્જીદન.** ૧૪ **પવન સૂયમ,** ફા૦ **સૂદન,** "ભાંગીને અંદરથી નિકલી જવું." ૧૫ **અવ્બામ મીનિશ્નીહ્,** અસલ અર્થ " વખતને અનુસરતો વિચાર. "

દાદારની પસંદગીથી શોધી નહિ હતી, ત્યાં સુધી મારી પાસે તે નહિ હતી." (૬) વળી તે ઉપરાંત તેણે કહયું છે કે:—"દરેકજણે પોતાના મનની બાબદમાં રૂ પીંજવાનું,૧ સુંથારનું,૨ કપડાંને સફેદી આપનાર ધોબીનું,૩ અને લુહારનું૪ કામ કરવું જોઇએ; કારણકે જેમ રૂ પીંજવાની મતલબ ધુળ કાઢી નાખવાની અને (તેને) નરમ બનાવવાની છે, તેવીજ રીતે દરેક માણુસે પોતાના મનના સંબંધમાં ઇચ્છવું૫ જોઇએ૬, અને તેને નરમ૭ બનાવવું જોઇએ; અને જેવી રિતે એક સુથાર ગમે એવાં ખડબચડા૮ લાકડાંને સપાટ બનાવેછે, તેવીજ રીતે માણુસની જાતે પ્રમાણીકપણાની બાજુએ પોતાનુ ધ્યાણુ ખેંચવું જોઇએ,૯ અને મનને સીધું રાખવું જોઇએ. (૭) અને જે મીસાલે ધોબી કપડાં ધોએ છે અને તેમાંથી મેલ કાઢી નાખી તેને ચોખ્ખાં કરે છે, તે મીસાલે માણુસે પોતાના વિચારોને ઉમંગી અને રોશન કરવા જોઇએ, અને એ મીસાલે માણુસજાતે પોતાના વિચારોને દુર્ગુણવાલા ખવાસ અને ગુનાહથી ધોઇ નાંખી તેમને પવિત્ર રાખવા જોઇએ. (૮) અને જે મીસાલે લુહાર લોઢુ ગરમ કરે છે અને તપાવી લાલ કરે છે, તેજ મીસાલે માણુસ જાતે પોતાના વિચારોને સવાબનાં કામોની દોલતપર તપાવીને ગરમ રાખવા જોઇએ.

૨૩ મું. એમ કહેલું છે કે, તેજ પુરૂષ ઉદારદીલનો છે કે જે લાયક સીવાય૧૦ ભલતાંને ધન આપતો નથી; અને એક માણુસનું ધન નાશ નહિં પામે તેવી રીતે ટકાવવું૧૧ એટલેકે ઘટતી રીતે તેની બક્ષેશ કરવી, જેથી તે માણુસને માટે બીજો ખજાનો પાયદાર રહેવા દેવામાં આવે,૧૨ અને તે માણુસને દોલતને માટે રહેવા દેવામાં આવે.૧૩

૨૪ મું. એમ કહેલું છે કે, જે કોઇ બુરા આદમીઓને કંઇ આપેછે તે ધીકારને પાત્ર છે.૧૪

---

૧ **કૂલ્નાર્ગરીહ્** "રૂ પીંજવાનું કામ;" સરખાવો ફા૦ **કુહ્ન્** "પીંજેલો રૂ." ૨ અવ૦ **દાઉરૂ** ઉપરથી; ફા૦ **દરૂદગર,** "સુંથાર." ૩ ફા૦ **ગાઝરી,** "કપડાં ધોઇ સફેદ કરવાં," "ઉજલાં બનાવવાં." ૪ **આહુંગર.** ૫ **બવીઝૂનસ્ત.** ૬ એટલેકે તેણે પોતાના મનની પવિત્રાઈ અને પરહેજગારી માટે ખાહેશ રાખવી જોઇએ. ૭ **નર્મ કર્દન્** ૮ **અન-હાલ્, ફા૦ હાલહ્,** "સુંવાલું, નરમ." ૯ **મીનિશ્ન્ નક્શાં હીશ્તન્,** "પોતાનું મન અથવા વિચારો ખેંચવા જોઇએ."

૧૦ **અરા મિન્** ૧૧ **પવન્ અન-અર્ઓશગ;** (અસલ અર્થ; "નહિ નાશ પામે એવી યાને અમર્ગ હાલતમાં;" અથવા "એવી રીતે વપડાયલું ધન પાયદાર બનાવવા". ૧૨ **શે દૂકૂનર્યેન.** ૧૩ એની મતલબ એ કે: એવી ગોઠવણ થવી જોઇએ કે જેથી એક દોલત બીજી દોલત ને ઉત્પન્ન કરે, યાને તેને જાલવવા, અને તે સલામત રહે અને તેનેથી ફાયદો મળે એવી રીતે રોકવા, કોઇ માણુસ ચાલુ નેમાયલો હોય.

૧૪ **નંગગર** "જે કોઇ પોતાને શરમમાં યા નામોશીમાં લાવે છે તે.'

૨૫ મું. એમ કહેલું છે કે, જે માણસ ખાલેસ સ્વભાવ મેલવવા માટે, નેક લોકો તરફના પ્યાર, તેઓની મદદ અને મસલેહત માટે આતુર હોય છે, તે પોતાની કીર્તી અને આત્મીક નેફાર[1] વધારે છે.

૨૬ મું. એવું કહેલું છે કે, જે કોઇ બુરા લોકો સાથે ફરે છે તે પોતાના ખવાસમાં ઘણો ખરાબ બનેછે, અને વળી જે બુરા લોકો સાથે ફરે છે તેની સાથે ફરનાર આદમીબી (પોતાના) ખવાસમાં બગડી જાય છે.

૨૭ મું. એમ કહેલું છે કે, જેમ શરીર વેરાણ બીઆબાન[2] માં જેટલું બીહેછે તેટલોજ આત્મા ગભરાટથી[3] બીહેછે; એનો સબબ એકે (એવા) ગભરાટમાં ખાસ કરીને[4] બુરી શકિતઓનું તેનામાં શાથે મળવું થાયછે,[5] અને જયાં બુરી શકિતઓનું શાથે મલવું (હોય) ત્યાં આત્માને પુસ્કળ ઇજા[6] થાય છે.

૨૮ મું. એમ કહેલું છે કે, એક દસ્તુરે કહયું હતું કે: જેવી રીતે પસ્તાવાથી રવાન દરેક ગુનાહથી પવિત્ર બને છે તેવીજ રીતે ઘણે દરજજે સંતોષીપણું આત્માની આગલથી જુલમનાં દુર્ગુણને[7] પાછલ રાખે છે.

૨૯ મું. એમ કહેલું છે કે, તેજ સખી પુરૂષ ઉંચા મરતબાનો ગણાય છે કે જે કોઇબી રીતે[8] પોતાની જાત મહેનત અને તકલીફથી ખોરાકી[9] એકઠી કરવાનો (ઇરાદો રાખે છે), અને તે એકઠો કીધેલો ખોરાક લાયક લોકોને આપેછે,

---

૧ DP. મુજબ **દેહશ્ ઇ મઇનૂગીગ,** અથવા **ગાસ્ ઇ મઇનૂગીગ,** એટલે "મીનોઈ બક્ષેશો," અથવા "મીનોઈ મકાન".

૨ વાંચણ:- **વીયાવાંન્** (અવ૦ **વીવાપ**); ફા૦ **બીઆબાન;** બનવા જોગ છે કે એ બોલ **"નીયાઝાન્,** "હાજતમંદ, ભીખારી," હોય. ૩ વાંચણ:—**અવ્બર્સ,** સરખાવો અવ૦ **બ્રાસ્**; સંસ્કૃત **ભ્રાસ્,** "તમર ખાઇને પડી જવું;" ફા૦ **બર્સ,** "ફાંસીનું દોરડું, ઘોડાને મારવાની આડ," તે ઉપરથી ફા૦ **હુબરહ,** "ગુચવાડો, ઘોંટાલો".
૪ DM. મુજબ:—**પવન્ હેના ચીમ મા બઍન્ હૂબરહ આન્ગૂન્ તર્સેંદ્ ઝક ઈ અમત્ સહુમતૂનૅદ્ ઈ સરીતરાન ચેહવૂનેદ્,** "એનું કારણ એ કે ઘભરાતમાં જ્યારે બુરાઓથી તે રવાન બીધેલું હોય છે ત્યારેજ એટલી બીહક બુરાઓથી તેને હોય છે." ૫ **ચેહવુનેદ્** ૬ **ઝીયાન્ ઇ કબદ્ આઇનીનગ.**

૭ અથવા "જુલમની બદી," એટલે જે દુર્ગુણ આત્મા ઉપર જુલમ કરે છે તે.

૮ **બઍન્ હિચ્ ગઍાન.** જો **બઍન્ હતાન્** લઇએ તો એનો અર્થ "જબાંનની ફસાહત, અથવા સમજણ" થઈ શકે; સરખાવો ફા૦ **હતાંન,** "તેઝ જબાંન ધરાવનાર;" "બોલવામાં ચબરાક". ૯ **પતુગ;** અવ., સંસ૦ **પિતુ, પિથ્વા,** "ખોરાક, પોશાણ".

૩૦ મું. (૧) એમ કહેલું છે કે, આદમી નેકીની બાજુએ[1] ઘણોજ (દલેલો) રહી નેક બદલો[2] મેલવનાર થવો જોઇએ, અને તેણે નેકીનાં કામો કરવા સારૂં જાતી મહેનત કરનાર થવું જોઇએ; ખોદાની મહેરબાનીની[3] ભલી મીનોઇ હસ્તીઓ મારફતે, અને નહિ કે દુન્યવી હસ્તીઓ મારફતે, તેણે શોધવી જોઇએ. (૨) એક એવો મામલો થાય યા આવી પુગે કે, એક શખ્સને પેતાના આત્માંનાં પ્યાર ને ખાતર દ્રવીશીમાં રહી તેને તાબે થવુ પડે,[4] તો (તેવે વખતે) ઉપાય (એછે) કે પોતાની રાજી ખુશીથી તે શખ્સે લાચારીમાં વધારે ચઢતું રહેવું[5]; કારણ તેમ (કરવા) થી શરિરની શાંતી, બેફીકરાઇ, અને રવાનનાં સારા હેસાબ શુમારની હાલત બરપા થાય[6] છે; વળી જે પુરૂષ પોતાના શરિરને સારી રીતે નિભાવતાં ઘણીજ જરૂરી મજાહો કરતાં થોડી અગત્યની[7] મજાહોથીબી વધારે દુર રહેછે[8], તેને માટે દ્રવીશી હાલતમાં ચઢયાતુ રહેવું વધારે બનવા જોગ છે, અને જે કોઇ તેમ કરતો નથી તે દ્રવીશી હાલતમાં ઉંચે મરતબે રહી શકશે નહિ. (૩) અને જે શખ્શ નાચારીથી[9] નહિ, પણ દ્રવીશની જીંદગીથી (નિપજતા) ફાયદાઓને લીધે, દ્રવીશની હાલતમાં વધારે ઉંચી પંકતીએ રહેછે, તે માણસ પોતે અહરમનને (તેને લગતી) પેદાયશો[10] સાથે દુન્યામાંથી બાહેર કાઢે છે;[11] હમેશાં[12] તેવાં કામથી રવાનને

---

૧ **હૂપાર** (અવ૦ **પાર,** "બાજુ, દીશા" ઉપરથી) "ભલઇની બાજુએ."
૨ **નવીદ્વર** (ફા૦ **નવીદ** "બદલો.") ૩ **સેપાસ.** ૪ **પર-યૅગવીમૂનાતન** (**પર-ઈસ્તાદન**) સરખાવો પહલવી **પરિસ્તીદન,** ફા૦ **પરસ્તીદન,** "તાબેદાર રહેવું, પુંજા કરવી." ૫ **લાલા યેગવીમૂનિશ્ન.** ૬ **અવા અઇમારીહ,** અસલ અર્થ "ગણુતી સીવાય નહિ," એટલે "મરણ પછીની ભલી ગણુત્રી સાથના" જેના કામો ભલાઇને ખાતે ગણાય તે. ૭ **માદગૂતર** (**માદીગૂતર** જોઇએ.) ૮ વાંચણ: **હૂગરાઝૅદ,** સરખાવો ફા૦ **ગરાઝીદન,** "દમામમાં ચાલી જવું." બીજીરીતે વાંચ્યે તો **હૂદરાઝીદન** અથવા **અંદર-આઝીદન** લઈ શકાય. **અંદર આઝીદન** એટલે "અંદરખાનેથી બલાપો કરવો;" ફા૦ **આઝીદન** "અફસોસ કરવો, દુખ દેવું." તે પરથી "જુસ્સામાં ખીજવાવું તે." ૯ **લા અચારગીહા.**
૧૦ અસલ લખાણમાં **શૂદગાન** છે, તેને બદલે **વિશુદગાન** જોઇએ, જેનો અર્થ પહલવીમાં "અહરમનની પેદાયશ" એવો થાય છે; અવ૦ **શુત,** "પેદાયશ," ધાતુ: **શુ,** "વધારવું." એજ પહલવી શબ્દને **યેહુદગાન** (યાહુદીઓ) વાંચી શકાય. ૧૧ જ્યારે એક માણસને દ્રવીશની જીંદગી ગુજારવાની હોય ત્યારે તેણે તે હાલત સંતોષીપણે ખમવી જોઇએ, અને મજાહો ખોવા માટે દેલગીર થવું ન જોઇએ; કારણ કે ગરીબાઇની છેક કંગાલમાં કંગાલ હાલતમાંબી આત્માની ઊંચી અને ઘણીજ ઉમદા હાલત ટકાવી શકાય છે. ૧૨ **બઍન કોલા ગાસ,** એનો અર્થ "બધી જગાએ" બી થઈ શકે છે.

કંઇપણ નુકશાન[1] કે બીગાડો થતો નથી, તેમજ જાતી નામોશી[2] હોતી નથી. (૪) દરેક માણસે પોતાને[3] ખુશીમાં રાખવો જોઇએ, અને તેજ પ્રમાણે પ્રમાણીક નીસ્તાથી ખુશાલીને એક બાલકની માફક પ્રીત[4] થી ટકાવવી જોઇએ, અને તે બાબદમાં એવી રીતે જાતી કોશેશ કરવી જોઇએ કે જેથી પોતાના તનમાંથી આનંન્દ કદી દુર થાય નહિ. (૫) અને જો કોઇ એવી ખાહેશ ભોગવવા આતુર હોય, કે જે પાર પાડવાથી પાપ કરવું પડે[5] તો તેવી ચીજ કરવી નહિં જોઇએ; પણ કોઇ બીજીજ ચીજ એવી કરવી કે જે જ્યારે તે પાર પડે ત્યારે તે ખુલાશી વધારે, અને તેમાંથી કંઇ પાપ નિપજે નહિ. (૬) અને ખચીતજ કોઇપણ રીતે શરીરમાંથી ખુશાલી દુર કરવી નહિં જોઇએ; જોકે ઘણા બાલકોની (બાબદમાં) જ્યારે તેઓ કોઇ ચીજની ખાહેશ રાખતાં હોય, અને લોકો તેઓની મરજી પ્રમાણે તે પાર પાડે છે ત્યારે (શરિરમાં) તેનાથી બીમારી[6] ઉત્પન થાય છે; પણ તે બાલકોએ ચાહેલી ચીજનાં ખાસા તરફ જોતાં તે એક ખજુર કે અખરોતનાં મેવા જેટલીજ મીઠી હોય છે, જે આપવામાં આવતાં તે બાલક શંતોષી[7] અને ખુશાલ બનેછે; લોકોએ શંતોષ મેલવવા ના બાબમાં ખુશાલીને ઘણે દરજજે કીમતી ફીલસુફોએ જાહેર કરેલી છે.

૩૧ મું. (૧) એમ કહેલું છે કે, "સત્તા ધરાવતા હો તેવી હાલતમાં, કે વગર બળની દુખ ભરી હાલતમાં[8], ગુસ્સાને મારી નાખો,જેથી બેહમન (ભલું મન) તારાં શરિરમાં વાસો કરે; કારણ કે જે પુરૂષમાં બેહમન રહેઠાણ નહિ કરે તેનું રવાન ગરોથમાનમાં[9] વાસો કરશે નહિ. (૨) બીજાંને દુઃખ અને ઇજા કરવાથી એટલો દુર[10] રહેજે કે જેમ[11] આદમીના મુવેલાં શરિરથી (તું પરહેજ રહે છે તેમ); કારણ કે જે પલીદી અનેરીમન કરનારી અપવિતાઇ શરિરને પોંહોંચે છે, તે ધોઇને સાફ કરવું ઘણું સહેલું છે[12], તેની મતલબ એકે જે કંઈ

---

૧ K. માં **અઈરંગીહ** છે; સરખાવો અવ૦ **ઍરૅધંત**, "ઘંઘીલી હાલત, ફુવડાઈ". ૨ **દૂસૂબીહ**, "અપમાંન; અપકીર્તી." ૩ કલમી કેતાબો મુજબઃ **વ શેમ વ તન**, "અને નામ તથા પોતાની જાત ખુશીમાં રાખવી;" અથવા **વ ચેહ્મતૂન**, "અને આવી પુગવું." ૪ **નિવાઝિશન**; ફા૦ **નવાઝિશ**, "પારકાની ઉમેદો બર લાવવી તે;" "પ્યાર ભરી વલાણુ". ૫ પહલવીઃ **ઈ અમતશ ઑલ કામગ્ સાજેંદ, વિનાસ અઝશ્ શાયદ્ ચેહ્વૂનૅદ્**. ૬ **વિનાસ** નો અર્થ અહીં "બીમારી, ગુચવાડો, નાશ" એવો થાય; અવ૦ ધાતુ **નસ**. "કોહવું." ૭ **ખૂરસન્દીહ**.

૮ અવ૦ **ત્પઍષ**; એટલે, જ્યારે સત્તા ધરાવતા હો ત્યારે ગુસ્સાને મારજો, જ્યારે સત્તા નહિં ધરાવતા હોવો ત્યારે દુઃખને દુર કરવાની કોશેશ કરજો. ૯ અવ૦ **ગરોદેમાન**. ૧૦ **રખીગતર**, હીઝુ–પાઝંદી **રખીગ**; બીજી રીતે લેતાં **રાયગતર**, "ઘણી ગંભીર રીતે," "ઘણી વિચારવંત ઢપથી." ૧૧ **અર્ઘ**. ૧૨ **ખ્વાર્તર્**, અવ૦ **ખ્વાસ**; ફા૦ **ખ્વાર**. અહિં અધીક દર્શક વિષેશણ સર્વોપરીપણું દેખાડે છે.

(બીગાડો) રવાનને પહોંચે છે તે પાછલથી ધોઇ નાખવો યા સાફ કરવો બનવાજોગ નથી, સિવાય કે દર્દ[1] અને સખ્તીથી ભરેલા[2] પસ્તાવાથી, અને શિક્ષા તથા વાજબી નતીજાથી[3] (તેમ બની શકે). (૩) દરરોજ ત્રણ વખત ખોરશેદની સેતાયશ કરવી[4] જોઇએ, અને પોતાને યઝદોને અર્પણ કરી દેવો જોઇએ; ખોદાની હસ્તી અને હમેશની પાયદારી,[5] તથા દેવોની નિસ્તી અને નાશ[6] (દુન્યાને) ખુલ્લાં જાહેર કરી દેવાં[7] જોઇએ, જેથી તે (બુરી હસ્તિઓ) આખરે નાબુદ અને નાશને આધીન થાય. (૪) તથા દરરોજના કાર્યમાં[8], અને હરેક ગુનાહ અને વાંક[9] (થાય) તેને માટે, તારે પસીમાન થવું જોઇએ, એવું વિચારીને કે: 'હું (તે) ફરીથી કરીશ નહિં'; અને વળી તારે તેથી પાછું ફરવું જોઇએ[10] અને પસ્તાવો કરવો જોઇએ. (૫) અને દરરોજ, ઓછામાં ઓછા ત્રણ વખત, તારે તારો પોતાનો હેસાબ[11] એજ બાબદમાં નિચે મુજબ લેવો જોઇએ કે: 'આજે મેં શું ખાધું છે અને શું બંચાવ્યું છે ? વળી જે કંઈ કીધું છે અને તેમજ જે કંઈ ખાધું છે તે મારા આત્માના છુટકારા માટે છે કે નહિ ? અને આ સઘલી બાબદમાં ખોદા મારો મદદગાર છે કે અહરમન ?' (૬) અને જ્યારે શરિરને લગતો હવસ[12] બાહેર પડે છે, અને સાધારણ રીતે મોભાદાર સ્થિતી અથવા ઘણા સુખને લીધે તે હદબાહેર આગલ વધેછે, ત્યારે જો (માણુસો) શરિરની નાપાયદારી[13] અને દુન્યવી દોલતનું વિનાસીપણું પોતાની (નજર) સન્મુખ રાખે તો તેથી એનો ઉપાય ઠીક થશે. (૭) વળી લોકોએ નિચે મુજબ અંદેશો રાખવો જોઇએ, એટલે એમ વિચારવુ જોઇએ કે: 'જે હું બોલ્યોછું તે મારે કરવું જોઇએ;' અને (દરેક) શખ્સે પોતાને માટે એવી પદવી અને સુખ શોધવાં જોઇએ કે જેથી તેઓનું પરિણામબી ફાયદામાં આવે, (એમ કહિને કે:) 'જ્યારે તે (હવસ) મારામાંથી મારાથી કાઢી નખાશે, અને જરૂર તે (હવસ) બાહેર નિકલી જશે, ત્યારે તેમ (હોવાને લીધે) પાછલથી તેને મારાંમાં પંપાલીશ નહિ, એટલે કે જે દર્દ મારાંમાંથી ઉખેડી નખાયુ અને ચાલી ગયું તે (મારાંમાં) પાછું પેવસ થશે[14] નહિ.' (૮) અને માણુસોએ નિચલી ત્રણ ચીજો જે સખ્તી ભરી[15] છે તે કરવી જોઇએ; જ્યારે તે કરવામાં આવે

૧-૨ **બરા મિન ગિરાન્ વ દુશ્વાર** (દુષ્ખ્વાર ને બદલે.) ૩ **પઝંદ,** ફા૦ **પઝંદ.** ૪ હસ્તલેખોમાં, **ચેઝબેખુનંદ** છે: " ત્રણ વખત...તેઓએ બંદગી કરવી જોઇએ;" **ચેઝબેખુની** લઇએ તો:—"તારે બંદગી કરવી." ૫ **હમાઇગીહ.** ૬ **ઝદગીહ,** "ફટકો, માર". ૭ **ગુબિશન્.** ૮ **કરઝગાર્.** ૯ **માનીક,** ફા૦ **માનીદ.** જો **માનીઝ્** વાચ્યે તો તેનો અર્થ " તેવુંજ, સરખું આવતું " થાય છે. સરખાવો અવ૦ **માનયેન્.** ૧૦ **અવખ્શ્,** અવ૦ **અપશ,** "પાછલ;" એને બદલે **અપાશ** અથવા **અપખ્શ** વાંચવુ ઠીક છે. ૧૧ **હમારિશન્.** ૧૨ અવ૦ **વરેન,** "હવસ, જુસ્સો." ૧૩ **ક્સાવંદીહ,** "નાશ પામવું". ૧૪ **લા ચેહુમતૂનેદ્.** ૧૫ **દૂશ્વાર** (**દૂષ્ખ્વાર** ને બદલે) "રાહત વિનાનું, કઠણ".

સારે (કરનાર) શખ્સ તેને લીધે વધુ પવિત્ર બને છે. (૯) એક એ છે કે, જોકે એક માણસથી તેણે ઘણી ધાસ્તી અને ઇજા ખમી હોય તોબી તેની તરફ તે કીનાખોર બને નહિ, તથા તે માણસ તરફ દુશ્મની રાખનારો અને કિનો ઇચ્છનારો થાય નહિ; પણ (તેથી ઉલટું) તે મીત્રાચારીવાળો અને નેક ખાહેશનો રહે. (૧૦) એક એ છે કે, જ્યારે કોઇ માણસ એવી જગ્યાએ આવી પહોંચે કે જ્યાં (મીઝબાન) આદમી પાસે એક ભોજનથી[1] વધુ ન હોય, વલી તેથી વધારે આવી પુગવાની વકી[2] બી ન હોય તો, જેઓ પાસ ખોરાક નથી અને તેની આગલ આવ્યા છે, તેઓને પોતાથી બની શકેર એટલો પોતાનાં ખોરાકમાંથી હીસ્સો આપવો. (૧૧) એક એ છે કે, જ્યારે એક જવાન[3] મર્દ એક એકાંત જગામાં[4] એક એવી નોજવાન બાનુ સાથે[5] આવી મલે, કે જેણી અંજાણી[6] હોય, જે પોતાની (હક્કદાર બાનુ) નહિ હોય, અને તેઓ સાથે ખાણું ખાતાં સંતોષી અને ખુશમીજાજી[7] બને, તથા અરસપરસ એક બીજાને ઘણાં ગમતાં થાય,[8] તોબી આખરે પોતાના રવાનના પ્યારને ખાતર તે મરદ પેલી બાનુ સાથે હમ્બીસ્તર થાય નહિ, અને કંઇબી (હવસી) લાગણીઓ[9] દોરાવે નહિ."

૩૨ મું. (૧) એમ કહેલું છે કે, જીંદગી માટે જે અગત્યની ચીજો છે તેમાં વધુ ફાયદાવાલો[10] ઉદ્યોગ છે; અને રવાનને માટે જે (વધુ ફાયદા ભરેલી) ચીજ છે તે ફરજ[11] છે; ગુજર પામવાના (વખતે) જે (ફાયદા ભરેલી) ચીજ છે તે ભલી કારકીર્દી છે; વળી જીંદગી માટે તંદરોસ્તી અને ખોરાક અને સગવડ અને નચીંતાઈ અને ખુશાળી જરૂરનાં[12] (છે); તેમજ રવાનને માટે ખુબીભર્યાં કામો માટેની જાતી કોશેશ, અને પાંપથી અલગ રહેવું (અગત્યના છે); તથા ગુજર પામવાના વખતે (સારૂ) નામ અને નેક કીર્તી જરૂરનાં[13] (છે). (૨) નિચલી કેટલીક ચીજો, જે ઉત્તમ[14] ચીજો છે, તે આ છે: નિયમીતપણાથી

---

૧ **અએ પિરન્ લેવતા;** અવ૦ **પિતુ, પિથ્વ.** ૨ **શાયદ્.** ૩ **ગર્શન;** એ બોળ ઘણું કરી **ગુશન** વંચાય છે; અવ૦ **વર્શની.** ૪ **પવન વિશગર,** "જંગલમાં." સરખાવો વંદીદાદનો પહલવી તરજુમો, ફરગર્દ ૮ મી, ફ. ૯૫; જ્યાં **વિશગર** શબ્દ અવસ્તા **સ્કર્ઇંધ** માટે વપડાયો છે. એ બોળને **વશકુળ,** " અંગુર, દરાખ " બી વાંચી શકાય. ૫ **અગવીન.** ૬ **અનદીતગ,** " નહિ જોયલી એવી; " એને **ખુસ્તગ** (ફા૦ **ખસ્તહ**) "પરણેલી" વાંચી શકાય. DM. મુજબ **ખ્વાસ્તક્** "દોલતવાન, ધનવાન ". ૭ **સીર વ ખૂરમ્ ચેગવીમુન્દ્.** ૮ **અએવગ્ ઓલ્ તનીદ્ અવીર્ કામગ.** ૯ **કામગ લા રાયીનેદ.**

૧૦ **સૂદ-આઓમંદ્તર.** ૧૧ "ફરજ વધુ ફાયદાભરી છે." ૧૨ અહીં **બએન્** શબ્દ **બએન્ આવાયદ** માટે વપડાયો છે. ૧૩ **આવાયશ્નીગ.**
૧૪ અહીં **શપીર** શબ્દ શ્રેષ્ઠપણું બતાવે છે, અને પહલવી **પાહલૂમ** નાજેવો અર્થ ધરાવે છે.

તંદુરસ્તી, ખોદાની બક્ષેશથી આબાદી, પ્રમાણીક વહેવારથી ખુશી, સંતોષીપણાંથી રાહત, અને નીર્દોષીતપણાંથી નચીંતાઇ; ખુબીવંતા કામોથી, તથા પાપથી પરહેજ રહેવાથી, તથા જ્ઞાનથી[1] (કરવામાં આવેલી) જાતી મહેનત; (અને છેલ્લું) જે ઉમદા નામ અને સારી કીર્તી સવાબના કામોથી (નિપજે છે) તે.

૩૩ મું. એમ કહેલું છે કે, માણસ જાતના બાબમાં આ ત્રણ ચીજો અતીઘણી ધ્યાણ ખેંચનારી[2] છે:– સહન શકિત જે પાપીપણાંથી[3] નહિં હોય, સખાવત જે બદલા[4]ને ખાતર (કરવામાં આવી) ન (હોય), અને જાતી મહેનત જે દુન્યવી ઇનામની[5] (ઉમેદને) લીધેજ (કરવામાં આવી) ન હોય.

૩૪ મું. (૧) એમ કહેલું છે કે, સેપાસદારી અને રક્ષણ કરવું નિચલી (બાબદોમાં જાહેર) છે: જે કોઇ આ શરિરને કીલ્લા[6] માફક બનાવીને તેની ચોકકસ સંભાળ લેછે[7] તે પુરૂષ ભલા મીનોઓને અંદર રાખે છે, અને કોઇબી બુરી શકિત તેની અંદર રહી જતી નથી. (૨) જે કોઇ આદમી હોય તેની પાછલ એવી કંઈ ચીજ રહેવી જોઇએ કે જે આત્માની મુક્તિ દેખાડે[9]. (૩) તેની (જીંદગી) માં એવા સંજોગો[10] ઉભા થાય છે કે જ્યારે એક પુરૂષે

---

૧ મતલબ કે: "સવાબકાર મેહનત અને નીર્દોષીતપણાંમાંથી, તેમજ ખરાં ખોટાંનાં જ્ઞાનથી જે ઉદ્યોગ અને સ્વ-મહેનત પરીણામ તરીકે બાહેર પડે તે.

૨ **હુચીહરતર.** ૩ **બૂર્દીહ્ ઇ લા મિન વહગીહ્,** એટલે કે, જે કોઈ માણસ ખરાબ ઇરાદાથી મુસ્કેલી વેઠતો નથી તે. ૪ **પાહ-દહિશ્ન્,** યાને કે જે સખાવત તદન બીન સ્વાર્થી ઇરાદાથી કીધી હોય; અને કંઇબી બદલા, ખેતાબ, અથવા ઇનામની આશા વગર કીધી હોય તેવી. ૫ **મિઝદ ઈ ગર્યતા,** યાને ઉદ્યોગ અથવા મહેનત ત્યારેજ સદગુણ કહેવાય કે જ્યારે દુન્યવી નહિ પણ મીનોઈ બદલાની આશાથી તે કરવામાં આવે.

૬ **દએઝ.** ૭ **અફ્રશ્ પાસ્ મદમ ક્રાજ્ વબીહુનેદ.**
૮ **અનશૂતાઇહ્ને** બદલે **અનશૂતા-ઇ** જોઇએ. **અનશૂતાઇહ્** એટલે "માણસાઇપણું; આદમ્યત." ૯ અહિં **મૂનશ્** શબ્દ **મા અશ્** ને બદલે છે. બીજી રીતે લેતાં "જે કોઈ શખ્સે રવાનની મુકિત બતાવી હોય તે." DM. મુજબ વાંચણ **મુન-અશ્ બૂઝિશ્ન્ ઇ રૂબાન મહિસ્ત,** "જે કોઈ માણસજાતને લગતો હોય તેણે આખરે પોતાની પાછલ નેકીનાં જેવાં જોઇએ તેવાં કામો મુકીજવાં જોઇએ, જેથી રવાનની ઉત્તમ મુકિત તેને મલે." ૧૦ **અવગામ** અથવા **હંગામ,** "જમાનો, અવસર, વખત."

પોતાને ગોયા બહેરો[1] આંધલો અને મુંગો બનાવવો પડે છે; કારણ કે આંધળી હાલત[2] જ્યારે કોઇ ચીજ ઉપર નજર કરવાથી અને તેની ખાહેશ રાખવાથી રવાનને હરકત થતી હોય ત્યારે સારી છે; બેહેરાપણું (એવા વખતે) સારૂં છે કે જ્યારે એક આદમીને આત્મા સંબંધી પુછપરછ અને જવાબદારી (વધુ) બરપા કરે એવી કોઈ ચીજ સાંભલવી પડતી હોય; વળી મુંગાપણું[3] (એવા વખતે) સારૂં છે કે જ્યારે કોઇને કંઇ એવું બોલવું પડતું હોય કે જેનાથી આખરે નાશકારક રીમની અને છુટકારા ની હાલત[4] બરપા થાય.

૩૫ મું. (૧) એમ કહેલું છે કે, જે કોઈ ભલી કીર્તીને બુરી નાલેશી કરતાં બહેતર ગણતો નથી, તથા નેક લોક તરફની પસંદગીને[5] બુરા લોક તરફની પંસદગી કરતાં, વખાણને ઠપકા કરતાં,[6] આત્માના પ્યારને શરિર તરફના ચાહ કરતાં, અને મીનોઇની આશા ને દુન્યવી ઉમેદો કરતાં (બહેતર ગણતો નથી) તે માણસ જે કંઈ ભલું સરજાયું છે[7] તેને એવી હાલતમાં[8] પોતાને હસ્તક લઇ શકતો નથી;[9] કારણ કે જે હેતુથી તેને પેદા કરવામાં આવ્યો છે તે હેતુ માટે જે શખ્સ મેહેનત કરતો નથી તેના બાબમાં (તો) કોઇબી ચીજ જે તેને પોંહોચે તે ભલી નથી;[10] જીંદગીનું સાર્થક[11] એજ છે. (૨) માણસોએ પોતાના શરિરને પહાડની ટોંચ[12] મીસલ નહિ પણ ચરવાના ખેતર[13] જેવું બનાવવું જોઇએ, જેથી સઘલું પાણી જે તે ઉપર વરસે તે તેમાંજ રહે; પણ સઘલું પાણી જે પહાડની ટોંચ ઉપર વરસે છે તે તે ઉપરથી ઢળી પડે છે,[14] તેમજ જે કંઈ પહાડના શીખર પર ધોલાય છે તે તેજ (જગા)

---

૧ **હુમાનાગ કૂર;** સરખાવો ફા૦ **કૂર.** ૨ ફા૦ **કર.** ૩ ફા૦ **ગુંગ.**
૪ **અઇરિખ્તગ્ વ અબૂઝીશનીગ ચેહ્‌વુનેદ્‌,** અસલ અર્થ: "તે બગડેલો અને મુક્તિ વિનાનો થાય છે;" **અઇરખતગ** (અવ૦ **ઇરિખ્ત,** "નુકશાન, ઇજા;" ધાતુ: **ઇ રિચ્.**)

૫ **પસંદ,** "પસંદગી." ૬ **નિકૂહિશ્‌ન્** (ફા૦ **નિકુહીશ્.**) "ઠપકો, ધીક્કાર." ૭ **હૂ-ઝરખુન્ત,** અસલ અર્થ:-"સારી રીતે પેદા થયલું, સારી રીતે જન્મેલું." ૮ **પવન ઝક આઇનીનગ,** "એવી રીતે;" "એજ મુજબ."
૯ પવન ઓલા નફ્શા કર્દન. ૧૦-૧૦ **લેવીત્ મન્દવમ**
૧૧ નિસંગ અથવા **વસંગ,** "ચોપડી;" "ટુંક સાર." પહેલો શબ્દ અવસ્તા **નસ્ક** ઉપરથી નિકળેલો લાગે છે. એની મતલબ એ છે કે, એક માણસે પોતાની જીંદગીની નેમ અથવા મતલબ જાણવી જોઇએ; અને જે માણસ પોતાની જીંદગીના કાર્યમાં જે કંઈ ભલું યા બહેતર હોય તે પીછાણી શકતો નથી, તે ઉપલી નેમ પાર પાડવા કદી મહેનત કરશે નહિ. ૧૨ સરખાવો ફા૦ **ચકાદ,** "પહાડનું શીખર;" "માથાનું તાલક."
૧૩ સરખાવો ફા૦ **ગઉર્,** "પાણી વિનાની સપાટ જમીન;" અવ૦ **ગર્ઓબર,** "ઢોરને ચરવા માટે જ્યાં લાવવામાં આવે તે જમીન." ૧૪ **શરપ્ ચેહ્‌વુમેદ્,** ફા૦ **શરપ્,** "કુદવું."

ઉપર રહેતું નથી; અને બીજી જગાઓ પર જે વરસાદ પડે છે તેનું પાણી (કાંઇ) તે (શીખર) તરફ (ઉંચે) આવતું નથી. (૩) અને (ઉપર કહેલી) ચારાવાળી જગા એટલે:૧ નમ્નતાઈ અને ભલાં સાથની મીત્રાચારી, અને એવા પ્રકારની નેકી કે જે પારકા તરફ ઇચ્છિવાલાયકર હોય, અને જેથી તે શખ્સ સુખીજ બનેર, અને જે પોતાની અંદર જાલવી રાખી શકે. (૪) અને પહાડનું શીખર એટલે૪: અહંકાર અને ભલાં તરફ દુશ્મનાઇ, અને એવી ભલાઇ કે જે એક બીજા તરફ ઇચ્છિવા લાયક ન હોય, જેનાથી એક શખ્સ દુ:ખી૫ બને, અને જે તેણે પોતાની અંદર જાલવી રાખવી ન જોઇએ.૬ (૫) કોઇબી પુરૂષ બીજાને માટે (કદીબી) એટલો બધો દુ:ખી૭ બનતો નથી, કે જેટલો ભલાઇનો દુશ્મન આદમી૮ પોતાનેજ માટે વીલાપ કરે છે; કારણ કે હમેશાં જયારેબી વૃધ્ધી૯, ભલાઇ અને આબાદી જે સારાં માણસની નેકીથી૧૦ (ઉત્પન્ન થાય છે) તે (પેલો બુરાં મનવાલો) જુવે છે ત્યારે તે બલતાં જીગરનો અને દેલગીર બને છે; તેમ છતાં મીનોઈ હસ્તિઓ તરફની આબાદીને લીધે૧૧ દુન્યામાં હમેશાં વધારો, ભલાઈ અને નેક આદમીની નેકીનો વધારો હસ્તિ ભોગવે છે.૧૨

૩૬ મું. એમ કહેલું છે કે, શ્રેષ્ટ જ્ઞાન તેજ (કહેવાય) છે કે જેથી કોઈ શખ્સ કંઇ ઉમેદ પાર પાડી શકે, અને તે કાબેલ્યત ત્યારેજ સારી (કહેવાય) છે કે જ્યારે૧૩ જે કંઇ તે ન જાણતો હોય તે વિષે એમ સમજે કે "હું જાણતો નથી."

---

૧ **વ ગર્‌ઓબર હના ચેહવુનેદ્,** અને ચરવાની જગાનો અલંકાર એ છે કે."
૨ **ઓલાઈતનીદ્ ખ્વાસ્તન્,** "એક જને બીજા તરફ જે (કરવું) ઇચ્છવા જોગ તે."
૩ **શાદ** "ખુશી," "આનંન્દ." ૪ એટલે પહાડના શીખર નો અલંકાર એવું બતાવે છે કે. ૫ અવ૦ **ત્બિશ્,** તે ઉપરથી પહલવી **બિશતન્,** "ઇજા કરવી."
૬ **ચિકાદ્** અને **ગર્‌ઓબર** વિષેનો વિચાર અહિં ફરીને રજુ થાય છે. દીનકર્દનાં પુસ્તક છઠાંના પહેલા અર્ધા ભાગમાં તે આવી ગયો છે. (જુવો દીનકર્દનું વૉલ્યુમ ૧૧મું, ફ૦૨૦૮મો.)
૭ વાંચણ: **તર્શ્,** ફા૦ **તર્શી,** "દેલગીર," "ગમગીન;" અથવા **તુર્શ,** "ખારૂ," "ચીરડાઉ," "ઇતરાત વાલું." એજ પહલવી શબ્દ **તરીહ** વાંચી શકાય, જેનો અર્થ ધીક્કાર થાય છે (જુઓ **અર્દા વીરાફ નામું,** પ્રકરણ ૨૮ મું, ફ૦ ૮ મો.) ૮ **વેહ-દૂશ્મન.**
૯ **ફ્રાજીહ્.** ૧૦ અથવા "ભલાઇ," "સદગુણ." ૧૧ **વ આવાદીહ્ ઇ યઝદાન્ રાએ,** બોલેબોલનો અર્થ: "અને યજદોની આબાદીને લીધે."
૧૨ એની મતલબ એ કે: જે માણસ ભલાઇનો શત્રુ હોય છે તે નેકીનો વધારો જોઇ હમેશાં તેથી દુ:ખ પામે છે અને કચવાય છે, જ્યારે (લખનારનાં મત મુજબ) ભલાઇ તો ખોદાઈ કરામતથી હમેશાં આગલને આગલ વધતી રહે છે.

૧૩ **મુન** એ શબ્દ **અમત્** ને બદલે આવેલો છે.

૩૭ મું. એમ કહેલું છે કે, એક કમ બુધ્ધીનો પુરૂષ, જો સારી રીતે ધ્યાણ આપનારો નથી હોતો, તે સઘળી મનશકિત વિનાનો છે.૨

૩૮ મું, (૧) (દીનમાં) એમ કહ્યું છે કે, માણસો માટે જે ચીજો ઘણી સારી છે તે (નિચે મુજબ) છેઃ ધર્મ અને ભલો ખવાસ, તથા ડાહપણ, સદગુણીપણું અને કીર્તી. (૨)ભલી ખાસ્યતની મનશકિત૩ (નિચે પ્રમાણે જાહેર હોય છે):—પ્રમાણીક સ્વભાવ, તથા સદગુણી માણસોની સોબત,૪ અને તેમાંથી ભલાઇનું સંપાદન કરવું,૫ અને પોતાના તનમાં જે કંઇ દુર્ગુણો માલુમ પડે તેઓને દુર કરવા. (૩) ડાહપણની પ્રકૃતિ (એટલે) ખોદાઇ હસ્તિ તરફ માન, અને ભલાં તરફથી આવતી નેકીને ટકાવી રાખવી તે. (૪) સદગુણીપણાંની પ્રકૃતિ (એટલે) સચ્ચાઇ અને નેક મનસ્ની (ભલાઇનોજ વિચાર). (૫) એ રીતે ધર્મીપણાંની શકિત (એટલે) યકીન, યકીન એક દોસ્ત જેનો ખ્યાલ આપે છે;૬ એવો મીત્ર કે જે ભલા સ્વભાવનો, પવિત્ર નીતિનો અને સારો માણુસ (હોય), જેને કોઇ પોતાની ઉપર સત્તા રાખનાર બનાવે, અને જેને એક માણુસ એમ કહે (તો વાજબી ગણાય) કેઃ "તુ જેબી કંઈ ખોડખાપણ (મારી અંદર) જુવે તે કહે જેથી હું સુધરી શકુ૭;" અને જ્યારે જે કંઈ તે માણુસ કહે છે તે ઉપર તે ધ્યાન આપે છે અને તેને તાબે થાય છે (૬) સર્વાનુમતે૮ આ સારૂ છેઃ વિચાર, વચન અને કામમાં ખાલેસપણું (ખુલ્લો વહેવાર). (૭) આત્માને નિચલી કેટલીક ચીજોની મદદથી મુકતી બક્ષવી એ અતિષ્ય લાયક કામ છેઃ—આભારીપણું (હેસાનમંદી), સંતોષીપણું, અને માયાલુ વર્તણૂક.૯ (૮) એક માણસે ખોદાતાલા તરફ પુજ્ય રહેવું જોઇએ કે જેથી કંઈ ચીંતા આવી પડે તો ખોદા તેને છોડવે; અને કંઇબી હરકત આવી ન હોય તોબી (ભવિષ્યની મુશ્કેલીનાં સંભવો) આવતા ઓછા થાય,૧૦ એ સબબથી ખોદા સર્વદા હૈયાતી-

---

૧ **મુન** ને બદલે **અમત.** ૨ **અન-ચોક્ષીદારલા હામગ અવઝાર.**

૩ **અવઝાર ઈ હુઍમ** ૪ **લેવતા સાતુન્તન** ૫ **વખ્ખુન્તન** ૬ **હુના ચેહુનેદ્ અઇબ્** ૭ **વઇરાઇયિમ.** ૮ **અઍવગનાગીહા,** એટલે સઘળાનાં સામટાં મત મુજબ. ૯ વાંચણ **નિવાખ્તન** (ફા૦ **નવાખ્તન**) "સંતોષ આપવો," "બીજાની ઇચ્છા તૃપ્ત કરવી." DP. મુજબ **વ ખુરસંદીહ નિવાખ્તન,** "અને સંતોષ સાથે ભેટો આપવી;" "સંતોષીપણે બીજાને ખુશી કરવાં." K. મુજબ જો **વ વિશ્તગીહ** વાંચે તો તેનો અર્થ "અને ભલાઈ" એવો થાય છે, સરખાવો ફા૦ **વશ્ત.** DM. મુજબ **વહિશ્તગીહ** "બેહસ્તને લાયકની ચાલચલણ." ૧૦ **અઍાબશ્ કીમ ચેહુમતૂનેદ્;** અથવા બીજી રીતે "તેની તરફ આવે નહિ."

વાલો રહેશે.[૧] કારણ તેઓ એકની (પાસે) બીજાને ફાયદો કરાવશે; અને વળી એ (કારણ)ને લીધે અહરમન નાબુદ **થશે**[૨] કારણ તે એકજણ પાસે બીજા તરફ ઠગાઈ કરાવશે. (૯) નાશકારક મીનો[૩] (અહરમન) પહેલવહેલાં પોતાનેજ ઠગે છે, અને તે પછી પોતાને લગતી પેદાયશોને; કારણકે જે જે કાંઈ તેણે વિચાર્યું છે, કીધું છે અને કરશે તેને લીધે છેલ્લે સરવાલે તેની પોતાની અને (તે પછી) તેને લગતી પેદાયશોની નિસ્તી થશે.[૪] (૧૦) જે કાંઇ માણસો કરે, અગર તે (કામ) આત્માનો દરજ્જો વધારે નહિ યા ઘટાડેબી નહિ, (તોબી) સંઘળી મતલબ બીનસ્વાર્થી (હોવી જોઇએ).[૫] (૧૧) આ દુન્યામાં જેઓ સ્રૌષને શણગારનારા[૬] છે, જેઓ અહુરમઝદના ફરમાનોને તાબે થાય છે, અને જેઓ ઇરાનની પાદશાહીમાં મલેકો છે, તેઓ ખોદાતાલાના હુકમોને મજબુત રીતે વલગી રહેનારા છે, તેઓ વૃદ્ધી કરનારા માંથ્રોની[૭] રાહબરીના જ્ઞાન પ્રમાણે બોલે છે અને વર્ત્તે છે. (૧૨) **સ્રૌષ-આરાઍ** (સ્રૌષને શણગારનારા) વિષે અવસ્તાના એક ફકરામાં જણાવ્યું છે કે: આ દુન્યામાં દીનની ફરજો બજા લાવવામાં સાથે સાથે મલી કામ કરવાની[૮] (ફરજ) તેઓની છે, ફાયદેમંદ[૯] લોકોની શીલસુરીની તકરારોમાં સંમતી (તેઓનીજ હોય છે), મલેકો માટે આ (કામ) બંધબેસ્તું છે, કારણ કે હેરબદો અને ઘણા મજબુત લોકો[૧૦] અન-આર્ય લોકો સાથ લડાઇઓ લડયા,[૧૧] અને બીજાં મહાભારત આક્રમો[૧૨]

---

૧ **હુમાય ચેહલુન્દ્;** અથવા બીજી રીતે:—"હમેશાં હૈયાત રહેશે."
૨ **અનબીન્ ચેહલુન્દ્** "અનદીથ થશે," "ગુમ થશે." ૩ **અહુરમન.**
૪ **અઝશ્ ચેહલુનૅદ્** "પરિણામમાં નીપજશે." ૫ **હુમાગ્ અખ્વીશ્ મંદવ-બીહ્,** "કામમાં સઘળી નેમો બીનસ્વાર્થી." ૬ **સ્રૌષ-આરાઍ,** "જેઓ તાબેદારીનો સદગુણ શણગારે છે તેઓ" (સરખાવો પહલવી **આરાસ્તન્** "શણગારવું"). એજ શબ્દને **સ્રૌષ-અહુરાય (સ્રૌષ-યશ્રૂબ)** એટલે અશો સ્રૌષ એમબી લઈ શકાય. ૭ એટલે કે જે ફરમાનો અવસ્તા માથ્રવાણીના પવિત્ર લખાણો મારફતે સત્તારૂપે અપાયાં હોય તે. અથવા બીજી રીતે: "માથ્રસ્પેંતની સત્તા (**દસ્તોબરીહ**) સાથના જ્ઞાન મુજબ." ૮ **હમ-બરિશ્નીહ ઇ કારાન.** ૯ **હમ પતકારિશ્-નીહ ઈ ઋતૂ ઈ સુદીમંદાન.** ૧૦ વાંચણ: **હૂઆરીસ્તાન્** (સરખાવો ફા૦ **આરસ્ત,** "શક્તિ, બળ.") અસળ અર્થ: "જેઓ ભલાં કામો માટે લડવા શક્તિવાન હોય તેઓ." ૧૧ એટલે કે: પવિત્ર ખોદા અને તેના હુકમોને તાબેદાર રહેવું એ એક એવો સદગુણ છે કે જે અમીરો, રાજાઓ અને શહાનશાહોએ ધરાવવો જોઇએ; કારણકે તેમની લડાઇઓ અને કાફરો (દુરવંદો) સામેની બીજી લડતો વખતે તેઓની ધાર્મીક ફરમાનો ઉપરની મક્કમ આસ્થા ધર્મગુરૂઓને અગત્યની થઈ પડે છે.
૧૨ **વરઝિશ્ન્ ઈ મસ્.**

કર્યાં (તે) મલેકો (પાદશાહો યા ઉમરાવો) થી અલગ (રહીને) નહિ (હતાં); અને એજ સબબને લીધે એક ભલો પાદશાહ તે આ દુન્યામાં એક **સ્રૉષ-આરાઍ** છે; અને તેથીજ **સ્રૉષ-આરાઍ** ની તાબેદારીનો અર્થ એ થાય છે કે (દીની) ફરમાનો બજાલાવવાં. (૧૩) ભલા લોકોએ ખોદા ઉપર પ્રમાણીકપણે ભરૂસો મુકવો[1] જોઇએ, જેથી કરીને દેવો અને ભુડાંઓ તરફની ઇજાથી તેઓ બચેલા રહે (અથવા હાની વિનાના રહે), અને તેમ નહિ (હોય) તોબી તેઓ નજીવું નુકસાન પામે,[2] અને જ્યારે દેવોબી જુલમી થાય અને નાશ વરસાવે ત્યારે તે (ભલા પુરૂષો) નવેસરથી પાછું સુધારવા[3] મહેનત કરે છે; કારણ કે જેમ એક માણુસ પોતાના ઘર ઉપર (ચોકસાઈ રાખે છે) તેમ તેઓ જે કંઇબી પોતાને લગતું હોય તેની પાસબાની કરે છે.

૩૯ મું. (દીનમાં) એમ કહેલું છે કે, દરેક માણુસ જે કંઈ ધ્યાણુથી નિહાલે છે[4] તેજ જુવે છે, જે કંઇ ધ્યાણુથી સમજે છે તેજ સાંભલે છે, અને જે કંઇ ખરી રીતે ઇચ્છે છે તેજ મેળવે છે; (પણ) મીનોઇ દ્રષ્ટીની બાબદમાં તો જ્યારે રૂહ[5] ભલા યઝદો સાથે તેની જીંદગીને જુદે જુદે તબક્કે દુન્યવી કારકીરદીમાં એક મલતું હોય છે, ત્યારે તે કંઇ ફતેહમંદ નિવડે છે, તેમ સીવાય યઝદો તેને મદદ કરતા નથી.[6]

૪૦ મું. એમ કહેલું છે કે, અહરમનની સખ્ત બેડી[7] આપસ્વાર્થને લીધે અને નાફરમાની[8]ને લીધે છે; અને તેનું શરિર અને જીંદગી ભુડાં જ્ઞાનમાંથી બનેલાં[9] (હોય છે); અને

---

૧ **ઉસ્તખાન્ યેહુવુન્તન** (જુઓ ફા૦ **ઉસ્તખાન્**). ૨ **ફીમ્ વિઝંદ્ યખ્સેનુન્દ્**. ૩ **પવન્ લખ્વાર આરાસતન્**.

૪ **ઘર્ નિગીરેદ્દ, ઘર્ નિયોખ્શેદ્દ,** અને **ઘર્ બવીહુનેદ્,** જેવી શબ્દ રચનામાં જે **ઘર્** શબ્દ વપડાય છે **તે** "નક્કીપણું, ચોકસાઈ, વાજબીપણું" એવી મતલબે આવે છે; સરખાવો અવ૦ **ઘર** "યાદ કરવું, સ્મરણ કરવું." ૫ પહલવીમાં **ગ્રહ્** શબ્દ વારંવાર **નિસ્મ** (એટલે આત્મા, રૂહ) માટે વપડાય છે. સરખાવો ખાલ્દી **નિસ્મ,** અરબી **નસમ.** ૬ **અયોશ્-અશ મઇનૂગ્ અવીગાર્.** અસલ અર્થ:-"અથવા ભલા ફરેસ્તાઓ તેને માટે નકામા (છે)." મતલબ એકે મીનોઇ ભલી હસ્તીઓને નિહાલવી જોઇએ, અને દુન્યવી જીંદગીમાં તેઓની મદદ મેલવવાને સારૂ એક શખ્સે પવિત્ર જીંદગી ગુજારવી અને મીનોઈ સ્વચ્છતા સાથે વિચાર, વચણ અને કામમાં તેમની સાથે સબંધ અને સંમતી ચાલુ રાખવી જોઇએ.

૭ ફા૦ **હમબંદી,** "બેડીથી બંધાયલો, બંધવા જેવી હાલત." ૮ **અ-નયોશીદારીહ્,** અસલ અર્થ: "નહિ સાંભલવું તે, બેવફાઇ, હુલ્લડાઈ, બલવાખોરી." ૯ અસલ અર્થ:"—માંથી હોય છે."

(તેનો) માર્ગ (આચરણ) ક્રોધ ભર્યાં લોકો તરફ (હોય છે), અને (તેની) પડતી અપવિત્રાઇ (રીમની) ને લીધે (હોય છે), અને (તેની) ઉમેદ અશાંતિ[1] અને નાફરમાનીમાં (હોય છે).

૪૧ મું. એમ કહેલું છે કે, લોભનું પરિણામ ભીખ માંગવાર્માં (આવે છે), હવસીપણાનું ફળ પસ્તાવો (હોય છે), અને આપમતલબીપણાનું પરિણામ હાજતમંદી (હોય છે), અને અભીમાનનો નતિજો કંકાસ (માં આવે છે), અને કંકાસનુ પરિણામ નાશ[3] (માં આવે છે).

૪૨ મું. એમ કહેલું છે કે, તે માણુસ ડાહયો ગણાય કે જે એક દુશ્મનને (પાછો) દોસ્તદાર બનાવવો બનવા જોગ નથી એવું જાણીને (એમ વિચારે છે કે) આ બાબદમાં[4] મારે એવી કોશેશ નહિ કરવી જોઇએ કે જેથી તેની તરફથી મને વધુ વખત હાની થાય,[5] પણ મારે એવી રીતે વધારે[6] મહેનત કરતા રહેવું જોઇએ કે જેથી તે (દુશમન) મને કંઇબી ઇજા કરવા શક્તિવાન થાય નહિ.

૪૩ મું. (૧) એમ કહલું છે કે, એક નોકરનો તુમાખી શેઠ[7], તે નોકરનો દુશ્મન જેવો ઘણી નિવડે છે[8], તેનો સબબ એકે તુમાખીપણું એ નબળાં મન[9] (ની નિશાણી) છે, અને હલકાં મનથી અવિચારી (હુલ્લડાઈ ભર્યાં) કામો (થાય છે), અવિચારી કામોથી ઘણી ઝનુની જબાં[10] (જાહેર થાય છે), અને ઘણી ઝનુની જબાન થી તે નોકરો તરફ જુલ્માત, અને ઘણી તથા શેઠોનો ગુસ્સો (બરપા થાય છે), અને તેને લીધે તેઓ (નોકરો) માર ખમે છે;[11] વળી શેઠોના જુલ્માત અને ગુસ્સાથી લોહીનું રેડાવું (ખુનરેજી)[12] અને નોકરોની શિક્ષા (જાહેર થાય છે); અને તેમાંથીજ તેઓની હસ્તીનો છેડો[13] આવે છે (એટલે, નોકરોની હસ્તી નાબુદ થાય છે). (૨) શેઠો, સરદારો, અને મલેકો (અમીર ઉમરાવો)ને માન આપવું, અને તેઓની અંગતસેવા[14] નજદીક રહી

---

૧ **અન્-આશ્તીહ.**

૨ **નીયાઝ-આઑમંદીહ્** (ફા૦ **ન્યાઝમંદી.**) ૩ **અન્બીન્-બૂદગીહ્.**

૪ **પવન્ કેના.** ૫ **વેશ ઝિયાન ઇ હ્લી.** ૬ **અવીરતર.**

૭ અથવા બીજી રીતે તરજુમો એમ થઇ શકે:– "એક તુમાખી નોકરનો શેઠ તે એક વિરોધી નોકરનો શેઠ છે." ૮ **ચેહવુનેદ્,** અસલ અર્થ "થાય છે, બને છે." ૯ **વસ્તારીહ,** (ફા૦ **બીસ્તાર**), "નબલો, અસ્થિર." ૧૦ **રસ્પદગીહ્.** ૧૧ **ગૉપકુનીહેદ્.** ૧૨ **પઝદ્.** ૧૩ **હઇતીહ્ અમત્** (**અમત મૂન** ને બદલે) **અન્બીન્ બૂદગીહ્.** મતલબ એ કે નોકરોની કાપાકાપી અને તેમના મરણો નિપજે છે. ૧૪ **નઝ્દીગ્ માનેશ્** (અસલ અર્થ, "નજદીક રહેવું"); અવ૦ **મન્,** ફા૦ **માન્દન્.**

બજાવવા માટે સૌથી સરસ કળા અને ઉપાય સંબંધી સલ્લાહ[1] (એ છે કે તેઓ સાથે) એક મત રહેવું અને છુપા ભેદો ખાનગી રાખવા; કારણકે ધણીઓના ભરમો, એટલે કે, ધોંટાળાર અને ખામીઓ, જે ખાનગી હોય તે ધણીજ સંભાળથી[3] છુપા રાખવાને (નોકરો) ફરજથી બંધાયલા છે, સબબકે જે ઘોંટાળા અને ખામીઓ અંદરખાને હોય તે જોકે તેઓનાં શરિરમાં બોજા સમાન રહે[4] તોપણ આત્માને તેથી દુઃખ થતું નથી; જ્યારે શેઠોની છુપી વાતો નહિ સાચવવી એ તે માણસના આત્માને ભયંકર આફ્ત સમાન છે, કે જે માણસ શરિરના ગુમ થવા પછી[5] તેને માટે ગુનેહગાર (ઠરેલો) રહેશે. (૩) જે કોઈ પોતાના શેઠો અને સરદારો સાથ દોસ્તી-વાલો અને એકસંપી ન હોય, અથવા શેઠો અને સરદારો જેનાથી દુઃખી થયા હોય, તેને કાઢી મુકવો જોઇએ[6] અને કોઈબી રીતે તેને તેઓ સાથ ભેલાતો[7] રહેવા દેવો નહિં જોઇએ, તેમજ તેઓ તરફ તે આવજાવ રાખનાર[8] ન જોઇએ; કારણ કે નહિતો પેલા સરદારો ધણીજ નામોશી[9]ની હાલત પામશે, અને (પોતાની) શાંતી અને સુખ[10] માટે શકમંદી[11] તેમના મનમાં ઠસેલી રહેશે, અને તેમાંથી ધણું નુકસાન થવાનું[12] સંભવીત છે. (૪) સરદારો તરફની આવક[13] ચોકસ પ્રસંગો[14] પ્રમાણે નહિ, પણ દરરોજની નોકરી માટે (હોય છે), અને માંગવાથી[15] નહિ પણ પોતાની લાયકાતના પ્રમાણમાં ઉમેદવાર[16] રહી (ઇચ્છિવી) જોઈએ. (૫) નરમાશ, સભ્યતા[17], વફાદારી, ખીલેલી વૃત્તિ, ખાલેસ બનેલો સ્વભાવ, દાધ વીનાની હાલત, લોક સાથ સારી વર્તણુક, સરદારોને અનુસરતી રીતભાત[18] એ સઘળાં એક શુધ્ધા માણસ[19]ના વિચાર અને લાગણી સાથ જોડાયલાં હોય છે[20], કે જે પુરૂષ ઉંચી, દરજજાવાલી અને પ્રખ્યાત હાલતમાં હોય.

---

૧ વાંચણઃ **હુન્દર્ઝ**, ફા૦ **અંદર્ઝ**. હસ્તલેખોમાં **અન્દરાઝ** છે, જે કદાચ **અંદર-રાઝ**નું ટુકું રૂપ હોય; અર્થ "(રાજ્યના) છુપા અંદરખાનેના ભેદો." એનેજ **"અંદર-આવ"** વાચી શકાય, જેનો અર્થ "કાસ્પીઅન સમૂદ્રની આસપાસનો મુલક" એવો થાય. ૨ **વિમારીહ**, "માંદગી, દર્દ." ૩ **દાનેશીહાતર**, "ધણીજ દાનેશમંદીથી, ડહાપણથી." ૪ વાંચણઃ **વિઝાર્યેદ**, એ શબ્દ પહલવી **વીખ્તન, બીખ્તન**, એટલે "મરડવું," "વળ દેવો" ઉપરથી નિકલ્યો છે. શરિરને ઇજા થવાનો સબબ એકે ભરમ છુપો રાખવા માટે મન ઉપર કાબુ રાખવો પડે છે, અને ઇચ્છા શક્તિને મજબુત બનાવવી પડે છે.
૫ **અનબીન-બૂદગીહ**. ૬ **રખીગ**, અસલ અર્થઃ "તેમનાથી દુર થવો જોઇએ (અઝશ)." ૭ **લેવતા લા સાતૂનિશ્ન**. ૮ **અએૉબશ લા ચેહમતૂનિશ્ન**. ૯ **ફૂર્દ-માનંદ ઇ ગિરાન**. ૧૦ **અઇરમાનીહ**, સરખાવો અવ૦ **અઇર્યમન**. ૧૧ "શકમંદ હાલત." ૧૨ **અઝશ મદન**. ૧૩ **વિન્દિશ્ન** "પગાર, બદલો, આયપત." ૧૪ અથવા, ટકો, પ્રસંગો." ૧૫ અથવા, "અરજ કરવાથી" ૧૬ **અઇમીદીનિશન**, પહલવી **અઇમીદ** "ઉમેદ, આશા". ૧૭ **ચર્પ-અઍવાઝીહ**. ૧૮ એટલે "સરદારોની નેમ મુજબ ચાલીને." ૧૯ એટલે કે, એક સદ્ગૃહસ્થના. ૨૦ **મીનિશન લા મેદમમૂનિશ્ન પતવંદેદ**.

૪૪ મું. એમ કહેલું છે કે, એક માણસનું જ્ઞાન (ત્યારેજ) સરસ ગણાય કે જ્યારે જે કંઇ તે જાણે તે સંપુર્ણ બારીકી[૧] સાથે જાણે, અને જે કંઈ જાણતો હોય તેનો જાહેર દેખાવ[૨] નહિ કરે, અને જે કંઈ ન જાણતો હોય તે બાબદ તકરાર[૩] ઉભી નહિ કરે.

૪૫ મું. (૧) એમ કહેલું છે કે, એવી હકીકતો હસ્તી ધરાવે છે કે જેનો જવાબ વાળવો અશક્ય[૪] છે; અને એવાં કામો હોય છે જેમાં ફત્તેહ મેલવવી અશક્ય[૫] છે. (૨) **પઓર્યોતકએશી** લોકો આ પાંચ ચીજો સામટી[૬] શિખવી ગયા છે, જેઓ દીન સંબંધી ઉંચુ શિક્ષણ સારી રીતે આપતા હતા,[૭] (જેમકે):—પોતાને ખોદા તરફ રાખી બીજાઓને દીન તરફ (દોરવવા); પોતે હુસ્યાર[૮] બનવું અને પારકા તરફ પરમાર્થી[૯] રહેવું; પોતાની ખામીઓ દુર કરવી,[૧૦] અને (પોતાની) ખીલવણી[૧૧] અંદર ખાનેથી (ચાલુ રાખવી); પોતાની ખામીઓ અને પારકાની ખુબ્બી[૧૨] નેહાલતા રહેવું; ધાર્મીક ફરજો અને મતોનું જ્ઞાન મેલવીને તે પ્રમાણે પોતે[૧૩] કામ કરવું, અને બીજાઓને તેનો હીસ્સો[૧૪] આપવો. (૩) જો કોઈ સંઘળા **અવસ્તા ઝંદ** સાથે મોંઢે પઢી જાણતો હોય, પણ તે છતાં આએ (નિચલી) પાંચ ભેદી બીનાઓ[૧૫] નહિં જાણતો હોય, તો (તેની) ભલી કોશેશો[૧૬] છતાં તેને અથોરનાનનો દરજ્જો ભોગવવા અથવા (ધાર્મીક) ફરમાનો આપવા દેવાં જોઇએ નહિ:—દોલતની ચહડતી અને પડતી;[૧૭] ચોકસ ચીજનું આગલું અને પાછલું (ભવીષ્ય); એક કામનું મહત્વ તેમજ કમીનાપણું; દુર્ગુણોને દુરકરવાનો રસ્તો, અને તેથી દુર રહેવાનો માર્ગ; અને ઉપાય થઈ શકે એવી ગરીબાઈ, અને જેનો તદન ઉપાય થઇ નહિં શકે એવી ગરીબાઈ.[૧૮] (૪) (દોલતની) ચહડતી તે મીનોઈ તરફની નજર; (અને) પડતી તે ખાકી ચીજો તરફ નજર રાખવી

---

૧ **પૂર-બૂજીશ્નીહા,** એટલે "પુરી ખાલી સાથે;" દરેક સવાલના "સંપુર્ણ ખોલાસા સાથે." ૨ **નિમાયિશ્નલા વબીહૂનયૅન.** ૩ ફા૦ **સેતીઝ,** "કંકાસ, કજીઓ, ઝગડો."

૪ **અ-પસખુનીહ્ પસખુન.** ૫ **અ-કર્દારીહ્ પીરૂઝીહ્.**

૬ વાંચણ **હામ;** કલમી કેતાબો મુજબ **હુઍમ** લઇએ તો અર્થ એવો થાય કેઃ "ખવાસની બાબદમાં નિચલી પાંચ ચીજો **પઓર્યોતકએશ્** લોકોએ શિખવી હતી," એટલે એ પાંચ ચીજો લોકોનાં મનપર ઠસાવી હતી. ૭ **અઇર્પતિસ્તાન ન્યૉગ મદમ્ કર્દ્.** ૮ DM. મુજબઃ—**જાુશ-દાર ચેહ્બુન્તન્,** એટલે "(પોતાને) ચાહનાર થવું." ૯ **હુગાર્ ચેહ્બૂન્તન્,** એટલે "ભલાઈ કરવી," "સારી રીતે વર્ત્તવું." ૧૦ અથવા "ખામીઓ કાઢી નાખવી." ૧૧ **વક્ષીહ્,** "વધારો." ૧૨ DP. પ્રમાણે, "પારકાંની ભલાઈ." ૧૩ **બહર્ ઑલ નફેશા કર્દન્,** (અસલ અર્થઃ "પોતે તેમાંથી ભાગ મેલવવો.") ૧૪ **નીમંદ્.** એ શબ્દ ખાસ કરીને એક **પંથકી** પોતાના ગોઠ્યા મોબેદ ભાઈબંધોને જે વહેંચણી આપે છે તેને માટે વપરાય છે. ૧૫ **નીરંગ,** "ચોકસ વખતે પઢવાની બંદગી." ૧૬ **હુતુક્ષીહ્.** ૧૭ **લાલાઈહ્ વ ફ્રૂદીહ્ ઈ અખુન.** ૧૮ **દ્રીગૂશીહ્.**

તે; અને આગળું તે સ્વભાવનો શણગાર, અને પાછળું તે ડહાપણની પુછપરછ;[૧] મોહોટાઈ તે ધાર્મીક કામોનો જખીરો, અને કમીનાપણું તે (પોતાની) પુણ્યવાન હાલત; (દુર્ગુણોનોથી દુર થવાનો) રસ્તો તે નેક આદમીઓ સાથની મસલેહત, અને તે (દુર કરવા) નો માર્ગ (ભલાઓની સલાહ) સાંભળવી તે;[૨] ઉપાય તે જાતી મહેનત અને હદસર રહેવું તે; ઉપાયની ગેરહાજરીમાં સંતોષ અને (ખોદા તરફ) ફીદાગીરી[૩] (જરૂરના છે.) (૫) (નિચલી) દશ ચીજોનો એકી વખતે સાથે[૪] જે ગોર નહિ કરે, પણ તે જુદી જુદી જે કોઈ ધ્યાનમાં ઉતારે તો તે **પસ્‍આવૅાતકુઍશ** નહિ પણ **આશમોગ** (ગણાય):—મીનોઇ અને ખાકી (હસ્તી); તથા શરિર અને આત્મા; તથા જાતી જ્ઞાન, અને કાંને સાંભલીને મેલવેલી તર્કબુધ્ધી; તથા ઉદ્યોગ[૫] અને નસીબ; તથા દીન અને માંથ્ર.

(૬) આખી જગત (દુ:ખની) લડત[૬]થી ભરપુર છે, અને દરેક પેદાયશ (એવી) લડતોમાં મશગુલ[૭] છે; પણ જે કોઇ એમ ધારે છે કે આ દુન્યમાંના સઘળાં આસામીઓમાંથી કોઇબી[૮] તેનું ન્હાનું સરખુ દુ:ખ[૯] દુર કરવા શક્તિવાન નથી, તે પુરૂષ માણુસ જાતનો મીત્ર થવાને લાયક નથી; સારો ખવાસ માણુસજાત તરફની દોસ્તી (દેખાડે છે), અને નેક સ્વભાવનું પરીણામ માણુસજાત સાથની મીત્રાચારી છે. (૭) આદમીઓ તરફની મીત્રાચારી બીગુનાહી (નીર્દોષપણું) છે, કારણ કે એમ થવું ન જોઇએ કે એક માણુસના કામ કરવાને લીધે દ્રૂજ આ દુન્યામાં પાપ કરે (યાને વધે;) અને (તેમ નહિં થવાથીજ) એવો (નિર્દોષ) માણુસ આદમીનો ખેરખાહ છે. (૮) અહેસાન માનવું તે ખોદાની પીછાણુ કરવાથી છે; ખોદાની પીછાણુ તેજ ખોદાની તાબેદારી છે; અને ખોદાને તાબેદાર રહેવું એટલે ગુનાહ વગર રહેવું છે; અને બીગુનાહી દ્રૂજથી જુદા પડવા[૧૦] (ને કહે છે); અને દ્રૂજથી જુદા પડવાનો અર્થ આત્માની મુક્તિ છે.

(૯) ધર્મનું મૂળ સામટી રીતે[૧૧] જોતાં(એમ લાગે)છે કે તે મુળ અહુરમજદછે, અને સઘળી નેકી તેની તરફથી (બાહેર પડે)છે. (૧૦) તેજ પુરૂષ (ખોદા)ને ખુશનુદ કરનારો છે કે જે હમેશાં તેવી ખુશનુદીમાં મશગુલ હોયછે; વળી તે પુરૂષ હમેશાં ખુશનુદ[૧૨] હોય છે કે જે હમેશાં

---

૧ એની મતલબ એકે: ફીલસુફીને લગતી પુછપરછ કરવા અગાઉ અને ધાર્મીક જ્ઞાન સંપાદન કરવા આગમજ પહેલાં ભલો ખવાસ હોવો જોઇએ. ૨ દુર્ગુણો અને ખરાબ ટેવોથી પોતાને પહરિઝ રાખવાનો એ તરીકો છે. ૩ દ્રવીશ જેવી હાલતમાં સંપૂર્ણ સંતોષ અને ભકિતભાવવાલી જીંદગી ગુજારવી જોઇએ. ૪ એટલેકે સંઘલી ચીજોનો સાથે ગોર નહિ કરે. ૫ **કુનિશ્‍ન**, "કામ કરવાનું એત, ચપલતા." ૬ સરખાવો અવ૰ **અર્દ્ઠ** "દુખ દેવું," એ શબ્દને **અલગ** વાંચ્યે તો અરબી **હુલક** માફક "નાશ" "છેડો," એવો અર્થ થઈ શકે. ૭ **હમ-અરેદ.** ૮ **હિચ્ મીન્ દેના મર્દૂમ.** ૯ **કમ-અર્દ.** ૧૦ **મિન્ દ્રૂજ જ્વીત્ યેહવૂન્તન.** ૧૧ **હંગરદીગ.** ૧૨ **શ્નાસગ;** અવ૰ **ક્ષ્નુ** "ખુશી થવું." એટલે કે, જે કોઈ ખોદાને ખુસ્નુદ કરે, અને માણુસની મુક્તિ માટે તેમની મુસ્કલીઓ દુર કરવા ખંતીલી મેહનત કરે તે.

હુસ્યાર (સાવધ) રહે છે; વળી તે પુરૂષ હમેશાં હુસ્યાર રહે છે કે જે પોતે દરેક ચીજ જે તે વિચારે છે, બોલે છે યા કરે છે, તે ગોયા ખોદા તરફથી (મેલવતો હોય.)[૧]

(૧૧) માણુસ જાતના બાબમાં કેટલીક સર્વોત્તમ ચીજો છે, તેઓમાં જેવી કે નિચલી છે: આદમી સાથની[૨] મીત્રાચારી, સુલેહસંપજ માટેની ઇચ્છા[૩], અને સચ્ચાઈ, અને ખેશી-પણાંની જાળવણી,[૪] અને નમન્તાઇ, અને ખોદા તરફ સંપુર્ણ જાનફેશાની[૫], અને સખાવત, અને અહેસાનમંદી, અને દીનને લગતી મસલેહત, અને મધ્યમપણું. (૧૨) અહુરમઝદનો કાયદો[૬] માણુસજાત તરફની દોસ્તી (સાથે સંબંધ ધરાવે) છે; બહેમનનો કાયદો સુલેહસંપજ માટેની આતુરતાઇ, અર્દીબહેસ્તનો કાયદો સચ્ચાઈ, અને શહરેવરનો કાયદો ખેશીપણું જાલવવું, અને સપૅનદારમદનો કાયદો નમન્તાઈ અને સંપૂર્ણ ભકિત-ભાવનું જાલવવું, અને ખોરદાદનો કાયદો ઉદારતા અને અહેસાનમંદી, અને અમેરદાદનો કાયદો ધાર્મીક પુછપરછ અને મધ્યપણું.

(૧૩) આ સંધલી જગતનો[૭] વધારો અને ખીલવણી[૮] તે (કીરતાર) થી છે કે જે, તેને અપમાન (યા અપજશ)[૯] મલે તોબી, હમેશાં ખુશતુદીભર્યો છે; અને આ સંધલી જગતનો ઘટાડો અને નાશ તે (અહરમન)થી છે કે જે, તેને ખુશતુદી થાય[૧૦] તોબી, મારફાડ (યા નાશકરવો) ચાલુ રાખે છે.

(૧૪) આ બે સીધ્ધાંતો (નીતિના તત્વો) સર્વોત્તમ[૧૧] છે:—પોતે જાતે ભલા થવું, અને બીજાં તરફબી તેમજ (ભલાઇથી) વર્તવું.

(૧૫) સર્વે માણુસોએ નિચલી ચાર[૧૨] બાબદો (પ્રમાણે) પોતાની ફરજો મુકરર કરવી જોઇએ:—ફ્રશોગર્દ (કયામત), અને પેદાયશોનું પેદા થવું, અને રીસ્તાખેઝ, અને આખેરીવાલી તનોમંદ હાલત (તનેપસીન). (૧૬) ફરશોગર્દ તે પુરૂષની મદદથી કરવામાં[૧૩] આવશે કે જે

---

૧ અથવા, “ પવિત્ર હસ્તિઓ તરફથી, કે યઝદો તરફથી. ” ૨ **બરા અનશ્-તાઆન્,** સરખાવો ફા૦ **બરાય મર્દુમાન.** ૩ વાંચણુ:—**વ આશ્ત્ ખ્વાયીશ્,** “ શાંતિ સુલ્લેહ માટેની ખાહેશ. ” બીજી રીતે લેતાં: **વહિશત્-ખ્વીશીહ્** “ બહેસ્ત સાથની ખેશી, બહેસ્ત સાથનો સંબંધ.” અથવા જો **વહિશત્ ખ્વાયીશ્** વાંચ્યે તો “ બહેશત માટેની ઇચ્છા, ” એવો અર્થ થઇ શકે. ૪ **ખ્વીશાવંદ્-યારીહ્;** અથવા **ખ્વીશાવંદ્-દારીહ્,** “ખેશીઓસાથે મીત્રાચારી.” ૫ **બૂન્દગ્ મીનિશ્ન્.** ૬ **દાત્ ઈ અહિુરમઝદ્.** ૭ **હમાગ્ દેના દાંમ.** ૮ હસ્ત લેખોમાં આપેલો બોલ **નીયાયીશ્ન્ ,** એટલે “નેમાઝ, ભક્તિ, ” વાંચી શકાય. પણ એની પછીનો શબ્દ **નરફ્સિશ્ન** આવ્યો છે તે ઉપરથી લાગે છે કે પહેલો બોલ **વખ્શિશ્ન્** વાંચવો બેહતર છે. ૯ **બરા અમતશ્ બીશીનદ્,** એટલે “ તે સાહેબ-ને ઇજા અથવા અપમાન કરે તોબી. ” ૧૦ અહી અહરમન વિશે લખાણુ છે. ૧૧ **શપીર.** ૧૨ **દેના ૪ કર્દન્ ખ્વીશ્-ગારીહ્.** ૧૩ **ફ્રશોકર્દ્ હુના ચેહુવૂનૅદ્,** અસલ અર્થ “ ફરશોગર્દ આ છે.”

બુરાઈ (દ્રૂજી)થી અલગ[1] થયલો હોય. (૧૭) પેદાયશોનું પેદા કરવું તે આસામીની મદદથી થશે કે જે પુરેપુરી રીતે એવીજ ચીજ કરે કે જેનો વિચાર કરવો, યા જે માટે બોલવું, યા જે કરવી સારીર હોય. (૧૮) રીસ્તાખેઝ તે માણસની મદદથી કરવામાં આવશે કે જે જાણે છે કે જેણે તેને પેદા કીધો છે[3], તેનાથી પાછો તેને અહિં લાવવામાં આવનારછે. (૧૯) અને તને-પસીન યાને આખેરી વાલી તનોમંદ હાલત તે આસામીની મદદથી બનશે કે જે જાણતો હોય કે જ્યાંથી તે આવ્યો છે ત્યાં (પાછો) તે જનાર છે.[4]

(૨૦) જે કોઈ હમેશાં નિચે જણાવેલી પાંચ ચીજોમાંની કોઇ એક ઉપર ધ્યાણ આપતો નથી, તેની ચાલાકી અને ડહાપણ ગુમ થાય છે,[5] અને તેની (જીંદગીનો) માર્ગ દુખથી ભરપુર[6] બને છે; (તે ચીજો નિચે પ્રમાણે છે):—ખોદાના મોજેજાઓ[7], જેને માટે એક પુરૂષ અહેસાન માને એવા હોય તે; ભલાંની ભલાઇ જે એવી હોય કે (તેમાંથી) ઉંચું શિક્ષણ[8] મેલવી શકાય; પોતાની ખામી જે એક પુરૂષ સુધારી શકે;[9] **પઓર્યોતકએશીઓ**ની કહેવતો જેથી આત્માને છુટકારો આપી શકાય; ધર્મગુરૂનું કામ, લડવૈઆનો પેશો, ખેતીનો ઉદયોગ, અને કારીગીરી જેથી રોટી (યાને કમઇનું સાધન) તેમાંથી મેળવી શકાય.[10]

(૨૧) નિચે જણાવેલી ત્રણ ચીજો છોડી દેતા ના:[11]—ખોદાની બંદગી, પવિત્ર કીધેલી ક્રીયાની ભેટો[12], અને (ધાર્મીક) મંડળી (અંજુમન); (વળી) જે પુરૂષ (તેમાં) આગલ કેમ વધવું તે જાણતો ન હોય તેના બાબમાં બેહતર છે કે આગલ જવા કરતાં (બીલકુલ) જવું નહિ. (૨૨) જે કોઈ ખોદાની આરાધનામાં મશગુલ થતો હોય[13] તેણે મીનોઇ

---

૧ **મૂન્ મિન્ દ્રુજ જવીત્ યેહવુનેદ્.** ૨ અથવા બીજી રીતે તરજુમોઃ "જે કોઈ પોતાના વિચાર, વચણ અને કામો એ બાબદમાં (એટલે **પેદાયશો બનવા** બાબે) વધારે ચહડતાં બનાવે છે તે." ૩ વાંચણઃ **આવોર્દ;** બીજી રીતે **આઝુર્દ** લેતાં "જેને ઇજા થઈ હોય તે પાછો આવવાનું જાણે છે" એવો અર્થ થાય છે. પણ તે અર્થ અહિં લાગુ પડે એવો નથી. ૪ એટલે કે, જેહાનની ફરીથી રચના થશે તેવા છેલ્લાં હંગામ ઉપર સેવટના શરીર સાથે તેને પાછો મોકલવામાં આવશે. ૫ વાંચણ; **તરફ્ત;** સરખાવો અવ૦ **તરેપ્** "છીનવી લેવું" (અવ. **ત્રેફ્યાત,** ઇજ. ૧૧, ફકરો ૫,) ૬ બીજી રીતે અર્થ:—"(બહેસ્ત તરફનો) માર્ગ ભાંગેલો (એટલે નહિ પસાર કરાય એવો) બને છે." ૭ **અફ્દીહ ઇ યઝદાન.**
૮ DM. મુજબ, **હુએમૂનાઇનેદ્** લઇએ તો "એવો કે જેમાં ભરૂસો મુકી શકાય, ભરૂસાને પાત્ર" એવો અર્થ થાય છે. ૯ "અથવા દુર કરે." **૧૦ પતશ્ બવીહૂનેદ્.** ૧૧ **મૂશોદ્,** "કરવા માટે નાખુશ ના થતા;" સરખાવો ફા૦ **મોશ્** "દીલગીરી, બલાપો"; અવ૦ **મૂશ્** "લુંટવું," "ઇજા કરવી." બીજીરીતે **અર્થ:** "નિચલી ત્રણ ચીજો કરતાં આંચકી ખાતા ના." ૧૨ **મ્યઝદ.** ૧૩ **બઓન વઝલૂનેદ્.**

જેહાંનને લગતાં યકીન સાથ તેમ કરવું જોઇએ; કોઇબી રીતે પ્રમાણીક સત્તા[૧૪] જાલવવી જોઇએ, અને સાથે સાથે પરહેજગારી રાખવી જોઇએ.(૨૩) જે કોઇ ક્રીયાની ભેટોને લગતું કામ કરતો હોય તેણે નમ્રતા સાથ તેવી કોશેશો કરવી જોઇએ; કોઇબી સંજોગમાં (હમેશાં) સંતોષી રહેવું જોઇએ, અને પોતાની સાથે ખુશનુદી લાવવી જોઇએ. (૨૪) જે કોઈ મંડલીમાં દાખલ થતો હોય તેણે માણસો તરફની મોહબત સાથે તેમાં જવું જોઇએ, અને સાથે સાથે સાચાં વચણો જાલવવાં (સાચુ બોલવાની ટેવ સાચવવી) જોઇએ; અને પોતાની સાથે સુલ્લેહ શાંતિ લાવવી જોઇએ.

(૨૫) એમ પુછવામાં આવ્યું છે કે: " નેકી (જાતે) ભલી (કહેવાય) કે (તે મેલવવાનું) સાધન ભલું ? " (૨૬) તેનો જવાબ વાલેલો આ છે: " જાણવું કે નેકી માટે જે સાધન અતિ અગત્યનું હોય તો એક આદમીએ સમજવું જોઇએ કે, જે સાંધનથી નેક ફાયદો પોતાનો કરી કબજામાં લાવી શકાય તે સાંધન ઘણું ચહડતે દરજજેનું છે."

---

૧૪ વાંચણ: **ફ્રારૂન-નીરૂગીહ લેવતા.** બીજી રીતે " **ફ્રારૂન-નીરંગીહ લેવતા,** એટલે કે, " વધતાં પવીત્ર ભણતર સાથે સાથે " ભણવાં જોઇએ.

[પુસ્તક છઠાંનું સેવટ.]

દીનકર્દ, પુસ્તક ૭ મું.

પહલવી ઝરથોશ્ત-નામું.

દીબાચો.*

પેદા કરનાર અહુરમઝ્દની ખુશ્નુદી આ દુન્યામાં મઝદયસ્નની દીનની મારફતે છે, કે જે દીન તે ખોદાની સંપૂર્ણ વખાણ[1] અને મહાજ્ઞાનથી આરાસ્તે થએલી છે.

(૧) **સાતમું પુસ્તક** એ મઝદયસ્ની દીનના સર્વથી મહાન્ મીત્ર,[2] તે **સ્પીતમ** (ખાન્દાન)ના ઝરથુશ્ત્ર[3] સાહેબે (દેખાડેલા) મોજેજાઓ વિષે છે; જે જાતની દોસ્તી

---

* દીનકર્દનું **સાતમું પુસ્તક** જેના પહલવી લખનારનો આ દીબાચો છે તેની સેવટે જેમ જુદી જુદી બાબદનાં મથાલાં આપવામાં આવ્યાં છે, તેમ આ પુસ્તકને જુદા જુદા બાબોમાં મેં આ વૉલ્યુમમાં વેહચી નાખ્યું છે; જે બાબો દીબાચા પછી શરૂ થાય છે. જુદા જુદા પૅરૅગ્રાફો અને છુટાં વાકયોની વહેંચણીની બાબદમાં, સરખાપણું જાલવવાને ખાતર, ડા. **વૅસ્ટ**ના વિભાગો ઘણા ખરા મેં દાખલ કીધા છે. જે શબ્દો અસલ પહલવી ઇબારતમાં નથી જણાવ્યા તેઓને ગુજરાતીમાં ઉમેરતી વેલા (   ) આવાં કૌંશમાં મુકવામાં આવ્યા છે. DM. એટલે **દીન્કર્દ**નાં પુસ્તક સાતમાં માટેનો એકપુરો પુરાણો હસ્તલેખ, જે હાલમાં "મુલ્લાં ફીરોઝ" કેતાબખાનામાં છે.

(૧) **સ્પૂર આફ્રીગાનીહ.** ડા. વૅસ્ટ મુજબ: "સંપૂર્ણ ચહઆતાપણાંને લીધે," "તમામ બુલંદીથી."

(૨) "એકજ ખોદાની હસ્તિ માનનારી દીનને સર્વેથી સરસ ચાહનાર," "સર્વેથી સરસ મઝદયસ્ની." સરખાવો અવસ્તા **આક્ત (આક્તિ)** "દોસ્તીવાલો અથવા સુલ્લેહભર્યો આદમી." ડા૰ વૅસ્ટ મુજબ વાંચણ: **મહીસ્ત્ અયાતગ**, એટલે "યાદ આપવામાં સૌથી મોટો."

(૩) DM. માં એ શબ્દ સામાન્ય રીતે "**ઝરતૂહશ્ત્ર**" એવી જોડણીથી લખાયો છે, એ ઉપરથી ફારસી **ઝરદુહશ્ત.**

અને પ્યાર તે મશહુર થએલા[1] મહાન્ નરમાં અહુરમઝદ મારફતે (જાહેર થયાં) હતાં તે વિષે છે; અને પાદશાહ ગુશ્તાસ્પનાં રાજ્યમાં લોકો તેની જેવી વખાણ[2] અહુરમઝદનાં પોતાના ખાસ વચનોથી (કરતાં હતાં) તે વિષે છે; જે (સાતમું પુસ્તક) **નિકીઝ-ઈ-વેહ-દએન**[3] ("ભલી દીનના ખોલાસા" નામની કેતાબ) ને આધારે (લખાયલું) છે.

(૨) પણ એ (ઉપલી વિગતોનું ધ્યાન આપવા) ની આગમજ ખાસ કરીને (નિચલા વિષયો ઉપર) લખવામાં આવ્યું છે:[4]—ભલી દીનના વિશેષ ગુણો[5] કેવા છે? ભલી પેદાયશોની વૃદ્ધિ (તેથી) કેવી છે? મીનોઈ અને ખાકી હસ્તીઓમાં પહેલ-વહેલો (તેને[6]) કબુલ કરનાર કોણ હતો? અને તે પછી જુદા જુદા જમાનાઓમાં,[7] પૂજ્ય ફરોહરવાળા ઝરથુસ્ત્રના જમાના સુધીમાં, ખોદાઈ સંદેશો લાવનારા અને (દીન) સમજાવનારા પએગાંમબરો કોણ કોણ હતા? તે વિષે; તથા તેઓની આદમીઓ વચ્ચેની પએગાંમબરો તરીકેની કારકીર્દીમાં[8] જે જે સખુનો અને કામો મારફતે તેઓમાં આદમીઓનું યકીન મજબુત થયું હતું[9] તેઓ વિષે (મલતું) વર્ણન[10] (અહીં આપવામાં આવ્યું છે).

---

(૧) અવ. **વરેચંઘહુવંત્.**

(૨) **અફ્રશ્ આફ્રીગાનીહ-અસ્તન્**, "તેનું (ખોદાનાં) આશીર્વાદ પામવું," અથવા **અફ્રશ્ વાવ્રીગાનીહ-અસ્તન્**, "તેનામાં મજબુત યકીન."

(૩) **નિકીઝ ઇ વેહ દએન,** એ નામ એવાં પુસ્તકનું ગણી શકાય કે જેનાં જુના ધાર્મીકસત્તા જેવાં લખાણો ઉપર દીન્કર્દનાં મોટા ભાગનો (અને ખાસ કરી તેનાં ત્રીજાં પુસ્તકનો) પાયો રચાયલો હોય. એ નામનો અર્થ: "ભલી દીનને લગતો ખોલાસો યા શરેહ" એવો થાય છે.

(૪) **બરા પિશ્ મિન્ ઝક્......નિપિશ્ત્ ચિમીગ્.**

(૫) **ચીહર.** (૬) યાને: ભલી દીનને.

(૭) પુરી મતલબ લાવવા:—**બઍન્ ઝિમાનગ્ ઝિમાનગ્.**

(૮) **વક્વરીહ્.**

(૯) **વાવરિહ-અસ્ત્ હુવા-અંદ્**, યાને "તેઓ વિશ્વાસને પાત્ર નિવડ્યાં અથવા ઠર્યાં." ડા. વૅસ્ત એને **આફ્રીહ-અસ્ત હુવા-અંદ્** વાંચી, "તેઓ આશીર્વાદ પામ્યાં છે" એવો અર્થ કરે છે.

(૧૦) **અફ્રશાંન્ નિસંગ-ઈ;** સરખાવો અવ૰ **સંઘ્હ્.**

(૩) નિકીઝ-ઈ-વેહ-દએનમાં મઝદયસ્નીની દીનના (આધારે) એવું જાહેર[૧] છે કે: અહુરમઝદની ખાસ્યત એ તેની પહેલવહેલી પેદાયશ બેહમન અમેશાસ્પેંદને સંપૂર્ણ રીતે પોતામાં ધરાવવાથી[૨] ઉપજેલું તેનું જ્ઞાન છે; તથા અમેશાસ્પેંદો અને યઝદો તથા બીજી અણદીઠ દુન્યાંની પવિત્ર હસ્તીઓમાં મીનોઈ હાલતમાં પહેલ-વહેલો વધારો તે જ્ઞાનથી થયો છે, અને તેમાં તેની ખાસ્યત જાહેર થયેલી છે; અને ગેતીની દુન્યામાં ગાયોમર્દ કે જેણે અહુરમઝદ પાસેથી (એ દીનનો) બહોલો અને સંપૂર્ણ સ્વીકાર[૩] પહેલવહેલો કીધો હતો તેમાંથી (ખોદાઈ ખવાસ જણાયો) છે. (૪) વળી તે (ગાયોમર્દ) ધાર્મીક યોગથી પોતાના જમાનામાં જે કાંઈ જરૂર્યાતો (હસ્તી ધરાવતી હતી) તેઓનો ખોલાસો કરનાર[૪] હતો, અને તેટલા માટે તે વખતની બદીઓ (દ્રૂજ)[૪a] ને તે જીતનાર હતો, અને તેઓની સામે થનાર હતો; એ કારણથી તે અહુરમઝદનાં શિક્ષણ ઉપર મનન કરનાર, અને તમામ અહુરમઝદી દીન ઉપર શિક્ષણ (વાઝ) આપનાર પહેલવહેલોજ આદમી હતો.

(૫) ભલી દીનમાં જાહેર થએલું છે તે મુજબ, પેદાયશોની હસ્તી વિષે (નું બ્યાણ આ સાતમા પુસ્તકમાં આવેલું છે) કે જે હસ્તી તેના બનાવનાર[૫] અને પેદા કરનાર તથા કૃપાળુ વૃદ્ધિ કરનાર મીનો (અહુરમઝદ) ની મહેરબાની[૬] ની એક નિશાણ છે તે વિષે; અને માણસ જાતની પહેલવહેલી હાજતો[૭] વિષે, (કે જે) આ (હતી કે): "અમો અહુરમઝદની પેદાયશો સુખી થઇએ;" તથા મુક્તિના ઉપાય (યાને રવાનના છુટકારાનાં સાંધણ) માટેની શ્રેષ્ઠ[૮] માણસની સેવટની[૯] આશા વિષે, જે (આશા)

---

(૧) **હુવા-ત ચીહર.**

(૨) **હુમો-ઇયાફ્તીહ**, "સર્વે સંપાદન કરવું," "સઘળું મેલવવું."

(૩) **પવન હુંગર્દીગ્ વ બુંદગ્ પદીરુફ્તારીહ્.**

(૪) **વિચાર્તારીહ**, સરખાવો **વિચારિશ્ન્**, "ખોલાસો." ૪a "બુરાઈ," અથવા "હવસી તત્વ."

(૫) **સિપાસ્** "ઉપકાર," "મહેરબાની;" સરખાવો ફારસી **સિપાસ.**

(૬) **પેહવૂનીનીદાર્.**

(૭) **નીયાઝ્**, "આરજુ."

(૮) **વ ઝક્-ઈ-અફ્દૂમ**, એટલે કે, ગયોમર્દની મરણ વખતની ઇચ્છા.

(૯) **ગયાન્ ફૂનિશ્ન પાહલૂમ**; સરખાવો અવસ્તા **ગય.**

એ હતી કે: "હવે જ્યારે આદમીની દુન્યામાં બીમારી દાખલ[1] થઈ છે, અને હવે જ્યારે પેદાયશો ઉપર એબ આપનારો[2] (અહરમન) ધસી આવ્યો છે, ત્યારે (આપણી) જીન્દગીનાં કામો સૌથી ઉત્તમ હોવાં જોઇએ." (૬) ગાયોમર્દની ઓલાદથી (ઉતરેલાં) માણસોના બાબમાં આ એકજ ચીજ ભલી છે કે જ્યારેથી તેઓ પોતાની ફરજો બજાવે અને સવાબનાં કામો[3] કરે, ત્યારે દ્રુજનાં જેવી બુરી હસ્તીઓ, જેઓ તેઓનીજ સામે થનારી છે, તેઓને જેર કરવાનું કામ તેઓએ કરવું- પેદાયશને લગતું ધોરણ ઓલાદની સાથે નીસ્બત ધરાવે છે –[4] (એવું સમજીને કે:) "તમારામાંના દરેક જણની ફરજ છે કે દ્રુજને જેર કરવો, કે જે દ્રુજ તમારો પોતાનોજ દુશ્મન છે;" તેમ કરવાથી એબ આપનાર (અહરમન) નું સામે થવાનું જોર બંધ પડે, અને તેનાં પરિણામ લેખે પેદાયશોની પવિત્રાઈ (વધે); સૃષ્ટિના રચનારે તેઓ માટે જે પરિણામ નિર્માન કર્યું છે[5] તે એજ છે.

(૭) ભલી દીનમાં એમબી જાહેર કીધેલું છે કે પોતાના સાચ્ચા સખુનથી ગાયોમર્દ[6] અમેશસ્પેંદોની શાદમાન જીન્દગી[7] પામ્યો, એટલે કે ગરોથમાન[8] ને લગતી

---

(૧) વીમારીનીહ્ અહુવાન્ ઇ અન્શૂતા.

(૨) અઇબ-દદ યા અઇબ્ ગદ્, "નાશ કરનાર;" અવ. અઇબિ-ગઇતિ. બીજી રીતે ખય-બીહ્, "જીંદગીને દુઃખ દેનાર."

(૩) કાર્ વ કૅરફ્ગ્.

(૪) અંદાઝગ્ દહિશ્નીગ્ ઑલ્ પતવંદીગ્.

(૫) ચેહ્રબૂન્ત.

(૬) અવ. ગયૉ-મરૅતન્; જુઓ યઝિશ્ન, બાબ ૨૬,૩૩;૩૦,૪; યશ્ત ૧૩, ૧૪૫. પહલવી ગાયોગમર્દ્. દીનકર્દમાં એને ગીલ્શાહ (તીના-મલ્કા) કહ્યો છે, (જુઓ પુસ્તક ત્રીજું, §§૩૨,૨); અરબી મલીક્-ઉત્-તીન્. બીજાં લખાણ મુજબ એને ગીરશાહ બી કહે છે. પરધાત (પેશદાદ)પાદશાહોમાં ગયોમર્દ પહેલો હતો. જુઓ બુન્દહિશ, બાબ ૩, §§૧૯-૨૩, અને બાબ ૪; "ઝાદસ્પરમના લખાણો," બાબ ૧૦.

(૭) હૂ-અહુઇહ્; બીજી રીતે હુખાનીહ "ખુશાલી અને સુખથી ભરપુર મકાન;" સરખાવો અવ. હુવંઘેહુવીમ (ગેલ્ડનરે), યઝિશ્ને, બાબ ૫૩,૧; અર્થ "આશીર્વાદ પામેલી જીંદગી," "હમેશગીને લગતી જીંદગી." ડા. વૅસ્ટ મુજબ "ભલી મીનાઈ સરદારી."

(૮) સર્વેથી સરસ સુખવાલુ બહેશ્ત, જે અહુરમઝદનું મકાન છે તે.

જીન્દગી પામ્યો. (૮) ગાયોમર્દ પછી સ્પીતમ (ખાન્દાન) ના પૂજ્ય ફરોહરવાળા ઝરથુશ્ત્રના જમાના સુધીમાં જુદે જુદે વખતે જે સઘળાઓ (ભલી દીનને લગતી) બક્ષેશ પામ્યા હતા,[1] તેઓ જ્ઞાનની બાબદમાં એટલી બધી માહીતી પામ્યા હતા,[2] અને તે વખતના આદમીઓની મુકતી માટે (જોઇતી) કામ કરવાની શક્તિ એટલી બધી મેળવી હતી કે તેઓ તેથી મશહુર થયા[3] હતા, અને કીર્તારની સાથની મસલેહત મારફતે, તેમજ ભલી દીનમાં ખોદાતાલાએ ફરમાવેલા હુકમો મુજબ જે કાંઈ ઉમદા (છે તે, યાને) આત્માની બુલંદી[4] મારફતે તે સઘળાઓ પએગાંબર, દીન સ્વીકારનાર, અને દીન ફેલાવનાર[5] ના સામટા (ત્રેવડા) ખેતાબો,[6] જે આગળ જણાવવામાં[7] આવ્યા છે, તેને લાયક થયા હતા.

(૯) જ્યારે ગાયોમર્દ દુન્યવી હસ્તીઓમાંથી ગુજર પામ્યો ત્યારે બીજીવાર **મશ્યે અને મશ્યાની,**[8] ગાયોમર્દની પહેલવહેલી ઓલાદને, દાદાર અહુરમઝદના સખુનોમાં (નિચે મુજબ) જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું, એટલે કે જ્યારે તેઓને બનાવ્યાં ત્યારે તેઓને ખોદાતાલાએ કહ્યું હતું કેઃ "તમો આદમીઓ છેઓ, તનોમંદ દુન્યામાં સઘળાંઓના બાપદાદાનાં બાપદાદા થવાને તમુને પેદા કર્યાં છે,[9] અને તેથી તમો માણસોએ દેવની આરાધણા કરવી નહિ, કારણ કે તમુને સરજેલી બક્ષેસોમાં શ્રેષ્ઠ શક્તિ સંપૂર્ણ બુદ્ધિ[10] છે, કે જે સંપૂર્ણ બુદ્ધિ મારફતે (તમારી) ફરજો

---

(૧) **હમાઇ બાહર**; અસલ અર્થ: "(તેમાં) ભાગ પડનારા સઘળાઓ."

(૨) **દાનિશ્ન**, "વિધ્યા," "ફીલસુફી."

(૩) એટલે કે, તેઓ પ્રખ્યાત થયા હતા.

(૪) **ખયા મદમ્ બૂર્દારીહ્.**

(૫) **રાચીનીદાર.**

(૬) **શેમ્ પરૂવસ્તગ્**, "જોઆાં નામો," "જોડયા એલ્કાબ."

(૭) **મનીતૂન્તગ**, એ શબ્દ હુજવારેશ છે. સામાન્યરૂપ **મનીતુન્તન્** "યાદ કરવું," "ફરીથી ગોખવું."

(૮) જરથોસ્તી દીન મુજબ દુન્યાની પેદાયશની તવારીખમાં અહુરમઝદે જે પહેલવહેલું આદમીનું જોડું પેદા કર્યું હતું તે.

(૯) સરખાવો **બુન્દહિશ્**, બાબ ૧૫, ફ઼ ૬, અને તે પછીનું લખાણ.

(૧૦) "સંપૂર્ણ વિચાર," અથવા "સંપૂર્ણ સાવચેતી," એમબી અર્થ થાય.

અને રાસ્તી તદ્દન સમજી શકે." (૧૦) અને તેઓએ અહુરમઝદને પેદા કરનાર તરીકે[1] વખાણ્યો અને શુકર ગુઝારી કીધી, અને (માણસ તરીકે) પોતાનું ખાસ કામ કરવાને તેઓ આગળ ચાલ્યાં,[2] અને તેઓ કીર્તારની મરજી બર લાવ્યાં, અને દુન્યાને ફાયદો કરનારાં ઘણુંક કામો તેઓએ આટોપી લીધાં;[3] દુન્યાની પેદાયશોની ઉત્પત્તિ, તેઓનો સંયોગ, અને સંપૂર્ણ વૃદ્ધિ માટે તેઓએ જાતીભોગ[4] આપ્યો—જે (સઘળાં) કામો માણસ જાતનાં સવાબના કામોમાં ઉત્તમ છે. (૧૧) પરવરદેગારે તેઓને અનાજ વાવતાં શિખવ્યું, જે અહુરમઝદના નિચલા સખુનો ઉપરથી જણાયલું છે: "ઓ મશ્યે! આ (ખેતીનો) બળદ તારોજ છે, આ અનાજ તારો છે, અને બીજાં (ખેતીના) ઓજારો તારાંજ છે; હવે પછી તેઓને વિષે તારે સારી માહીતી મેળવવી."

(૧૨) ભલી દીનથી એમબી જાહેર થએલું છે કે અહુરમઝદે અશોઇની મારફતે ઉંચાં માનને લાયકનાં[5], પવિત્ર રુહાની શક્તિઓમાંની એક, નામે હદીશ[6]ને નિચે મુજબ કહ્યું:—

---

(૧) દાદારીહ્.

(૨) મદમ્ રફ્ત હવા-અન્દ્, સરખાવો ફા. બર રફ્તન્ "સઉથી આગલ જવું."

(૩) પરગાનીનીદ્, સરખાવો ફા. પર્ગાન્ "ઘેરાવો," "હદ."

(૪) વર્ઝીદ ખ્વએતૂગદસ્, અવ. હ્વએત્વદથ; એ શબ્દના અવસ્તા અને પહલવીમાં થયેલા વપડાસ વિષે વાંચો મારો ઇંગ્રેજી રસાલો "અસલી ઇરાનીઓમાં નજદીકના સગાંઓ સાથના લગનનો કહેવાતો રીવાજ."

(૫) અર્જાનીગ્.

(૬) સરખાવો અવ. હદિશ, જેનો વીસ્પરદ, બાબ ૯,૫ માં એશારો મલે છે, જ્યાં તેને અશિવતો અને વાસ્ત્રવતો, એટલે અશોઇવાલો અને ઘાસચારાનાં ખેતરોવાલો કહેલો છે. વળી વીસ્પરદ, બાબ ૧,૭ માં નિચલો એશારો છે:—"હદીશ્ કે જે ઘાસચારાવાલો છે, અને જે ભલી બક્ષીસ કરનારી ગાયનું પાલન કરનાર, અને પશુને પાલનાર પવિત્ર માણસને ખોરાક આપનાર છે." પહલવી તરજુમા મુજબ: હદીશ્ મકાનૂગ્ ખાનગ્ "મકાનોનું રક્ષણ કરનાર ફરેસ્તો હદીશ," એટલે જે ફરેસ્તો ગાયઢોરને ઘાસચારો આપે છે, અને માણસોને ગાયઢોર આપે છે તે. એજ શબ્દને સામાન્ય નામ તરીકે "ખેતીને લગતું મકાન" એવે અર્થે લઈ શકાય. પાદશાહ ઝર્કસીસના પહાડ ઉપર કોતરાવેલા અસલી ઇરાની ભાષાના લેખોમાં એ શબ્દ હધિશ્, "મકાન"ને અર્થે વપડાયો છે:—વશ્ના અઉરમઝદાહ ઇમા હધિશ્ અદમ અકુનવમ, "ખોદાની મેહરથી આ મકાન મેં બનાવ્યું." દીનકર્દ પ્રમાણે હદીશ એટલે જે શક્તિ માણસોને જમીન ખેડવા માટે અને અનાજ વિગેરે જીવવાના સાંધણ મેળવવા સારું બશારત કરે છે તે.

"ઓ હદીશ! તું કે જે પવિત્રાઇની મારફતે ઉંચી લાયકાતવાળો છે, તેણે મસ્યે અને મસ્યાની તથા તેમના ફરઝંદોની આગળ જવું, અને મસ્યે અને મસ્યાનીની[1] મારફતે (તેઓના) અન્નને સારું અનાજની ખેતી કરતાં શિખવવું, અને તેઓના[2] (ફરઝંદોને) એવા આશિર્વાદ દેવા કેઃ 'આએ અનાજ[3] તમારાથી ઉગજો,[4] જેમ તે અહુરમઝદ અને અમેશાસ્પેંદો તરફથી તમુને મળ્યો છે; એ અનાજ દેવો તરફના નાશ તથા હરકત વીના[5] તમારી તરફથી તમારી પોતાની ઓલાદો સુધી પુગે[6] (યાને ચાલુ રહે)!' અને દ્રુજ તથા દેવોને પાછળ હઠાવવા માટે[7] બે અહુનવર તારે પઢવા." (૧૩) અને હદીશ, જે પવિત્રાઇને લીધે ઉંચી લાયકાતવાળો હતો તે મસ્યે અને મસ્યાની તરફ ચાલ્યો, અને મસ્યે અને મસ્યાનીને ખેતી કરવા, અને રોટી માટે અનાજ ઉગાડવા તાકીદ કીધી,[8] અને (તેથી) તેઓએ તેમ અનાજ ઉગાડ્યો; અને તેઓના (ફરઝંદો)ને[9] તેણે નિચે મુજબ આશિર્વાદ દીધાઃ "જેમ અહુરમઝદ અને અમેશાસ્પેંદો તરફથી તમુને આ અનાજ મળ્યો છે, તેમ તે તમારાથી ઉગજો, અને દેવો તરફની કશીબી હરકત વીના તે તમારી ઓલાદના ફરઝંદોને પહોંચજો!" પછી દેવો અને દરુજને પાછળ હઠાવી કાઢવા સારું બે યથાઅહૂવૈર્યો તે પઢ્યો.

(૧૪) અને પવિત્ર યઝદાંનાં શિક્ષણને લીધે, મસ્યે અને મસ્યાનીએ (નિચલા હુન્નરોબી) મેળવ્યાઃ (જેવાકે) વસ્ત્ર બનાવવાં, ગાયઢોર ઉછેરવાં,[10] ઘર બાંધવાં,[11]

(૧[a]) ઝક્ ઇ વર્ઝ્ ઇ જૂર્દાગ્ લખ્મયા મિન્ મસ્યે વ મસ્યાની.

(૨) ઝક ઈ ઑલાશાંન.

(૩) DM. મુજબ હના તર્તા વાંચ્યે તો અર્થ "આ ત્રણ," એટલે "ખેતી, અનાજ અને રોટી."

(૪) મિન લકૂમ્ યેહુમતૂનાદ્.

(૫) અપઈતિયાર્-ગારીહ્, "કંઇબી હરકત વગર." (૬) યેહુમતુનાદ્.

(૭) યૅગવીમૂનિશ્નીહ્.

(૮) જદીત્ મિન્ મસ્યે વ મસ્યાની; સરખાવો અવ, જદ્, "માંગી લેવું," ફા૦ ઝસ્તન્. ડા. વૅસ્ટ પ્રમાણે, વર્ઝ ને બદલે ઑલા વાંચ્યે તો અર્થ એમ થાયઃ "અને તેણે મસ્યે અને મસ્યાની પાસે અનાજ અને રોટી પેદા કરાવ્યાં."

(૯) DM. પ્રમાણે "તેઓને." (૧૦) શપાનીહ્.

(૧૧) અહૂગરીહ્. એ જ શબ્દનું બીજું વાંચણુઃ આહનગરીહ: "લો ખંડ ઘડવાનું કામ,"

શાહરુઆતની સુથારની કારીગીરી,[1] કદીમુલ અયામના લોકોની ખેતી અને ખેતીવાડી, તેમજ (જીંદગીના) પહેલા તબકકા[2] ને (લાયક આવે તેવી) મનની શક્તિઓ મેળવી; અને તેઓ મારફતે સગપણના વસીલાને લીધે આદમી જાતની પેદાયશને લગતાં પ્રમાણોનો વધારો, તેમજ જાતજાતના ધંધાઓનો આ દુન્યામાં પુષ્કળ[3] ફેલાવો[4] થયો.

(૧૫) અને તે પછી પેલું ઉન્નતિ કરનારું[5] ખોરેહ[6] સામ[7] ને મલ્યું, જે તેમનો (યાને મસ્યે અને મસ્યાનીનો) છોકરો હતો, અને જોડ્યાં ફરઝંદોની હાર[8] નો મોટો વડવા[9] હતો; દાદાર અહુરમઝદે તેનાં દેશ પ્રદેશની જે હદ[10] નક્કી[11] કીધી હતી તેટલા વિસ્તાર સુધી તે (સામ) દુન્યાના જુદા જુદા દેશો અને વિભાગોમાં (ફર્યો), પરિણામે વૃદ્ધિ ચાલુ[12] થઈ, અને જુદા જુદા દેશો અને પ્રદેશોમાં માણસોનો પુષ્કળ સંખ્યામાં ફેલાવો થયો.

(૧૬) બીજા જમાનામાં (તે ખોરેહ) દુન્યામાં ખેતી[13] ના કાયદા, દુન્યાની ખીલવણીના કાયદા, પાદશાહીના કાયદા, અને દુન્યાનાં રક્ષણને લગતા કાયદાની ગોઠ-

---

(૧) દઉરગરીહ; સરખાવો અવ૦ દાઉરુ, "લાકડું;" ફા૦ દરુદગરીહ "સુથારનું કામ."

(૨) **ફ્રતૂમીહ.** (૩) **પૂરીગ્** ને બદલે વપડાયો છે.

(૪) **વસ્તરિશ્નીહ્** વાંચવું બહેતર થઈ પડે.

(૫) **મદમ બરિશ્નીગ્.**

(૬) અવ૦ **હ્વરેનો (ખરેનો).** એ ખુરેહની બક્ષેશો કયા કયા જાણીતા પુરુષોને મલી હતી તે વિષે જુઓ **જમ્યાદ યશ્ત.**

(૭) **સામગ્. બુન્દહિશ્**, બાબ ૧૫,૨૫,૩૦ માં **સીયાગમગ્.** મસ્યે અને મસ્યાનીને ત્યાં જન્મેલાં પહેલાં જોડ્યાંમાંનો મર્દ આદમી.

(૮) **હુમપતવંદાન.**

(૯) **મદમ નીયાગ-ઇચ્,** સરખાવો અવ૦ **ન્યાક.**

(૧૦) **ઝક્ દરનાએ;** ફા૦ **દરાના.**

(૧૧) **વિચીદ્** "ચુંટી કાઢેલી," અવ૦ **ચિ.**

(૧૨) **સાતૂનિશ્ન.**

(૧૩) **દાતો ઇ દહ્ગાનીહ્**, "ખેતીના કાયદા," ફા૦ **દેહકાન,** "ખેડુત," "તવારીખનવેશ." છેલ્લા શબ્દને જો **નીયાગાનીહ** વાંચ્યે તો અર્થ "બાપદાદાઓના કાયદો" એવો થઈ શકે. **બુન્દહિશ્,** (બાબ ૧૫) મુજબ બેઉ જણાઓ **સામગ્**ના છોકરાઓ હતા. **અલબીરૂની**બી એમજ કહી ગયો છે (જુઓ પાનું ૨૦૬ મું.)

વણ કરવા માટે પેશદાદયાન[1] વંસનાં વાએગેરેદ[2] અને હોશંગ ને મલ્યું હતું. (૧૭) તેઓએ[3] (પોતાની) એકદીલીથી,[4] દીનની સ્થાપણાથી,[5] અને પોતાના જોડાયલાં બળથી દુન્યાની પાદશાહી અને ખેતી બન્નેને સુધાર્યાં; અને જે સુધારો અહુરમઝદની પેદાયશોના વધારા, બેહતરી[6] અને સંપીલાં બંધણને[7] માટે તેમજ અહુરમઝદથી નિર્માણ થયલી દીનને ખાતર તેઓએ કીધો. (૧૮) વળી તે હોશંગે પેલાં ખોરેહની બરકતથી માઝનના[8] દેવોમાના બે ત્રત્યાંસ ભાગને માર્યા, અને અએશ્મ દેવની બુરી શિખવણીવાલી સાત પેદાયશોનેબી મારી નાંખી.[9]

---

(૧) **પરધાત** એ શાહનામાના **પિશ્દાદયાન** વંસના રાજાઓનો અવસ્તામાં જણાવેલો ખેતાબ.

(૨) DM. વાલી નકલ મુજબ **વાએગેરેદ** તે હોશંગનો છોકરો હતો.

(૩) યાને **વાએગેરેદ** તથા **હઑશ્યંગ.**

(૪) સરખાવો અવ૦ **હુખ,** "દોસ્ત." (૫) **દઍન દાતીહ.**

(૬) **નીવારિશ્ન.** (૭) **પતવંદિશ્નીહ.**

(૮) **ચોજનત્ દુથીશ્ર માઝન્યનાંમ્ દએવનામ્, વરૅન્યનાંમચ દ્રવતાંમ્,** "જેણે માઝંદરાનના અને ગીલાનના દેવોનો ૨/૩ ભાગ નાશ કીધો." પહલવી લખનારાઓ મુજબ, **વરૅન** તે ગીલાનનો પ્રદેશ હતો. જુઓ **ઝમયાદ યશ્ત,** ફ૦ ૨૬, અને **આવાં યશ્ત,** ફ૦ ૩૩.

(૯) અહીં **વરૅન**ના દેવોનો એશારો છે. આએ ૧૮ મા ફકરામાં **વરૅન** શબ્દને ભાવવાચક અર્થે લીધો છે, અને તેને બદલે **અએશ્મ** શબ્દ મુકાયો છે, (અવ. **અએૅષ્મ,** "ગુસ્સાનો દેવ"). માઝંદરાન અને ગીલાનના મુર્તીપુજકો વિષે અહીં એશારો હોય એમ લાગે છે. "સાત જાતના બુરી કેલવણીવાલાં આદમીઓ," તે ગીલાનના સાત સરદારો છે, જેઓને હોશંગે માર્યા હતા. **આમુખ્ત-શૂતગ્** એ **આમૂખ્ત-વિશૂતગાન** ને બદલે છે. **બુન્દહિશ્** (બાબ ૨૮) માંના એક ફકરામાં **અએૅશ્મ** માટે નિચે મુજબ લખાણ આવેલું છે:- **ઑલાશાંન્ હમ અવઝાર્ અએશ્મ શએદા હુવા-અન્દ્; ચીગૂન્ પેમલેલુનેદ અઇધ્ ૭ ઝોર ઇ અએશ્મ ચેહવૂનેદ્, અઇધ્ દામાન્ પદશ્ બરા અવીસાઇનેદ્; વ કયાન્ વીરાન્ ઝિમાનગ્ ઈ નફ્શા મિન ઝક્ ૭ ઝૂર ૭ બરા મખીતુનેદ્, વ અએવગ માનદ્,** "અએૅશ્મ દેવ તેઓની તેજ (ખરાબ) શક્તિઓ ધરાવે છે, જેમ કહેવામાં આવેલું છે કે અએૅશ્મમાં સાત જાતનાં જોર છે, જેથી કરીને તે પેદાયશોનો નાશ કરે છે; તે સાત જાતના બળથી તે પોતાના વખતમાં સાત કયાની બહાદુર વીરાઓને મારશે, અને એકજ બાકી રહેશે."

(૧૯) તે પછી (તે ખોરેહ) તાખ્મુરપને[1] મળ્યું, કે જે (પાદશાહ) હથ્યારથી પોતાને સજતો[2] હતો; અને જે ખોરેહની બરકતથી તેણે દેવો, બુરા આદમીઓ, જાદુગરો અને દાકણોને મારી હઠાવી હતી,[3] તેમજ તેણે બુતપરસ્તીને ઉખેડી નાંખી; અને તેણે પરવરદેગારની આરાધના અને બંદગી તે સાહેબના બંદાઓમાં ચાલુ કીધી; (અને) ત્રીસ શ્યાલા (એટલે ૩૦ વર્ષો)[4] સુધી તેણે અહરમનને ઘોડાના આકારમાં[5] ફેરવીને, તેની ઉપર ઘોડેસ્વારી કીધી હતી.

(૨૦) વળી બીજી વખતે[6] (તે ખોરેહ) વીવંઘહાનના[7] છોકરા યિમ-શએત[8] (જમશેદ)ને મળ્યું, જેથી તેણે અહુરમઝદ સાથે ગોફ્તેગો (થઈ), અને દીનના ચાર પેશાઓ જે ધર્મગુરુ, લડવૈયા, ખેડુત અને કારીગરોને લગતા છે તેઓની તેણે કીધેલી પસંદગીને[9] લીધે એ ચાર ધંધાઓ, મોબેદીનો પેશો, લડવૈયાનો પેશો, મઝેબાની અને હુન્નરમંદોનાં વર્ગો, હસ્તિમાં આવ્યા હતા; અને જેમ કરવાથી તેણે દુન્યાને ખોશહાલી બનાવી, વીસ્તારમાં લંબાવી અને વધારી, અને પોતાના બળના પ્રમાણમાં[10] તેણે આદમીઓને સુધાર્યા;[11] (જેથી કરીને તેઓ)

---

(૧) **તાખ્મૂરપો,** અવ૦ **તખ્મ-ઉરૂપ,** અને ફા૦ **તહમુરસ,** જે અસલ ઇરાનના પેશદાદયન વંસના પાદશાહોમાં બીજો હતો, અને જેને **રામ યશ્ત** (ફ. ૧૧) માં **અજિનવાઓ,** "હથ્યારમાં સજ થયલો" કહેલો છે.

(૨) **ઝયનઆવંદ,** અવ૦ **ઝય,** અને ફા૦ **ઝીન.**

(૩) એ સાથે સરખાવો **રામ યશ્ત,** ફકરો ૧૨ મો; **ઝમયાદ** યશ્ત, ફકરો **૨૯** મો.

(૪) અવ. ** થ્રિસત-ઝિમ,** એટલે ૩૦ વર્ષ સુધી.

(૫) **ફ્રાજ્ વશત્ ઓલ્ અસ્પો કર્પ.** (૬) અથવા "પાછલથી;" "પછી."

(૭) અવ. **વીવંગહવત્** અથવા **વીવંગહંત્**, એ જમશેદના બાપનું નામ છે.

(૮) અવ. **યિમ-ક્ષએત,** સામાન્ય રીતે એ (પેશ્દાદયન વંશનો ત્રીજો પાદશાહ) **જમશેદ**નાં નામથી ઓલખાય છે. વેદશાસ્ત્રમાં એનું નામ **યમ છે,** ત્યાં તેને **વીવસ્વત્** નો છોકરો, સર્વથી પહેલો માનવી, પહેલવહેલો મોહતને આધીન થયલો આદમી, અને બંદગીની શરુઆત કરનાર તરીકે જણાવ્યો છે. અહીં **જમ્યાદ યશ્ત** (૩૧-૪૬)માં આવેલી અવસ્તાની વિગતો સરખાવો. તે ઉપરાંત **બુન્દહિશ્,** બાબ ૩૧, ફ. ૩-૫ માં, અને **વંદીદાદ,** ફરગર્દ ૨ જામાં જમશેદનું દાસ્તાન આવેલું છે.

(૯) **મેકબ્લૂનાં,** "પસંદ કરીને," "કબુલ કરીને."

(૧૦) **પવન્ પતમાન્ ઇ અઑજ્.**

(૧૧) અથવા, "તેણે પેદાયશોના જોરમાં વધારો સુધારો પ્રમાણ મુજબ કીધો." બીજી રીતે વાંચતાં, **અ-તીખ્ન** લેવાઈ શકાય.

સઘલાં અમર્ગ, બુઘાપા વીનાના, ભુખ વગરના, તરસ વગરના, આબાદી ભર્યાં અને પુર સુખશાંતિ સાથનાં[1] થયાં હતાં. (૨૧) અને ભલી દીનમાં દાદાર અહુરમઝદે કહેલા સખુનોમાં નિચે મુજબ જમશેદને જણાવ્યામાં આવ્યું છે:-"ત્યાર પછી મારી જેહાનને તું આબાદ કર[2] [એટલે કે, તેની (પેદાયશોની) સંખ્યા[3] માં તું વધારો કર]; અને તે પછી મારી (વસ્તીવાલી) દુન્યાને આબાદ કર[4] [એટલે કે, કદમાં વધારે ફરબે[5] બનાવ]; અને પછી દુન્યાને ખવડાવવું, પોશણ કરવું, અને તેની સરદારી તથા નેગેહદારી[6] મારી તરફથી તારે કબુલ રાખવાં જોઇએ; અને એવી રીતે તે સઘળું તારે બજા લાવવું[7] જોઇએ કે જેથી કોઇબી આદમીથી બીજાં આદમીને ઇજા યા વેદના કરવાનું કામ બનવાજોગ નહિ રહે."[૮-૯]

---

(૧) પઍારુ-શર્ઍતીહ્, "દોલતથી ભરપુર;" અવ. શર્ઍત, "ધન, દોલત." અથવા બીજી રીતે પઍારુ-શીતી, "રહેઠાણોથી ભરપુર," અવ. શિતી. "રહેઠાણ", (ક્ષિ-"રહેવું" તે ઉપરથી). એ વીસમાં વાકયમાં આવેલી વિગટને પહલવી વંદીદાદની બીજી ફરગર્દ સાથે (ફકરા ૪ થાથી) સરખાવો.

(૨) ફ્રાદીન્, આજ્ઞાર્થ એક વચન; સરખાવો અવ. ફ્રાધ્, "આબાદ કરવું," અવ. ફ્રાધય, ફ્રાધન, "આબાદી," "વધારો."

(૩) એટલે કે, ભલાં પ્રાણીઓની સંખ્યા.

(૪) વારીન્, એ પહલવી શબ્દ અવસ્તા વરેધય (વરૅદ્, "વધારવું" તેનું આજ્ઞાર્થ રૂપ) ઉપરથી બન્યો છે. એટલે કે "મારી દુન્યાને વધારે ને વધારે બોહોલી, ફલદ્રુપ અને રહેવા લાયક બનાવ." અથવા બીજી રીતે લેતાં "મારી પેદાયશોને સારી રીતે ઉછરેલી અને તંદરોસ્ત બનાવ."

(૫) ફા. ફરબેહ, "ચરબીદાર." (૬) મદમ્ નિગાસ્દારીહ્.

(૭) વબીદુના.

(૮) તૂબાન્ ચેહવૂનાદ.

(૯) યિમ સંબંધી વંદીદાદના અવસ્તા અને પહલવી ટેક્ષ્ટોમાં નિચે મુજબ ઉપલાંને મલતું લખાણ છે:-આઅત્ મે ગએથાઓ ફ્રાધય, આઅત્ મે ગએથાઓ વરેધય, આઅત્ મે વીસાઇ ગએથનામ્ થ્રાતાચ હરૅતાચ અઇવ્યાક્તચ (એનો પહલવી તરજુમો) અદીન્ ઝક્ ઇ લિ ગેહાનાન્ ફ્રાખૂઇન્ [અઇધ્ વેશ્ બરા વબીદૂનાં]; અદીન્ ઝક્ ઇ લિ ગેહાનાન્ વારીન્ [અઇધ્ ફ્રપીહ્તર બરા વબીદૂનાં]; અદીન્ ઝક્ મિન લિ મેકબલૂનાં ગેહાનાન્ રાઍ સ્રાયિશ્ન્, પર્વરિશ્ન્, સર્દારીહ વ ફ્રમાન્ યેહબુન્ત, પવન્ નિગાસદારિશ્ન્ વ પાનગીહ કર્દન્.

(૨૨) અને તેણે, જમશેદે, (ઉપલું ફરમાન) સ્વિકાર્યું, અને જેવી રીતે અહુરમઝદે તેને હુકમ કર્યો હતો તેવીજ રીતે બરાબર તે બજાવ્યું. (૨૩) વળી તેજ ખોરેહને લીધે તેણે પૃથ્વીની જમીનને તે (વખતની) અગાઉ જેટલી હતી તે કરતાં ત્રણ ત્ર્યાંસ ઘણી પહોલી બનાવી; અને તેણે પોતાનાં તે રાજ્યમાં માણસો[1] અને ગોસપંદોને મોતથી દુર કીધાં, અને બીજી પેદાયશો (જેવીકે) પાણી, ઝાડપાન, અને ખોરાક, તથા સદા તાજો રહે તેવો ખોરાક[2] તેણે બનાવ્યો. (૨૪) અને ભલી દીનમાં એમબી જાહેર છે કે તેણે, જમશેદે, સદ્દીને ગરો-થ્માન (બહેસ્ત) જેવી ખુશ્નુમા બનાવી; અને માહઝ્ઝાની દાદાર[3] અહુરમઝદના ફરમાનથી તેણે મહરકૂશ[4] ના (સખ્ત) શ્યાલામાં (થનારા) નાશથી પેદાયશોને

---

(૧) અવ. વીર, "મરદાને મર્દો," "પહલવાનો."

(૨) DM. મુજબ: ખૂરિશ્‌ન્ ખૂરિશ્‌ન્ અન-અવ્‌સાયિશ્‌ન્, "નહિ ખરાબ થાય એવા જાત જાતના ખોરાકો." આએ ૨૩ મા ફકરામાં ખૂદાએઇહ અને ખૂરિશ્‌ન્ એ શબ્દો ભુલથી બેવાર લખાયલા લાગે છે; બેવડા થયલા શબ્દોમાંનો એકેકો કાઢી નાખવો બેહતર દીસે છે.

(૩) DM. મુજબ: "કીરતારનાં સઘળાં ફરમાનોને અનુસરીને."

(૪) અવ. મહુરકૂશ્, "ધાટકી," "ભયંકર"; અવ. મહર્ક "મોહત." એ નામ એક એવા દેવનું છે કે જે અહુરમઝદની પેદાયશને કમી કરવા આ દુન્યામાં સખ્ત શીયાળો મોકલે છે. વંદીદાદની ફરગર્દ ૨ જી, ફકરા ૨૨ મામાં:–અઘેમ્ ઝેમો જંઘહેન્તુ; અને વૅસ્તર્ગાર્ડના ફ્રેગમૅંટ ૮ મામાં:–યત્ મહુર્કૂશો અવ-મીર્‌યાઇતિ અદા ઝી અવ દ્રૂજો અવો બવઇતિ સ્‍કૅંદો સ્પયથ્રહે મળે છે. પહલવી લખાણોમાં એ મહુરકૂશનો અર્થ મલ્કૂશાન ઝિમિસ્તાન્ કરી, એને હીણુ–ખ્વાહડી મલ્ગોશ્ (જે સારી મતલબે પાનખર રુતુના વરસાદ માટે વપડાય છે તે) ની સાથે ભેલી નાખવામાં આવ્યો છે. મોટી બુન્દહિશના નિચલા ફકરામાં મલ્કૂસ્‌નો એશારો મલે છે:–"જ્યારે અઉશીદરનો હજારો પુરો થશે ત્યારે તૂર-ઇ-બ્રાતરૂગ-રિશ, જે ઝરથુસ્ત્રને મારનાર ખુની હતો, તેના ખાન્દાનનો ધાટકી રીતે મલ્કોસના હાથે નાશ થશે. તે મલ્કોસ જાદુ અને મુર્તીપુજાનો મઝહબ સાથે લાવશે, અને તે ભયંકર વરસાદ વરસાવશે, જેને મલ્કોસાન કહેવામાં આવશે; ત્રણ વર્ષ સુધી સર્દ શ્યાલાઓ અને ઉકલાતવાલા ઉનાલાઓ સાથ ચાલુ કરાં અને બરફનો પ્રવાહ તે ચાલુ કરશે; સઘળાં માણસોને વધુવાર ગરમીનું કંઈ સાધણુ ન મલવાથી તેઓનો નાશ થઈ નાબુદ થશે, ત્યારપછી આદમી જાતનું ફરીનું બંધારણ જમશેદે બનાવેલા વર મારફતે કરવામાં

બંધાવવા સારું ઇમ-કર્દ-વર (વરે-જમ-કર્દ) બાંધ્યો, અને ભલી દીનમાં જણાવેલા બીજા ઘણા મોજેજાઓ તેણે કરી દેખાડ્યા.

(૨૫) અને બીજી વખતે તે ખોરેહ પરવરદેગારના હોકમથી આસ્પીગાન ખાનદાનનાં ફરેદુન[1] ને મળ્યું, જે વારે તે પોતાની માવતરના[2] પેટમાં[3] હતો; ખેડુતનો પેશો, જે ધાર્મીક પેશો[4] હતો, તેમાં (ભવિષ્યમાં) જે ભાગ તે લેનાર હતો તેથી, અને જમશેદમાં જ્યારે તે ખોરેહ હતું ત્યારે (માણસોની) કીધેલી વહેંચણી[5] ને લીધે, તે ખોરેહ ફરેદુનને મળ્યું, જેથી તે ફત્તેહમંદ નિવડ્યો[6] હતો; વળી ફરેદુન (આવી રીતે) ફત્તેહમંદ નિવડીને (પોતાની) માતાના પેટમાંથીજ ઝહાકને પુરો પડનાર[7] બન્યો, અને તે ઘણો જોરાવર[8] દ્રૂજ (ઝહાક) તેનાથી દુખી[9] અને બેફામ[10] બન્યો.

આવશે; અને એજ કારણથી તે છુપી જગાએ બાંધવામાં આવ્યો છે." એ **વર** જે જમશેદે બંધાવ્યો હતો, અને જે જુના આદમીઓ અને જાનવરોના બરફ અને શીયાલાથી નાશ પામવા પછી નવાં પુરાં પાડવા કામ આવ્યો હતો અને આવશે, તે **નોઆહના** "આર્ક," અને **ક્ષીસુથ્રૉસના** વાહણને મળતો આવે છે. એ ઉપરથી એમ માલમ પડે છે કે જુની **તૉરાત** (બાઇબલમાં) જમશેદનું પાત્ર ઘટતા ફેરફાર સાથ **નોઆહ** પાસે ભજવવામાં આવ્યું છે.

(૧) **થ્રએતઑન**, અવસ્તા પ્રમાણે **આથ્વ્યનો** છોકરો. એ સામાન્ય રીતે **આથ્વ્યાંનનો** એલકાબ ધરાવે છે. શાહનામાના **આબ્તીનનો** છોકરો **ફરેદુન**, તે એજ છે. એને માટે વારંવાર **યશ્ત** ૫, ૯, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૭, અને ૧૯ માં, અને **યઝિશનેના** ૯ મા હામાં એશારાઓ મળે છે.

(૨) **બૂર્દાર્**, સરખાવો અવ. **બેરેથ્રિ**, "બચ્ચાંને જન્મ આપનાર માવતર" (વંદીદાદ, ૧૮,૩૮),

(૩) **અઊરુસ્વર**, અવ. **ઉરુથ્વન, ઉરુથ્વરે**, "ગર્ભસ્થાન" (વંદીદાદ ૫, ૫૧, **ઉરુથ્વોહુવ**).

(૪) એટલે કે દીનમાં જણાવેલા ચાર પેશાઓમાંનો તે એક હતો.

(૫) ચાર પેશાઓ જેનું વર્ણન ઉપર આપ્યું છે તે.

(૬) વાંચણઃ **પીરુઝ્ગરીહેદ્**, કર્મણી પ્રયોગ. **વૅસ્ત** પ્રમાણે વાંચણઃ **પીરૂઝ્ગર-શએત**, "ફતેહમંદ ઝલકાત."

(૭) **પસખૂન ગૂફ્તાર**, અસલ અર્થ "જવાબ દેનાર;" એટલે તકરારમાં સામે વાલાને માહત કરનાર, તે ઉપરથી અહીં અર્થઃ લડાઇમાં પુરો પડનાર ફતેહમંદ પુરુષ.

(૮) **વસ-અઓજ્**; પહલવી **વસ**, ફા. **બસ** "ઘણું;" અને અવ. **વજ** "જોર;" એજ શબ્દને **નિસીવીચ્** વાંચી શકાય, જેનો અર્થ "હલકો," થાય, ફા. **નિશીબ**; બીજું વાંચણઃ **નસ્ખુન્-ઇચ્**, "વળી કોહાતવાલો."

(૯) વાંચણ **દર્દીનીહ્**; બીજી રીતે (**વૅસ્ટ** મુજબ) **ગર્દીનીહ્**, "દુર કીધેલું," અથવા "ગબડી પડેલુ," ફા. **ગર્દીદહ**.

(૧૦) **સ્તરૂદીનીહ્**, સરખાવો અવ. **સ્તરેત**, "ગભરાયલો." **વૅસ્ટ**: "ચેત વીનાનો."

(૨૬) નવ વર્ષની ઉમરે પુગ્યો[૧] કે ઝહાકનો નાશ તેણે કરવા મંડ્યો, અને જીત[૨] મેલવી ઝહાકને હરાવ્યો; તેનાથી (ભલી) પેદાયશોનો બચાવ થયો, અને તેઓ રાહત પામી; માઝન્દરાનના સરદારોને હરાવ્યા, તેમનાંથી થયલાં નુકસાન અને ઇજા ખનીરસમાંથી દુર કરવામાં આવ્યાં, અને પોતાના ત્રણ બેટાઓને માટે તેણે ખનીરસનો કેશ્વર બંચાવ્યો. (૨૭) વળી ધર્મનો ત્રીજો પેશો જે ખેતીવાડીનો હતો, તેની મદદથી તેણે મરકીનો[૩] રોગ દુર કરવાને[૪] અને તેના ચેપ[૫] ને દાબી દેવા વાસ્તે માણસોને વૈદક સારવાર (દવા) તેણે શિખવી; અને તેજ પ્રમાણે બીજા ઘણા મોજેજાઓ તેણે કીધા,[૬] અને જેહાનને માટે ઘણાં ફાયદા ભર્યાં પ્રાક્રમો બજાવ્યાં.

(૨૮) અને તેજ ખોરેહ[૭] ફરેદુનની હૈયાતી દરમ્યાન ફરેદુનના છોકરા એરચ[૮] જેને દાદાર અહુરમઝદે મોહોટાઇ[૯] બક્ષી હતી તેથી તેને મલ્યું, અને ખોદા-તાલા તરફની જાનફેશાની (ભક્તિભાવ) નાં તરીકા ને તાબે રહી[૧૦] તે તરીકા તેણે પોતાનાં મુલ્કમાં ફેલાવ્યા, જે ઉત્તમ બક્ષેશ[૧૧] તેના બાપ ફરેદુને તેને માટે ચાહેલી હતી, અને જે તરીકાની બક્ષેશ ફરેદુનના ભલા આષિર્વાદોને લીધે દાદાર અહુરમઝદ તરફથી તેને મલી હતી.

---

(૧) મત્, "આવ્યો."

(૨) જે તે ખોરેહને લીધે મલી હતી.

(૩) **સિજ;** અવ. **દ્દથ્યેજંઘહ્**, "નાશકારક."

(૪) વાંચણુઃ **વીશૂફ્તન્** અથવા **નાહૂફ્તન્**, "નાશ કરવો" અથવા "દાબી દેવું."

(૫) **અપ્દગીહ્**, અવ૦ **અખ્તિ.**

(૬) બહેતર વાંચણુ નિચે મુજબઃ **વ હાનિચ્ અફ્દ ફબદ કર્દ.**

(૭) **આન્ હુમ વક્ષ્.**

(૮) અવસ્તા **અઇર્યુ** અથવા **અઇર્યવ**, શાહનામાનો ઍરચ, જે ફરેદુન પછી કદીમ ઇરાનની ગાદીએ આવ્યો (જુઓ **ફ્રવરદીન યશ્ત**, ફકરો ૧૩૧ મો).

(૯) **અવર બરિશ્નીહ**, યા **મદમ્ બરિશનીહ**, સરખાવો ફા૦ **બર્ બુર્દન**, "ચઢવું."

(૧૦) **અઇરીહ્ દાદ ગુશીદન્** અથવા **અઇરીહ દાદ્ ન્યોશીદન્**; એને બદલે બેહતર વાંચણુઃ **અઇરીહ વ દાદ ન્યોશીદન્**, જેનો અર્થઃ "જાન ફેશાની (પરહેઝગારી) અને કાયદાને (જીગરથી) સાંભળવો તે".

(૧૧) **યાન**, સરખાવો અવ૦ **યાન**; વૅસ્ટનું વાંચણુઃ **જાન**, "જીંદગી."

(૨૯) અને (પછી) તે (ખોરેહ) એરચના માદરની બાજુ[૧] ના એક સગા, અને ફરેદુનની ઓલાદના એક શખ્સને મલ્યું, (એટલે) તે નેર્યોસંગ ફરેશ્તા સાથે માનૂશ્-ગરની તરફ આગલ વધ્યું, અને તેનાથી એરચની ઓલાદનો[૨] વધારો સંપૂર્ણ થવા પામ્યો.[૩]

(૩૦) વળી તે (ખોરેહ) ઇરાનના પાદશાહ **માનૂસ-ચીહરને** મલ્યું, તેથી તેણે મોજેજા જેવા ઘણા ચમત્કારો[૪] કીધા, અને એરચના કીનામાં સેલમ અને તૂજ[૫] ને તેણે માહત કર્યાં, અને પારકા દેશોને ખુલ્લી રીતે જવાબ દેનાર તે નિવડયો[૬]; અને ઇરાનનાં રાજ્યને તેણે સુધાર્યું, અને તેણે ઇરાન દેશને વધારે બહોળો અને ફળદ્રૂપ કીધો; અને **અન-આર્ય** (ઇરાનની બાહેરનાઓ) ની ઉપર ઇરાન દેશને સર્વોપરી બનાવ્યો.

(૩૧) બીજે વખતે **તુમાસ્પ**[૭] ના છોકરા, (અને) માનૂશચીહરના એક ખેશી ઇરાનના પાદશાહ **અઉઝોબની**, આગળ (તે ખોરહ) આવ્યું; તેના

---

(૧) **બએન્ અમ**; એ શબ્દો **બએન્ હમ અઓબામ્** ને બદલે કદાચ આવ્યા હોય. જે માતાનો અહીં એશારો છે તે **ગૂરઝગ** નામની હતી (**બુન્દહિશ,** બાબ ૩૧,૯ માં તેણીનો એશારો મલે છે), જેણી **અઇરીચ**ની એકપુરી છોકરી હતી, અને **માનૂશ-ચીહર**ના બપાવા **માનૂશ્-ઇ-ખૂરશેદ-વીનીગ્**ની મા થતી હતી. પાઝંદ **જામાસ્પ નામા**માં એ નામ બીજી રીતે **વીરગ્** મલે છે. અહીં લખાયલો **માનૂશ્-ગર** શબ્દ તે **માનૂશ-ચીહર**ના પીતા **માનૂશ-ખુર્નાર**નો ટુંકો આકાર ગણી શકાય.

(૨) **નાફ,** અવ૦ **નાફ,** "ઓલાદ," "ફરજંદ." કદાચ એને બદલે અસલ લખાણમાં **ફ્રાજ્ (સાવૂન્ત)** હોય.

(૩) **યેહવૂન્ત પૂર રૂબિશ્નીહ.**

(૪) **કબઇદ્ અફદ્ કર્દ્ કાર્**; અસલ અર્થ: "તેણે ઘણા અજાયબીથી ભરપુર (મોજેજા જેવાં) પ્રાક્રમો કર્યાં."

(૫) અવ૦ **સઇરિમ** અને **તૂર.**

(૬) **ફ્રાખૂ અવો અન-અઇર મતા યેહવૂન્ત પસખુન ગૂફ્તાર.** DM. નાં લખાણ મુજબ:-**ફ્રાખૂઆન ઇ અન-અઇર મતા,** જેનો શબ્દાર્થ "અન-આર્ય મુલકોની આબાદી કરવાને;" અહીં **ફ્રાખૂઆન**ને વર્ત્તમાન કૃદંત લઇ શકાય. બીજાં વાંચણ: **ફ્રાખ્નેન્દ અન-અઇર્ મતા,** અથવા **ફ્રાખનીનીદન્ ઈ અન-અઇર્ મતા.**

(૭) **દીનકર્દ,** પુસ્તક ત્રીજામાં (બાબ ૧૭૬ મો, દસ્તુર સાહેબ પેશોતનજી સંજાણાની આવૃતી, વૉલ્યુમ ૫ મું) **અઉઝોબ**ના અજાયબ જેવાં કામોનું લંબાણ વર્ણન મળે

ખોરેહની જાહોજલાલી[1] ને લીધે તેનો જન્મ એક સરખો મહાન[2] (નિવડ્યો); તે પોતાનાં બચપણમાંજ ઉમરે પુગેલા મર્દ[3] માફકની ચપલતાને અને મર્દનાં કદ[4] ને પોંહોંચ્યો; ખેતીવાડીને માટે ઇરાનના મુલકોમાં તેણે વરસાદના પાણીને (એકઠું રાખવા) તલાવો[5] ખોદાવ્યા; અન-આર્ય લોકોને મારવા તે આગલ વધ્યો, અને (તેઓને) દાબી દેવા અને ઇરાન સરજમીનથી દેશપાર-કાઢવા[6] (મંડ્યો); ઇરાનને તારાજ કરનારાઓને તથા ગામડાંના જાદુગરો[7] ને તેણે માર્યાં, અને તે ખુનીઓના મુરબી[8] તુરકસ્તાનના ફ્રંઆસીયાગ[9] (અફ્રાસ્યાબ) ને બીહવડાવી નહસાડ્યો; તેણે ઇરાન જમીનને ખીલવી અને ફળદ્રુપ બનાવી, અને તે ઉપર ઘણુંક પાણીનાં ઝરા વધાર્યાં, અને કેટલાંક શહેરો[10] સ્થાપ્યાં.

છે. **બુન્દહિશ્‌માં** પણ એને લગતો એશારો મલે છે (બાબ ૩૧ અને ૩૪ માં, જ્યાં તેને **અગાઈમધ્વાક્**ના ત્રણ બેટા માંના એક તરીકે જણાવ્યો છે.) અવસ્તામાં એને **ઉઝવ તૂમારપન**ના નામથી ઓલખ્યો છે (**યશ્ત** ૧૩,૧૩૧); જે શાહનામાનો **ઝૂ-બિન-તહમાસ્પ** છે.

(૧) **પવન ઝક વક્ષ ગદા;** અથવા બીજી રીતે લેતાં **પનવ ઝક્ વક્ષ** ઇ **નિશ્મ**, "તેના આત્માના તે ઝલકાતને લીધે." **વૅસ્ત્** પહલવી **વક્ષ**નો અર્થ "નસીબ," "તકદીર" કરે છે.

(૨) **હમ-દસ્ત્ ઝરખૂનિશ્ન**; ફા. **હમ-દસ્ત,** "એકસરખાં કૌવત, સત્તા અને મોહટાઇનો;" વળી સરખાવો ફા. **હમ-દસ્તાન,** "હાથમાં હાથ મેલવીને," "જોડ્યા," "મલત્યા." **વૅસ્ત: હમ્-જસ્ત,** "ભેગા થયલા."

(૩) **પુર્નાએગારીહ.** (૪) **મર્દ-પત્-માનીગીહ.**

(૫) **વિશાદ વારાન્-માત્**; સરખાવો ફા. **માદહ.**

(૬) **સ્પૂખ્તન બાઇવારીનીદન્**, સરખાવો. ફા. **આવારહ,** "રદ થયલો", "તજી દીધેલો".

(૭) વાંચણ: **દહીગ્-યાતૂગ્**; એનેજ બીજી રીતે લેતાં:- **જહીગ્-યાતૂગ્** વાંચી શકાય, જેનો **અર્થ:** "બેમલહાજાવાલો જાદુગર" (સરખાવો **દીનકર્દ,** પુસ્તક ૩ જું, બાબ ૧૭૬,૨).

(૮) **અબૂઈ ઓલા હમ-ખુન્-તુશ્ગાન્**, ફા. **ખુન્-તુશાહ,** "લોહીનો તરસ્યો."

(૯) **અફ્રાસ્યાબ, તુરાન**નો પાદશાહ, જે ઇરાનનાં પાદશાહ મીનોચેહર સામે ઇરાનની પાદશાહી લેવા માટે ઘણાં વર્ષો સુધી લડ્યો હતો. જુઓ **ઝમયાદ યશ્ત,** ફકરા ૫૬ થી ૬૪; **બુન્દહિશ,** બાબ ૩૧ અને ૩૪.

(૧૦) **રુદાન્ વ રુસ્તાગાન્**; સરખાવો ફા. **રુસ્તા** "બજાર સાથનો કસ્બો," "શહર."

(૩૨) તે પછી તે ખોરેહ કેરેશાસ્પ,[1] જે સામનો છોકરો હતો તેને, રથેશ્તારી (સેપાહગીરી) જે દીનને લગતો બીજો પેશો છે તે (તેની) તકદીરમાં હોવાને લીધે, મલ્યું-જમશેદના ખોરેહના પ્રતાપથી જે ચાર પેશાઓમાં આદમીઓની વહેંચણી[2] થઇ હતી તેમાંનો તે એક પેશો હતો-અને જે (ખોરેહ)ની બરકતથી કેરેશાસ્પે સ્રોબોવર[3] અઝદાહ જે ઘોડાઓ ગલી જનાર અને માણસખાઉ[4] હતો તેને માર્યો, અને ઝેરી એડીવાલા[5] ગંદરેવ[6] દેવને, તથા દેવોથી અને ભલી પેદાયશોને નાશ કરનાર દ્રૂજોથી ઉત્પન થયેલાં આફતોને તેણે દુર કીધાં.

(૩૩) ત્યાર પછી કયાનીઓના વડવા[7] કએ-કબાદને[8] તે ખોરેહ મલ્યું, જેની

---

(૧) અવસ્તા મુજબ થ્રિતનો છોકરો કેરેસાસ્પ, તે ઉર્વાક્ષયનો ભાઈ અને સામની ઓલાદનો હતો. શાહનામામાં એને અસ્રતના છોકરા ગર્શાસ્પ કરીને ઓલખ્યો છે. એનો અવસ્તા ઍલ્કાબ નરેમનઉ છે. એને વિષે અવસ્તા અને પહલવીમાંથી મલતા એશારાઓ માટે જુઓ ડા. વૅસ્તનો "કેરેસાસ્પને લગતી કહાઓ" વિષેનો વધારા તરીકેનો રેસાલો (Appendix,) "Sacred Books of the East," વૉલ્યુમ ૧૮ મું, પાનાં ૩૬૯-૮૨.

(૨) આદમીઓનાં વર્ગો કરવામાં આવ્યા હતા.

(૩) અવસ્તા સ્રવર, (જુઓ યઝિશ્ન ૯,૧૧; ઝમ્યાદ, યશ્ત, ફકરો ૪૦ મો). એ એક રાક્ષસી કદના દેવનું નામ છે (જુઓ S. B. E. વૉલ્યુમ ૧૮ મું, પાનુ ૩૭૪ મું).

(૪) અસ્પ-હન્પાર, ગબ્રા-હન્પાર્; પહલવી હન્પાર્દન, "ગલી જવું," સરખાવો અવસ્તા હામ-પર્, જેમાં પર એટલે "ભરવું."

(૫) દીનકર્દ મુજબ ઝહર-પાશ્નાન્, અવ. ઝઇરિ પાશ્નેમ. મારા ધારવા મુજબ એ અવ. ઝઇરિનો અર્થ ઝેર થવો જોઇએ, અને નહિ કે લીલો યા સોનેરી રંગનો; સરખાવો અવસ્તા ઝઈરિચ, "ઝાડપાનને જેહર આપનારો દેવ." ડા. વૅસ્તનો તરજુમો: "સોનેરી પાટલીવાલો દેવ ગન્દર્રેપો.

(૬) અવ. ગન્દરેવ, દર્યામાં રહેનારા એક રાક્ષસનું નામ છે, જે પાહડ અને ખીણોમાં બી રહેતો હતો (જુઓ યઝિશ્ન ૧૫,૨૮; આવાં યશ્ત, ફકરો ૩૮ મો; જમયાદ યશ્ત, ફકરો ૪૧ મો; તેમજ S. B. E. વૉલ્યુમ ૧૮ મું, પાનુ ૩૭૫ મું).

(૭) ન્યાક, "બપાવો," "મમાવો;" "ઓલાદનો વડો".

(૮) અવ. કવિ-કવાત્ (ફ્રવર્દીન યશ્ત, ફકરો ૧૩૨ મો; જમ્યાદ યશ્ત, ફકરો ૭૧ મો), શાહનામાનો કએકોબાદ. બુન્દહિશ (બાબ ૩૧,૨૪) પ્રમાણે ઉઝવ તુમાસ્પનો પાલક કરી લીધેલો તે બેટો હતો, જે કેતાબનું પહલવી લખાણ નિચે મુજબ છે:-

મદદથી તેણે ઈરાનનું રાજ્ય સુધાર્યું, પાદશાહીને કયાની વંસમાં[1] પોતાની સાથે જોડી (યાને પોતે પાદશાહી પામી કયાની વંસની શરુઆત કીધી), અને બીજાં ઘણુંક સૃષ્ટીને ફાયદો નિપજાવનારાં[2] કીર્તીવંતાં કામો કીધાં.

(૩૪) અને તે (ખોરેહ) તાઝ કે જે અરબોનો પાદશાહ હતો તેના (બેટા) અદર્યંદ્રશ્વાના (છોકરા) પાતખ્સ્રોબને[3] અરદીબેહસ્ત અમેશાસ્પેંદ સાથની મીત્રાચારીના[4] તેનાં સંબંધથી મલ્યું; અને જ્યારે લોભનો (હિશમ) દેવ અમાઉલ-બાતગ્[5] (નામના અરબ) સાથે તે પાતખ્સ્રોબના ટોળાં તરફ, તેનાં ઘણા નરમ[6] ખવાસના વડાના[7] નાશ માટે, ધસી આવ્યો ત્યારે ખોરેહને લીધે પાતખ્સ્રોબને તે વિષે બશારત[8] થઈ હતી; વળી પોતાની રૈયતનો જે ભાગ અરદીબેહસ્ત અમેશાસ્પેંદથી બુલંદી પામેલા દીનના વડા (ઝરથુશ્ત્ર)ની રાહબરી તળે હતો, તે ભાગનો દરજ્જો અને સુખ સંપજણી[9] વધારવા માટે તેને બશારત થઇ હતી; તે એટલે સુધી કે (બાકીના

કવાત્ અપુર્નાએ બઍન્ કસ્પૂતી યૅહવુન્ત, અપ્‌શાંન્ પવન્ રુદ્ બરા શૅદકૂન્ત, પવન્ કવાદગાંન્ બરા અર્સર્દ, અઉઝોબો બરા ખદીતૂન્ત્ બરા યન્સેગૂન્ત, બરા ફ્રારુન્ ફ્રૂઝંદ વિનસ્તગ્ વ વીત્ શૅમ હુન્બેતૂન્ત, "લોકોએ તે બાલક 'કવાત્' ને રેશમી ચાદરે વિંટાલી નદી આગલ તજી દીધું હતું, અને તે જ્યારે બેહોશ હાલતમાં એક બારણાનાં ઉંબર ઉપર પડેલું હતું ત્યારે તેને અઉઝોબે જોયું, અને તેને ઉંચકી લઈ તે બેશુદ્ધ અને ગુમ થયલાં બાળકને તુરત કવાદ નામ આપ્યું." પહલવી કવાદગાન સાથે સરખાવો ફા૦ કીબાદહ, "ઉંબર."

(૧) અવસ્તા તઓખ્મન. (૨) સૂદ-કાર.

(૩) જુઓ બુન્દહિશ, બાબ ૩૧ મો, ફકરો ૬ થો. પાતખ્સ્રોબનો એશારો પહલ્વી વંદીદાદ, ફરગર્દ ૨૦ મી, ફકરા ૧ લામાં મળે છે:-બાહુર-અઑમન્દાન્ (તૂબાનીગાન્ ચીગૂન પાતખ્સ્રોબો.........).

(૪) ડા. વૅસ્ત મુજબ વાંચણ: અયાતગીહ, "યાદદાસ્ત."

(૫) મારા ધારવા મુજબ એ એક અરબ સરદારનું નામ છે જેણે પાતખ્સ્રોબના રાજ્યનો મુલક પચાવી પાડવા કોશેશ કરી હતી. એ સરદાના અરબી અમુલ્-ઉલ-બાતિલ્ નામનું એ પહલવીમાં બીગડેલું રૂપ હોય એમ લાગે છે.

(૬) નર્મ નર્મ. (૭) યાને પાતખ્સ્રોબો.

(૮) પઝ્દીનીદન. (૯) ફ્રિનમિશ્નીહ.

જુદ્દીન) બીજા ભાગ[૧]ની પુંજા કરવાની માછલીની આકૃતિઓ[૨] યા મૂર્તિઓ (પાતખ્સ્રોબની કોશેશથી) નદીમાં જઇ પડી, અને ઝરથુશ્ત્રની દીનની ક્રીયા તરફ તેના ટોલાની વલણ જાહેર થઈ.

(૩૫) ત્યાર પછી તે (ખોરેહ) કર્ય-અર્શાના ભાઇઓને[૩] મલ્યું, જેઓ કબાદની ઓલાદથી ઉતરી આવેલા હતા, અને જે (ખોરેહ)ની બરકતથી બધાઓ જોરાવર,[૪] અને ઘણાજ પરહેઝગાર[૫] થયા, અને તેઓના પ્રાક્રમો અજાયબ જેવાં હતાં; તે (ભાઈઓ)માંનો વડો કાર્ય-ઉસે[૬] (કયકાઉસે) હફ્ત કેશ્વરની પાદશાહી મેળવી, અને ઘણોજ પ્રખ્યાત અને કીર્તીવાન તે થયો.

(૩૬) તેજ વખતે તે ખોરેહ અઓશનર, જે જમશેદનાં ખોરેહની બરકતથી ઘણો ડહાપણવાલો[૭] નિકલ્યો હતો તેને મલ્યું; જ્યારે અઓશનર પોતાની માતાના પેટમાં હતો, ત્યારે પોતાની માવતરને ઘણીક અજાયબી ભરેલી ચીજો તેણીનાં પેટમાં તે દેખાડતો હતો, અને જન્મ પછી દેવયસ્ની (બુતપરસ્ત)[૮] અને ઘાટકી ફ્રાચ્યાના[૯] સવાલોના[૧૦] જવાબ વાલીને અહરમનને તેણે તોડ્યો હતો. (૩૭) અને

---

(૧) એટલે કે:- મુર્તીપુજક અરબ ટોળો.

(૨) **માહીગ્રફ્પં.**

(૩) જુઓ **જમ્યાદ યશ્ત**, ફકરો ૭૧મો; **બુન્દહિશ**, બાબ ૩૧ મો, ફકરો ૨૫ મો.

(૪) અવ૦ **અઉર્વન્ત**, "મજબુત." (૫) **પાહુરીજ.**

(૬) અવ૦ **કવિ-ઉસ**, તે **કવિ-કવાત**નો છોકરો, અને **શીયાવર્શન**નો બાપ. એ કયાની વંશનો બીજો પાદશાહ હતો (જુઓ **આવાં યશ્ત**, ફકરો ૪૫ મો). એણે ગરૂડ પક્ષીઓની પાસે તખ્ત ઉંચકાવી તેમાં બેસી બેહસ્ત તરફ ઉડી જવા કોશેશ કરેલી કહેવાય છે (જુઓ **બેહરામ યશ્ત**, ફકરો ૩૯ મો).

(૭) **પૂરૂ-જીર**, (અવ૦ **પૉઉરૂ-જીર**, **ફ્રવર્દીન યશ્ત**, ફકરો ૧૩૧ મો, અને **આફ્રીને ઝરથુશ્ત્ર** મુજબ એ શબ્દ વંશ બતાવનાર ગણાય છે). **દાદીસ્તાનેદીની**ના ૪૭ માં સવાલ મુજબ **અઓશ્નર** તે **પઉર્વાજીર્યા**ની છોકરીનો છોકરો હતો; જે ઉપરથી **પઉર્વાજીર્યા** એનો મમાવો થાય. વળી એ રીતે પહલવી **પૂરૂ-જીર**નો અર્થ "**પૂરૂ-જીર**ની ઑલાદનો" એમભી થાય. પહલવી **જીર** સાથે સરખાવો ફા૦ **ઝીરક**, "ડાહ્યો," "ડહાપણવાળો." (૮) **દીવી-યસ્તો.**

(૯) અહીં **દીનકર્દમાં** તે એક જુદદ્દીન, યા દીન દુશ્મનનું નામ છે, પણ અવસ્તામાં (**ફ્રવર્દીન યશ્ત**, ફકરો ૧૧૫ મો) **ફ્રાચ્યા** એક નામાંકીત પુરૂષનું નામ છે.

(૧૦) **પ્રશ્નાન.**

કાર્ઍ-ઉસ તરફથી સરદારીની સત્તાઓ[1] તે મેળવવા પામ્યો, અને તે (પાદશાહના) સાત ખંડનાં રાજ્યમાં વહીવટ કરનાર તે થયો; વળી તે વડો ન્યાયાધીશ અને વજીર[2] હોવાથી તેણે સરહદની[3] ભાષાઓ અને માણસ જાતને ફાયદો કરનારાં બીજાં જ્ઞાનની બાબદો (પોતાની પ્રજાને) શિખવી; વળી જે પરદેશીઓ (સાચા માર્ગ ઉપરથી દુર ગયા હતા તેઓ)ને જવાબો આપી પોતાનાં સખુનોથી હરાવ્યા[4] (અને જેર કીધા), અને ઇરાનનાં મુલકોનેબી પોતાની ઘણીજ બોહલી નસીહતોથી[5] નીતિની ઉંચી પંકતીએ લઈ ગયો.

(૩૮) અને (તે ખોરેહ) પ્રખ્યાત[6] કર્ઍ-સીયાવક્ષની આગળ આવી મલ્યું; તેનાથી અંદર (કંગ) ઉપર અજાયબ જેવી રીતે બાંધેલો[7] કંગ-દર્ઍઝ[8] (નો કીલ્લો) હસ્તીમાં આવ્યો[9] અને દીનની પાસબાની અને રક્ષણ, અને તેનો ઘણીક તરેહનો ઝલકાત તથા કીર્તી, અને દીનના ભેદો તેને લીધે (સર્વે જાહેર થયાં); જેના પરિણામ તરીકે તે જમાનાનો સુધારો, ઇરાની રાજ્યનું નવું બંધારણ, પહલવાનોનું[10] એકમેક સાથનું નવું સુલેહ ભરેલું જોડાણ, અને અહુરમઝદની દીનની ફત્તેહ (એ સર્વે) જાહેરમાં આવ્યું.[11]

---

(૧) ફ્રમાતારીહ, "સરદારી;" "રાજ્ય કારોબાર."

(૨) અહૂપત "અમીરનો અમીર;" "વડો સત્તાધીકારી;" ફા૦ ખાન ખાનાન. ડા. વૅસ્ત મુજબ વાંચણ; ગશૂફ્ત, "સમજાવેલું," "ખુલ્લું કીધેલું." બીજી રીતે અફ્રશ્ નાહૂફ્ત આમૂખ્ત વીમૉન્દ ગૂબિશ્નીહ વાંચ્યે તો "અને તેણે છુપી વિધ્યા અને સરહદપરની ભાષાઓ શિખવી" એવો અર્થ થઇ શકે.

(૩) અવ. નએમ, "બાજુ," "હદ."

(૪) અઈરખ્ત હુવા-અન્દ અન-અઇરનો બીજો અર્થ "જે અનાર્ય લોકો બીગડેલા હતા તે." અવ. ઇરિખ્ત.

(૫) હુન્દર્ઝીનીદ, "નીતિમાન નસિહતો કીધી."

(૬) અવ. બામ્ય, "ચલકતું." (૭) અફ્દ-કર્દ.

(૮) અસલ અર્થ "કંગ્નો કીલ્લો." અવ. કંધ તે સ્યાવર્શાનએ પોતાની દેશ નિકાલની મુદતમાં જે શહેર સ્થાપ્યું હતું તે, જે અંતર-કંધ નામના ઉંચા પાહડ ઉપર આવેલું હતું.

(૯) દીસીત, પહલ્વી દીસ, "દેખાવ," "સરખામણી."

(૧૦) સરખાવો અવ અમવત.

(૧૧) અઝશ્ પર્ઍતાગ.

(૩૯) સીયાવક્ષના છોકરા કવઁ-હૉસ્રવને[1] તે (ખોરેહ) ત્યાર બાદ મલ્યું, જેની બરકતથી તેણે તુરાની જાદુગર ફ્રંગ્રાસ્યાગને[2] હરાવી માહત કીધો, તથા તેના બુરા સોબતીઓ,[3] વકચીરના[4] લોકોને -(નામે) કૅરૅસવઝદ, અને બીજા દુન્યાને નાશ કરનારા ઘણીજ ખરાબ જાતના લોકોને - પણ મારી હઠાવ્યા; અને એ (પાદશાહેબી) બુતખાના (મુર્તીના સ્થલો) જે "ચએ-ચસ્ત" સરોવરને કીનારે બીહામની દૂજી (દેવપરસ્તી) ને લગતાં હતાં, તેઓનો નાશ કરવા અને તોડી પાડવામાં ભાગ લીધો[5] હતો. (૪૦) (આ દુન્યાને) ફરીથી (કયામતને વખતે) નવી રચવા (યાને ફ્રશો-ગર્દ કરવા) નાં સાધણો (પુરાં પાડવા તેણે) જે લાયક પ્રાક્રમો[6] કીધાં તેને લીધે તે પોતે (હમનાબી) એક તખ્ત[7] ઉપર (બેઠેલો) છે, જે તખ્ત એક છુપી (નહિ જણાયલી) જગામાં પેલાં ખોરેહના જલકાટથી દીપે છે;[8] જ્યાં[9] દાદારની ખાહેશ મુજબ તેના શરીરની પાસબાની એક અમર્ગ ચોકીબાન હમાનાંબી કરે છે.

---

(૧) અવસ્તા મુજબ એ વાંચણ છે. સામાન્ય રીતે કવઁ-ખૂસ્રો વાંચવામાં આવે છે. ઇરાન અને તુરાન વચ્ચેની ચાલુ લડાઇઓ જે મીનોચેહરના વખતથી તે કવઁખુસ્રોના વખત સુધી થઈ હતી તે અસલી ઇરાનની તવારીખમાં જાણીતી છે. એનું મુખ્ય કારણ અફ્રાસ્યાબે કરેલું સ્યાવક્ષનું ખુન હતું. કવઁકાઉસે પોતાના એ બેટાને દેશપાર કીધો ત્યારે તેણે અફ્રાસ્યાબને ત્યાં આશ્રો લીધો હતો, જેની દીકરી સાથ તે પરણ્યો; પણ સ્યાવક્ષને મલેલાં માનથી કરસેવઝ (અવ. કૅરૅસવઝદ) ને અદેખાઇ લાગી, જેણે જુઠાં બહેતાનો મુકીને અફ્રાસ્યાબને સમજાવી સ્યાવક્ષને મારી નખાવ્યો, જેના કીનામાં કવઁ-ખુસ્રોએ અફ્રાસ્યાબને માર્યો (જુઓ યશ્ત ૯, ૨૨; ૧૯, ૭૭; S. B. E. વૉલ્યુમ ૨૪ મું, પાનું ૬૪ મું).

(૨) અવસ્તાનો ફ્રંગ્રસ્યન, શાહનામાનો અફ્રાસ્યાબ. (૩) હમ્-વિશૂતગ્.

(૪) કદાચ બકચીરનો પહાડ હોય, જેમાં અફ્રાસ્યાબે પોતાને છુપાવાની જગ્યા બનાવેલી હતી, અને જેમાં તે ભરાઈ બેસ્તો હતો (બુન્દેહિશ, પ્રકરણ ૧૨,૨૦). બકચીર એ દાસઁપૅત્ પહાડનું બીજું નામ છે.

(૫) અયૂખ્ત, અથવા અયૂજીદ; અવ૦ યૂજ, "જોડવું;" એ શબ્દ અયૂબીદ વાંચી શકાય, અર્થ: "ઇચ્છેલું;" "માગેલું;" સરખાવો ફા૦ યૂબીદન, "ખાહેશ રાખવી."

(૬) આવાયિશ્નીગીહ.

(૭) સરખાવો ફા. નમીજ, "જગા," "તખ્ત."

(૮) અઍવઝૅંત, ફા. અઍવર અથવા અઍવઝ, "શણગારેલું;" "રચનાવાળું." ડા. વૅસ્ત પ્રમાણે, "નક્કીપણે ચુંટી કહાડેલું."

(૯) અઘ્ય્ પદશ્.

(૪૧-૪૨) અને તે પછી[1] તે ખોરેહ સ્પીતમનાં ખાન્દાનનાં ઝરથુશ્ત્રને તેવણુની દાદાર અહુરમઝદ સાથની ગોફ્તેગો દરમ્યાન પોહોંચ્યું; અને તેવણે તે પ્યારા[2] મહાજ્ઞાની દાદાર પાસેથી, ખુદ (દાદારના) તખ્ત[2a] આગલથી, અથોરનાન, લડવૈયા, ખેડુત અને કારીગરના પેશાઓને લગતાં ખાસ કામ અને જ્ઞાનની બાબદમાં બહોલી અને બારીક વિગતો[3] મેળવી; તેવણે દાદારના ફરમાનથી મઝદયસ્ની દીન કર્ખ-વિરતારપની સન્મુખ રજુ કરવા, તેમજ તે મોતેબર (દીનની) રોશની જે યઝદો અને અમેશાસ્પેંદોના શાહાનશાહ (અહુરમઝદમાં) હતી તેની મદદથી દેશના વિદ્વાનોને ખબરદાર બનાવવા માટે સઘળી જોખમદારી[4] તેવણે કબુલ રાખી હતી; વળી પોતાની પાછળ આવતી ઓલાદોની[5] ફસાહત સાથની ઝબાનની મારફતે ભલી પેદાયશોમાં, ફરશોગર્દ આવે ત્યાં સુધી સાતે કેશ્વરમાં, તેવણે તે દીનની રોશની ફેલાવવા(નાં સાધણો પુરાં પાડવાને)માથે લીધું હતું; અને તે (ખોરેહ) મારફતેજ તેવણુના છોકરાઓ, જેઓ અઉશીદર, અઉશીદર-માહ અને સઓશાંસ (નામના) થશે, તેઓથી અહુરમઝદની ભલી પેદાયશોમાં ફરશોગર્દ (યાને કયામત) બજા લાવવામાં આવશે, જ્યારે તે સઘલી પેદાયશો અમર્ગ થશે; અને જે (બનાવો)ની વિખ્યાતી, કીર્તી અને ચમત્કારને લગતું ઘણુંજ યાદગાર[6] લખાણ એ નિચે મુજબ લખેલું અને મળતું લખાણ છે.

(૪૩) વળી પએગમ્બર ઝરથુશ્ત્રની આગમજ બીજાઓ થઇ ગયા છે જેઓએ મઝદયસ્ની દીનમાં નામ મેળવ્યું[7] હતું; જેમકે જાણીતું છે કે જુદે જુદે વખતે કેટલાક (એ દીનના કાસદો) પવિત્ર યઝદો તરફથી (માણુસજાતના) તે વખતના

---

(૧) **મિન્ ઝક આખર.**

(૨) **આફ્રીનીદ્**, અવ. **ફ્રી**, સંસ. **પ્રી**, "ચાહવું."

(૩) **અઉશ્મૂર્દીગ્**, "ગણેલું;" અવ. **મર.**

(૪) **હામ-બાર**, "સઘળો બોજો યા જોખમદારી;" વળી ફા. **હમ્બાર**નો અર્થ "સોબતીબી" થાએ છે, જે ઉપરથી "તેણે પએગમ્બરી કબુલ રાખી" એમ લઈ શકાય. અથવા **હામ-બહર** વાંચતાં "(અવસ્તા, અથવા દીનનો) આખો ભાગ" એમ થાએ.

(૫) **પતવન્દિશ્ન્.**

(૬) **નિસંગ્ અયાતર (નિસંગ્ અયાદતર** ને બદલે); ફા. **યાદગારતર.** DM. મુજબ **નિસંગ્ આરતર્ (આરતતર** ને બદલે) "ઘણી જ અનુકુલ હકીકત;" "લાયક લખાણુ."

(૭) **અયૂફ્ત-શૅમ (અઇયાફ્ત શૅમ**ને બદલે).

સર્વેથી વડા (રાજ્યકર્તા) સરદાર[1] તરફ આવ્યા હતા; વળી જેમ હાલમાં માણસો ધર્મ સંબંધી પુછપરછ અને શોધખોલમાં (મશગુલ) છે તેમ તે વખતે તેઓ ધર્મને લગતી બાબદોની[2] પુછપરછ અને તપાસમાં ઉંડી રીતે રોકાયલા હતા; તે વખતના લોકોની હાજતો હાલમાં હસ્તી ધરાવતી નથી, કારણ કે સઘળી માણસજાત (હાલનાં જમાનામાં) દીનની સંપુર્ણ વાકેફગારી (અશો ઝરથુશ્ત્રથી) મેળવીને ઉભેલી છે. સ્પીતમ ખાનદાનના પવિત્ર ફ્રવશી (ફરોહર) વાલા ઝરથુશ્ત્રની સ્તુતી થજો!

(૪૪) મઝદયસ્ની દીનના પએગમ્બર, તે આદમીજાતમાં સર્વેથી કામેલ પુરુષ, સ્પીતમ ખાન્દાનના માનવંત ફરોહરવાલા ઝરથુશ્ત્રની નામદારી અને કીર્તી અને મોજેજા દેખાડનારી શક્તિ વિષે દુન્યામાં જાહેર કરવા, અહુરમઝદની આગાહીવાલી દીનના અવસ્તાના કલામોમાંથી (ચુંટી કાઢેલી) વિગતોને આધારે, (નિચે જણાવેલા) દસ બાબો (પ્રકરણો) અતરે લખવામાં આવ્યાં છેઃ-

(બાબ ૧ લો.) તેમાંનો એક[3] તે છે કે જેમાં પોતાની માવતરમાંથી આ દુન્યામાં[4] જન્મ લેવા અગાઉ તે નામાંકીત પુરુષની હાલતનું બ્યાણ (આવેલું છે).

(૨ જો) તે નામાંકીત નરના જન્મથી તે અહુરમઝદ સાથની તેવણની ગુફ્તેગુને પોંહોંચવા સુધીની (મુદત વિષેનો છે.)

(૩ જો) તેવણની (ખોદાતાલા સાથની) ગુફ્તેગુથી તે દુન્યામાં પએગામ ફેલાવવા વિષેની તેવણની કીર્તી[5] સુધી(ની મુદત વિષે), અને કર્વ્-વિશ્તાસ્પના દીન કબુલ કરવા બાબેનો છે.

(૪ થો) એ બનાવની પછીના (યાને) તેવણના પવિત્ર રવાનના સર્વેથી ઉત્તમ મકાન[6] (ગરોથ્માન બેહસ્ત) તરફ ગુજર પામવા[7] સુધીનાં અયામ વિષેનો છે.

(૫ મો) તેવણનાં ગુજરવા પછીનો વખ્ત યાને તાબેદાર[8] પાદશાહ કર્વ્-વિશ્તાસ્પના રાજ્યમાં (પએગમ્બર પછી) જે કાંઈ બન્યું તે વિષેનો છે.

---

(૧) પીશોપાએ. (૨) એટલે મઝદયસ્ની દીન.

(૩) અફ્રશ અએવશ્‌ને બદલે, "તે (પ્રકરણો)માંનું એક."

(૪) લિતમા, "અહીં," "આખાકી દુન્યામાં."

(૫) આફ્રીગાનિહ, "વખાણવાજોગ હાલત,"

(૬) અવ. વહિશ્તૅમ અહૂમ.

(૭) વીખીઝ્ (આખીઝ્‌નું બીગડેલું રૂપ) "ઉંચે જવું;" "ચઢવું."

(૮) રામશાહ.

(૬ ઠો) ઉપલા બનાવ પછીથી તે ઇરાનની પાદશાહીના પડી ભાગવા[1] સુધી (ના વખત બાબેનો છે).

(૭ મો) એ મુદત પછીથી તે ઝરથુશ્ત્રનો હઝારો પુરો થાય અને **અઉશીદર** આવે ત્યાં સુધીની (બાબદો વિષેનો છે).

(૮ મો) ઉપલા બનાવ પછીથી તે **અઉશીદરનો** હઝારો પુરો થાય અને **અઉશીદર**-માહ આવી પુગે ત્યાં સુધી (નું વર્ણન આપે છે).

(૯ મો) એ પછીથી, **અઉશીદર** માહના હઝારાની આખેરી અને **સઓક-શાંસ**ના આવી પુગવા સુધી (ની વિગટો આપે છે).

(૧૦ મો) ફતેહમંદ ફાયદો કરનાર (**સઓકશાંસ**) ના આવી પોંહોંચવા પછીથી તે **ફ્રશોગર્દ** અને **તનેપસીન**ના મોજેજાઓ (દુન્યાને તાજી બનાવી છેલ્લી તનોમંદ હાલત અપાય ત્યાં સુધી); દરેકનાં જુદાં જુદાં[2] વર્ણન સાથે.

બાબ ૧ લો.

તે સર્વેથી બખ્તાવર[3] ફરઝંદના (પોતાનાં) માવતરમાંથી જન્મ પામવા અગાઉ જાહેર થયલા મોજેજા જેવા બનાવો વિષે.

(૧-૩) તે (મોજેજાઓ)માંનો એક જે જાહેર થયેલો છે તે એ કે દાદાર અહુરમઝદે ઝરથુશ્ત્રના ખોરેહને જુદી જુદી ખાકી હાલતોનાં સીલસીલા[4] મારફતે ઝરથુશ્ત્રમાં પસાર કીધું, જ્યારે ખોદા તરફથી હુકમ થયો કે તે ખોરેહ મીનોઈ હસ્તીમાંથી ઉતરી તનોમંદ (ખાકી) હાલતમાં આવ્યું, અને ઝરથુશ્ત્રનાં ખાકી બદનમાં તે રહ્યું; અને ઘણાકોને તે ઉપરથી એક અતી ઉમદા મોજેજો જાહેર થયો,

---

(૧) **હુન્યાપિશ્ન**, અવ. **સ્ચપ** અથવા **સ્કપ્** "ભાંગી જવું;" "નાશ થવું." સરખાવો ફા. **અન્જનીદન**, "ભાંગવું," એટલે "કટકા બુકલા થવું."

(૨) ઉપલા ફકરા એકથી દસમાં હવે પછી આ સાતમાં પુસ્તકનાં દીબાચા પછી આવેલા ૧૦ બાબોનાં મથાલાં આપવામાં આવેલાં છે. (૩) ફા. **ફરૂખ**

(૪) **માદ્-ગશ્ત વારગ**, "ખાકી હાલતોની હાર;" સરખાવો ફા. **માદહ**, "ખાકી;" અને **ગશ્ત**, "હાલત," "સંજોગો;" અને **વારહ** "હાર," "માળા." ડા. વૅસ્ત, "**માદયાતો ઈ ખલ્કી** (અરબી શબ્દો છે), **અર્થ**: "પેદાયશોની તનોમંદ હાલત."

જેમકે દીનમાં એમ કહે છે કે: "જ્યારે અહુરમઝદે ઝરથુશ્ત્રને માટે ખાકી બદન[૧] તૈયાર કીધું, ત્યારે પેલું ખોરેહ[૨] જે તે વેળા દાદાર અહુરમઝદની નજદીક[૩] હતું તે ઝરથુશ્ત્રનાં ખાકી શરિર તરફ દોડ્યું, (પહેલાં) મેષ[૪] રાશિ તરફ ગયું, અને મેષ રાશિ તરફથી અનન્ત રોશનીઓ (અસર રોશની) તરફ (વલ્યું[૫]), અને અનન્ત રોશનીઓ તરફ રહી તે ખુરશેદ (ખુરશેદ પાયા)ના રહેઠાણ તરફ (ગયું), અને ખુરશેદ તરફથી નિકલી માહ-પાયા (ચન્દ્રમાહ)ના મકાન તરફ દોડ્યું, અને તે માહ-પાયામાંથી થઈ સ્તરપાયા (સેતારાઓના મકાન[૬]) તરફ ગયું, અને તે સેતારા-ઓમાંથી નિકલી ઝોઇશના[૭] ઘરમાંનાં આતશ તરફ ગયું, અને તે આતશ તરફથી બાહેર નિકલી ફ્રાહીમ-રવાનાં-ઝોઇશની[૮] બાનુને પહોંચ્યું; જ્યારે (આખરે) તે બાનુએ તે છોકરીનો જન્મ આપ્યો કે જેણી (ભવિષ્યમાં) ઝરથુશ્ત્રની માતા (દુગ્દોવ) થઈ."

(૪-૫) તે (ખોરેહ)[૯]માંથી રોશની એકી વખતે જમીનમાં અને આકાશમાં ગઈ ત્યારે તે ખોરેહનું ઉડવું[૧૦] દુરથી[૧૧] જાહેર થયું, જેથી ફ્રાહ્ત-રવાનાન-ઝોઇશના ગામ (પરા)માં રહેનારાઓ તે જોઇને એવું કહેવા લાગ્યા કે: "જુઓ, આ આતશ પોતીકી મેલે બલે છે," [એટલે કે, તેમાં બાળવાના લાંકડાંનો[૧૨] ખપ પડતો ન હતો];

---

(૧) સરખાવો ફા. દેહ, "શરિર".

(૨) ગદા અદીન, અસલ અર્થ "ત્યાર પછી તે ખોરેહ."

(૩) પીશ્ નએમ, "બાજુમાં;" અવ. નએમ, "બાજુ."

(૪) વાંચણ: મએષ, "મેષ રાશિ." ડા. વૅસ્ટ: મક્ષ, "જંતુ."

(૫) વાંચણ: ગુરિખ્ત, "દોડી ગયું."

(૬) મેષ રાશિની અંદર આવેલા કદાચ તે સેતારાઓ હોએ.

(૭) પાઝંદમાં લખાયલું એ નામ અવસ્તા ઝાવિષીને મળતું છે. ઝાવિષ એ પએ-ગાંમબરના માદર દુગ્દોવના બાપનું કુટુંબી નામ છે (જુઓ વંદીદાદ, ફર્ગર્દ ૧૯ મી, ફકરો ૬ ઠો).

(૮) પાઝંદમાં લખાયલું એ નામ પએગાંમબરના મમાવાનુ છે (જુઓ બુન્દહિશ, બાબ ૩૨,૧૦).

(૯) મિન ઓલા, એટલે "તેમાંથી."

(૧૦) પર્ષન, અવ. ફ્રષ્મન, "આગલ જતું;" ફા. પર્ષ, "ઉડવું."

(૧૧) વાંચણ: અદીન્ રખગીગ્; પહલવી રખીગ્, "દુરનું." ડા. વૅસ્ત મુજબ વાંચણ: ખસૂરાગીગ્, "સસરાનું;" સરખાવો ફા. ખસૂર.

(૧૨) દાસ્મગ્ અથવા હિઝમગ્; અવ. અએસ્મ, ફા. હીઝમ, "બાલવાતું લાકડું."

તે પછી તેઓ (પોતાનાં તાલુકાનાં) હાકેમ[1] પાસે ગયા, અને તેને એવું સમજાવ્યું,[2] એટલે કે (પેલી રોશની વીશે) એવું બોલ્યા કેઃ "ગેતીની દુન્યાની સંપૂર્ણ કીર્તી (હવે હસ્તીમાં) આવશે, તનોમંદ હાલતની મારફતે જીંદગીની કીર્તી જાહેર થશે,[3] એટલે કે, તે ખોરેહને લીધે આ દુન્યામાં સઘળી જાતનાં ઉદ્યોગો ચાલુ થશે[4]."

(૬) અને એમબી જાહેર થએલું છે કે તે ખોરેહની બરકતથી દેવો પેલી કન્યા (ઝરથુશ્ત્રની માએ) ને ઈજા કરવામાં નહિ ફાવવાથી, તે દેશમાં ત્રણ (નિચલાં) ભુરાં પરાક્રમો[5] તેઓએ બરપા કીધાંઃ–ભયંકર શ્યાલો, સઘળી જાતના મરકીનાં રોગો,[6] અને (એવાજ) જુલમ ગુજારનારા દુશ્મનો[7] (આફતો) પેદા કીધાં; વળી તેવા દેવોથી દેશના લોકોના મનપર[8] એવું ઠસાવવામાં આવ્યું કે આવાં આફતો[9] આ છોકરીના જાદુઈ મંત્રને લીધે દેશ ઉપર ઉતર્યાં છે; જેથી તે દેશના લોકો તેણીના માબાપ[10] સાથ સખત કજીઓ[11] કરવા લાગ્યા કે એજ છોકરીનાં જાદુની અસરથી આવી આબદા[12] ઉત્પન્ન થઈ છે, વાસ્તે તેણીને ગામ બાહેર કાઢી મુકવી.[13]

---

(૧) **કારનામગ** ઇ **અર્તખ્શીર** ઇ **પાપગાન**નો મારો તરજુમો જુઓ; ત્યાં **ક્ર્અૅત** શબ્દ (બાબ ૧૧,૫.) મારા ધારવા મુજબ હીંદી ખેતાબ "રાજા" ને મળતો આવતો અર્થ ધરાવે છે.

(૨) **ચશીનીદ.**

(૩) **ખયા મિન તન ગદા**; ડા. વૅસ્ટઃ–"તનોમંદ હસ્તીની સંપૂર્ણ કીર્તી તે શરિર વીનાની એલાહેદી જીંદગીની કીર્તી છે."

(૪) એટલે કે, સઘળી જાતનો ઉદયોગ આબાદીભર્યો થશે.

(૫) સરખાવો અવ. **દુએન**; અહીં એ શબ્દ "કુદરતની આફતકારક મુશીબતો" બતાવે છે.

(૬) એજ શબ્દને બીજી બે રીતે વાંચી શકાયઃ **વિસ્પ દીવ**, "સઘળા દેવો;" અથવા **વ દીવ સીજ**, "અને મરકીનો દેવ."

(૭) DM. મુજબ **"દુશ્મનો"**, "ખરાબ રોગો."

(૮) **પવન મીનિશ્ન્ રમીતૂન્ત**, અસલ અર્થ "લોકોના મન ઉપર નાંખવામાં આવ્યું."

(૯) **દેના વિઝન્દ.**

(૧૦) **ઝરખૂન્તીનીતારાન**, "જન્મ આપનારાં."

(૧૧) **રકફ્ત પતકારીદ.**

(૧૨) **અન–બસાનીનીદન**, ફા. **બસાન** "મલતું આવતું" "સરખું."

(૧૩) અહીં **કર્દન્**–ઇ ને બદલે **કર્દનશ** બહેતર.

(૭-૮) અને તે છોકરીના બાપે પોતાની છોકરી સામે જે જાદુગરીનો ગેરવાજબી આરોપ મુકાયો હતો તે વિરૂદ્ધ ગામનાં લોકોને ઘણાંક કારણો[1] આપી, નિચે મુજબ કહ્યું:-"જ્યારે આએ છોકરી મારાં કુટુંબમાં[2] અવતરી ત્યારે તેણીનું સઘલું ચલકતું નુર તેણીની પીઠ પાછલથી[3] આતશની ખુલ્લી રોશ્ની માફક બાહેર નિકલતું હતું, એટલે કે, તેણીનાં આખાં બદનમાંથી અંધારી રાત્રે મોતેબર રોશ્ની પ્રગટી નિકળતી હતી; જ્યારે ઘરના છેક અંદરનાં ભાગમાં, જ્યાં કંઇબી આતશ (યા ચેરાગ) ન હતો ત્યાં એ છોકરીને બેસાડવામાં આવતી ત્યારે તે રોશ્ની તેણીમાંથી પ્રગટી નિકળતી હતી; જ્યારે ઘરમાં જ્યાં આતશની મોટી રોશ્ની બળતી હતી ત્યાં તેણીને બેસાડવામાં આવતી, ત્યારે તે આતશ વધારે રોશ્ની આપતો હતો; એટલે કે જ્યાં ગંજાવર આતશ બળતો હતો ત્યાંબી તેણીના શરીરમાંથી (નિકળતી) રોશ્નીને લીધે, તે આતશની રોશ્ની વધારે આંજી નાંખનારી ભભુકાદાર બનતી; આવી નુરમંદ યા ખોરેહમંદ જાદુગરણી કદીબી કોઇએ જોઈ નથી."

(૯) વળી તે પછી દેવો, અને કવીઓ અને કરપો,[4] જેઓ તે ગામને લગતા હતા તેઓની ઉશ્કેરનીને[5] લીધે તે ગામનાં રહેવાસીઓ (છોકરીનાં બાપનું કહેણુ સાંભળી) સંતોષ પામ્યા નહિ; (નિરાશ થઇને) તે કન્યાના બાપે કુટુંબના મુરબી પઇતીરીતરાસ્પ, જેવણુ સ્પીતામના દેશમાં અરગ[6] (નદી)ને કીનારે

---

(૧) કબદ ચીમ.

(૨) અથવા "મારામાં," "મારા ઘરમાં." (૩) મિન આખર.

(૪) અવસ્તામાં જણાવેલા કવી અને કરપન, જેઓને હોરમઝદ યશ્ત (§ ૧૦) મુજબ "દીનની બાબદમાં આંધળા અને બેહરા" તરીકે જણાવ્યા છે, યાને જેઓ "યકીન વીનાના અને જુદ્દીન હોય તે." તેઓને દીનકર્દમાં યાતુગ "જાદુગરો," અચશ્ત "અપવિત્ર;" અને મર, "ઘાટકી" ના વિશેશણો લગાડ્યાં છે (જુઓ પુસ્તક ૭ મું, બાબ ૩ જો; ફકરા ૪,૨૦; બાબ ૪ થો, ફ. ૨૧,૬૭). ચોથા બાબમાં કીક અને કરપો વિષે પુશ્કળ એશારાઓ મળે છે.

(૫) સારીનિશ્ન; ફા. સાર, "ઉશ્કેરની," "જુલ્મ."

(૬) અવ. રંઘા નદીનું પહલવી નામ (જુઓ યશ્ત ૫ મી અને ૨૨ મી). એ શબ્દ બુન્દહિશમાં અરગ અથવા અરંગ લખ્યો છે, જેનાં બાબ ૭, § ૧૫માં લખ્યું છે કે: "અને અર્દવીસૂરની ઉત્તર તરફથી બે નદીઓ વેહવા માંડી, અને તેમાંની એક પૂર્વ તરફ તથા બીજી પશ્ચીમ તરફ ગઇ, જેમનાં નામ અરગ અને વેહ છે."

આવેલાં શહેરમાં[1] વસ્તા હતા, તેમને ઘરે તેણીને જવા હુકમ કીધો; અને તેણીએ પોતાના પીતાનાં હુકમને કબુલ રાખ્યો.[2] (૧૦) દેવોનું તે કારસ્તાન[3] તે છોકરીને તેણીનાં બાપીકા ઘરમાંથી બાહેર કઢાવવાની[4] બુરી નેમથી[5] કરવામાં આવ્યું હતું; (પણ) ખોદાતાલાએ તેવા સંજોગ વચ્ચે પઓરૂશાસ્પના બાવા પઈતીરીતરાસ્પને ઘર પેલી છોકરીને મોકલાવીને, તેણીને પઓરૂશાસ્પ જેવણ ઝરથુશ્ત્રના પીતા (ભવિષ્યમાં થનાર હતા) તેમની સાથ પરણવાનું કારણ આપ્યું.

(૧૧) એક (મોજેજો) એવો જાહેર થયેલો છે, કે તે વખતે પેલાં કુટુંબ તરફ જવાથી સ્પીતામના દેશમાં સર્વેથી બુલંદ દરજ્જો[6] તે છોકરી પામી, અને ત્યાં એક ઉમદા મોજેજો તેણીને બતાવવામાં આવ્યો, અને જે તે છોકરીએ પોતાની નજરે જોયો, જેમકે દીનમાં કહે છે કે:–"જાણવું કે પવિત્ર ફરેશ્તાઓ તરફથી તેણીને સંભલાયલો અવાજ[7] એવી મતલબનો હતો કે: 'તેઓના ગામ તરફ તું જા, તે ગામ સપાટી[8] ઉપરથી ઘણું નિચું[9] અને પહોળાઈમાં બહોલું છે,[10] જ્યાં ગાય ગોસ્પંદના ટોળાં[11] મોટી સંખ્યામાં[12] સાથે ફરતાં કીધાં છે; દયાળુ દાદારે તારીજ મદદ માટે તે ગામને એવુ બનાવ્યું છે.'" (૧૨) જે સાંભળી તે કન્યા થોભી ગઈ, અને તેણીને પણ તદન એમજ લાગ્યું કે:–"(તેઓનો) એશારો[13] કાંઈ એવી મતલબની સલાહ[14] મને આપવા માંગે છે કે

---

(૧) સરખાવો ફા. **રૂસ્તાક**, "ગામડું," "વેપારનાં મથક સાથનો કસ્બો."

(૨) **પદીરૂફ્ત**, "કબુલ રાખ્યો," "સ્વીકાર્યો."

(૩) બેહતર વાંચણ: **ક્ષૂપ**, અવ. **ક્ષૂપ**; ફા. **આશુફ્તન**.

(૪) **અઉઝ-સાયગીનીદન**, સરખાવો અવ. ઉઝ અને ફા. **સાયીદન**, "સાયા તલે રાખવું," "પરવરશી કરવી;" યાને તેણીના બાવાના **આશ્રા** અથવા સાહ્યા તળેથી તેણીને છુટી પાડવાની નેમથી. (૫) **દૂશ્-પર્ગિહા.**

(૬) **મહમ્ બાલિસ્ત જીવાગ્ યેગવીમૂનાદ.**

(૭) **વાન્ગ**, ફા. **બાન્ગ**. (૮) **બાલાએ**, "ઉંચાઈએ."

(૯) **ગદ્પ્તર**, સરખાવો પહલવી **ગદ્પ્ કર્દન્** "ગળી જવું."

(૧૦) **ફ્રાખૂતર પવન પાહુનાએ.**

(૧૧) **ઝીન્દગ્ ગઓસ્પેંદ્**, "જીવતાં મેંઢાં, બકરાં, તથા ગાય ઢોર."

(૧૨) **ફ્રેહિસ્ત.**

(૧૩) **અઉશ્મૂરિશ્ન**; "ગણતરી," "બશારત;" ફા. **શમૂર્દન**.

(૧૪) DM. મુજબ: **વ લિ હુના ગૂબિશ્ન બરિશ્નીહ**, "અને મારી તરફ આવાં વચણનું સભળાવું."

"મારૂં કામ મારા પીતાએ કરેલો હોકમ બજાવવાનું છે." (૧૩) પછી તે કન્યા દીનના તરીકા પ્રમાણે તન પાક કરીને[1] તેઓ આગળથી વિદાય થઈ; તેણી પતીરીતરાસ્પને ગામ આવી, જ્યારે પેલું ખોરેહ પતીરીતરાસ્પના છોકરા પઓરૂશાષ્પને મલ્યું.

(૧૪) એક (મોજેજો) નિચે મુજબ જાહેર છે કે દાદાર અહુરમઝદે ઝરથુશ્ત્રના ફ્રોહરને તેવણના માબાપની અંદર ખેતીવાડીને લગતા એક ચમત્કારથી[2] હોમ (ના છોડવા) ની અંદર પસાર કરી મોકલ્યું. (૧૫) બીજું એમબી દીનમાં જાહેર કીધેલું છે કે જ્યારે (આ દુન્યાની હસ્તીનો) ત્રીજો હઝારો તેની સેવટની હદે પહોંચ્યો[3] ત્યારે, (એટલે કે) એબ-આપનાર (અહરમન) ની હસ્તી વીનાનાં[4] મીનોઈ હાલતના ત્રણ હઝાર વર્ષો પુરાં થતાં, એટલે કે પેદાયશો મીનોઈ હાલતમાં હતી તે પછી, અને દુજના આવી પુગવા અગાઉ, અમેશસ્પંદોએ ઝરથુસ્ત્ર (ના તન)ને બનાવવાની સામગ્રીઓ તૈયાર કીધી; અને મોહું તથા જબાંન ધરાવનાર, ફસાહતથી બોલનાર[5] અને બેહસ્તી મકાનોને[6] લગતાં તેનાં ફ્રોહરને તેની અંદર મુક્યું. (૧૬) ત્યાર પછી પવિત્ર યઝદોએ તેઓની ખુદ ચશમની તપાસ ઉપરથી આગલા ત્રણ હઝારાઓની ખુલ્લી યાદ આપનારા તરીકે ઝરથુસ્ત્રને જોયો;[7] અને અમેશસ્પેંદોની સાથના રહેઠાણ અને રક્ષણથી[8] તેવણ એક અમેશસ્પંદ[9] જેવાજ ત્યારે દેખાતા હતા. (૧૭) અને જ્યારે ત્રીજો હઝારો પુરો થયો ત્યારે, યાનેકે (અમેશ-

---

(૧) ફ્રાજ્ યદા શુસ્ત્: સરખાવો ફા. દસ્ત્ બ આબ્ રસાનીદન, "ધાર્મીક રીતે નહાન નહાવું તે." એનો ભાવાર્થ એ કે પોતાના બાહેર નિકલવા આગમજ તેણીએ નાહિ ધોઈ સ્વચ્છ બની, પાધ્યાબ કુસ્તી કરીને દીનના તરીકા મુજબ બંદગી કરી. પહલવીનો બોલેબોલનો અર્થ: "તેણીએ પોતાના હાથ બીલકુલ ધોયા."

(૨) પવન અફદ્ વર્ચ-કર્દીગ્. (૩) બરીન ચેહવૂન્ત.

(૪) અન્-અઇબ-દદીગ્. (૫) ફ્રાજ્ ગૂફ્તાર્.

(૬) વ ગર્દૂન્ કદગાન; ફા. ગર્દૂન, "આસ્માની ગોળાઓ." "બેહસ્તનાં તબકાઓ." બીજાં વાંચણો એમ થઈ શકે:-વ યલ-તન કદગાન, "અને તે ગામડાંના લોકોમાં ઘણાં માતેલાં શરિરવાળો;" અથવા "વીરતન કદગાન, યાને "બુદ્ધીવાન શકિતઓ સાથનું તન."

(૭) જ્યારે ઝરથુસ્ત્ર તદન મીનોઈ (ફ્રોહરની) હાલતમાં હતા ત્યારે.

(૮) સરખાવો ફા. કરીચ, "ઝુંપડું", "છાપરૂં;" અને હમ-કરીચ, "એકજ ઘરમાં સાથે રહેનાર સોબતી." કદાચ બીજું વાંચણ: પવન હમ-કર્પીહ થઇ શકે, જેનો અર્થ: "શરિરીક સંબંધથી," અથવા "એકસરખુ શરિર ધરાવનાર."

(૯) એક મીનોઈ હસ્તી જેવા.

સ્પંદોએ) ઝરથુસ્ત્રને (માટેની સામગ્રીઓ) ઘડી તે પછી, અને તેમને આ ખાકી દુન્યામાં મોકલવામાં આવ્યા તે અગાઉ, અને એબ આપનાર (અહરમન)ની આ દુન્યામાંની હસ્તીના ૩૦૦૦ વરસ પુરાં થયાં તે પછી, ખોદા તાલાએ બેહમનની સાથે મલીને અર્દીબેહશ્ત અમેશાસ્પેંદ સાથે મસલહત ચલાવી (જે નિચે મુજબ હતી):–"તેની માતા તમુને એવી ઉંચી (લાયકાતવાળી) માલુમ પડે છે કે જેણીને ઝરથુશ્ત્રને આપી શકયે?" (૧૮) જવાબ આપતાં **અરદીબેહશ્ત** બોલ્યાઃ "ઓ વૃદ્ધિ કરનાર[1] કીરતાર! તમો પોતે તે વિષેબી જાણો છેઓ; ઝરથુશ્ત્ર જેને આપણે પેદા કરીએ છીએ, (અને જેને) તમોએ અને અમે પેદા કરીઓ છે, તેને માટે, ઓ અહુરમઝદ! તમો વાકેફગાર છેઓ; અમો જેઓ અમેશાસ્પેંદો છઇએ, તેઓને તમો તે જગા બતાવો, કારણ તેનું જાહેર કરવું તમુને રોશન છે, ઓ વૃદ્ધિ કરનાર મીનો અહુરમઝદ! તમોજ તે જાણો છેઓ."

(૧૯) અને ત્યાર પછી અહુરમઝદે બેહમન,[2] અર્દીબેહશ્ત, શાહરેવર, સ્પંદારમદ, ખોરદાદ અને અમેરદાદ (અમેશાસ્પેંદો) સાથે નિચે મુજબ વાદવિવાદ ચલાવ્યોઃ "ઝરથુશ્ત્રને નિચે (ગેતીની દુન્યામાં)[3] લઈ જવાનો મારો વિચાર નથી, કારણકે તનોમંદ હસ્તીવાલી દુન્યાને માટે તે મોઢાં સાથનો, જબાન સાથનો અને એક સફાઇદાર વકતા થવો જોઇશે. (૨૦–૨૧) જો આપણે ઝરથુશ્ત્રને તનોમંદ હસ્તીવાલી નિચલી દુન્યામાં મોઢાં અને જબાંન સાથનો તેમજ એક ફસાહતથી બોલનાર અને મીનોઈ મકાનનાં[4] તરીકે લઇ જઈશું તો, એટલું તો ચોક્કસ છે કે લોકો મારા તે અશો આદમીનાં[5] પેદા થવા વિષે એવું જાહેર કરશે કે તે નેક નામવાલા આદમીને પાણી, જમીન, અથવા ઝાડપાન અને જાનવરો સાથે આપણે બનાવ્યો હશે;[6] તેટલા

---

(૧) **અવઝૂનીગ,** એ શબ્દ અવ. **સ્પૅન્ત** અથવા **સ્પેનિશ્ત**ના પહલવી **અર્થ** તરીકે વપરાય છે.

(૨) DM. મુજબ **વોહુમન વહિશ્ત–ઇ,** યાને "બેહસ્તને લગતો વોહૂમન (બેહુમન)." અહીં **અર્તવહિશ્ત** શબ્દ લખવા જતાં **અર્ત** લખવા આગમજ **વહિશ્ત** નકલ નવેશથી લખાવાથી આ ભુલ થયલી લાગે છે, જે ભુલ છેકી નાખવામાં આવી નથી.

(૩) અહીં નિચે પૃથ્વિની જમીન ઉપર.

(૪) DM. મુજબ **વીર્–તન–કર્દ;** સરખાવો અવ. "**વીરો તનુ કૅરૅત,** "એક બહાદુર પહલવાની નરથી જન્મ પામેલો."

(૫) સર્વેથી સરસ અશો નર તરીકે મેં ચુંટી કાઢેલો.

(૬) **હુમ–તાષીત;** અવ૦ **તષ,** "ઘડવું," "બનાવવું."

વાસ્તે આપણે પઑરૂશાસ્પના ગામમાં તે પુરૂષને લઇ જઇએ કે જેથી (મીનો અને ગેતીની) બેઉ તરફથી ઉંચી તોખમ ધરાવનારા ઝરથુશ્ત્ર તરીકે તેને લોકો બોલાવશે; એક બાજુ નૅર્યોસંગ (ફરેશ્તો) જે અમેશસ્પેંદોથી ઉતરેલો છે તેની મીનોઇ તોખમનો, અને બીજી બાજુ જમશેદ જે આદમી જાતથી પેદા થયો હતો તેની ગેતીની તોખમનો."[1]

(૨૨) તે પછી અમેશસ્પેંદોએ થડમાંથી એક હૉમનું ઝાડ, જે માણસની ઉંચાઈ જેટલું, શોભીતું,[2] ઉંચા રંગનું, અને જ્યાં તાજું ત્યાં રસદાર[2] એવું હતું તે ઉખેડી, કાપીને સમારી તૈયાર કીધું, અને તેનાં થડમાં ઝરથુશ્ત્રના ફ્રેોહરને (તેઓથી) ઉતારવામાં આવ્યું, જે ફ્રેોહરને અમેશસ્પેંદોએ અનન્ત રોશનીઓમાંથી આગલ ચલાવી[3] તેમાં (તે થડમાં) મોકલ્યું, અને ત્યાં તેને તેઓની આસ્નીદેહ અક્કલ (જાતી જ્ઞાન)ની મદદથી તે પેદા કીધું; કારણકે જ્યારે તે ફ્રેોહરને લઇ જવામાં આવ્યુ હતું ત્યારે તે અમેશસ્પેંદો તેની આસપાસ જણાતા હતા, અને સઘળી તરફથી તદન હીલચાલ કરતી[4] દીવાલો માફક તેઓ (તેની આસપાસ) દેખાયા હતા. (૨૩) હમેશાં તે હોમ, જે જગાએથી તેનો રસ બાહેર આવતો હતો તે જગાએ કુદરતી રીતે[5] તે મોઢાં સાથનો હોએ તેમ દેખાતો હતો, એટલે કે (તે જગાએ) હોમ હમેશાં તાજો રહેતો હતો.

(૨૪) અને જ્યારે પેલા એબ–આપનારા[6] અહરમન સાથની દુન્યવી હસ્તીનાં ત્રણ હજાર વર્ષમાંથી ત્રિસ[7] વર્ષ બાકી રહ્યાં હતાં, ત્યારે બેહમન અને

---

(૧) યાને કે મીનોઇ દુન્યા તરફ જોતાં ઝરથુશ્ત્ર નૅર્યોસંગ ફરેસ્તાથી ઉતરી આવેલા હતા, અને બાકી હૈયાતીમાં જમશેદની ઓલાદના હતા.

(૨) **ખૂપ્, મદમ્ ગર્ઑન, વ તર્ અઇધ્ તર્**; સરખાવો અવ૦ **ગર્ઑન** અને ફા૦ **તર**.

(૩) **સાતૂનીનીદ.**

(૪) અસલ અર્થ; "આસાયશ વગરની."

(૫) **આવાયિશ્નીગ્**, "જેમ જોઇએ તેમ," "સ્વભાવીક રીતે".

(૬) વાંચણ: **આન અઇબ–દદીગ**, "પેલા એબ–આપનાર અહરમન(ની હસ્તી સાથના)." બીજી રીતે વાંચ્યે તો: **અન–અઇબ–ગતીગ**, "એબ આપનારની હસ્તી વીનાની.". ડા૦ વૅસ્ટ મુજબ: **હૂ–અઇબ–ગતીગ**, "સારી રીતે (અહરમનથી) હરકત પામેલી."

(૭) **DM.** હસ્તલેખ મુજબ ૩૩૦ વર્ષો છે; પણ એ મુદત તવારીખના નિયમ વિરુદ્ધની લાગે છે. ડા૦ વૅસ્તબી ૩૦ વર્ષ લે છે.

અર્દીબેહશ્ત અમેશસ્પેંદો પોતાના પુર દમામમાં સજ થયા,[1] તથા પોતે શરિર ધરાવનારી હસ્તીઓમાં ફેરવાઈ ગયા; અને જ્યાં બે પક્ષીઓ તેઓને તાંહ બચ્ચાં થાએ તે માટેની આરજુ[2] સાથે બેઠેલાં હતાં ત્યાં તેઓ આવી લાગ્યા; સબબ એ કે પક્ષીઓનાં ન્હાનાં બચ્ચાંઓને તેમના માલામાં[3] ભરાઈ સાંપો સાત વર્ષ ઉપર ખાઈ ગયા[4] હતા. (૨૫) (જ્યારે તે પક્ષીઓ બચ્ચાંની ઉમેદ સાથના) પોતાના એવા ખ્યાલમાં (હતાં) ત્યારે બેહમન અને અર્દીબેહશ્ત તેમની આગલ આવી પુગ્યા, અને પેલાં પક્ષીઓએ નિચે મુજબ તેઓની સાથે વાત કીધી: "સલામ આલેકુમ![5] અમોને એ હોમ ગમે છે.[6]"

(૨૬) તે (અમેશસ્પેંદો) નો એવી રીતનો પુર દમામવાળો (ગેતીનો) દેખાવ, અને તે પક્ષીઓની હોમ માટેની એટલી બધી આતુરતાઇ, એ બેવડા ચમત્કારો હતા. તે પક્ષીઓમાં જે નર હતો તેણે પોતાના બને પગ[7] વડે હોમને (તેઓ પાસેથી ગોયા) ઝુંટવી લીધો, અને જે બીજું પક્ષી (માદા) હતું તે હોમને લઇ ઉડી ગયું, અને તેઓએ તે હોમનો રોપો પેલાં ઝાડની ઉપર આવેલા (પોતાના) માલાની[8] અંદર ખોસ્યો, અને સાંપોની કોટરેલી કહણુ જે ઝાડમાં અંદર હતી તેની ઉપરના ભાગમાં તે રોપને મુકયો, કે જેથી તે સાંપો મરી જાય. (૨૭) તે માલો જે પેલાં પક્ષીઓનાં (મારી નાખેલાં) બચ્ચાંઓનો હતો તે તરફ઼ ઝરથુશ્ત્રની ફ્રવષી[9] આગલ વધી,[10] અને તુરતજ તેને લીધે વળી પેલા સાંપો (જે) ઝાડમાં હતા તેઓ

---

(૧) **ફ્રાજીહ ઓલ હુમ આરાસ્ત.** બીજી રીતે "પોતાની ઉંચે દરજાની શકતીઓ સાથે તૈયાર થયા." ડા૦ વૅસ્ટ મુજબ "પોતાની સર્વોપરી જાહોજલાલી તૈયાર કીધી."

(૨) **બરા ખ્વાયઇશ્નીહ**, અસલ અર્થ: "બેટાની ખાહેશ રાખતાં."

(૩) વાંચણ: **આશ્નો, ફા. આષ્યાનહ,** "માલો", "પક્ષીનું રહેઠાણ", તે ઉપરથી માળામાંનાં બચ્ચાં. ડા. વૅસ્ટ એ બોલ **અદાન** વાંચી તેનો અર્થ "નાદાન" કરે છે.

(૪) ફા૦ **ગૂદન,** "ફાડી ખાવું," "ગલી જવું."

(૫) **ફ્રનામિશ્ન**, સંસ્કૃત **પ્રનામ,** "સલામ", "દોઆ".

(૬) એટલે કે, પેલા અમેશસ્પેંદોએ હાથમાં પકડેલા હોમ માટે માંગની કીધી.

(૭) અવ૦ **પઇતિશ્તાન.**

(૮) સરખાવો સંસ્કૃત **આસન**, ફા૦ **આષ્યાનહ.**

(૯) **ફ્રવશ,** એ શબ્દ ફરોહર માટે પહલવીમાં કોઈ કોઇવાર વપડાતો મલે છે, જે અવસ્તા શબ્દ **ફ્રવશી**નું બરાબર પહલવી છે.

(૧૦) **ફ્રવફ્ત** યા **ફ્રઑફ્ત,** અવ૦ **ફ્ર** અને **વપ,** "પાંથરવું", યાને કે તે ફરોહર પંથરાઇ ગયું, બહોલું બન્યું.

સીધા પોતાની કૈજે પોહોંચ્યા,[૧] ગોયા ઝરથુશ્ત્રનાં તે ફરોહરે તેમના જડબાંને[૨] તોડી નાંખ્યાં હોય તેમ તેઓ નિચે પડી ગયા અને મરી ગયા; અને તેજ કારણથી વલી હજીબી તે સાંપો તેઓનાં તોખમમાં લાલ લોહીથી ભરેલા છે,[૩] અને તે એવી સાંપની જાતને માટે અગત્યનું છે.[૪] (૨૮) ઉપર કહેલો હોમનો રોપો પેલાં ઝાડની ટોચ ઉપર એક કલમની માફક સાથે જોડાઈ ગયો,[૫] ત્યાં કે જ્યાં પક્ષીઓનાં માળા હતા; અને તે હોમ સદા લીલો અને સોનેરી રંગનો ત્યાં ઉગી નિકલ્યો.

(૨૯) જે બાનુ કે ઝરથુશ્ત્રને જન્મ આપનાર હતી તેણીના પઓઁરૂશાસ્પ તરફ લગનનાં ગાંઠથી જોડાવા માટે આવી પુગવા પછી, બેહમન અને અર્દીબેહશ્ત અમેશ-સ્પેંદ પોતાના ઉત્તમ દમામમાં સજ થઈ પઓઁરૂશાસ્પની નજદીક આવ્યા, અને સ્પીતામના (ખાન્દાન) ના ઢોરોની ઘાસચારાવાલી જમીન[૬] જ્યાં હતી ત્યાં (આવી) તેઓ પોતે જે હોમ લાવ્યા હતા તે હોમના ઝાડ તરફ પઓઁરૂશાસ્પ અને તે બાનુનું ધ્યાણ ખેંચ્યું. (૩૦) ભલાં રૂહોને લાયકની મીનોઇને લગતી ઉમેદો સાથે, અને જેઓને ખોદાઈ દીનનું એવું મીનોઇ જ્ઞાન[૭] હોય છે કે ભલાં રૂહો હમેશાં પરમાર્થી છે તેવા લોકોની ઉમેદો સાથે, પઓઁરૂશાસ્પ દાઇત્ય નદીના પાણી[૮] તરફ આગળ ચાલતો હતો તેવામાં પેલાં ઝાડ ઉપર જ્યાં હોમ, પક્ષિઓનાં માલાના અંદરના ભાગમાં, ઉગેલો હતો તે ઉપર નજર પડી. (૩૧) ત્યારે પઓઁરૂશાસ્પે તે જોઈ નિચે પ્રમાણે દરયાફત કીધોઃ—"હું (આ ઝાડની) ઉપર ચહડું,[૯] (પણ) ઉંચાઈ

---

(૧) બોલેબોલનો અર્થઃ "તેઓ દેવો (ખરાબ હસ્તીઓ) તરફ સીદ્ધા ધસ્યા."

(૨) અવ૦ **ઝફરે, ઝાંફનુ.**

(૩) **મદમ પવન જાન-ગીર** વાંચ્યે તો "તેને લીધે હમનાબી તેઓ જીંદગીનો નાશ કરવાને લોહીના તરસ્યાં છે" એવો અર્થ થઈ શકે.

(૪) **વ ઝક્ સ્રાતગ્-ઇ બરા આવાચીદન.**

(૫) અથવા, "હોમની કલમ પેલાં ઝાડની ટોચ ઉપર લગાડવામાં આવી હતી."

(૬) સરખાવો અવ૦ **ગઓઁયોઇતિ**, સંસ **ગાવ્યૂતિ**, "ઢોરને ચરવાની ખેતરવાલી જગ્યા." **ખુરદેહ અવસ્તા**ના પહલ્વી તરજુમામાં **ગાવ્યૂતિ** વાંચણ મળે છે.

(૭) વાંચણઃ **દએઁન-દાનેશ્; DM.** મુજબ કદાચ **મઇનૂગ્ સ્નવિશ્નીહ,** "આત્મીક શ્રવણ," "બશારત".

(૮) અથવાઃ **અવો મયા ઇ શએત,** "ચલકતાં પાણીઓ તરફ."

(૯) વાંચણઃ **મદમ-ઇચ-અમ રૂબિશ્ન.** કદાચ બીજી રીતે **મદમ-ઇચ મૂરૂ બરિશ્ન્** હોય, જેનો અર્થ "હોમને પક્ષીઓના રેહઠાણ સુધી ઉંચે લઇ જવામાં આવ્યું છે." અથવા

એટલી બધી છે કે મારાથી હોમ સુધી પોહોંચી શકાય એમ નથી,[1] તેટલા વાસ્તે તે ઝાડને મારે કાપી નાખવું પડશે; સબબ કે જો તે વિચાર એક કોરે મુકયે તોબી[2] ઓ અહુરમઝદના હ્અૉમ! તું સદાનો એવો તાજો હોય એમ દેખાય છે, જેથી તે ચીજનો ફાયદો તારાથી નેક છે."

(૩૨) તે પછી પઔૉરૂશાસ્પ આગળ વધ્યો, અને કુસ્તીનો પવિત્ર કમરબંદ તેણે ભલાં લોકોનો (પોશાક) જે નરમ સુદરેહ તે ઉપર બાંધ્યો[3] તેટલાંમાં હીંયાં એક સરસ મોજેજો પઔૉરૂશાસ્પને જાહેર થયો. (૩૩)જે (મોજેજા) વિષે એમ દીનમાં કહે છે કે પઔૉરૂશાસ્પ જ્યારે ભલા લોકનાં નરમ સુદરેહ ઉપર કુસ્તી બાંધતા હતા ત્યારે તે વખતના અરસામાં તે હોમ[4] નો રોપો (પક્ષિઓને લગતાં) ઝાડના સઉથી ઉંચા ત્રીજા ભાગ[5] પરથી (નિચે) ઉતર્યો, અને તે ઝાડના મધ્ય ભાગ ઉપર જ્યાં પઔૉરૂશાસ્પને જવાની ખાહેશ હતી ત્યાં આવ્યો. (૩૪) તે જોઈ પઔૉરૂશાસ્પ પાધ્યાબ કુસ્તી કરી[6] ને તે ઝાડ ઉપર ચહડી તે (હોમ) આગળ પહોંચ્યો, તેણે તે પછી

ત્રીજી રીતે" **મા-ઇચ મૂરૂ અરિશ્ન હ્અૉમ** લઇએ તો: "પક્ષીઓ તરફ ઉંચે હોમને લઇ જવાનું કારણ શું હશે?" એવો અર્થ થાય. DM.નાં હસ્તલેખમાં આવેલો **અફ્રૂમ** શબ્દ કદાચ **હ્અૉમ**નું બીગડેલું રૂપ હોય.

(૧) અથવા: "એટલી બધી ઉંચાઇ એ હોમને પોહોંચવાનું બનવા જોગ નહતું તેને લીધે." **લા હુનહાઝીદ** (**લા–હુન્દાઝીદન્** ને બદલે) સરખાવો ફા. **હુંદાખ્તન,** "પહોંચવું."

(૨) **મા જવીતર મિન ઝક.**

(૩) વાંચણ: **અફ્રશ નર્મ વેહાન વસ્તર્ગ્ મદમ્ યાવસ્ત્ પતાસીગ્.** DM. મુજબ વાંચણ: **ઓલા–શાન વસ્તર્ગ,** "તેઓનું પેહરણ," અથવા **ઓલા યઝદાન વસ્તર્ગ,** "તેનો પવિત્ર જભો (યાને સુદરેહ)" એમ લેવાય. **યાવસ્ત્** શબ્દ અવ. **અઈવ્યાસ્ત,** "કુસ્તી બાંધેલો"; અથવા અવ, **યાસ્ત** (ધાતુ **યાઑન્ઘ** "પહેરવું")ને મળતો છે. એ શબ્દને DM. મુજબ **શૂસ્ત** "પાણીથી ધોયાં, સાફ કીધાં" લઇએ તો તે અર્થ અહીં લાગુ પડે એમ નથી. જો **શુસ્ત** વાંચ્યે તો એ શબ્દને ફા૦ શબ્દ **શસ્ત** "કુસ્તી" સાથે સરખાવી શકાય. **પતાસીગ** શબ્દ **પઇતી–યાસ,** "પહેરવું" ઉપરથી લઈ શકાએ; અસલ **પતીયાસીગ** "જે કંઈ સુદરેહની ઉપર બાંધેલું યા પહેરેલું હોય તે." આખાં વાકયનો અર્થ એ છે કે: "તેણીએ નાહિ ધોઇને કુસ્તી કરી અને બંદગી કીધી."

(૪) ડા. વૅસ્ટ એ શબ્દને **વોહૂમનો** વાંચે છે. (૫) સરખાવો અવ. **થ્રિથ.**
(૬) **લાલા યાવસ્ત વસ્તર્ગ,** એટલે કે, કુસ્તી કરી બંદગી કીધી.

આખો માલો[1] નિશ્ચેવેરથી કાપ્યો,[2] અને પોતાના ટેકાથી તે માલાને ધરી રાખ્યો;[3] જેવી રીતે એક પુરૂષ પોતાના મીત્રનો બેટો જે બે ત્રણ વર્ષની ઉમરનો હોય તેને ખોરાક ખવડાવવા[4] માટે લઈ જાય, તેવી રીતે (તેણે તે માલાને ટેકવી રાખ્યો). (૩૫) એમ કરવા પછે તેને ખુશાલી[5] પેદા થઈ, અને પેલા પવિત્ર અમશાસ્પેંદોએ લાવેલા હોમને પોતાની પ્રતાપી મોહોરદારની નજદીક લઇ જઇને, તેણે તેણીને નિચે પ્રમાણે કહ્યું:–"ઓ દુગદાઉબ! જ્યાં સુધી તે પવિત્ર હોમ તેના (નિર્માન કીધેલાં) ખાસ કામ અને ધાર્મીક ગુણને[6] માટે લાયક થાય (વપડાએ), ત્યાં સુધી તમારે એટલી તેની ઉપર નજર રાખવી."

(૩૬-૩૮) એક (બીજો) મોજેજો એ (હતો), કે જે વિષે એમ જણાવવામાં આવ્યું છે કે ઝરથુશ્ત્રના તનનું તત્વ, પાણી અને ઝાડપાનોમાં થઇને (તેમના) માબાપના શરિરમાં આવી પોંહોંચતાંજ, ઘણાકોને દાદાર અહુરમઝદે એક મોતેબર ચમત્કાર દેખાડ્યો હતો, જેમ દીનમાં જાહેર કીધું છે કે:–"જ્યારે અહુરમઝદે ઝરથુશ્ત્રનું ખાકી બંધારણ બનાવ્યું, ત્યારે ઝરથુશ્ત્રનાં તનનું તત્વ જે અહુરમઝદની નઝદીક હતું[7] તે ત્યાંથી પેલાં ખાકી બંધારણ તરફ ગયું; ત્યાંથી આગળ વધી ખોરદાદ અને અમેરદાદ[8] તરફ ગયું, અને ત્યાંથી તે વાદળાંઓ[9] સુધી દોડ્યું; તે પછી વાદલાંઓમાંનું પાણી ફરી ફરીને[10] મોટાં ટીપાંઓમાં ગરમ ગરમ[11] નિચે ટુટી પડ્યું,[12] અને તેને લીધે ગાય ઢોર[13] તથા માણસોની ખુશાલી (વ્યાપી રહી)–તે ટીપાં

---

(૧) **આસન ઝક્–હર્વિસ્પો.** (૨) **અઝદ્રુન્તન** "અનાજ કાપવો", "પાક એકઠો કરવો." (૩) **પવન અવાગીહ પવન અવાગીનીદ્**; અસલ અર્થ "પોતાની મદદથી ટેકો આપ્યો; અવસ્તા **અવ** "મદદ કરવી." એટલે કે, "પોતાની પીઠ ઉપર તે ટેકવીને લાવ્યો." (૪) સરખાવો ફા૦ **તુષહ વ ગૂશહ**, "ખોરાક અને રહેઠાણ." (૫) **હૂ–રવાખ્મીહ**; અવ. **રવંઘહ.** "સુખ," "ખુશાલી." (૬) **કાર્ વ દીના.**

(૭) **પીશ્ નર્અમગ ઈ અઉહરમઝદ.**

(૮) યાનેકે, પાણીઓ અને ઝાડપાન તરફ.

(૯) **હૂ–અબ્ર**; અવ૦ **અબ્ર**, ફા૦ **અબર.** (૧૦) સરખાવો ફા. **નઉ–બ–નઉ.**

(૧૧) એ વાંચણ DM. મુજબ છે. પણ **ગર્મૂગ્**નો અર્થ "વરસાદની કમાન" બી થાય છે. ડા. વૅસ્ટ એને **બુન્દગ્ ગર્મૂગ્** વાંચી તેનો અર્થ "પુરતું ગરમ" કરે છે.

(૧૨) **ફ્રુદ દેશ્નૂનાં** (**ફ્રુદ દેશ્નૂન્ત્** ને બદલે) "નિચે લાવવામાં આવ્યું." વરસાદની રૂતુ નહિ છતાં ફરીફરીથી તેમ બન્યું.

(૧૩) સેમેટીક શબ્દ **ફીરા**, ઘણો ખરો ઘેટાં બકરાંને માટે વપડાએ છે.

છુટા ફરીને ચરતા[1] અને ફલંગ મારી દોડતા[2] એક ગોધાનાં તોખમ જેટલાં મોટાં હતાં—જે વરસાદનાં ટીપાં પડવાથી સઘલી જુદી જુદી જાતના છોડવાઓ ઉંચે ઉછડી આવ્યા; જ્યારે (વરસાદના ટીપાંઓ) એક છોડવા ઉપરથી બીજા ઉપર, અને સુક્કાં ઝાડ ઉપર પણ પડ્યાં[3], ત્યારે તેને તેજ વખતે ઝરથુશ્ત્રનું બાકી તત્વ તે પાણીમાંથી ઝાડપાનમાં દાખલ થયું હતું."

(૩૯) (બીજો એક) મોજેજો જે જાહેર થયલો છે તે એ કે વરસાદનું પાણી નિચે પડવા[4] પછી ઝરથુશ્ત્રનું તત્વ તેમનાં માબાપનામાં દાખલ થાય એવી ધારણાથી અમેશસ્પેંદો તરફથી પઓઁરૂશાસ્પને છ સફેદ ગાયો, જે પીલા કાણવાલી (હતી તેઓ)ને પેલા છોડવાઓ તરફ હંકારી લઈ જનાર બનાવ્યામાં આવ્યો. (૪૦) અને અહીં એક ઉમદા મોજેજો જાહેર થયો, જેમ દીનમાં જણાવ્યું છે કે: "તે છ ગાયોમાંની બે ગાયો જે ગર્ભવંત નહતી[5] તેઓમાં પવિત્ર દુધ[6] આવ્યું, અને પેલા છોડવામાંથી થઈને ઝરથુશ્ત્રનું તત્વ પેલી ગાયોમાં ગયું, અને તેઓનાં દુધમાં ભેલાયું." (૪૧) અને તે પઓઁરૂશાસ્પને ગાયોને પાછી હાંકી લાવનાર તરીકે (અમેશસ્પેંદોએ) બનાવ્યો, જેણે દુગદાઉબને નિચે મુજબ કહ્યું: "ઓ દુગદાઉબ! પેલી ગાયોમાંની બે જે હમેલદાર ન હતી, તેમજ જેઓએ બચાંને જન્મ આપ્યો નથી, તેઓમાં દુધ ભરપુર આવ્યું છે, તે ગાયો જે આએ દુન્યાની કોઇબી ગાયોની મગરૂરી સમાન, એટલે સર્વેથી સરસ છે, તેઓને તું દોહ."[7] (૪૨) દુગદાઉબ ઉઠી ઉભી થઈ, અને દુધ દોહવવાનું વાસણ[8] જે ચારે બાજુથી[9] (દોરીથી) સીકડેલું[10] હતું, તે લઇને

---

(૧) વર્તિશ્ન્. (૨) અથવા ઝરીતૂન્તાર, "બેહુતનાં"; પહલ્વી ઝરીતૂન્તન એટલે "બી વાવવાં" "ખેતી કરવી."

(૩) સરખાવો ફા૰ શસ્તન, "નાંખવું."

(૪) સૂબ્–આરિશ્ન; બેહતર વાંચણ: સૂબ્–આવરિશ્ન, અથવા સૂબ–બારિશ્ન; સરખાવો ફા. સૂબ, "પાણી" અને બારિદન, "વરસવું," એટલે "વરસાદનાં પાણીનું વરસવું."

(૫) અ–ઝર્ખૂન્તગ્, "જેને કદી ફરજંદ થયાં નહતાં."

(૬) હુ–પર્અમ; જે પવિત્ર પરિણામ નિપજાવવા માટે એ દુધ પેદા કર્યું હતું તેને લીધે તે દુધને "સારૂં (પવિત્ર) દુધ" કહેવામાં આવ્યું છે.

(૭) અવ. દુઘ, સંસ. દુહ, ફા૰ દૂશીદન "દોહવવું," "દુધ કાઢવું."

(૮) દીગ્, "દેગ", "તામરી"

(૯) અવ. ચથ્રુશ. (૧૦) નિઊઝીહેદ, સરખાવો ફા૰ અઊઝીદન, "સીકામાં ટાંગવું," "લટકાવવું."

પેલી (ગાયોમાં) જે ઉમદા દુધ હતું તે દોહ્યું, અને તે દુધમાંનો ઘણો ભાગ પવિત્ર અમેશાસ્પેંદો અને યઝદોની યાદ કરી તેઓને અર્પણ કરવા (આસપાસ)[1] ઢોલી નાખ્યો, અને તે દુધમાં ઝરથુશ્ત્રનું બાકી તનનું તત્વ હસ્તી ધરાવતું હતું.

(૪૩) જ્યારે પેલો દુશ્મન (અહરમન) પેલાં દુધને નાબુદ તથા નકામુ બનાવવા કોશેશ કરતો હતો ત્યારે એક (બીજો) મોજેજો જાહેર થયો, જેમકે દીનમાં કહ્યું છે કે:-"એ ઉપરથી તુરતજ તે વખ્તે દેવોની એક મજલસ બોલાવવામાં આવી,[2] અને પેલો દેવનાંમ દેવ (અહરમને) તે મજલસને નિચે મુજબ કહ્યું[3] કે: 'તમો દેવો તદન આંધળા છેઓ; એક તાજો અને વળી ઉંચો ખોરાક બની ચુકયો છે, યાને કે જે બનાવતમાંથી તે આદમી કે જે અશો ઝરથુશ્ત્ર થશે તે બનાવવાની શરૂઆત થઈ ચુકી છે;[4] તમારામાંથી કોણ તેનો એવી રીતે નાસ કરવા કબુલ થાઓ છેઓ કે જેથી તે પુરૂષ માણુસાઇમાંથી જતો રહે,[5] એટલે કોણ તેને તદન નિર્બળ કરે."[6] (૪૪) ચીશ્મગ[7] જે બુરાં જ્ઞાનથી ભરપુર[8] હતો, તે નિચે મુજબ બોલ્યો: "હું તેનું મોત લાવવાનું માથે લેઉં છું;" અને પછ દેવો જે ચીશ્મગને લગતા કરપો હતા તેમની સાથે (ઝરથુશ્ત્રને મારવાને) તે ધસ્યો. (૪૫) અને તેણે તે સ્પીતામનાં ગામને થોડે ભાગે ખણીખોદી નાંખ્યું, અને થોડે ભાગે ફેરફાર કરી તે ગામને નુકશાન

---

(૧) **ઓલા યઝદાંન બરા યેહબૂન્તન્.** ડા. વૅસ્ટ મુજબનું વાંચણ લેતાં: **ઑલા-શાંન્ બરા યેહબૂન્ત,** "તેઓએ જે આપી દીધું તેનું."

(૨) સરખાવો અવ. **દ્વત** (ધાતુ દ્વ, "ખરાબ આદમીઓનું ઉચ્ચારવું," "બુરાં માણસનું બોલવું").

(૩) DM. **દવચીત્,** (પહલવી **દ્રાચીદન** ના શબ્દરૂપ પ્રમાણે) "મોટેથી બુમ પાડી કહ્યું" (ખાસ કરી બુરા લોકોની બુમ).

(૪) **અઇધ્ સાખ્તન્ હન્ખેતૂન્ત.**

(૫) વાંચણ: **અન-મર્દૂમ,** જ્યાં સુધી તેનું માણુસાઇપણું તદન જતું રહે ત્યાં સુધી. ડા. વૅસ્ટ:-**અવો મર્તૂમ,** "માણુસજાત માટે" એમ વાંચે છે.

(૬) **અદ્દક્ષ ખ્વાર્તર અકાર કર્દન.**

(૭) એ નામ **બુન્દહિશમાં** પણ (બાબ. ૨૮, ફકરો ૧૮૫) મળે છે; "**ચીશ્મગ્ ઝક મૂન ઝિન્દગ વખ્દૂનેદ વ વાત્ ગેર્દગ-ઇચ વબીદૂનયૅન, ઑલ પતીયારગીહ ઇ અવર વઝલૂનેદ,** "**ચીશ્મગ** એટલે તે દેવ કે જે જીવતાં આદમીઓને પકડે છે, પછી વંટોળ્યો પેદા કરે છે, અને તેઓનો નાસ કરવા માટે તેઓ ઉપર તે ફુંકાવે છે."

(૮) **દૂશ્-દાનાગ્.**

કીધું; ધંધાદારી કામ કરનારાઓને અને દોસ્ત આશ્નાઓને[1] તેણે જુદા પાડયા, તે ગામનાં લોકોનાં કદાવર બાંધાને[2] તેણે તોડી નાખ્યો, તેમ જ તેઓની જે અસંખ્ય ખુબીઓ[3] હતી તે સઘળીનો નાસ કીધો, એટલે કે તેનાથી આખાં ગામને પાએ-માલ[4] કરવામાં આવ્યું હતું.

(૪૬) એવું જાહેર થયેલું છે કે ત્યાર પછી પઑરૂશાસ્પે પેલો હોમ દુગદાઉબ પાસેથી પાછો માંગ્યો, અને તે તેણે છુંદયો (કમ્બીદ) અને પેલાં ગાયનાં દુધ સાથે ભેળી નાખ્યો કે જેમાં ઝરથુશ્ત્રનું ખાકી તત્વ આમેઝ થયેલું હતું; અને અહીં ઝરથુશ્ત્રનું ફ્રેરોહર અને તેમનું ખાકીતત્વ બેઉ સાથે જોડાયલાં બન્યાં.

(૪૭) એક મોજેજો એવો જાહેર થયેલો છે કે જ્યારે હોમ અને દુધ એ પ્રમાણે સાથે ભેલવામાં આવ્યાં,[5] અને અહુરમઝદની એક ફતેહ દેખાડનારૂં તે (મિશ્રણ) બન્યું,[6] ત્યારે પઑરૂશાસ્પ તથા દુગદાઉબ તે પીણું તુરત ગટગટાવી ગયાં;[7] અને હીઆં ઝરથુશ્ત્રનાં ખોરેહ, ફ્રેરોહર, તેમજ ખાકીતત્વનું જોડાણ સામટું બેઉ માબાપમાં[8] ઉતર્યું. (૪૮) દીનમાં કહેવામાં આવ્યું છે તે મુજબ, એક મોતેબર ચમત્કાર તે પછી તે બેઉ જણાને જાહેર થયો:–"એ પછી તેઓ બેઉ જણા પહેલીજવાર એક પુત્ર માટે ખાહેશ રાખતાં હમ્બીસ્તર થઈ જોડાયા,[9] જ્યારે બદકારીની[10] ઘાટકી જબાનથી[11]

---

(૧) **હમ–પત્–ખૂર્**, અવ૦ હમ+પઇતિ+ખરેથ, "જેઓ સામ સામે બેસી ખોરાક ખાતા હોય તે." ઉપલી પહલવી એબારતમાં એ શબ્દ અવ૦ **પઇતિશ્–ખરેન** સાથે સરખાવી શકાતો નથી, કારણ કે તેનો અર્થ અવસ્તામાં "જડબું", અથવા "ગાલ" થાય છે.

(૨) અવ. **સ્તુન**, "સ્થંભ."

(૩) **અમાર** (અવ. **મર**, "સંખ્યા ગણવી") **અફ્રાઉન્ટહ**.

(૪) **લખ્વાર–કર્દ**, સરખાવો ફા૦ **બાઝ કર્દન**, "તોડી પાડવું" "ભાંજી નાંખવું."

(૫) **અગવીન ઑલ હમ–મદ્.**

(૬) **ઑલ અઉહુરમઝદ વીનદીહ પેગવીમૂનાદ**; અવ૦ **વિન્દ**, "જીતવું."

(૭) **ફ્રાજ ખ્વારીદ.** (૮) **બઑન ૨ અબૂ.** અહીં "**દો અબૂ**" શબ્દોને ડા૦ વૅસ્ટ સાથે લઇને **ગબ્બરા** "આદમી" વાંચે છે.

(૯) **લાલા નીવઝીદ હવા–અન્દ**, સરખાવો અવ૦ **નિ–વઝ** અથવા **ઉપ–વઝ્**, "લગનના ગાંઠથી જોડાવું," "બગલગીરી કરવી."

(૧૦) **વિનાસ–ગારીહ.**

(૧૧) **મર ગુબિશ્નીહ**, સરખાવો અવ૦ **મઇર્ય**, "સાંપ," "અઝદાહ."

દેવો પોકાર[1] કરવા લાગ્યા કેઃ 'ઓ[2] પઓરૂશસ્પ! તું આએ શું કરે છે?' જે ઉપરથી[3] શરમીંદા આદમીઓની માફક તેઓ ચમકીને ઉઠયાં.[4] (૪૯) અને બીજી વખતે તેઓ હમબીસ્તર થયાં કે તેઓને દેવોએ બુમ પાડી બદકારીની ઘાટકી જબાનથી ઉપર પ્રમાણે કહ્યું, જે ઉપરથી શરમીંદગીભર્યાં આદમીઓની માફક તેઓ પાછાં ચમકીને ઉઠયાં. (૫૦) અને ત્રીજી વખત તેઓ એક પુત્રની ખાહેશ ધરાવતાં હમબીસ્તર થયાં કે દેવોએ બદકારીની ઘાટકી જબાનથી (ઉપર મુજબ) પુકાર કર્યો, અને તેથી શરમીંદાં થએલાં માણસો માફક તેઓ ચમકીને પાછાં ઉઠયાં. (૫૧) અને તેઓએ (દેવોનાં એ પોકાર) વિષે એક બીજા સાથે વાત કીધી, અને પોતાનાં ભલાં કામમાં પાછાં મંડયા, અને તેઓએ ખાવંદ અને ઓરત તરીકે ફરજ અદા કીધી;[5] યાને કે તેઓ એકમેકને પાસામાં દાબી રાખીને બોલ્યાં કેઃ 'આ નેમ પાર પાડયા વીના[6] આપણે થોભીશું નહિ–ગમે તે બી થાય, ગમે તો રાગ કે નઓંદર બેઉબી સાથે થઇને આવે[7] તોબી આપણે અટકવું નહિ.' (૫૨) પછી તે આદમીના તનનું બંધારણ થયું કે જે પવિત્ર ઝરથુશ્ત્ર તરીકે (જન્મ પામનાર હતો); અને એ પ્રમાણે (આ દુન્યામાં) ઝરથુશ્ત્રના ખોરેહ, ફ્રોહર અને ખાકીતત્વ (ત્રણે)નું જોડાણ તેમના માદરના હમેલ (ગર્ભસ્થાન) માં[8] થયું."

(૫૩) એક (વધુ) મોજેજો જે જાહેર થયેલો છે તે એ છે કે માએના ગર્ભ[9]માં ઝરથુશ્ત્રનો હમેલ રહેવા પછી દેવોએ ઝરથુશ્ત્રનું મોત તેમના માદરનાં હમેલમાંજ

---

(૧) સરખાવો અવ૦ **બુસ**, "બુમ પાડવી," ફા૦ **ખ્રૂસીદન**. DM. મુજબ **ખ્રૂસીચ** અથવા **હર્વિસ્પ.**

(૨) **હુના** શબ્દ અહીં **અઓં** ને બદલે વપડાએલો છે.

(૩) **પવન ઝક.** (૪) સરખાવો અવ૦ **ઉસ્પત.**

(૫) વાંચણઃ **હાર–સુફ્ત,** અસલ અર્થ "મોટીમાં નાકાં પાડ્યાં," "મોટી વિધ્યાં.

(૬) **અ–વઝિશ્નીહ.**

(૭) એ એક અસલી ઇરાની કહેવત છે; એનો ભાવાર્થ એક પુરૂષનું કોઇ ચીજ કરવા માટેનુ મક્કમપણું, અને બાહેરની અસરોને તાબે રહી તે છોડી ન દેવાની ખાસ્યત દેખાડે છે. **રાગ વ નઓંદર,** ફારસી ભાષાની રૂઢી મુજબ, "કંઈ અપસુકન ભરી ચીજ, યા ભલતી ન ધારેલી આફત" એવો અર્થ ધરાવે છે.

(૮) સરખાવો અવ૦ **અરેથ્રિથ;** જુઓ **યઝિશ્ન**, હા ૨૩ મો, ફકરો ૧૦ મો.

(૯) **અમીતર અશકુમ,** સરખાવો ફા૦ **શેકમ,** "પેટ."

નિપજાવવા નવેસરથી ભયંકર કોશેશો કીધી; અને તેમને જન્મ આપનાર (માતા)ને[1] તીક્ષ્ણમાં તીક્ષ્ણ તથા સખ્ત દુખાવા સાથનાં દરદો મારફતે માંદગીભર્યાં કીધાં, (જેથી તેણી એટલી બધી દુઃખી થઈ કે) આખરે તેણીએ દુઃખોના[2] ઉપાય માટે જાદુગર વૈદોની સલાહ લેવા ઇચ્છા દેખાડી. (૫૪) અને આ વખતે એક મહાન મોજેજો જાહેર થયો, જેમકે (તે વિષે) દીનમાં કહ્યું છે કે: "એજ વખતે એક (મીનોઈ) અવાજ પવિત્ર યઝદી રૂહો તરફથી ત્યાં તેણીને આવ્યો; દક્ષિણ દિશાએથી, અહુરમઝદ તથા અમેશસ્પેંદો તરફથી, નિચે મુજબ (સંભલાયું) કે:-'અએ કન્યા![3] જો[4] તારે કેડે આગલ જવુંજ હોય તો તે (જાદુગરો) તરફ ના જા, કારણ કે તેઓ તરફની કોઇબી ચીજ,[5] જે તેમની જાદુઈ વૈદક સારવારથી સારૂં કરવાને (વપરાય છે), તે,[6] જીવલેન હોય છે; તારા બેઉ હાથો બરાબર પાક કર,[7] યાને પવિત્ર સ્નાન (નહાન) લે, અને તે પવિત્ર હાથોથી સુક્કાં લાકડાં લાવ, અને તારાં બાળકની સલામતી ખાતર તે ઉપર આતશ સલગાવ અને ગાયનાં ઘીની[8] અંદર ગોશ્ત પકાવ;[9] અને તારા (ગર્ભની સલામતી) ખાતર આતશ રોશન કરી તેનો સેરવો[10] તે આતશ ઉપર બનાવ; અને તે ખાતરજ વખતસર તે સેરવો તારે પી જવો,[11] અને તેથી તું સાજી થશે." (૫૫) તે ઉપરથી તે અબળાએ તનને પવિત્ર કર્યું,[12] અને જેમ તેણીએ સાંભળ્યું હતું તેમજ બજાવ્યું, અને (તેથી) તેણી તંદરૂસ્ત થઈ.[13]

---

(૧) ઝક્ ઝીઅશ બૂર્દાર.

(૨) ડા૦ વેસ્ટનું વાંચણ DM. મુજબ: ખ્વાયિશ્નીહ, "ઇચ્છવાજોગ (દવા યા ઉપાય)"; પણ અન-આસાનીહ બોલ અહીં વધારે બંધબેસ્તો લાગે છે.

(૩) સરખાવો અવ. ચરાઇતી, ચરાઇતિકા.

(૪) મૂન શબ્દ અહીં અમતને બદલે આવેલો છે.

(૫) યાનેકે "તેઓ તરફથી મળતી દરેક ચીજ.

(૬) પવન યાતુગ બઝેશ્ગીહ બઅૅશાઝિશ્નીહ.

(૭) ફ્રાજ્ યદા ખલ્લૂન; અસલ અર્થ "હાથ બરાબર ધો;" ફા૦ દસ્ત શુસ્તન "કોઇ ચીજનો ભોગ આપવો," "કોઇ ચીજ ઉપરથી હાથ ઉઠાવવો," "તજીદેવું."

(૮) માષ્યા, "માખણ". (૯) સરખાવો ફા. બ્રિશ્તન, "પકાવવું." (૧૦) સરખાવો ફા. તાબેશ, તાબીદન, "રસ નિચવવો," અથવા "મજબુત બનાવવું." બી થઇ શકે.

(૧૧) પાઅૅમેશ, સરખાવો ફા. બાદ પએમૂદન, "દારૂ ગટગટાવી જવો."

(૧૨) ફ્રાજ યદા ખલ્લૂન્ત. (૧૩) સરખાવો "ઝાદસ્પરમના ચુંટી કાઢેલાં લખાણો," બાબ ૧૪ મો, ફકરા ૫.

(૫૬) જ્યારે ઝરથુશ્ત્રના જન્મ પામવાને ખોરશેદની ચાલ પ્રમાણે[૧] ત્રણ દીવસ રહ્યા હતા ત્યારે એક મોજેઝો ઘણાકોને જણાયો, જે એવો હતો કે હમેશના કુદરતી ધારા મુજબ ખોરશેદ ઉગતી વેળા તેની આબાદી ભરી રોશની[૨] જમીન ઉપર પહેલાં પંથરાય છે, અને તે પછી ખોરશેદનો આકાર જાહેર થાય છે, અને જેમ દીનમાં કહ્યું છે તે મુજબ: "તે છેલ્લી ત્રણ રાતો દરમ્યાન જ્યારે ઝરથુશ્ત્ર પોતાની માએના પેટમાં હતો ત્યારે, યાને કે તે જન્મ પામ્યો તે અગાઉની ત્રણ રાત દીવસો સુધી, પઑરૂશાસ્પનું ગામ આખુ રોશનીથી ઝલકી રહ્યું હતું. (૫૭) તે ઉપરથી સ્પીતામના કુટુંબના ઘોડાના સરદારો અને ત્યાંના ગાય ઢોરના રખેવાલો (ગભરાઈને તાંહથી) નાહસી જતાં[૩] બોલ્યા: 'અલબતે પઑરૂશાસ્પનું ગામ આથી નાસ પામવુંજ જોઇએ, અને મોટાં રોશ્નીનાં ભદકાં જે દરેક ખુણે ખુણે[૪] હમણા જણાએ છે, તેના ગભરાતથી પઑરૂશાસ્પનું આખું ગામ ડરી ગયું છે.'[૫] (૫૮) તે પછી (જ્યારે તેઓનો ગભરાત કમ થયો ત્યારે) ગામની અંદર પાછા દોડી આવતાં તેઓ એમ બોલવા લાગ્યા કે: 'પઑરૂશાસ્પના ગામનો નાશ થનાર નથી, જો કે દરેક ખુણામાં અને દરેક ખાંચામાં પસરી રહેલી ભભુકદાર રોશનીનાં ઘભરાતથી તે ગામના લોકો બીહ ગયાં છે; એ ગામમાં અને પેલાં ઘરમાં પેલા ખોરેહમંદ[૬] પુરૂષનો જન્મ થયો છે.'"

(૫૯-૬૦) (બીજા) મોજેજાઓમાં નિચલો પણ એક હતો, કે જ્યારે ઉમદા ખોરેહવાળા તે નરના જન્મ બાબેના મોજેજા જેવાં કાર્યની ખબર પહેલાં (આ દુન્યામાં) આગળ વધી, ત્યારે તે જમશેદ અને બીજા પ્રખ્યાત નરો જેમને પવિત્ર યજદાં તરફથી ઉંચી કીર્તીએ પહોંચાડવામાં[૭] આવ્યા હતા, તેઓના વચણોની મારફતે તે ખબર ફેલાઈ હતી; જે વચણોમાં જમશેદે દેવોને કહ્યું હતું કે: "અહીં (આ દુન્યામાં) પવિત્ર અને અશો ઝરથુશ્ત્ર જન્મ પામશે, જે પુરૂષ તમો દેવોની અંદર, તમો જે

---

(૧) **આઇનીનગ ઈ હુવરે-શઍત**, અસલ અર્થ "ખોરશેદનો આયનો", અથવા "સૂર્યનો આરસીનો તકતો;" ફારસીમાં ખોરશેદ ને **આઈનહ-ઈ-આસ્માન**, "આકાશનો આયનો" કહે છે. અહીં એવો ભાવાર્થ છે કે "સૂર્યના પંચાંગ મુજબ ત્રણ દીવસ બાકી હતા ત્યારે."

(૨) અવ૦ **ફ્રાઙ્મિ (ફ્રાંશ)** "આબાદી કરતી," યા "વધારો કરતી." સરખાવો અવ૦ "**હચ હૂ વક્ષાત્ આ-હુ-ફ્રાષ્મો-દાતોઇત.**"

(૩) કસબાને સર્વે ઠેકાણે રોશનીથી ચળકતો જોઇને. (૪) **વિસ્પ સૂરાગ.**

(૫) **પવન આસીપિશ્ન આસીપ્ત ચેગ્વીમૂનેદ.**

(૬) **રાએ-આઑમંદ.** (૭) **મદમ બરિશ્નીહ.**

કામો કરો છેઓ તે બાબે બેપરવાઈ ફેલાવશે, એટલે કે તમારામાં લાચારી (ઉદાસીપણુ) પેદા કરીને બેકારી લાવશે, અને આતુરતાઈ વિનાના[1] તમોને બનાવશે, જેથી તમો કોઇબી ચીજ પોતાને માટે માગી શકશો નહિ, અને તમારે ખાતર કોઇબી બીજો પુરૂષ કંઈ માંગનાર નથી."

(૬૧) એવું જાહેર છે કે ઝરથુશ્ત્રનાં ચઢતે દરજ્જેનાં જન્મની ખબર, અને તેની ભવિષ્યની આગાહી કહેવાની શકતી[2] વિષેની વિખ્યાતી જાણીતા પુરુષો, જેવા કે જમશેદ, ફરેદુન અને બીજા દાનાવ લોકોએ જાહેરમાં ફેલાવી હતી; તે ઉપરાંત પાક હસ્તીઓ (યઝદો)એ ગોસ્પંદોની ઝબાન મારફતે[3] તે ખબર આ દુન્યામાં ફાહેશ કીધી હતી,[4] અને એવા ઇરાદાથી તે ફેલાવી[5] હતી કે તેની પએગંબરી શક-તિનો પુરાવો તેઓબી આપે. (૬૨) તેની મીસાલ એકે, જેમ (દીનમાં) જણાવવામાં આવ્યું છે તેમ, કએ-ઉસનાં (કએ-કાઉસનાં) રાજ્યમાં એક ગોધો[6] હતો, અને યઝદી

---

(૧) અખ્વાયિશ્નીહ, યાનેકે "જીજ્ઞાસા વિનાનું," "વગર મજાહનું;" અવ૦ ઈશ, "ઇચ્છવું." (૨) વક્ષ્વરીહ.

(૩) હૂઝ્વગીહ–અસ્ત, "બોલાયલા હતા," સરખાવો અવ૦ હિઝ્વ, "ઝબાન;" જુઓ વંદીદાદ, ફરગર્દ ૧૯ મી, જ્યાં હુઝવા-ધયત, ઝરથુસ્ત્રના બોલવા વિષે વપડાયલો છે.

(૪) વાંચણુ: દેશ્રુન્ત. DM. મુજબ, સૂત; એમ લેતાં અર્થ: "અને વળી ગાયઢોરની ઝબાંનમાંથી તેઓથી સાંભળવામાં આવ્યો." ડા૦ વૅસ્ત નિચે મુજબ તરજુમો કરે છે:–"પણ પવિત્ર હસ્તીઓનું બોલવું દુન્યામાં જુદે જુદે ઠેકાણે રહેતાં જાણવરોની ઝબાંન મારફતેબી સાંભળી શકાય છે."

(૫) સરખાવો અ૦ રૅતૅરૅ, ફા૦ ગુસ્તર્દન.

(૬) કએ–ઉસના ગોધાની અને સ્રીતની વાત દીનકર્દ પછી લખાયલાં પહલવી "ઝાડ-સ્પરમનાં ચુંટી કાઢેલાં લખાણો" માં વધારે સંપૂર્ણ રીતે આવેલી છે (જુઓ બાબ ૧૨ મો):–"દેશ માંહેલા અથોરનાનોની અરજને અનુસરીને, તથા એક ઉભો થયેલો કજીઓ દાબી દેવાના હેતુથી, દાદાર અહુરમઝદે ઇરાન માટે એક મોટાં કદનો ગોધો પેદા કીધો, જેની મારફતે તેની ખડીનાં જમીન ઉપર ચાલતાં પડેલા આકાર ઉપરથી ઇરાન અને તુરાન વચ્ચેની હદ દેખાડવામાં આવતી હતી. તેને કએ–ઊસએ જંગલમાં રાખ્યો હતો". (વળી તેમાં એમ જણાવેલું છે કે) "સાત ભાઇઓ હતા, જેઓમાંના સાતમાનું નામ સ્રીત હતું, તે સર્વથી મોટા કદનું શરીર અને અંગબળ ધરાવતો હતો. કએ–ઊસના ઉમરાવો તથા ઘણીક બાબદોથી માહીતગાર પુરૂષોમાંનો તે એક હતો. કએ–ઊસએ તેને પોતાની હઝુરમાં બોલાવ્યો, અને નિચે મુજબ ફરમાવ્યું:–"તું જા, અને પેલા ગોધાને જંગલમાં લઈ જઈ મારી નાખ!"...

મદદથી તેના શરિર ઉપર નુર ફેલાયલું હતું, જ્યારેબી ઇરાન અને તુરાનની સરહદ બાબે કંઈ તકરાર ઉભી થતી ત્યારે તે ગોધાને લાવવામાં આવતો, અને ઇરાન તથા તુરાન વચ્ચેની સરહદ તે ખરી રીતે બતાવી આપતો. (૬૩) અને પરિણામ એ આવતું કે, જે કજ્યામાં (ગુનાહ તરીકે) ઠગાઈ થઈ હોય, તેમાં ફેસલો કરવા એક ઇરાની જ્યારે તુરાની સાંમે અરજ કરતો તે વખતે ખચીત પેલા ગોધાથી બતાવવામાં આવેલી સરહદને લીધે પેલો તુરાની હમેશાં લુચ્ચો માલુમ પડી આવતો, અને ઇરાનીઓ તરફથી તેને માર પડતો; એને લીધેજ તે (તુરાની-ઓની) સંઘલી અદેખાઈ કએ-ઊસ સામે અને તેની મીલકત વિષે ઉસ્કેરાયલી હતી; અને તે (પાદશાહ)ની એ અજાયબ જેવી દોલતને ખાતર તુરાનીઓએ પેલા ગોધાને મારી નખાવી તેનો નાશ કરવા એક યોજના ઘડી, અને જાદુઈ અને મન્ત્રથી કએ-ઊસના મનને તે ગોધા સંબંધી ગુંચવાડામાં નાખ્યું; જે ઉપરથી તેણે એક લડવૈયો જેનું નામ **સીત** હતું તેને હુકમ કીધો કે પેલા ગોધાને કતલ કરવો, અને તે આદમી પેલા ગોધાને મારવાને બાહેર પડયો. (૬૪) અને અહીં એક મહાન ચમત્કાર પેલા ગોધા તરફથી જાહેર થયો, જેમ દીનમાં કહ્યું છે તેમઃ-"એક નોંધવા જોગ જવાબ તે ગોધાએ તેને મોઢે બોલી દેખાડ્યોઃ-'અએ **સીત!** તું મને ના માર, તારા વદવાઓની સાતમી પેહડીનો તું છે; જ્યારે ઝરથુશ્ત્ર જે સવાબનો ઘણોજ ખાહેશમંદ છે તે તનોમંદ દુન્યામાં આવશે, અને જ્યારે દીન મારફતે

...પેલા ગોધાને જબેહ કર્યા બાદ.........સીત પાછો ફરી કએ-ઊસ આગળ આવ્યો, અને તે કેમ બન્યું તેની ખબર કીધી, તથા અરજ કીધી કે તેણે (કએ-ઊસએ) તેની (સીતની) જીંદગીનો અંત લાવીને એ કામ પૂરૂં કરવું; કારણ કે (તે બોલ્યોઃ) "મારી જીંદગી હવે મનગમતી નથી." કએ-ઊસએ જવાબ વાલ્યોઃ "શું હું તુને મારૂં, એવી કંઈ ધારણા નહતી!" જે ઉપરથી સીત બોલ્યોઃ "જો તું સાહેબ મને કતલ નહિ કરશે તો હું તુને મારી નાખીશ." કએ-ઊસએ જવાબ વાલ્યો; "મને મારતો ના, કારણ હું તો દુન્યાનો પાદ-શાહ છું." કએ-ઊસ આગળ સીતએ એટલી આજરખ્વાહીથી જીદ કીધી કે પાદશાહને નિચે મુજબ હુકમ કરવાની ફરજ પડીઃ "પેલાં ચોક્કસ જંગલમાં જા, ત્યાં કુતરાનાં આકારમાં એક દાકન રહે છે, તે તુંને મારી નાખશે." સીત તે જંગલમાં ગયો અને તેણે કુતરાના આકારમાં પેલી જાદુગરણીને જોઈ, અને તેણીને એક ફતકો મારતાં બે ભાગમાં તે વહેંચાઈ ગઈ, અને એમ વહેંચાયલા ભાગોને ચાલુ માર્યા કરતાં આખરે તેઓ એક હજાર બન્યા; જેઓના લશ્કરે સામટાં બની સીતને તેજ જગ્યાએ મારી નાખ્યો." જુઓ S. B. E., વૉલ્યુમ ૪૭ મું, પાના ૧૩૫-૧૩૮.

તારાં બુરાં કામો તે જાહેર કરશે ત્યારે તારી કીનાખોર ખાસ્યત માટે તું પસેમાન થશે; અને તારા આત્માને એવું દુઃખ નડશે કે જેને લગતો શ્રાપ નિચલા ફકરામાં આવેલો છે, 'જ્યારે તેનું મોત આવશે, ત્યારે તેને વદગ[1] અથવા એવાજ બીજાઓનો ફેજ મલશે," (૬૫) એમબી જાહેર થયેલું છે કે પેલા (સ્રીત) પુરૂષે જ્યારે ગોધા તરફનો એવો ચમત્કાર જોયો ત્યારે તેણે તેને માર્યો નહિ,[2] પણ તે કર્સ-ઊસ (કર્સ-કાઉસ) આગલ પાછો ફર્યો અને પોતે જે જોયું હતું તે વિષે તેને વાકેફ કીધો. (૬૬) દેવો અને જાદુગરો તરફથી જે ભમાવનારી ફરેબ-બાજી કર્સ-ઊસની તરફ કરવામાં આવી હતી, તેને લીધે તેણે તેજ(સ્રીત) ને પેલા ગોધાને મારવાનો પાછો હુકમ કીધો, અને તે પુરૂષ બીજી વાર ગોધા તરફ ગયો; જોકે તેણે (ગોધાએ આગલ માફક) ઘણીક વિગટે બોલવાનું ચાલુ રાખ્યું છટાંબી[3] પોતાનું ધ્યાણ ત્યાં નહિં આપતાં તેણે (સ્રીતએ) ગોધાને મારી નાખ્યો.

(૬૭) વળી ગાવ્યેોદાદ[4] (એટલે, પહેલાં એકલા પેદા કરવામાં આવેલા ગોધા) વિષે એવું જાહેર થયેલું છે કે અહરમન તરફથી આવેલા ફટકાની સામે થતાં[5] તે નિચે પ્રમાણે બરાદ મારીને બોલ્યો હતોઃ-"ઓ અહરમન! તું બુરાઇનું જ્ઞાન

---

(૧) સરખાવો અવ૦ **વધઘન,** એક બુતપરસ્ત તુરાની પાદશાહનું નામ, જે ઝર-થુસ્ત્રની આગમજ થઈ ગયો હતો. એજ અઝીદહાક (ઝોહાક) નું બીજું નામ છે. **દાદિ-સ્તાને દીની**ની પુરસેશ ૭૧ અને ૭૭ માં વધક્ર નામ ઝોહાકની માએનું છે. વળી પહલવી મીનોખેરદ (બાબ ૫૭, ૨૫) માં **વધગાન** પાદશાહ તે **દહાગ** પાદશાહ પોતે છેઃ– "(ફર્પીન ગુનાહો કરનાર બદકાર આદમીઓમાંની) એક તે **વદગ,** જે ઝોહાકની માએ હતી, જેનાથી પહેલ વહેલાં (આ દુન્યામાં) જનાકારી કરવામાં આવી હતી (યાને બદફેલી શરૂ થઈ હતી)."

(૨) અસલ અર્થઃ "જ્યારે તે માણસ પેલા ગોધા તરફથી એવા મોજેજાની ખાહેશ રાખે છે, ત્યારે તેને તે મારતો નથી."

(૩) **અમત કબદ-ઇચ ઝક ગૂબિશ્ન દેશ્નૂનાં.**

(૪) પહલવીઃ **તોરા ઇ અએવગ-દાદ,** "પહેલ વહેલાં પેદા થયલો ગોધો;" જેમાંથી સઘળાં પ્રાણીઓ અને ઝાડપાનો પ્રગટી નિકલ્યાં હતાં એમ માનવામાં આવે છે. જુઓ **બુન્દહિશ,** બાબ. ૩ જો, ફકરો ૧૮ મો; ૪ થો, ફકરા ૧–૫; ૧૪ મો, ફકરા ૧–૩; ૨૭ મો, ફકરા ૨–૩.

(૫) **પતીરગ ઝનિશની.**

ધરાવનાર,[1] અમારે વિષે એવું ધારે છે કે 'નાશ કરવામાં હું દરેક રીતે ફત્તેહમંદ[2] છું,' પણ તું દરેક રીતે અમારો નાશ કરવામાં કદી ફાવનાર નથી, યાને તારાથી બનવા જોગ નથી કે અમે કદી પાછાં નહિં ઉઠી શકયે[3] એવી રીતે તું અમારો નાશ કરે; તેમજ હમના હું તુને જણાવું છું[4] કે પેલો શખ્સ સ્પીતામ ખાન્દાનનો ઝરથુશ્ત્ર (ધર્મના) છેલ્લા ફેરફાર માટે આવનાર છે, જે દેવોના દેવ (અહરમન)ને તથા તેના મદદગારોને અને બે પગના દરવંદોને[5] ગભરાતમાં નાખશે."[6]

(૬૮) ઝરથુશ્ત્રએ પોતાનાં ખોરેહ અને જ્ઞાનની બરકતથી પોતાના આ દુન્યામાં જન્મવા અગાઉ દેવોને માર માર્યો, જ્યારે જાદુગર ફ્રાસીયાવ[7] તેનું ખોરેહ શોધવા જતાં અજાયબ જેવી રીતે મુશકેલીમાં આવી પડ્યો હતો, તેને લગતા મોજેજા વિષે દીનમાં એમ કહે છે કેઃ "ત્યારે પુશકળ ફરેબબાજ[8] તુરાની અફ્રાસ્યાબ વોઉરૂકશ દર્યા[9] તરફ એક બે અને ત્રણ મરતબે ધસ્યો;[10] અને ઓ સ્પીતામનાં ઝરથુશ્ત્ર! જે ખોરેહ ખાસ ઇરાની મુલકોને લગતું, જન્મેલા તેમજ નહિં જન્મેલાઓનું, અને જે અશો પુરૂષોને લગતું, તે મેલવવા ખાહેશમંદ થયો; પણ તે ખોરેહને તે પોંહોંચી

---

(૧) અહરમનને નિચલાં વિશેષણો વારંવાર લગાડવામાં આવે છેઃ–**પૂર-મર્ગ, દૂશ-દાનાગ, દૂશ-દાદ્, દૂશ-દીનીગ, દ્રવન્દ, શચ્એદાઆન-શચ્એદા, ગેહાન-મર્ન્ચીનીદાર.**

(૨) **મદાર,** "જે પોતાનો હેતુ પાર પાડે છે તે." (૩) **લખ્વાર લા ચેહવૂનીમ.**

(૪) **ફ્રાજ કનુન-ઇચ ચેમલેલૂનમ.**

(૫) સરખાવો અવ૦ **હોરમજદ યશ્ત,** ફકરો ૧૦ મોઃ–**મઇર્યનાંમચ બિઝંગ્રનાંમ, અષેમઓંધનાંમચ બિઝંગ્રનાંમ.** (૬) **તંગીહ્ વહુમૂનેદ.**

(૭) જુઓ પહલવી દીબાચો, ફકરા ૩૧, ૩૯. સરખાવો **આવાં યશ્ત,** ફકરો ૪૨ મોઃ–**યથ અઝેમ્ અવત્ ખ્રેનો અપચેમિ, યિમ્ વઝઈતિ મઇધીમ્ ઝ્રયંઘહો વોઉરૂ કષહે, યત્ અસ્તિ અઇર્યનાંમ્ દખ્યુનાંમ્ ઝાતનાંમ્ અઝાતનાંમચ, યતચ અષઓનો ઝરથુશ્ત્રહે.** વળી જુઓ **ઝમ્યાદ યશ્ત,** ફકરા ૫૬-૬૨.

(૮) સરખાવો અવ૦ **અષ્-વરેચાઓ,** "ઘણી ચાલાકીવાળો," અથવા "ઘણો લુચ્ચો," "યુક્તીબાજ." **કબદ વઝાન,** એટલે "ઘણાં કાર્યવાલો."

(૯) અવસ્તાના વિશેષ નામનું પહલવી **ઝ્રહ-ઈ-ફ્રાખૂ-કર્ત** છે, જે કદાચ **"કાસ્પ્યન સમૂદ્ર"** હોય.

(૧૦) સરખાવો **ઝમયાદ યશ્ત,** ફ૦ ૫૮ મોઃ–**"આઅત્ અવ-પતત્ ફ્રંઘ્રસે, તૂરો અષ્-વરેચાઓ, સ્પિતમ ઝરથુશ્ત્ર! અવિ ઝ્રયો વૉઉરૂકશેમ.**

શકયો નહિં." (૬૯) અને એમ બી કહ્યું છે કે અક્રાસ્યાબ સાતે સાત ખંડો તરફ ફરી વલ્યો હતો, અને ઝરથુશ્ત્રનું ખુરેહ શોધ્યું હતું.[1]

(૭૦) ઝરથુશ્ત્રનાં લાયક વડવાઓની વંસાવળી નિચે વિગટવારે[2] આપવામાં આવી છેઃ—ઝરથુશ્ત્ર (બેન) પઔરૂશાસ્પ (બેન) પતીરીતરાસ્પ (બેન) ઉરૂગધસ્પ (બેન) હુએચતસ્પ (બેન) ચિખ્શનુશ (બેન) પએત્રાસ્પ (બેન) અરેજધરશ્ન (બેન) હરધાર (બેન) સ્પીતામ (બેન) વએદિશ્ત (બેન) નયાઝેમ (બેન) અઇરીચ (બેન) દૂરાસ્રૂબ (બેન) ઇરાનના પાદશાહ માનૂશ-ચીહર (બેન) માનૂશ-ખૂરનર (બેન) માનૂશ-ખુરનાગ જેને નૅરોકસંગે[3] વીઝક જે અઇથૈકની દીકરી તેનો પાલક મુકરર કીધો હતો; અઇથૈક (બેન) થ્રીતક (બેન) બીતક (બેન) ફ્રઝૂશક (બેન) ઝૂશક (બેન) ફ્રગૂઝક (બેન) ગૂઝક, તે ખનીરથના માલેક ફ્રએદુનના બેટા અઇરીચની છોકરી; ફ્રએદુન (બેન) પુર-તોરા આસ્પીગાન (બેન) ન્યોગ-તેરા આસ્પીગાન (બેન) સોગ-તોરા આસ્પીગાન (બેન) બોર-તોરા આસ્પીગાન (બેન) કેરદાર-તોરા આસ્પીગાન (બેન) સીયહ-તોરા આસ્પીગાન (બેન) સ્પએતો-તોરા આસ્પીગાન (બેન) ગેફ્રર-તોરા આસ્પીગાન (બેન) રમક-તોરા આસ્પીગાન (બેન) વનો-ફ્રવીશન આસ્પીગાન જે સાત કેશ્વરના પાદશાહ યિમ (જમશેદ)થી (ઉતરી આવેલો હતો); યિમ (બેન) વીવંગહાન (બેન) અયંઘહદ (બેન) અનંગહદ (બેન) હઑશ્યંગ, તે સાત ખંડનો પેશદાદ શહાનશાહ (બેન) ફ્રવાગ (બેન) સીયામગ (બેન) મશ્યે તે પહેલા ગાયોમર્દનો દીકરો.

(૧) જુઓ **ઝમયાદ યશ્ત,** ફકરો ૮૨ મો. (૨) **અઉશમૂર્દન.**

(૩) અવ૦ **નઇર્યોસંગ,** અહુરમજદ તરફથી પેગામ લાવનાર કાસદનું નામ.

બાબ ૨ જો.

માએને પેટે જન્મેલાં બાલકોમાં તે સર્વેથી બખ્તાવર બાલકના જન્મ પછી અહુરમઝદ સાથ તેણે (ઝરથુશ્ત્રએ દીનને લગતી) મસલહત કીધી ત્યાં સુધીમાં જે જે મોજેજાઓ દેખાયા હતા તે બાબે (આ બાબમાં બયાન આવેલું છે).

(૧-૨) એક (મોજેજો) એવો જાહેર થયો કે તે (બાલક) જન્મ વખ્તે હસ્યું[૧] હતું, જેથી તેની આસપાસ બેઠેલી સાત આયાઓ[૨] તેનાથી ગભરાઈ ગઈ, અને પોતાના ગભરાત[૩] વિષે એવું બોલી: "એમ કેમ હશે? એની મોટાઇના સબબે તે હશે, કે તેનાં કમીનાંપણાંને લીધે હશે?[૪] એક આબરૂ પામેલો[૫] પુરૂષ જેમ પોતાની ઉદ્યોગી મેહનતથી ખુશી થઇને હસે, તેમ એ કીર્તીવંત[૬] ફરજંદ-છોકરો[૭] પોતાના જન્મ વખ્તે હસ્યો." (૩) અને પેલો પઓરૂશાસ્પ બોલ્યો: "આ બાલક-બેટા માટે તમારે નરમ ઉનનાં કપડાં[૮] લાવવાં; આ (બીના) તારે લીધે-તું કે જે દુગદાઊબ તેણીની ભલાઈના પ્રતાપથી-બની છે, [યાને કે આએ છોકરાને ખોરેહ તથા ઝલકાત[૯] પોંહોંચ્યાં છે, જેની આગાહી જન્મ વખ્તે એ હસ્યો તે ઉપરથી મળે છે].[૧૦]

(૪) એક (વધુ મોજેજો) એમ જણાયો છે કે (ઉપલા બનાવ) પછી પઓરૂશાસ્પ, એક કરપ નામે દુરાસ્રૂબ, જે જાદુગરીમાં અતી ઘણો પુર્વીણ હતો તેની આગલ ગયો; અને ઝરથુશ્ત્રના જન્મ વિષેની, અને જે મોજેજો જન્મ વખતે જાહેર થયો હતો તે વિષેની ખબર આપી; અને ઝરથુશ્ત્રને જોવા સારૂ તેને પોતાને ઘર બોલાવી લાવ્યો. (૫) પેલો જાદુગર, ઝરથુશ્ત્રની અંદર ખુરેહ હતું તેથી

---

(૧) જુઓ ફ્રવર્દીન યશ્ત, ફકરો ૯૩ મો, જ્યાં એજ બાબદને મલતો એશારો આવેલો છે.

(૨) અવ૦ દાયંગહ્, "દાઈ, નર્સ, બચાંને ઉછેરનારી;" ફા૦ દાયહ.

(૩) તર્સિશ્ન. (૪) મસીહ્ અયૂક્ તરમીનિશ્નીહ્.

(૫) ગથા ઇ અર્જ-આઓમંદ, અવ૦ અરેજ, "લાયક નિવડવું;" સરખાવો ફા૦ અર્જમંદ, "અમીરી," "મોભાદાર;" ફા૦ અર્જમંદ બાનૂ, "પ્રખ્યાત શાહજાદી."

(૬) વાંચણ:-આવીગ્; સરખાવો ફા૦ આબ્, "ઝલકાત." DM. મુજબ અઝશ્ અથવા અફ્રશ્. (૭) ગથા અપુર્નાયીગ.

(૮) નર્મ્ પાહ્ વસ્તર્ગ્. (૯) અવ૦ ખ્રાથ. (૧૦) ફ્રાજ ખદીતુન્ત.

તેનો બદખાહ બન્યો,[1] અને કાવત્રાં ભરેલી એક યોજના ઘડી;[2] બુરી ધાનતથી તેણે પેલાં પુરખુરેહવાલાં ફરઝંદનું નાજુક[3] માથું પોતાને હાથે[4] કચડી નાખવા[5] અને તેનું મરણ નિપજાવવા ધાર્યું. (૬) અને અહીં એક અગત્યનો મોજેજો ઘણાકોને જાહેર થયો, જેમ કે દીનમાં કહ્યું છે કે પેલા ઘાટકી આદમીના[6] હાથો ઉંધા થઇને પછવાડે ફેરવઈ ગયા [યાને પીઠ આગલ મરડાઈ ગયા],[7] અને તે વખત પછીથી (હમેશાં) તે ક્રુર આદમી તે હાથો વડે મોઢામાં[8] ખોરાક લેવા[9] પામ્યો નહિ, (પણ મોંઢાંથીજ લેવા લાગ્યો). (૭) તે કરપએ, ઝરથુશ્ત્રના શરિર ઉપર કેટલીક નિશાણીઓ હતી તેને લીધે, તે નિશાણોને બુરી નિશાણીઓ તરીકે ઓળખાવી;[10] અને ઝરથુશ્ત્રનો પ્રકાશ[11] રખે ઘટી જાય તે વિષે પઓરૂશાસ્પ ઘણોજ ગભરાયો, અને તેને કોઈ નહિં જોય તેમ (ઝરથુશ્ત્રને) છુપો રાખવાની ઉતાવલ કીધી.[12]

(૮) એક વધુ (મોજેજો) જે જાહેર છે તે એકે પેલા કરપએ જાદુગરીથી પઓરૂશાસ્પના મનમાં ઝરથુશ્ત્ર વિષે એવી તો બીહક ઉત્પન્ન કીધી, અને તેનું મન એવું ઝેરી બનાવ્યું, કે ખુદ પોતાની ધાસ્તીથી[13] તેણે વટીક ઝરથુશ્ત્રને મારી નાખવા પેલા કરપને અરજ કીધી. (૯) તે (બાલક)નું મોત કઈ રીતથી લાવવું તે બાબે તેનાં કુદરતી તેજના ઘટી જવાને લીધે પઓરૂશાસ્પ લાચાર બન્યો, અને દૂરાસ્રૂબને (એ બાબે) પુછ્યું; પેલા કરપએ જાહેર કીધું કે બાલવાનાં લાકડાં એકઠાં કરી ઝરથુ-

---

(૧) **બીશ મત;** સરખાવો અવ૦ **ત્બએષંઘહ્,** "કપત," "બદ-ખાહી."

(૨) **અનાગ ચશીદ્;** અવ૦ **ચષ,** "જોવું;" ફા. **ચશીદન.**

(૩) સરખાવો **કહ્યા ઈ તરૂન,** "કુતલ્યું".

(૪) અવ૦ **ગવ,** "હાથ" (બુરા માણસ માટેજ એ શબ્દ આવે છે).

(૫) **અફશાર્દન,** "દાબવું." (૬) અવ૦ **મઇર્ય,** "સાંપ," "ઘાટકી માણસ."

(૭) **લખ્વાર હુશિકન,** સરખાવો ફા૦ શિકન, "ઘડી વાલેલું," અથવા "ભાંગેલું." અવ૦ "**સ્ચિન્દ્** "ભાંજવું." ડા૦ વૅસ્ટ પ્રમાણે વાંચણઃ-અઉશ્કુન; જેનો અર્થ "ઉંધુ કીધેલું"; "પાછલ ફેરવેલું" એવો થાય છે.

(૮) સરખાવો અવ૦ **ઝફરે** (ધાતુ **ઝફ્,** "અવાચી ખાવી તે").

(૯) **ગૂહાર.** ડા૦ વૅસ્ટ મુજબ: **જલતાર,** સરખાવો અવ૦ જલ "મોંઢાંની અંદર"નો ભાગ. (૧૦) **દશચીદ્,** "બુમ પાડી" (બુરા માણસે યા બુરા દેવે.)

(૧૧) **આપ-દેહશ** અથવા **આપ-દેહીહ.**

(૧૨) એટલે, જાદુગરોની નજર આગળથી દુર લઈ જઈ કોઈ જગ્યાએ છુપાવવા માટે. (૧૩) તેની પોતાની ઝીંદગીની ધાસ્તીથી.

શ્ત્રને તેમાં છુપાવવો[1] અને આતશ તેની ઉપર સલગાવી[2] અને બલતણ રોશન કરી (તેને બાળી નાખવો) એવો ઉપાય સુચવ્યો;[3] અને પઓરૂશાસ્પએ તે મુજબ કીધું. (૧૦) વળી અહીં એક ચમત્કાર ઘણાઓને જાહેર થયો, જેમ દીનમાં કહ્યું છે કેઃ "લાકડાંની વચ્ચે આતશ પુગી શકયો નહિ, [યાને તે ઉપર આવી શકયો નહિ] તેમજ લાકડાંબી બલતું પકડી શકયાં નહિ; પણ તેવામાં તે દીકરાની વહાલી માએ હુશ્યારીથી[4] બાહેર પડી તેની આગલ આવી લાગી, અને સંભાલ ભરી[5] કલાથી તેને (ઝરથુશ્ત્રને) ઉંચકી[6] જમના હાથની કેરપર લઇને જાહેર રસ્તા[7] તરફ તેણી ચાલવા માંડી."

(૧૧) એક મોજેજો પ્રદર્શીત થયો હતો તે એ હતો કે (ઉપલા બનાવ) પછી પઓરૂશાસ્પએ તેને[8] આતશે નહિ બાળી નાખવા વિષે દૂરાસૂબ કરપને જણાવ્યું, અને ઝરથુશ્ત્રનું મોત કેમ લાવવું તે બાબે પાછો સવાલ કીધો; પેલા કરપએ એવું બતાવ્યું કે ઝરથુશ્ત્રને એક સાંકડા રસ્તામાં છુપી જગ્યામાં મુકવો, ઘણાક બલદોને તે રસ્તાપરથી ચલાવવા જેથી રાતને વખતે બલદો તેની ઉપર પગ મુકી તેને કચડી નાખે[9] એવો એલાજ સુચવ્યો; અને પઓરૂશાસ્પએ તે મુજબ કીધું.

---

(૧) **નિપાચીદન;** અવ૦ **નિ-પા,** "બંધાવવું," "ઢાંકવું."

(૨) વાંચણુઃ **આખીઝીદૂન,** એ કદાચ **અંગીઝીદનનું** બગડેલું રૂપ હોય; અને **અઈયાફ્તન** બી વાંચી શકાય.

(૩) અથવા બીજી રીતેઃ **દર્માન્ ચેહલુન્તન વએરાસ્ત,** "એ ઉપાય યોજવામાં આવ્યો હતો."

(૪) એજ શબ્દ **પવન અઓશ,** "બામદાદને વખ્તે", બી લઈ શકાય.

(૫) **હૂશ-આઓમંદ;** અથવા એનો અર્થ એમબી થઈ શકેઃ-"જે જીવતો અથવા સાવધ હાલતમાં પડેલો હતો તેને;" ફા૦ **જાનમંદ.** (૬) **બરા ચેહલુન્ત.**

(૭) ફા૦ **ખૂસ્તક,** "પગ રસ્તો" "જાહેર રસ્તો." અને **અન્દીતગ બી** વાંચી શકાય, જેનો અર્થ "અણુદીઠ," "મીનાઈ," એવો થાય; કદાચ એ બોલ **હૂ-દસ્તગનો** બગડેલો આકાર હોય, જે અવસ્તા **ઝસ્તો ફ્રાન,** "હાથ યા બાજુની નિચેનો ભાગ" ઉપરથી લઈ શકાય, અને તેનો અર્થ એમ થઈ શકેઃ-"પોતાના જમના હાથના આગલા ભાગ ઉપર." વળી એ શબ્દ **ખાનગનું** બીગડેલું રૂપ હોય, જે **ખૂસ્તકને** બદલે **"ઝાદ-સ્પરમના ચુંટી કાઢેલાં લખાણો,"** બાબ ૧૬ મો, ફકરા ૫-૬ માં આવેલો છે. ફારસીમાં **ખૂસ્તનો** અર્થ "આસાયશ," "સગવડ," એવો બી થાય છે. (૮) **ઝરથુશ્ત્ર.**

(૯) અવ. **સ્પર,** "લાત મારી દુર કરવું;" ફા૦ **સેપર્દન;** સરખાવો પહલવી **અસ્પર્દન,** યા **સ્પર્દન.**

(૧૨) અહીંબી ઘણાક લોકોને એક મહાન મોજેજો દેખાયો, જેમ દીનમાં કહ્યું છે (તેમ): "એક ચોક્કસ બલદ જે વધારે સોહામનો, [યાને બીજા કરતાં દેખાવડો[1] અને વધારે ઉંચો હતો] તથા ઉમરમાં વૃદ્ધ હતો, તે આગળ ચાલી આવ્યો [એટલે કે, તેના સરદાર ગોધાનીબી આગલ વધી ગયો], ઝરથુશ્ત્રની આગલ દોડી આવ્યો [યાને તેની બાજુપર ખડો રહ્યો], અને તે (બાલક) આખો દીવસ આ રીતે (મોતથી) બચવા પામ્યું;[2] કારણ કે ત્યાં પહેલો આવનાર અને ત્યાંથી છેલ્લો જનાર તેજ ગોધો હતો, અને બીજાં જાણવરોને તેણે બાજુ રાખ્યાં હતાં; તે બેટાની વહાલી માએ (તેવામાં) સંભાલથી દોડી આવી, અને હુશ્યારીથી તેને ઉંચકી લીધો, અને પોતાના જમના હાથની કેરે બેસાડી ધોરી રસ્તા તરફ દુર તેને લઈ ચાલી."

(૧૩) એક (બીજો ચમત્કારીક બનાવ) એવો જણાયો હતો કે પઓરૂશાસ્પ બીજી વખત પેલા કરપ આગલ ગયો, અને ઝરથુશ્ત્રને પેલા બળદોએ કચદી નહિ નાખ્યો તે બાબે તેને કહ્યું, અને ફરીથી ઝરથુશ્ત્રનું મોત કેમ લાવવું તે બાબે સવાલ કીધો; ત્યારે પેલા કરપે (જવાબમાં) એવો ઉપાય બતાવ્યો કે (તે બાળકને) પાણીના ખબોચ્યા કે ટાંકીના[3] મુખ[4] આગલ તેને સંતાડવો, અને તે પાણી તરફ ઘણાક ઘોડાઓને દોડતા કરવા કે જેથી તે ઘોડાઓની ખડીતળે કચડાઈ જાય; અને પઓરૂશાસ્પએ તે મુજબ કીધું. (૧૪) અને અહીં ઘણાક લોકોને એક જોવા જોગ મોજેજો જાહેર થયો, જેમ દીનમાં કહ્યું છે તેમઃ "જે ઘોડો મજબુત ખડીવાલો હતો, [યાને (બીજા ઘોડાઓ કરતાં) જેની ખડીઓ વધારે જાડી[5] હતી], તેમજ તે

---

(૧) **સવગ-આઓમંદ**; અવ૦ **સવ**, "ફાયદો;" "ખુબસુરતી;" ફા૦ **સવક**, "તનના સોભદતાં કદવાલો;" એજ શબ્દ **સુંબ-આઓમંદ** વાંચ્યે તો તેનો અર્થ "મજબુત મોટી ખડીવાલો" એવો થાય. જુઓ ફકરો ૧૪ મો, જ્યાં એવો અર્થ થાએ છે. તે ઉપરથી **અઈવ-અશ સૂંબ મસ ચેહવુન્ત મીન**........વાંચી શકાય. કદાચ એ શબ્દ **સંગ્-આઓમંદ**, "ઘણી ઉંચાઈવાલો," અથવા "મોટા દરજ્જાવાલો," હોય. ડા૦ વૅસ્ટ પ્રમાણે વાંચણઃ **સોગ-આઓમંદ**, "સોગમાં ગીરફતાર," "દીલગીર."

(૨) **બરા આમૂર્ઝીદ**; સરખાવો અવ૦ **મરૅઝ**, "સાફ કરવું," "દફે કરવું." ડા૦ વૅસ્ટનો અર્થઃ "તેને ઘણી દયા આવી" એવો છે.

(૩) **પવન દેહાન્**, "મોઢાં આગલ;" કદાચ **પવન નીહાન્** એમ વાંચ્યે તો "ન જોયલી ગુપ્ત જગાએ" અર્થ થશે. ડા૦ વૅસ્ટ મુજબ વાંચણઃ **પવન્ ગેહાન**, "દુન્યામાં," "જેહાનમાં."

(૪) સરખાવો ફા૦ **આબ-ખૂર.**

(૫) **સ્તબ્રતર**, "ઘણી મજબુત," "ઘણી કઠણ."

પીલા કાનવાલો હતો, તે પોતે હરોલમાં રહી ચાલ્યો [એટલે, તે પોતાના સરદારની આગળ ચાલ્યો], અને તે નજદીક દોડી આવ્યો [એટલે, ઝરથુશ્ત્રની બાજુએ આવી ઉભો રહ્યો], જે આવનારા ઘોડાઓમાં પહેલો હતો, અને જનારા ઘોડાઓમાં તે છેલ્લો (હતો); (તેવામાં) બેટાની વહાલી માદર આસપાસ નેગાહ રાખી તેની આગલ દોડતી આવી, અને હુશ્યારીથી તેને ઉંચકી લઈ પોતાના જમના હાથની કેર ઉપર બેસાડી જાહેર રસ્તા તરફ ચાલતી થઈ."

(૧૫) એક એવો (મોજેજો) જાહેર થયલો છે કે એકવાર ફરીથી પઓરૂશાસ્પ પેલા કરપ આગલ ગયો, અને ઘોડાઓએથી ઝરથુશ્ત્રને કચડી નહિ નાંખ્યો તે બાબે તેને કહ્યું, અને ઝરથુશ્ત્રનું મરણ લાવવાનો બીજો ઉપાય શુ હતો તે વિષે તેને પુછ્યું; પેલા કરપએ જણાવ્યું કે બીજો ઉપાય એ છે કે કોઇએ તેને એક વરૂનાં ગોફા આગલ નાખવો. જોઇએ કે જ્યાં તેના ન્હાના બચ્ચાંઓને[1] મારી નાખેલાં હોય, જેથી જ્યારે પેલું વરૂ આવી પુગે અને પોતાનાં બચ્ચાને કાપી નાખેલાં જુવે ત્યારે પોકાર કરીને તે પોતાનાં બચ્ચાંના કીનામાં જનુની બની ઝરથુશ્ત્રનાં ટુકડા કરી નાખે;[2] અને પઓરૂશાસ્પેએ એ પ્રમાણે કીધું. (૧૬) અને અહિં ઘણાઓને એક ઉમદા મોજેજો દેખાયો, જેમ દીનમાં કહ્યું છે તેમઃ "જાણવું કે જ્યારે પેલી માદા-વરૂ આવી ત્યારે તે ઘણીજ ઉસકેરાઈ ગઈ,[3] પણ ઝરથુશ્ત્ર ઉપર ખોદાતાલાની યારી હોવાને લીધે તે ગુંથણ પર તુટી પડી,[4] જેથી તેનું મોઢું તેનાજ (મુવેલાં) બચ્ચાંની ઉપર લાગી એક બીજાં સાથે વલગી રહ્યું."

(૧૭) (એક મોજેજો) એવો જાહેર થયો કે ઓષ અશો અને બેહમન (તે બાલક) તરફ ચાલી આવ્યા, અને સાથે એક ઉનવાલાં ઘેટાંને[5] તેની આગલ લાવ્યા; આખી

---

(૧) **બુન-નૂશગાન**, "જે બચ્ચાં માતાનું દુધ ધાવતાં હોય તે;" ફારસી શબ્દબી એજ છે. (૨) **સકુનેત**, સરખાવો હુઝવારેશ **સકીના**, "છરી."

(૩) **ચંદ ચુઝીહુ-અસ્ત;** અવ૦ **ચુઝ**, "ઉસકેરવું," "જોસમાં લાવવું." ડા૦ વૅસ્ટનું વાંચણઃ **ચંદ ચુજ્યાસ્ત**, "કેટલાંક હજાર પગલાં," (**ચુજ્યાસ્ત**, એટલે, "૧૦૦૦ પગલાંની દુરી, તફાવત").

(૪) **ઑલા ગૂર્ગ ઝદ ઝ્નુગ્**, સરખાવો અવ૦ **ઝ્નુ**, "ગુંઠણ." ફા૦ **ઝાનૂ ઝદન**, "ગુંઠણપર પડવું તે." ડા૦ વેસ્ટ મુજબઃ **ઝત્ ગુંગ્**, "મુંગું થઈ ગયેલું," "બોલવાને અશકત તેવું."

(૫) વાંચણઃ **કૂલૂશગ**, એ શબ્દ **કૂલ-રિશગ** ઉપરથી નિકલ્યો છે; સરખાવો. હીબ્રુ **કલ**, "મેંઢું," અને અવ **રઍષ, ફા. રીશ**, "ઉન;" તે ઉપરથી અર્થઃ "ઉનથી ભરેલું એક મેંઢું" જેને તે બચ્ચાંને ગરમી અને દુધ આપવા સારૂં અમેશાસ્પેંદોથી લાવવામાં આવ્યું હતું.

ભયંકર રાત સુધી તે (બચ્ચાં)ને આ રીતે પોશણ મલ્યું[1] હતું. (૧૮) પેલી માંદર જેણી દીકરા તરફ વહાલ રાખતી હતી, તેણી બામદાદને વખતે[2] દોડતી આવી, જ્યાંથી ઉનવાલું મેંઢું પસાર થયું હતું તે માર્ગે આવી પુગી, અને તેણી, કુલ ગેતીની શેઠાણી[3], (મેંઢા તરફ ફરી) બોલી: "એને (ઝરથુશ્ત્રને) પેટભરી પોશણ આપવા[4] માટેજ તું દોડી આવ્યું છે." સબબ તેણીએ (મનમાં) ધાર્યું કે: "મારા તે દીકરા તરફ જેટલું ભલું વરૂ છે, તેટલું મારી તરફ તું છે; કારણ (નહિ તો કે) તારી આંખે હાડકાં અને લોહી સીવાય બીજું કંઈ જોવાનું રહેતે નહિ."[5] (૧૯) તેણીનાં બાળક ઝરથુશ્ત્રની આગળ તેણી ગઈ, અને તેને હુશ્યારીથી ઉંચકી લીધો અને ખોદાની મેહરથી જાહેર રસ્તા તરફ ચાલતી થઈ; અને તે ગેતીની શેઠાણી એમ બોલી કે: "હવેથી, મારા દીકરા! તુને હું છુટો મુકીશ નહિ,[6] રાગ અને નઓંદર બેઉ સાથે થઇનેબી આવે તોબી નહિ."

(૨૦-૨૧) અને (દીનમાં) એમ જાહેર છે કે પાછલથી પેલો કરપ દૂરાસૂબ (પોતાના) ચેલા "કીના"[7] સાથે તેજ દેશમાં આવ્યો, અને ઝરથુશ્ત્ર સઉથી ઉંચે દરજ્જે ચહડશે એવું તેને જણાયું; તેઓ તેને માટે કંઈ ઇજા પેદા કરવા યા તેને મારી નાખવા ને કંઈ યુક્તિ જોઈ શકયા નહિ, પણ (તેઓને જણાયું કે) તેના તનનું તત્વ એટલું તો જોરેમંદ અને અજાયબ જેવું હતું કે જેમ દીનમાં જાહેર થયેલું છે તેમ

---

(૧) વાંચણ: **દાયગાનીનીદ**; સરખાવો અવ૦ **દાયંઘહ**, ફા૦ **દાય**, "દાઈ," "આયા." ડા૦ વૅસ્ટનું વાંચણ: **દાયગાંન જવીત્ હમાક તરસીત્ લેલ્યા** એવું છે, તે મુજબ અર્થ "આયાઓ (તેના હસ્વાથી) બીહ ગઈ, અને આખી રાત તેનાથી દુર રહી."

(૨) **લેલ્યા** શબ્દનાં સબંધમાં લેતાં એને **પવન અઉશ**, "બામદાદ" અહીં વાંચ્યો છે.

(૩) **ઝન-ઈ-ગેહાન**, સરખાવો ફા૦ **જેહાન કદખુદાય.**

(૪) સરખાવો અવ૦ **ઉતયૂઇતિ**, "જોર;" તે ઉપરથી પહલવી **ઉતયૂતન**, "મજબુત બનાવવું," "પોશણ આપવું."

(૫) ડા૦ વૅસ્ટ મુજબ તરજુમો: "તું વધારે ને વધારે જોશથી દોડે છે," કારણ કે તેણીએ માન્યું કે "તું મારા તરફ જેટલી ભલાઈ દેખાડે છે તે કરતાં વધારે બેહતર રીતે પેલું વરૂ મારા દીકરાના બાબમાં છે; જ્યારે હું તારી નજર આગલ તેનાં હાડકાં અને લોહી દેખાડીશ (ત્યારે એમ માલુમ પડશે)."

(૬) **ફ્રાજ પેહલુનમ.**

(૭) પહલવી **હાવીશ્ત કીન**, અસલ અર્થ "(તેનો) ચેલો 'કીનો'," "તેની પુઠે ચાલનારૂં 'કપત' ડા૦ વૅસ્ટનો અર્થ:-"એક કીનાખોર ચેલા સાથે." સરખાવો અવ૦ **હાવિશત** અને **કર્યન**; એ બોલોનો સાર "બદખાહ સોબતીઓ" બી થાય.

બ્રાત્રૂગ-રીશ કરપ પોકાર કરી[1] બોલ્યો કે: "જોકે હું આપણા મુલકનાં લોકોમાં જાદુગર તરીકે ઘણોજ દુરઅંદેશ છું, છતાં એ લોકોના (સ્પીતામનાં) મુલકને આગલ વધતો[2] હું જોઉ છું; (તે દેશ) સારી હકુમત રાખનાર [યાને હકુમત કેમ રાખવી તે તે જાણે છે];[3] તે ખીલતો જાએ છે [યાને તેનો વધારો ઘણો અને ઘણો થતો જાએ છે, તેમજ વળી થતો રહેશે]; તે સારાં ગાયઘોર ધરાવનારો છે [યાને ગોસ્પંદો કેમ જાલવવાં તે ત્યાંના લોકો જાણે છે]; તે સારો રસાલો રાખનારો છે[4] [યાને પરદેશી રસાલાને વટીક કેમ સંભાલવો તે ત્યાંના લોકો જાણે છે]; તે સારી રીતે કઉવત આપનારો છે[5] [યાને પરદેશીઓને વટીક મદદ કરવાનું તે જાણે છે];[6] તે અચ્છી રીતે લડનાર છે [યાને લડાઈ કેમ ચલાવવી તે તે જાણે છે]; અને તે સારી રીતે ઉદાર છે[7] [યાને સખાવતનાં નેક કામો કરતાં તેને આવડે છે]. (૨૨) તે (ઝરથુશ્ત્ર) તેની માદરને પેટે જન્મ લે તેની ત્રણ રાત[8] આગમજ પઓઁરૂશાસ્પના તે દુકતા વિષે[9] (એવું હું ધારૂં છું કે) તે બાલક તરફ હાદમંદ દુન્યામાં બેહમન (અમેશાસ્પેંદ

---

(૧) સરખાવો ફા. **ગરરીદન**, "ઘુરકવું;" અવ૦ **ગ્રમ**. કદાચ એ શબ્દ **દબ્ચીત**) હોય તો અર્થ અવ૦ **દવત** ઉપરથી બી "પોકાર કરી બોલ્યો" એવો થશે.

(૨) **ફ્રાજ**.

(૩) અથવા, પોતાની રૈયતને કેમ દોરવવી, યાને કે શું શું હુકમો અને ફરમાનો બાહેર પાડવાં તે વિષે તે જાણે છે.

(૪) અથવા, વફાદાર રૈયત.

(૫) વાંચણ:-**હૂ-આયૂઝીશ્ન**, સરખાવો અવ૦ **આયુજ**, "કઉવત આપવું." "જોડાઈ જવું;" અથવા **યુજેન** (**યઝિશ્ન**, હા ૪૬ મો). ડા૦ વૅસ્ટ મુજબ:-"સારી રીતે મહેનત કરનાર."

(૬) અસલ અર્થ "બીજાઓનું કામ કરવાનું બરાબર આવડે છે." ડા૦ વૅસ્ટ મુજબ:-"જે કામ બીજાના કરતાં બેહતર હોય તે તે સમજે છે."

(૭) **હૂ-રાદી**, "સારી રીતે કીધેલી સખાવત;" અવ૦ **હુ-રાધતિ**. ડા૦ વૅસ્ટ:-"સંપૂર્ણ રીતે ઉદાર, યાને પરમાર્થી સખાવત કરતાં આવેડે તેવો." આ આખો પહલવી ટેક્સ્ત અવસ્તા ઉપરથી કીધેલો તરજુમો લાગે છે જેની અંદરની શરેહ તરીકેનાં વાકયો અને શબ્દોને મેં આવા કૌંશ [ ]માં મુકયા છે.

(૮) **મદમ સે લેલ્યા વદ મિન અબીતરાંન બરા લાલા ઝેરખૂન્ત.** પહલવી **અબીતરાન** શબ્દ માએ તેમજ બાપ બેઉ માટે વપડાય છે, પણ અહીં ખાસ કરી માવતર માટેજ વપડાયો છે.

(૯) **ખુન-નૂશાગ** (અહીં ધીક્કાર બતાવવા વાપડયો છે).

આવશે [યાને ઝરથુશ્ત્ર આગલ બેહમન આવશે], અને (અહુરમઝદ) સાથ ગોફ્તોગુ કરવા માટે તેને લઈ જશે, (અને) આ હફ્તકેશ્વર જમીન ઉપર તેની દીન ફેલાશે; અને વળી મનમાં હું એવી યોજના યોજી રાખીશ[1] કે હું તેનું ક્યાં અને કેમ મોત લાવનાર છું તે બીના તે સમજી શકે નહિ;[2] આ બીના ખરીજ છે [યાને સાચ્ચું જ બોલાયું છે] તેની નિશાણ[3] એ કે હું તે અગમચેતી તરીકે કહું છું, અને જ્યારેથી તમોને એવી બાતમી સંભલાય ત્યારે ખરી વિગટો સમજવા પછી તુરતજ જલદી આગલ વધજો.[4]"

(૨૩–૨૫) પઓૅરૂશાસ્પ ત્યારે ચાર ઘોડાની ગાડી[5] હાંકી ગયો, યાને આવી બીના સાંભલીને, અથવા તેઓના સાંભલવામાં એ વિગટ આવી ત્યારે, પઓૅરૂશાસ્પ ચાર ઘોડાની ગાડી હંકારી આગલ વધ્યો; અને પઓૅરૂશાસ્પએ બ્રાત્રૂગ–રીશ કરપને કહ્યું; "ઓ કરપ બ્રાત્રૂગ–રીશ! જેથી ફરઝંદને માણસો જન્મ વખતે જુવે છે તે રડે છે; એક માંદું આદમી[6] જે મરણની ઘડીએ[7] હોય છે (અને બચ્ચાંને જન્મ આપે છે) તેનું બચ્ચું વટીક રડે છે, એવું (લોકો) જુએ છે;[7] તો મારો છોકરો જે મારે ત્યાં જન્મ્યો છે તે જ્યારે જન્મ્યો[8] ત્યારે હસ્તો દેખાયો[9] કાં હશે? તારે ત્યાં તારો દીકરો જન્મ્યો ત્યારે શું

---

(૧) **લા બરા–ઈચ દહીનમ.** અહીં **લા** તથા **બરા** બેઉ શબ્દો નકાર દર્શક છે તે ઉપરથી અહીં હકાર બતાવે છે. **દહીનમ** શબ્દ દાદન, "સ્થાપવું," ઉપરથી પ્રયોજક રૂપ થયો છે,

(૨) બીજી રીતે લેતાં: " તે જાણતો નથી કે હું તેને કઈ રીતે મારી નાખીશ (**મર્ગીનીદન**)."

(૩) **દખ્શગ ઈ હુના મન્દવમ.** (૪) **ફ્રનામીદ**, સરખાવો અવ૦ **ફ્ર** અને **નમ**, "જવું."

(૫) અવ૦ **ચથ્રુયુખ્ત** (જુઓ **વંદીદાદ**, **ફ.** ૭ મી, ફ૦ ૪૧ મો) અને **રથ**, બેઉ શબ્દો મળી અર્થ "ચાર ઘોડાની ગાડી." પહલવી તરજુમો: **અયૂજીશ્ન રસ–ઈ.**

(૬) **અર્મઍશ્ત**, સરખાવો અવ૦ **અર્મઍશ્ત**, "સ્થિર;" પહલવીમાં માદાં અને **અશકત** માણસ માટે એ બોલ વપડાય છે; જેમકે **ગાસ ઈ અર્મઍશ્ત**, "બીમાર આસામી માટેની જગા."

(૭) બેહતર વાંચણ:–**પવન મર્ગીહ ફ્રાજ ખદીતુન્ત.**

(૮) **ઝેર્ખૂનીશ્ન.** (૯) પહલવી **ફ્રાજ ખદીતુન્ત અમત–શ પવન ઝર્ખુનિશ્ન બરા ખન્દીદ;** અસલ અર્થ: "જ્યારે પોતાના જન્મ વખ્તે તે હસ્યો ત્યારે જોયો."

તેથી હસ્તો જણાયો હતો કે ?"[1] (૨૬) હાદમંદ દુન્યામાં તે ઝરથુશ્ત્રને બેહમન અમેશ-સ્પેન્દ આવી મળશે તે બાબદ પઓરૂશાસ્પએ પાછા ફરતી વખતે બ્રાત્રૂગ–રીશને કહિઃ "અરે! તું કે જે એક પ્રવીણ કરપ છે, તેણે મારા છોકરાને જોયો છે [યાને (તેને) ચગોર ચશ્મે તેં જોઈ લીધો છે]." (૨૭–૨૮) અને કરપ તૂર બ્રાત્રૂગ – રીશે – જ્યારે પઓરૂશાસ્પએ સવાલ પુછ્યો કેઃ–"તારા મનમાં શું હતું કે[2] જે વખતે તુને મારા બેટા આગલ લઈ જવામાં આવ્યો[3] ત્યારે તેનો ઉમદા દમામ અથવા હશ્મત તળે લાંબો વખત સુધી કંઈ ઉમદા ચીજ તરફ જોતો હોય તેમ તેની તરફથી ઉંચે તેં શું ધ્યાણથી જોયા કીધું? તેનાથી દુર સુધી છેક નિચે વટીક ઉંડું[4] જોયા કરીને જુદા જુદા પ્રદેશો તરફ નજર ટાંકી રાખી તેનું કારણ શું હતું?"– ત્યારે તેણે જવાબ આપ્યોઃ– "જ્યારે તેવી હશ્મતવાલા તારા દીકરા આગલ મને લઈ જવામાં આવ્યો ત્યારે મેં કંઈ ઉમદા ચીજ તેની ઉપરથી ઉંચે લાંબો વખત જોયા કીધી, અને પછી જે ઝલકાત તથા ખોરેહ તે સામટું ધરાવતો[5] હતો, અને જે સુરજ સુધી લંબાયલાં હતાં, તે તરફ મેં નજર કીધી, (પણ) તેના તેજ[6] અને ખોરેહનો છેડો મને નહિ જણાયો; એટલું તો મેં માન્યું[7] [યાને એવું મને માલુમ પડ્યું] કે માણસો તેની મીનોઈ શક્તિ સાથેજ મસલેહત રાખીને ખોરશેદ–પાયા (બહેશ્ત)ને[8] લગતો દરજ્જો મેળવે છે, પણ ગરોથ્માનના ઇન્સાફનો ધોરણ[9] કેવો છે તે વિષે હું ખુલ્લે ખુલ્લું જોઈ શકયો નહિ.[10] (૨૯) જ્યારે તારા દીકરાની બુલંદ હશ્મત તલે તેની આગલ મને લઈ જવામાં આવ્યો, ત્યારે મારૂં ધ્યાણ તેનાથી બીજી ગમ દોડ્યું અને લાંબો વખત સુધી છેક નિચે મેં જોયા કીધું, અને તે આગળથી

---

(૧) આ વાક્યનાં તરજુમામાં ડા૰ વૅસ્ટથી હું જુદો પડું છું. (૨) એટલે; "તારો વિચાર શું હતો?" (૩) **પવન મદમ બરિશ્નીહ અફ્રશ્ બૂર્દ.** (૪) **પવન નિગૂનીહ** કૂદ; સરખાવો ફા૰ **નિગૂન–તશ્ત**, "આસ્માન;" અસલ અર્થ એકદમ નિચે યાને જમીનનાં પેટાં સુધી, આસ્માનની નિચેની ઊંડાઈ સુધી.

(૫) **હમ–દાશ્ત**, અસલ અર્થ, "સાથે રાખતા હતો."

(૬) **રાએ;** સરખાવો પહલવી **રાએ–આઓમંદ**, અવ૰ **રએવંત**, "ચલકતું."

(૭) **મદમ હમ–બૂદ**, "આ વિષે મારી ખાતરી છે." (૮) બહેશ્તના ત્રણ જાણીતા તબક્કામાંનો એક. એ ત્રણ તબક્કાઓને અહીં **ખોરશેદ–પાઈગ, માહ–પાઈગ, અને સ્તર–પાઈગ** કહે છે.

(૯) **દાદિસ્તાન.** (૧૦) અસલ અર્થઃ "હું જોઈ શકયો નહિ."

આ પૃથ્વીનાં છેક નિચલાં ભુવન (આકાશ) સુધી મેં જોયું, ત્યારે તેનાં તેજ અને ખોરેહ, જે સામટાં તે ધરાવતો હતો, તેની ઉપર મે નજર કીધી, (પણ) તેનાં તેજ અને ખોરેહ જે તે ધરાવતો હતો અને જે આસમાન[1] સુધી લંબાયલાં હતાં, તેનો છેડોજ મને જણાયો નહિ; વળી અહીંથી તે આસમાન ઉપરનાં ઇન્સાફનાં ધોરણને હું ખુલ્લે ખુલ્લું સમજી શક્યો નહિ. (૩૦) અને જ્યારે ઉમદા મીનોઈ અસર ધરાવનાર તારા બેટા આગલ મને લઈ જવામાં આવ્યો, ત્યારે તેની તરફથી લાંબો વખત સુધી જુદી જુદી બાજુ મેં જોયા કીધું; અને તેનામાંથી (પ્રગટી નિકલતાં) તેજ અને ખોરેહ જે સામટાં આ પૃથ્વીના સણગાર માટે તે ધરાવતો હતો તેઓની તરફ ચોકસઈથી જોયું, પણ તેનો પ્રકાશ અને તેનું ખોરેહ છેડા વિનાનું (હતું); એ વિષે મારી એમ ખાતરી થઈ [યાને મેં એમ માન્યું] કે એની ચાલાક વૃત્તિથી 'તનુ-ઇ-પસીન' થશે; પણ 'તનુ-ઇ-પસીન'ને લગતું ઇન્સાફનું ધોરણ મને ખુલ્લું સમજ પડ્યું નહિં. (૩૧) તારો આ દીકરો એમ ધારે છે કે 'બીજા કોઇબી શખ્સ કરતાં આ તનોમંદ દુન્યામાં વધારે મોહન ચીજ હું કરી બજાવીશ;' પણ ધ્યાન રાખજે કે તું જ્યાંબી જશે ત્યાં એ તેવી ચીજ બજાવશેજ, અને તારો એ દીકરો તારી સાથે નહિ (પણ) પોતાના મુરબ્બી ગુશ્તાસ્પ (પાદશાહ)ની સાથે રહેશે."

(૩૨) એક (મોજેજો) જે વિષે જણાવવામાં આવ્યું છે તે આ છે કે જ્યારે ઝરથુશ્ત્ર સાત વર્ષનો થયો ત્યારે દૂરાસ્રૂબ, પેલા બ્રાત્રૂગ-રીશ કરપએ ઝરથુશ્ત્રને આગળ બરાબર નહિં જોયલો તેને લીધે, પઑરૂશાસ્પને કસબે જઇ તેની સાથ જોડાયો, અને તેઓએ ઝરથુશ્ત્રને પોતાની નજદીકમાં ધ્યાણ આપી જોયો, જ્યારે બીજાં છોકરાઓ સાથે તે ઘર[2] (જેવું,રમકડું) બનાવતો હતો; બુરી દયાનત સાથે તે લોકોએ જાદુગરી હીકમતથી ઝરથુશ્ત્રનાં મનને ઝેર દેવાની[3] (યાને બગાડવાની) કોશેશ કીધી,[4] અને તેટલાવાસ્તે તેઓએ છોકરાઓની ઉપર બીહક અને ધાસ્તીની અસર કીધી.

---

(૧) **આસીમાન.**

(૨) **લેવતા અપુર્નાએ-ઈગાન્ કાતગ કર્દ** (બહેતર વાંચણ: **કતગ્ કર્દ**; સરખાવો ફા૦ **કદહ**); **કાતગ્** લઇએ તો અરબી **કાદીહ**, યાને "અભ્યાસી" એવા અર્થનાં બોલની સાથ સરખાવી શકાય, અને તરજુમો ફેરવીને કરતાં:-"(તેના વર્ગનાં) બીજાં છોકરાંઓ સાથ અભ્યાસમાં ગુંતાયલો હતો (ત્યારે)" એવો અર્થ થઈ શકે.

(૩) **વિનાસીદન.**

(૪) એ **ચેતીબુનસ્ત**નો અર્થ એક ખાસ ફારસી ભાષાની રૂઢી મુજબ થાય છે. સરખાવો ફા૦ **બર દર ઇ દેલહા નિશસ્તન**, "લોકોના દીલ જીતવાની કોશેશ કરવી તે."

(૩૩) અહીં એક આલી ચમત્કાર તેઓના જોવામાં આવ્યો કે જે ઝરથુશ્ત્રના મજબુત મન, સ્વ-કાબુ, જાતી હીંમત અને પ્રતાપમાંથી (જાહેર થયો હતો), જેમ દીનમાં જણાવે છે તેમઃ "જ્યારે (બેઉ કરપોની) બેહુંડી વાતોથી[1] સઘળાં છોકરાં એકદમ[2] ઘણાજ હેબતાઈ ગયાં હતાં, ત્યારે ઝરથુશ્ત્રએ પોતાની મનની નજર તેઓથી જરાબી બંધ કીધી નહિ હતી."[3]

(૩૪-૩૫) એક (વધુ) એવો મોજેજો જાહેર થયો કે જ્યારે તે બેઉ કરપો પઓરૂશાસ્પના ઘરમાં સાથે મલ્યા ત્યારે પઓરૂશાસ્પે ખોરાક[4] તૈયાર કરાવી, તે તૈયાર કરેલું ખાણું ઘોડીના દુધથી ભરેલાં પ્યાલાં સાથે તેઓ આગલ મુક્યું,[5] અને તેણે દુરાસ્રૂબને નિચે મુજબ કહ્યું:-"તું મારા મુલકના રેહેવાસીઓમાં[6] સર્વેથી ચુસ્ત દેવ-પરસ્ત છે, તો મારા આ (દેવતા)ની તું બંદગી કર."[7] (૩૬) (પણ અહીં) જેમ દીનમાં જાહેર કર્યું છે તેમ, તેવણનાં બચપણમાં એક ઉમદા ચમત્કાર ઝરથુશ્ત્રના ડહાપણને લીધે પ્રદર્શીત થયો, તે એકે ઝરથુશ્ત્રએ પોતાનાં પીતાને નિચે મુજબ જવાબ વાળ્યો: "ઓ પીતા! હું એ (તમારા દેવતા)ની પરસ્તેશ નહિ કરવાનો,[8] પણ જે બંદગીને લાયક મારો (અહુરમઝદ) ખોદા છે તેની બંદગી તમારે કરવી જોઇએ."[9] (૩૭) અને (તે ઉપરથી) પઓરૂશાસ્પ બોલ્યો: "જો તું એ મારા (દેવતા)ની બંદગી નહિબી કરશે તોબી મારો (દેવતા) મારા જેવાઓથી[10] પૂજાવાનોજ." (૩૮) ત્રણ વખત તે બેઉ જણાઓએ

---

(૧) **સખૂન ઇ હુરેદીહ**; સરખાવો અવ૦ **હુરેધી**. (૨) **પવન ફ્રાજ્હુ**.

(૩) **ઝક્ ઇ ઑલા દોઇસ્ર ઇ પવન્ મીનિશ્ન**; સરખાવો અવ૦ **દોઇથ્ર** (ધાતું દી: "જોવું"), "આંખ;" "ચશમ."

(૪) સરખાવો અવ૦ **ગંગહુ**, (બુરા માણસનું) "ખાવું." (૫) **ફ્રાજ્-અશ્ દેહીદ**.

(૬) અસલ અર્થ "મારા તાલુકાના માણસોમાંથી." દુરાસ્રૂબને અહીં આગલા આર્યન દેવલોકોનો ચુસ્ત પૂજારો જણાવ્યો છે; આવા દેવોની પૂજા તોડવા સારૂં ઝરથુશ્ત્રનો ધર્મ સ્થાપવામાં આવ્યો હતો. (૭) યાનેકે; "આ મારા (દેવતા) ની પૂજા કરીને (જમવાની બાજ ધર)." હું માનું છું કે પઓરૂશાસ્પ કોઈ ચોક્કસ આર્ય દેવની પૂજા કરનારો હશે, અને તેથી દુરાસ્રૂબને પોતાના માનીતા દેવની પૂજા કરવા તે અરજ કરે છે.

(૮) દુરાસ્રૂબને જે શબ્દો પઓરૂશાસ્પે કહ્યા તે સાંભળતાંજ ઝરથુશ્ત્ર બાહીંમત પોતાના બાપના ધર્મી તરીકાને માનવાની સાફ ના પાડે છે. (૯) યાને, "(અહુરમઝદ) જે આરાધનાને લાયક (સાચો દાદાર) છે, તેની તમોએ બંદગી કરવી જોઇએ."

(૧૦) મારાથી અને બીજાઓથી.

એજ પ્રમાણે બોલવું ચાલું રાખ્યું,[1] તે પછી ઝરથુશ્ત્ર ઉભા થયા અને પોતાનો જમનો પગ વાલી[2] (મુંહણુ ઉપર પડી નમન કરતાં) તેઓની નજદીક નિચલા સખુનો બોલ્યા: "હું અશો નર અને નારીઓને[3] માન આપું છું; હું નીતિમાન ગરીબો-માંના નર અને નારીઓને માન આપું છું, નહિ કે બુરાં મરદો અને ઓરતોને; જ્યારે[4] પઔર્‌શાસ્પ સાથે કોઇબી પુરૂષ જોડાશે, અને જ્યાં ખરી બંદગી કરવામાં (ભાગ લેશે), ત્યાં દરેક બંદગી આખરેબી ખોદાની પરસ્તેશ કરનારાઓને લાયકની બનશે, એટલે કે જેની આરાધના થવી જોઇએ તેનીજ ભકતી (આખરેબી) થશે."

(૩૯) એક (વધુ મોજેજો) નિચે મુજબ જણાયો હતો કે, તે પછી કરપ દૂરા-સૂબે ઝરથુશ્ત્રને કહ્યું:[5] "તનોમંદ હૈયાત પુરૂષોમાં નઓંદર અને રાગ ને વટીક ગણતાં,[6] તારાં નસીબની બરકતને લીધે તું સર્વથી શ્રેષ્ઠ[7] છે, છટાં તારૂં મોત તુને રીબાવીને લાવવાનું હતું,[8] (પણ તેમ બન્યું નહિ તેથી) હું તે (તારૂં બખ્ત) તારી પાસથી છીનવી લેવશ;[9] હું તારો જાન લેવશ (અને તેમ કરવાથી) હું પોતે વધારે લાયક બનશ,[10] [યાને કે તારૂં બુલંદ તાલે મારાથી ખુંચવી લઈજવામાં આવશે;] હમના આંખના એક પલકારામાં, તું કે જે બુલંદીએ પહોંચેલો છે તેનો જીવ હું લેવશ, અને એવું બનશે કે મારી ખુની આંખોથી[11] જે મકાન કે તારૂં નથી તે મકાનમાં

---

(૧) અંદર્ગ બૂર્દ; અહીં પહલવી શબ્દ **અન્દર્ગ** તે અવસ્તા **અન્તરે** ઉપરથી **અન્દરે** બનીને **અંદર્ગ્** થયો છે; **અંદર્ગ્ બૂર્દન** સાથ સરખાવો ફારસી **દર-બુર્દન**, "અંદર લઈ જવું;" "દાખલ કરવું."

(૨) **પવન ઝફ્-ઇ દશ્નો રેગલા ફ્રાઝ્-શફ્રસ્ત.** ડા૦ વૅસ્ટ મુજબ તરજુમો:- "અને તેવણ અમર રહેલા સખુનો ઉચ્ચારી ઉઠયા." ડા૦ વૅસ્ટનું વાંચણ:-"**સખુન ઇ લેયલમિન્.**"

(૩) અથવા, "મરદો અને ઓરતોને."

(૪) **અમત;** અથવા "એવી મકસદથી કે," "એવા હેતુથી કે."

(૫) **દ્રાયીદ્**, બુરા માણસોનું બોલવું; જે ઉપરથી "બડાઈ કીધી."

(૬) **બઍન્;** અસલ અર્થ:-"**રાગો** અને **નોદરે**ની અંદર." (૭) **મૂન્ તર્ ફ્રતૃમ.**

(૮) ડા૦ વૅસ્ટ મુજબ:-"તારી ગણત્રી આફ્તની હતી."

(૯) **મિન્ બાહર બરિશ્નીહ.**

(૧૦) **અશ્ દેશ્નૂનમ, ફ્રાઝ્ અર્જાનીગીનીદ્ હુવાઓમ.**

(૧૧) અથવા. "ખુનખાર. આંખો સાથે;" યાને, "બુરી દાનતથી ભરેલી આંખો સાથે." અહીં દૂરાસૂબ કુદરતી રીતે બ્રાત્રુગ-રીશને હાથે થનારાં ઝરથુશ્ત્રના ખુન બાબે વગર

હું તુને જોવશ." (૪૦) અને અહીં એક મહાન ચમત્કાર ઝરથુશ્ત્રના બાબમાં જાહેર થયો, કે જ્યારે પેલા પાપી નાપાકને ઘણીજ ચાલાકી સાથે આટલી નાજુક ઉમરે—જેમ દીનમાં જણાવ્યું છે તેમ—નિચે મુજબ ઝરથુશ્ત્રએ જવાબ વાલ્યો: "પણુ આંખના એક પલકારામાં, ભલી વૃદ્ધી અને સંપૂર્ણ ભક્તિભાવથી (હુ કહું છું કે), હું ખુલ્લે ખુલ્લી રીતે તું નાપાકનું ફેજ જોઈ શકું છું, એટલે કે, જે દોજખ તારૂં છે તે મકાનમાંજ હું તુને જોવું છું."[1]

(૪૧) એક (વધુ મોજેજો) ઝરથુશ્ત્રએ તે દુરાસ્રૂબ કરપને[2] વિષે આપેલા જવાબ ઉપરથી જાહેર થયો, (જેને વિષે) જેમ દીનમાં જણાવ્યું છે તેમ:—"દસ ઘોડીઓનુ દુધ દોહવવા[3] સારૂં એકજ દુધ દોહનાર હોય અને જેટલો વખત તે લગાડે, તેટલા લાંબા વખત[4] સુધી પેલો ઘાટકી (દ્રવંદ) અશક્ત[5] અને ગભરાયલો[6] પડી રહ્યો."

(૪૨) બીજો ચમત્કાર જે જોવામાં આવ્યો તે આવો હતો:— "જ્યારે તે જાદુગર ગભરાતમાંથી મુક્ત થયો[7] ત્યારે ઝરથુશ્ત્રને તેણે ઉપલાજ સખુનો પાછા કહ્યા, અને ઝરથુશ્ત્રએ પાછો તેજ જવાબ વાલ્યો, (જે સાંભળતાં) દુધાલી વીસ ઘોડીઓ જેનો દુધ કાઢનાર એકજ હોય, તેણે તેઓને દોહવતાં જેટલો વખત લાગે તેટલોવાર નવેસરથી તે ઘાટકી પુરૂષ પાછો અશક્ત અને ગાફેલ થઈ પડ્યો."

(૪૩) ત્રિજો ચમત્કાર જાહેર થયો તે નિચે મુજબ હતો:—"જ્યારે બીજીવાર તે જાદુગર બેભાનીમાંથી બાહેર આવ્યો ત્યારે તેણે તેવીજ રીતે ઝરથુશ્ત્રને પાછુ કહ્યું, અને ઝરથુશ્ત્રએ પાછો તેને તેજ જવાબ દીધો, (જે સાંભળી) દુધાલી ત્રીસ ઘોડીઓને દોહવતાં એકજ દુધ દોહનારને જેટલો વખત લાગે તેટલો વખત સુધી તે કપીંણુ આદમી ફરીથી નીર્બલ અને ગભરાયલો થઈ પડયો."

ધ્યાણે બોલી દે છે. ડા૦ વૅસ્ટનું વાંચણુ:—એકતુનેદ, અને તરજુમો "તે ઉપરથી મને લાગે છે કે બુરી નજરથી એ તુને તે ઘરમાં મારી નાંખશે."

(૧) યાને, બુરાં આસામીઓ જે ઘરમાં જાય છે તેમાં (યાને દોજખની સરજત ભોગવતો) તેને ઝરથુશ્ત્ર જુવે છે.

(૨) **મદમ્ ઑલ્ કરપન.**

(૩) **દૂસિશ્‌ન** કે **દૂસીદાર**; સરખાવો અવ૦ **દુહ**, **દુઘ**, "દુધ દોહવું તે."

(૪) હું એ શબ્દને **દરેંગ્** વાંચું છું, જે અવ૦ **દરેઘ** ઉપરથી નિકલ્યો છે, સામાન્ય રીતે એ શબ્દ **દીરંગ** વંચાય છે.   (૫) **અકાર.**

(૬) **સ્તર્દ**; સરખાવો અવ૦ **સ્તેરેત**, "બીધેલો" (ધા. **સ્તર**, "પંથરાઈ જવું," "વીખેરાઈ જવું.")   (૭) **ફ્રાજ્ ચેહુબૂન્ત.**

(૪૪) એક મોજેજો નિચે મુજબ જણાયો હતો કે જ્યારે પેલો જાદુગર ગભરાતમાંથી સાવધ થયો ત્યારે નિચે મુજબ તે બોલી ઉઠયોઃ–"મારો પેલો ઘોડો હાંકીને લઈ જવા સારૂં[1] તમારે તેને ગાડી[2] સાથ જોડવો, [યાને તેને સામન નાંખી તૈયાર કરવો[3]], કારણ કે મને જે મારનાર છે તે માંથ્રની મદદથી, તેમજ પોતાની સત્તાના બળથી,[4] આ દુન્યામાં આવી પોહોંચતાં મારૂં મરણ નિપજાવશે;" જે સાંભળી પેલા ઘોડાને હંકારી લઈ જવા વાસ્તે તેઓએ તેને એક ગાડી સાથ જોડ્યો. (૪૫) અને આ વખતે ઘણાઓને એક સરસ મોજેજો દેખાયો, જેમ દીનમાં કહેલું છે તેમઃ "જ્યારે કેટલાક યુજયાસ્ત[5] જેટલે દુર બીજાઓની સાથે દુરાસૂબ આગલ ચાલ્યો,[6] ત્યારે એક દરદે તેની ઉપર હુમલો કીધો;[7] તે એકદમ ગભરાઈ ગયો, જેથી મેં જેમ આગળ કહ્યું છે તેમ એમ બન્યું કે, તેની મની એટલી જોસભર બહાર કુટી નિકલી[8] [એટલે કે, તે ચામડીની ઉપર સુધી કુટી નીકલી, અને તેની ચામડી ફાટી ગઈ], અને જેથી તેની જાંગ આગલથી કમર છુટી પડી ગઈ,[9] અને તે પછી તે નિચે તુતી પડીને મરી ગયો;[10] અને તે બાદ તેનાં ફરઝંદો,[11] અને તે બાદ તેનાં ફરઝંદોનાં ફરઝંદો[12] મરી ગયાં."

---

(૧) પ્રયોજક ક્રીયાપદ; અવ૦ **વઝ,** "હાંકવું," "ઉતાવલે જવું." (૨) અવ૦ **રથ.**

(૩) **બઍન્ અસ્નૂનીદ;** સરખાવો ફા૦ **દર બસ્તન,** "બાંધવું."

(૪) **દાદિસ્તાન આઓંમંદીહ્.**

(૫) એજ શબ્દને બીજી રીતે **યૂજીસ્ત** અથવા **યૂજીસ્તા** વાંચવામાં આવ્યો છે, એનો **અર્થ** હીંદી યા સંસ્કૃત ભાષા પ્રમાણે **યોજન** નામનું લંબાઇનું માપ દેખાડે છે. ઇરાનીઓનો એક માઇલ તે એક હજાર પગલાં જેટલો હતો, અને એક **યૂજીયાસ્ત** તે રોમનં ૧૬ માઇલ જેટલો લાંબો તફાવટ હતો. (૬) **બરા મત.**

(૭) **બઍન્ યેગવીમૂનાદ્;** સરખાવો ફા૦ **દર ઈસ્તાદન,** "શરૂ કરવું," "હુમલો લઈ જવો."

(૮) **નસહુન્તન;** "બગાડી નાંખવું," "બેશીકલ કરવું," "મરડી નાંખવું."

(૯) **વ પાહલૂગ્ અઝશ્ વિસસ્ત્ મિન રાન;** સરખાવો ફા૦ **ગુસસ્તન.**

(૧૦) અસલ અર્થ, "અને પછી નિચે પડીને મરી ગયો," "ઉંધે મસ્તક પડીને મરી ગયો." (૧૧) ફા૦ **ખુન-નૂશહ,** અસલ અર્થઃ "દુધ પીતુ બાળક."

(૧૨) **અદીન જક્ ઇ ઑલા ખુન-નૂશગાન ખુન-નૂશગ;** જુઓ પહલવી "**ઝાદ-સ્પરમનાં ચુંટી કાઢેલાં લખાણો,**" પ્રકરણ ૧૯ મું, ફકરા ૧–૮, જ્યાં અહીં કરતાં સહેજ ફેર સાથે એ બીના જણાવી છે.

(૪૬-૪૭) એક મોજેજા વિષે એવું જણાયલું છે કે:-"(અહુરમઝદ સાથ) દીનને લગતી પુછપરછ કરવા જવા અગાઉ જરથુશ્ત્રમાં[૧] એક એવી મન શક્તિ દેખાતી હતી કે જે આખી દુન્યાનાં આદમીઓનાં (મન) કરતાં વધારે ઓહોલી,[૨] અને સઘળી બાકી દોલત કરતાં વધારે ઉમદા હતી; તેવણુની સમજ શકતી[૩] સર્વથી સરસ કઉવત ધરાવતી હતી, તે સાથે તેવણુનું બુદ્ધી બળ સઘળું પારખી શકે તેવું હતું,[૪] તેવણુનું ડહાપણનું બળ[૫] દરેક ચીજ પીછાની લેવામાં શ્રેષ્ઠ હતું;[૬] (તે સાથે) કયાની ખોરેહ જેનું રક્ષણ બહુ ઓહોલું હતું તે, અને અથોરાનાનોનું ખોરેહ જે પવિત્રાઈની અને ઉપયોગી કોશેશો તથા સત્તાની સંપુર્ણ ખાહેશવાલું હતું તે, અને બાહદુરી તેમજ કીર્તીની[૭] બુલંદી, એ સર્વે તેવણુનામાં જોડાયલાં હતાં; અને ખુબસુરત દેખાવડું અને જોરેમંદ શરિર[૮] જેમાં જરથુશ્ત્રના ચાર પેશા-જે આથ્રવન, લડવૈયા, ખેડુત અને હુન્નર ઉદ્યોગના ધંધાને લગતા-હતા તેઓની સઘળી ખાસ્યતો સમાયલી હતી; (તે સાથે વળી) પવિત્ર યઝદી હસ્તીઓ અને ભલાં માણસો સાથની ઉત્તમ દોસ્તી, અને દેવો તથા બુરા માણસો તરફનો સખ્ત ધીક્કાર તેવણુનામાં હતો. (૪૮-૪૯) બે પગાં[૯] માણસોમાં જેવણુ એક યઝદ[૧૦] હોય તેવણુનો ખવાસ[૧૧] એવોજ હોય; પવિત્ર હસ્તીઓ (યઝદો)નાં શ્રેષ્ઠ ગુણો અને અહુરમઝદ તરફની લાયકાતને[૧૨] લીધે આવતી સંપૂર્ણતાની હાલત તેવણુનામાં હતી, જેનાથી (ખોદા સાથની) એકયતા શણુગાર પામે છે તે તેમની હતી, તેથી જેઓ હાલમાં હૈયાત છે, જેઓ હૈયાતી ભોગવી ગયા, અને જેઓ હવે પછી હસ્તી ભોગવશે, તે

---

(૧) **મદમ-અશ;** અસલ અર્થ "તેને વિષે".

(૨) **ફ્રાખૂ-તર,** "વધારે પહોલી થયલી."

(૩) અથવા "બુદ્ધિ."

(૪) અથવા, "જેના કઉવતથી દરેક ચીજનું બરાબર તોલ થઈ શકે છે."

(૫) **પતૂગ્,** "કઉવત"; અવ૦ **પઇતિ** અને **તૂ.** (૬) **હમાગ-અચાવ્,** "સઘળું મેલવતું."

(૭) **તગીગીહ** વ **અર્વંદીહ્;** સરખાવો અવ૦ **અઉર્વન્ત,** "વખાંણાયલું", "પ્રકાશીત"; એનો અર્થ "દબદબો" અથવા "બહાદુરી"બી થઈ શકે.

(૮) અસલ અર્થ: "શરીરનો ખુબસુરત દેખાવ, તથા તેના પુરતાં કઉવત સાથનું."

(૯) સરખાવો અવ૦ **પઇતિશ્તાન,** સંસ્કૃત **પ્રતિષ્ઠાન,** "પગ".

(૧૦) અહીં **યેઝતીહ** શબ્દ **યેઝત-ઈ**ને બદલે આવ્યો છે.

(૧૧) **ચીગુનીહ્.** (૧૨) **સજીગીહ** (**સજાગીહ** ને બદલે).

સઘળાઓ કરતાં તેવણની ઘણી ચઢતી બુલંદીને સારૂં યઝદી શક્તિઓએ, તેવણની અહુરમઝદ સાથની દોસ્તીને લીધે આ દુન્યામાં થનારી આમદ વિષે, સારી ખબર ચોમેર ફેલાવી હતી;[1] તેમજ આ દુન્યાના તે અહુ અને રતુ[2] ની કીર્તી, તથા તે અશો ડાહ્યો પુરૂશ જે તે જમાનાનો સંપૂર્ણ નેકીવાલો અને દુન્યાને જરાબી દુઃખ નહિ દેનારો[3] હતો, તેની ઝબાનનાં બહોલાં જોરની મદદથી,[4] ખરાબી લાવનાર (અહરમન) તરફથી જરાબી હેરાન થયા વીનાની હાલતમાં તેવણ તરફથી થનારો આદમીઓનો છુટકારો[5] તે યઝદી શક્તિઓએ સર્વેને જાહેર કર્યો હતો. (૫૦) વલી દેવો ભલા લોકોની સાથે દોસ્તી રાખવા અને તેમની નજદીક પહોંચવા[6] લાગ્યા, એવી (મતલબ)થી કે તેઓનાં ઘણા કીગો અને કરપો ભલા માણસોને આગલ પાડી[7] ઝરથુશ્ત્રને મુશ્કેલીમાં નાખી તેવણને હરાવશે.

(૫૧-૫૨) અને ઝરથુશ્ત્ર ત્રીસ વર્ષની ઉમરના થયા ત્યારે વોહુમન અમેશ-સ્પેન્દ, અહુરમઝદનાં સુલ્લેહનાં કાસદ તરીકે, તેવણની આગલ આવ્યા, જે વખતે કે ઝરથુશ્ત્ર એક નદીની શાખામાંથી[8] હોમની ક્રિયા કરવાને માટે પાણી[9] લાવતા હતા; જેમ દીનમાં કહ્યું છે તેમઃ–"જ્યારે તે (ઝરથુશ્ત્ર) ત્રીજી શાખા નદી, જે વંઘુહી-દાઇત્ય[10]ની હતી, તે તરફ આવી પુગા ત્યારે તેની અંદર થઇ આગલ ચાલવા મંડ્યા;

---

(૧) ઝક-અશ્ સ્રોબો દેશ્નૂનાન્દ. (૨) ગેતી અને મીનોઈ દુન્યાના ગુરૂ.

(૩) અવિઝન્દીહ-ઇગ્ં. (૪) પવન હૂઝવાન્ ઇ કબદ સ્રાતગ્ દાનાગ્.

(૫) બૂજાઝીહ્.

(૬) વાંચણઃ **મહ્ન્ દારત;** એનેજ બીજી રીતે **મિત્રો દારત્** વાંચી શકાય, જેનો અર્થ "દોસ્તી રાખી" થાય.

(૭) **સારીનીદન્;** સરખાવો અવ૦ **સાર,** "કોઇને પોતાનો સરદાર બનાવવો તે"; જુવો અવ૦ **સાર, સારૅમ્નો** (એ શબ્દના ઉપયોગ માટે જુવો પ્રકરણ ૧ લું, ફકરો ૯ મો). ડા. વૅસ્ટ મુજબઃ "સારાં માણસોપર અસર કરવી."

(૮) **અઍવતાગ્,** ઘણું કરીને **દાઇત્ય** "નદીની એક શાખા, અથવા નેહર".

(૯) પહલવી; **મયા ઇ હુઑમીગાન,** સરખાવો **વિસ્પરદ,** હા ૧૧ મો, ફકરો ૨ જો. **"દ્યાંમ આપૅમ હુઑમ્યાંમ",** જેનો પહલ્વી તરજુમોઃ **"મયા ઈ હુઑમી-ગાંન્"** કરેલો છે. એનો સાર એ કેઃ હઓમની ક્રીયાને સારૂ એક નદીમાંથી ઝરથુશ્ત્ર પાણી લાવતા હતા ત્યારે.

(૧૦) અવ૦ **દાઇત્ય,** ઇરાનવેજની એક નદીનું નામ. **બુન્દહિશ્** (૨૪,૧૪) મુજબ બધી નદીઓ કરતાં મોટી એ નદી હતી.

અને (તેનું પાણી લઈ) ત્યાર પછી પાછું ફરતાં તે નદીના કીનારા ઉપર ચઢતા હતા,[૧] તેવામાં દક્ષીણ[૨] દીશાથી આવતા એક માણસને તેવણે જોયો; તે મર્દ વોહુમન (બેહમન અમેશસ્પેન્દ) હતો; અને તે વોહુમન તનોમંદ હાલતનો એક નમુનેદાર[૩] આદમી જેવો હતો, [યાને બીજા કરતાં શારીરીક બાબદમાં ઉત્તમ દેખાવ[૪] તેનો દેખાતો હતો]; તે નેકીમાં પ્રવીણ [એક નકલ કરવા યોગ્ય નમુનો તે દરેક ચીજ માટે હતો]; અને ઉંચાઇમા તે ત્રણ ભાલા જેટલી લંબાઇવાલા આદમીનાં કદનો[૫] લાગતો હતો; અને તે વોહુમન સરોવરના ઝાડની[૬] એક ડાખલી પોતાના હાથમાં લઈને જાણે આવતા હોય તેમ જણાયા, જેવણને તે ઝાડ લાવતાં કંઈબી તે ઝાડથી ઈજા[૭] થઈ નહતી; એ મઝદયસ્ની દીનનું મીનોઈ ઝાડ હતું,[૮] જે ઉપરથી એવું સાબેત થતું હતું કે મઝદયસ્ની દીનની મદદથી આ દુન્યામાં એવીજ વગર ઈજાની હાલતે[૯] આગળ વધવાનું આદમીને બનવા જોગ હતું." (૫૩) એક (લખનાર) એમ કહી ગયો છે કે મીનોઈ શાંતિનું[૧૦] તે[૧૧] (એક ચીન્હ) હતું, અને તે એવું દેખાડતું હતું કે આ દુન્યામાં દરેક માણસ સાથે સુલ્લેહ સંપજથી રહી શકાય એવી રીતે વગર ઈજાએ આગલ વધવાની દરેક આદમીની ફરજ છે.

(૫૪) જ્યારે ઝરથુશ્ત્ર દાઈત્યની ચોથી શાખા નદી આગળ આવ્યા, અને **અરીખ્સન-રૂદ,**[૧૨] જે વેહદાઇતી નદીનું બીજું નામ છે, ત્યાં સુધી આવી પોંહોંચ્યા

---

(૧) યાને કે, જ્યારે પાછો ફરતાં દાઇત્ય નદીના કીનારા ઉપર તેવણ ચહડતા હતા ત્યારે તેવણે બેહમનને માણસના આકારમાં જોયો.

(૨) **રપિથ્વિનતર્.** (૩) સરખાવો હાલનો ફારસી શબ્દ **પીશ,** "એક નમુનો".

(૪) **પવન્ તન્ ચશ્મતર્.** બીજી રીતે: "તેનું શરીર આંખને ખુશ કરનારૂં હતું."

(૫) **ચંદ્ ઝક્ ઇ સે ગબ્રા નઍઝગ્ બાલાએ.**

(૬) સરખાવો. ફા. **સર્વ્,** "સરોવરનું ઝાડ" (સરખાવો પહલવી **બેહમન યશ્ન,** પ્રકરણ ૧ લું). ડા. વૅસ્ટ મુજબ **અરૂસ્ તાક્,** "એક ચલકતી ડાંખલી."

(૭) અવ૦ **રઍશ, ફા. રિશ્,** "જખમ." (૮) **ઝક્ મઇનૂગ્ તાક ઇ દઍન યેહુવૂન્ત.** (૯) **અરીશીદારીહા.** અહીં જે ઉંચો વિચાર દર્શાવવામાં આવ્યો છે તે એ કે: જેમ બેહમન દીનનું ઝાડ (સરોવર) પોતાના હાથમાં લઇને ચાલતાં ઇજા પામ્યા નહિ, તેમ કોઇબી પુરૂષ તે ઝાડ હાથમાં ધરે–યાને દીનને વલગી તે પ્રમાણે ચાલે–તો તે આ દુન્યામાં કંઇબી હાની પામે નહિં.

(૧૦) **મઇનૂગ્ આશ્તગીહ.** (૧૧) સરોવરનું ઝાડ.

(૧૨) સામાન્ય નામ **દાઈત્ય.** એ નદીને **ઍરૅખ્સીસ** પણ કહે છે.

તથા તેની અંદર થઈને હોમની યઅશ્ને માટે ચોખું પાણી લાવવા ગયા, અને પછી ત્યાંથી કીનારા ઉપર[1] પાછું ફરતાં પોતાનો જમનો[2] પગ અરીખ્સન નદીની બાહેર કાઢી તેવણ કપડાં પહેરતા હતા,[3] તે દરમ્યાન બેહમને તેવણને નજદીક આવવા અને સન્મુખ થવા[4] બાહેશ દેખાડી.[5] (૫૫) ત્યારે તે માણસે (બેહમને જરથુશ્ત્રને) નિચે મુજબ પુછ્યું:–"તું કોણ છે! અને કોણની ઓલાદથી છે?[6]" (ઝરથુશ્ત્રએ જવાબ વાલ્યો): "હું સ્પીતમના ખાન્દાનનો ઝરથુશ્ત્ર છું."

(૫૬) બેહમનનો બીજો સવાલ (નિચે મુજબ હતો)[7]:– "અએ સ્પીતમના ખાન્દાનના ઝરથુશ્ત્ર! તારી ઉમદા[8] જેહમત શાને માટે છે?[9] [યાને શાને ખાતર તુને મેહનત વેઠવાની જરૂર છે?] તારી ઊમદા જાતી મેહનત શાને ખાતર છે? અને શાની તરફ તારી ઇચ્છાની વલણ[10] છે?" (૫૭) ઝરથુશ્ત્રનો જવાબ નિચે મુજબ (હતો): "મારી જેહમત પવિત્રાઇને ખાતર છે, મારી ઉમદા જાતી કોશેશ પવિત્રાઇને ખાતર છે, અને મારી ઇચ્છા પવિત્રાઇ તરફ વલણ (ધરાવે છે), [યાનેકે એવી જ ચીજ

---

(૧) **લાલાઇહ.** (૨) અવ૦ **દશિન.**

(૩) **અફ્રશ્ મદમ્ લેબૂશીહ નિહૂફ્ત,** (અસલ અર્થ: "તેવણ પોતાને કપડાંથી ઢાંકતા હતા)"; અરબી લોગત **લેબાસ્** "પોશાક."

(૪) **પીશ્ નર્યમગ્ પદીરગ્.**

(૫) **આયૂબીહ્;** સરખાવો ફા. **યૂબીદન્,** "ઇચ્છવું."

(૬) **ઉશ્તવઇતી ગાથા** (હા. ૪૩,૭) માંથી આ પહલવી વાક્ય ટાંકવામાં આવ્યું છે

(અવસ્તા) **હ્યત્ મા વોહૂ પઇરિ જસત્ મનંઘહા,**
પૅરૅસત્ચા મા: "ચિશ્ અહી કહ્યા અહી?"

(અવસ્તાનો તરજુમો) "જ્યારે મારી આગલ બેહમન આવ્યો, અને પુછ્યું: "તું કોણ છે? અને કોણનો તું છે?" ઉપલા ગાથાના સ્લોકનો પહલવી તરજુમો નિચે મુજબ છે:–

અમત્ અવો લિ વોહૂમનો બરા મત્, પૂર્સીદ્–અશ્ મિન્
લિ અઇધ્: "મૂન હુવા–આઍ, વ મિન મૂન હુવા–આઍ?"

[ઉપલાં પહલવી તરજુમાનો અર્થ અવસ્તાના તરજુમા બરાબરનો છે]. બેહતર વાંચણ: **મૂન હુવા આએ, મિન્ અઇધ્ હુવા આએ?** "તું કોણ છે અને કયાંથી (આવેલો) છે?" (DM. માં **અઇધ્**ને બદલે ઝક લખાયલો મલે છે.)

(૭) **મિલયા ઇ વોહૂમનો,** અસલ અર્થ: "બેહમનના સખુનો અથવા વચણો."

(૮) ફારસી **ફ્રાજ્,** "ઉંચે દરજ્જેની." (૯) **રંજગ્ બરા યેહવૂનીહ્.**

(૧૦) **લફ્ કામગ્–દહિશનીહ્.**

તરફ વલણ રાખવાની મને જરૂર છે], અને જ્યાં સુધી હું (સચ્ચાઈનો) એક શોધક છું ત્યાં સુધી હમેશાં અશોઇ ઉપરજ મારૂં ચીત હું રોકી રાખીશ."[1]

(૫૮) તે ઉપરથી બેહમનના સખુનો નિચે મુજબ (હતા):–"અએ સ્પીતમનાં ખાન્દાનના (નબીરા) ઝરથુશ્ત્ર! જે ચીજને પવિત્રાઇ (તું કહે છે) તે એક ખરી સત્યતા છે, [યાને કે જે કંઇ વસ્તુ ખરી (છે) તે પવિત્રાઇ ના જેવી છે]; જેથી કરીને એક શખ્સ જે કાંઈ પવિત્રાઇ છે તેની સાથ એક મલતો થઇને, તેને પોતાની બનાવે છે." (૫૯) તે ઉપરથી ઝરથુશ્ત્ર એમ બોલ્યા કે: "એક ખરી સચ્ચાઇ તેજ પવિત્રાઇ છે, અને તે બાબે મને સંપૂર્ણ રોશ્ની અને જ્ઞાન મલેલું છે કે જે કંઈ પવિત્રાઇ છે તેને બેહમન મારફતે એક (અશો) પુરૂષના બાબમાં કેમ મેલવવી?"[2]

(૬૦) જે ઉપરથી બેહમને નિચે મુજબ ઝરથુશ્ત્રને કહ્યું:–"અએ સ્પીતમનાં ખાન્દાનના ઝરથુશ્ત્ર! આ (માણસાઈ શરીરનો) પોશાક[3] જેમાં તું ફરે છે[4] તે (તનો-મંદ) પહેરણ તું કાઢી નાખ, જેથી[5] આપણે તે (ખોદાતાલા) સાથ મસલેહત કર્યે,[6] કે જેણે તુને બનાવ્યો છે, અને જેનાથી હું પેદા થયો છું, જે સર્વેથી વૃદ્ધી કરનાર મીનો છે, જે હસ્તીઓમાં સર્વેથી વધારે કૃપાલુ છે; અને હું જે બેહમન છું તે તેનો પ્રતિનીધિ[7] છું [યાને હું તે ખોદાનો દોસ્ત[8] છું]." (૬૧) ત્યારે ઝરથુશ્ત્રએ નિચે પ્રમાણે મનન કીધું;–"જે પેદા કરનાર દાદાર છે તે ભલો છે, અને આ (તેના) મીત્ર (બેહમન) કરતાં તે બેહતર છે." (૬૨) ત્યાર પછી બેહમનની યારીથી[9] ઝરથુશ્ત્ર અને બેહમન આગળ ચાલ્યા, (બેહમન પહેલાં અને) ઝરથુશ્ત્ર તેની પુઠે.[10]

---

(૧) **વ યશરાદશ્ લિ ચંદ્ ખ્વાસ્તાર્ હુવાઑમ્ મિનમ,** "અને પવિત્રાઈ ઉપરજ હું મનન કરૂં છું, જ્યાં સુધી હું (સત્યનો) શોધક છું (ત્યાં સુધી હું તેમજ કરતો રહીશ)." આ વાક્ય **ઉશતવઈની ગાથા** (હા ૪૩.૯) ના પહલવી તરજુમામાંથી ટાંક્યું છે.

અવસ્તા **અષહ્યા મા અવત્ ઇસાઈ મન્યાઇ.**

પહલવી: **યશરાદશ્ ચંદ્ લિ ખ્વાસ્તાર હુવાઑમ મીનમ.**

(૨) અહીં લખાણ બેવડા અર્થવાલું અને ગુંચવણ ભર્યું છે. કદાચ બીગડેલું હોય.

(૩) બેહતર **જામગ્ ઇ દહ્.** **દહ્** તેમજ **પેહ્યૂન્** બન્ને ક્રીયાપદ તરીકે એક સરખા અર્થના હોવાથી નકલ કરનારે **દહ્** શબ્દને અહીં કહાડી નાખેલો લાગે છે. સરખાવો ફા૦ **દહ્** "માણસનું શરિર યા બંધારણ." (૪) **દેહ્યૂન–આએ,** "તૂ પહેરે છે."

(૫) અથવા "તે પછી," "એ માટે." ફા૦ શબ્દ **ચૂન,** જે જુદે જુદે અર્થે વપડાય છે, તે તપાસો. (૬) **હમ–પૂર્સીમ.** (૭) **ગૂબાક્,** સરખાવો ફા૦ **ગવા,** "સાક્ષી."

(૮) અવ૦ **આખ્શ્ત.** (૯) **પવન્ અવાગીહ્ ઇ વોહૂમનો.** સરખાવો અવ૦ **અવંઘહ્.** (૧૦) **ઝરથુશ્ત્ર આખર.**

GLOSSARY OF SELECT WORDS.

VOLUME XIII.

[Pahlavi] (an-hâl), Book VI., E., § XXII., 6, p. 10, l. 3; *adj.*, "not smooth", "rough," "ખડબચડું" "સફાઇદાર નહિં તે;" comp. Pers. هاله (*hâlah*) "smooth."

[Pahlavi] (av-bars), Bk. VI., E., § XXVII., p. 12, l. 1; "bewilderment," "distraction"; "ગભરાટ," "અકુલામણ," "ટલવલાટ;" Av. [Avesta], (Av. [Avesta] in *Zamyâd Yasht*, 34) Skr. *bhras*, "to fall down through giddiness"; Pers. برس (*bars*) "a halter," "a spur." The Persian reading of the Pahlavi word [Pahlavi] according to DM., is هوبره (*hûbrah*), "distraction."

[Pahlavi] (ared), Bk. VI., E., § XLV., 6, p. 32, l. 1, *n.*, "struggle," "ઝેહે-મત," "લડાઇ;" comp. Av. [Avesta] "to torment." Another reading is *alag*, Arabic حلق (*halaq*) "the throat."

[Pahlavi] (Aîb-dad), Bk. VII., Intro., § 5, p. 3, l. 3, *n.*, "Blemish-giver," "ઐબ આપનાર (અહરમન)." It can be read otherwise: Aîb-gat (Av. [Avesta]) or Khayâ-bîd, "Life-stinger."

[Pahlavi] (ahû-garîh), Bk. VII., Intro., § 14, p. 6, l. 11, *n.* "house-building," "ઘર બાંધવાનો હુનર;" comp. Av. [Avesta] "abode"; Pers. خانگری *khân-garî*. It can be read: âhan-garîh, "the working in iron."

[Pahlavi] (hû-ârîstân), Bk. VI., E., § XXXVIII., 12, p. 25, l. 6, *n.*, "very able men," "ઘણાં શક્તીવાન આદમીઓ;" comp. Pers. آرست (*ârast*) "ability," "power."

[Pahlavi] (âshnô), Bk. VII., chap. I., § 24, p. 28, l. 4, *n.*, "a nest," "પક્ષી-નો માળો;" comp. Pers. آشیانه (*âshyânah*) "nest."

[Pahlavi] (aûz-sâyaginîdan). Bk. VII., chap. I., § 10, p. 23, l. 8; *inf. verb*, "to remove one from one's (parents') house," "મુરબ્બીનાં સાયામાંથી બાહાર કાઢવું;" comp. Av. [Avesta] or [Avesta] and Per. سائیدن (*sâyidan*) "to shelter."

[Pahlavi] (âp-khûr), Bk. VII., chap. II., § 13, p. 49, ll. 8-9; *n.*, "a water-tank or pool," "જાણવરોને પાણી પીવાનો આવારો;" Pers. آبخور (*âb-khûr*).

[Pahlavi] (âyûjishn), Bk. VII., chap. II., § 23, p. 53, l. 12; *v.*, "yoked," "જોડેલા;" [Pahlavi] is the Pahl, rendering of the Avesta [Avesta] "a chariot and four."

[illegible] (armaêshta), Bk. VII., chap. II., § 24, p. 54, l. 5; *adj.*, "invalid (person)," "બીમાર (આદ-મી)"; comp. Av. [illegible] "stagnant," "motionless."

[illegible] (arvandîh). Bk. VII., chap. II., §§ 46-47, p. 62, l. 6; *n.*, "renown," "નામદારી," "કીર્તિ;" comp. Av. [illegible] "renowned," "grandeur."

[illegible] (âyûbidan), Bk. VII., chap. II., § 54, p. 65, l. 4, *inf. v.*, "to wish," "ઇચ્છવું;" Pers. يوبيدن (*yûbîdan*).

[illegible] (avâgîh), Bk. VII., chap. II., § 62, p. 66, l. 11; *n.*, "help," "મદદ;" Av. [illegible], rt. [illegible] "to help."

[illegible] (aûrûsvar), Bk. VII., Intro., § 25, p. 10, l. 5; *n.*, "womb," "ગર્ભસ્થાન;" comp. Av. [illegible], [illegible] "womb."

[illegible] (akhdagîh), Bk. VII., Intro., § 27, p. 11, l. 2; *n.*, "infecttion," "ઝેરી દર્દનો ચેપ;" Av. [illegible]

[illegible] (khûstag), Bk. VII., chap. II., § 10, p. 48, l. 2; *n.*, "માણસો યા જાનવરોનાં પગલાંથી દબાએલો રસ્તો;" "a trodden track;" comp. Pers. خوستک (*khûstak*).

[illegible] (khun-nûshagân), Bk. VII., chap. II., § 15, p. 50, l. 11; *n.*, "cubs," "વરૂનાં બચ્ચાં;" comp. Pers. خون نوشه (*khûn-nûshah*) "the young ones that are suckling their mother's milk."

[illegible] (hanpâr), Bk. VII., Intro., § 32, p. 13, l. 2; *v.*, "swallowing," "ગળપ કરતો," "ખાઇજતો," *inf.* [illegible]; comp. Av. [illegible]

[illegible] (han-châpishn), Bk. VII., Intro., § VI., p. 18, l. 9; *n.*, "collapse," "એકદમ પડી ભાગવું;" Av. [illegible] or [illegible] (*skap*) "to be ruined;" comp. Pers. انجیدن!

[illegible] (gaôtar), Bk. VI., E., § I., 1, p. 1, l. 3; *n.*, "a fawn," "a calf;" "વાછરડું." Skr. गोतर, Pers. گودر. (*gaôdar.*)

[illegible] (gaôkârishn), Bk. VI., E., § XIX., p. 8, l. 1, *abs. n.*, "digestion;" "ખોરાકને પચાવવો તે;" Pers گواریدن (*gavârîdan*), "to digest."

[illegible] (gayân), Bk. VII., Intro., § 5, p. 3, l. 2, *n.*, "of life," "જીંદગીના;" Av. [illegible], rt. [illegible] "to live."

[illegible] (gâzarîh), Bk. VI., E., § XXII., 6, p. 9, l. 11, *n.*; "the profession of a bleacher," "ધોબીનું કામ;" comp. Pers. گازري (*gâzarî*) "bleaching."

[illegible] (gûdan), Bk. VII., chap. I., § 24, p. 28, l. 4, *v.*, "to devour," "ગળપ કરવું," "ખાવું;" comp. Av. [illegible]; Skr. *ghas*, "to eat" (used for evil beings); Pers. گودن (*gûdan*), "to devour."

[illegible] (gâvîyôt), Bk. VII., chap. I., § 29, p. 29, l. 9; *n.*, "pasture-ground," "ઘાસચારાની જગા;" Av. [illegible], Skr. *gavyuti*, "a grazing ground for cattle." It is also spelt [illegible] or [illegible] in Pahlavi.

[illegible] (yâna), Bk. VII., Intro., § 28, p. 11, l. 6; *n.*, "gift," "ભેટ," "બક્ષેશ;" comp. Av. [illegible] "blessing." It can be read jân, "life."

[illegible] (dîsîḍ), Bk. VII., Intro., § 38, p. 15, l. 3; *v.*, "appeared," "દેખાયો" "હસ્તીમાં આવ્યો;" comp. Pahl. [illegible] dîs, "appearance," "resemblance."

[illegible] (îsmag), Bk. VII., chap. I., § 4, p. 21, l. 9; *n.*, "fuel," "બાળવાના લાકડાં;" comp. Av. [illegible], Pers. هیزم (*hîzam*).

[illegible] (yâvastan), Bk. VII., chap. I., § 32, p. 30, l. 7; *inf. v.*, "to put on," "to tie," "બાંધવું;" "આસપાસ વિંટાળવું;" comp. Av. [illegible] "bound with the *kûstî*," or [illegible], from [illegible] [illegible] "the *kûstî*," or [illegible] "putting on the *kûstî*."

[illegible] (gangîḍan), Bk. VII., chap. II., § 15, p. 50, l. 12; *inf. v.*, "to devour," "ખાઈજવું;" comp. Av. [illegible], Skr. *ghas* "to eat" (as the eating of evil beings).

[illegible] (garyîḍan), Bk. VII., chap. II., § 20, p. 52, l. 7; *inf. v.*, "to growl," "ઘુરકવું"; comp. Av. [illegible], Pers. گریدن (*garrîdan*) "to growl." It may be read davyaîḍan, comp. Av. [illegible].

[illegible] (yûzîh-astan), Bk. VII., chap. II., § 16, p. 51, l. 2; *v.*, "to become excited," "ઉસકેરાઇ જવું;" comp. Av. [illegible] "to agitate", "to excite."

[illegible] (dâyagânînîḍan), Bk. VII., chap. II., § 17, p. 51, l. 7; *denom. v.*, "to cause to be nursed," "બચ્ચાંની પરવરશી કરાવવી;" comp. Av. [illegible] "a nurse," Pers. دایه (*dâyah*).

[illegible] (daûrag), Bk. VII., § 34, p. 58, l. 2; *n.*, "goblet," "પીઆલું;" Pers. دوره (*daûrah*) "a wine-measure."

[illegible] (dûsîḍâr), Bk. VII., chap. II., § 41, p. 60, l. 4; *n.*, "milker" "દુધ દોહનાર;" Av. [illegible] "to milk," Skr. *duh*, Pers. دوشیدن (*dûshîdan*) or دوختن (*dûkhtan*).

[illegible] (ni-ûzîh-êḍ), Bk. VII., chap. I., § 42, p. 33, l. 5; *v.*, "tied round," "આસપાસ સીકડી લીપેટું;" comp. Pers. آوزیدن (*aûzîdan*) "to suspend."

[illegible] (ûstakhânîh), Bk. VI., E. § VII., p. 3, l. 11, *n.*; "constancy"; "સ્થિરતા," "દ્રઢતા;" comp. Pers. وستوخواني (*ûstûkhvânî*) "integrity" "steadiness."

(nisang), Bk. VI., E., § XXXV., 1, p. 21, l. 4; *n.*, "a compendium," "a book", "ચોપડી," "કિતાબ." It is the pahlavicised form of the Av.

(nîrmad), Bk. VI., E., § XLV., 2, p. 30, l. 10; *n.*, "a share," "હિસ્સો," "ભાગ;" technically the share of the income of a *panthak*, which the head-priest allots to his colleague.

(vishgar), Bk. VI., E., § XXX. 11, p. 18, l. 3; *n.*, "a lonely, place," "a jungle;" "એકાંત જગ્યા," "જંગલ." In the Vendidâd VIII, 95, it is the Pahlavi rendering of the Avesta "a hunting ground."

(vizâyîdan), Bk. VI., E., § XLIII., 2, p. 28, l. 8; *v.*, "to afflict," "to distort;" "દુઃખ દેવું," "બગાડવું;" comp. Pahl. or , Pers. ویختن (*vîkhtan*) or بیختن (*bîkhtan*) "to twist."

(nipâyîdan), Bk. VII., chap. II., § 11, p. 48, l. 5; *inf. v.*, "to hide," "to shelter," "છુપાવવું," Av. "to protect under something."

(ûtayûtan), Bk. VII., chap. II., § 18, p. 51, l. 9; *v.*, "to strengthen," "કૌવતમંદ કરવું", "જોરાકથી કૌવત આપવું"; comp. Av. "strength," + + where the rt. means "to support."

(vâzîdan), Bk. VII., chap. II., § 44, p. 61, l. 2; *inf. v.*, "to be driven," "હંકારવું;" comp. Av. "to drive," "to hasten away."

(vas-aôj), Bk. VII., Intro., § 25, p. 10. l. 8; *adj.*, "of much strength," "ઘણું કઉવતવાળું;" comp. Av. . It can be read nisîvich, "depraved," or nas'-hunich, "decaying."

(vîkhîz), Bk. VII., Intro., § IV., p. 18, l. 5; *n.*, "departure," "ગુજરવું;" a corruption of âkhîz, "rising," "ascension."

(vârag), Bk. VII., chap. I., § 1, p. 20, l. 4; *n.*, "a series," "માળા;" "હાર;" Pers. واره (*vârah*), "a row," "a series."

(kishn), Bk. VI., E., § I., 1, p. 1, l. 4; *n.*, "tillage;" "ખેતી;" comp. Pahlavi (kishtan) "to till."

(kûrvârgarîh), Bk. VI., E., § XXII., 6, p. 9, l. 10; *n.*, "the work of a carder of cotton," "કાંતવાનો ધંધો; comp." Pers. کلن (*kuln*), "carded cotton."

(kûlûshag), Bk. VII., chap. II., § 17, p. 51, l. 6; *n.*, "a woolly sheep," "ઘણું ઉનવાળું [illegible];" comp. Hebrew *kal* "a sheep," and Av. , Pers. ریش (*rîsh*) "wool," originally (kûl-rîshag), then (kûlrishag).

[illegible] (karîch-ih), Bk. VII., chap. I., § 16, p. 25, l. 7; *n.*, "a roof," "a house," "છાપરું," "ઘર;" Pers. کریچ (*karîch*).

[illegible] (charag), Bk. VI., E., § I, 1, p. 2, l. 1; *n.*, "nourishing pasture;" "ગોચરણની જગ્યા;" Skr. गोचरण; Pers. چرا or چرا کردن "to graze," "to pasture."

[illegible] (zâb), Bk. VI., E., § IX., p. 4., l. 11; *n.*, "property," "possession;" "માલ, મીલકત"; Pers. زاب "property," "fountain."

[illegible] (zadîḍan), Bk. VII., Intro., § 13, p. 6, l. 4; *inf. v.*, "to urge," "to beseech," "તાકીદ કરવી," "અરજ કરવી;" comp. Av. [illegible] "to solicit;" Pers. جستن (*jastan*).

[illegible] (zafra), Bk. VII., chap. I., § 27, p. 29, l. 2; *n.*, "the jaw," "જડબું;" Av. [illegible] "mouth," rt. [illegible] or [illegible] "to yawn," comp. [illegible]

[illegible] (znug), Bk. VII., chap. II., § 16, p. 51, l. 3; *n.*, "the knee," "ઘુંટણ"; comp. Av. [illegible], "the knee;" Pahl. [illegible] [illegible] (znug zaḍan), Pers. زانو زدن (*zânû zadan*) "to kneel down."

[illegible] (tarsh), Bk. VI., E., § XXXV., 5, p. 22, l. 3; *n.*, "sorrow," "sadness;" "દલગિરી," "બલાપો;" Pers. ترشی (*turshî*), "sad," or ترش (tursh) "sour," "morose." It can be read *tarîh*, "contempt."

[illegible] (taraft), Bk. VI., E., § XLV., 20, p. 35, l. 4; *v.*, "lost," "ગયું રહેલું," "ગુમ થયલું;" comp. Av. [illegible] "to snatch away" (see Av. [illegible], *Yasna* XI., 5).

[illegible] (patûg), Bk. VI., E., § XXIX., 12, l. 9; *n.*, "food," "ખોરાક;" Av., Skr. [illegible], [illegible] "nourishment."

[illegible] (frûḍ-mânand), Bk. VI., E., § XLIII., 3, p. 29, l. 3; *adj.* or *n.*, "a position of great degradation," "ઘણોજ હલકો દરજ્જો"; comp. Pers. فرومانده (*frû-mândah*), "dejected," "oppressed."

[illegible] (paragânînîḍan), Bk. VII. Intro., § 10, p. 5, l. 2; *inf. v.* "to encompass," "આટોપી લેવું;" comp. Pers. پرگار "compass."

[illegible] (pôrû-shaétîh), Bk. VII., Intro., § 20, p. 9, l. 2; *n.*, "full of happiness," "સુખથી ભરપુર;" comp. Av. [illegible] "prosperity," "affluence." It can be read pôrû-shîtîh, "full of habitations," Av. [illegible] "residence," [illegible] "to live."

[illegible] (franâmishn), Bk. VII., chap. I., § 25, p. 28, l. 6; *n.*, "salutations," "સલામ;" comp. Skr., प्रनाम.

[illegible] (parshn), Bk. VII., chap. I, § 4, p. 21, l. 7; *n.*, "flight," "ઉડવું;" comp. Av. [illegible] "going for-

ward;" Pers. پرش (*parsh*) "flight."

(pâîmish), Bk. VII., chap. I., § 54, p. 37, l. 7; *v.*, (pâîmûdan), "to quaff," "to drink," "ગટગટાવવું," "પી જવું;" comp. Pers. باد پیمودن (*bâd paêmûdan*) "to quaff wine,"

(*frâshma*), Bk. VII., chap. I., § 56, p. 37, l. 12; *adj.*, "prosperity-causing," "આબાદી કરનારી; comp. Av. (rt.).

(prashnân), Bk. VII., Intro., § 36, p. 14, l. 10; *n.*, "questions," "સવાલો;" comp, Av. , Skr. *prashna.*

(bûrdâr), Bk. VII., Intro., § 25, p. 10, l. 5; *n.*, "mother," "માઈ;" comp. Av. "the female that bears children."

(an-basânînîdan), Bk. VII., chap. I., § 6, p. 22, l. 5; *inf. verb*, "to conflict," "અથડાઅથડી કરવી;" comp. Pers. بسان (*basân*) "like," "similar."

(brîshtan), Bk. VII., chap. I., § 54, p. 37, l. 5-6; *inf. v.*, "to roast," "ઘીમાં પકાવવું; Pers. بریشتن (*brishtan*).

(mûshîdan), Bk. VI., E., § XLV., 21, p. 35, l. 10; *inf. v.*, "to injure," "to grieve;" "દુઃખકરવું," "આઝુર્દેહ થવું"; comp. Av. , Skr. मुष, "to injure," "to plunder;" Pers. موش (*mûsh*), "grief," "lamentation."

(manîtuntag), Bk. VII., Intro., § 8, p. 4, l. 6; Huzvaresh *v.*, "to repeat," "to enumerate," "ફરીફરીને ગણાવવું," "વિગતે ગણાવવું."

(Malkôshân), Bk. VII., Intro., § 24, p. 10, l. 2; *adj.*, "deadly," "dire," "ભયંકર;" comp. Av. "death." See footnote 10, p. 9 of the English translation.

(mâd-gasht), Bk. VII., chap. I., § 1, p. 20, l. 4; *n.*, "material conditions," "તનોમંદ હાલત;" Pers. مادہ (*mâdah*) "material," and گشت (*gasht*) "surroundings."

(maêsha), Bk. VII., chap. I., § 2, p. 20, l. 9; *n.*, "the constellation of Aries," "મેષ રાશિ;" Av. .

(mâshyâ), Bk. VII., chap. I., § 54, p. 37, l. 5; Huzvaresh *n.*, "butter," "માખન." The word is Semetic.

(rasan), Bk. VI., E., § I, 1, p. 1, l. 4; *n.*, "a piece of rope," "દોરડું;" Pers. رسن

(râm-shah), Bk. VII., Intro., § V., p. 18; l. 8; *n.*, "an obedient king," "(અહુરમઝદનાં ફરમાનને) તાબેદાર પાદશાહ"; comp. Pers. رام (*râm*), "submissive," "faithful."

رسی (*ras-î*), Bk. VII., chap. II., §

23, p. 53, l. 12; *n.*, "a chariot," "રથ;" comp. Av., Skr. [Avestan] *ratha*.

[Pahlavi] (lebûshîh), Bk. VII., chap. II. § 54, p. 65, l. 3; *n.*, "clothes," "કપડાં"; Arabic لباس (*libâs*) "dress."

[Pahlavi] (spardan), Bk. VII., chap. II., § 11, p. 48, l. 7 ([Pahlavi]); *inf. v.*, "to trample," "પગતળે કચડી નાખવું;" comp. Av. [Avestan] "to spurn," Pers. سپردن (*spardan*).

[Pahlavi] (savag-âômand), Bk. VII., chap. II., § 12, p. 4, l. 10; *adj.*, "beautiful," "ખુબસુરત"; Av. [Avestan] "profit," "beauty"; Pers. سوک (*savak*) "having a symmetrical body."

[Pahlavi] (stavratar), Bk. VII., chap. II., § 14, p. 50, l. 1; *adj.*, "thicker," "ઘણી સખત;" comp. Av. [Avestan] "solid."

[Pahlavi] (sakûntan), Bk. VII., chap. II., § 15, p. 50, l. 12; *inf. v.*, "to cut to pieces." "કતકે કરવા;" "કાપી નાખવું." A semetic verb; comp. Pahl. [Pahlavi] (sakînâ) "a knife."

[Pahlavi] (sarvîg), Bk. VII., chap. II., § 52, p. 64, l. 4; *n.* (for [Pahlavi] sarvîh) "the cypress tree," "સરૂ-વરનું ઝાડ;" comp. Pahl. [Pahlavi], Pers. سرو

[Pahlavi] (sârinishn), Bk. VII., chap. I., § 9, p. 23, l. 4; *n.*, "instigation," "ઉશ્કેરણી:" comp. Av. rt. [Avestan] "to influence." "to make one as the leader of"; comp. Av. *sâra*, *sâremnô*, Pers. سار (*sâr*) "incitement," "affliction" (*vide* chap. II., § 50).

[Pahlavi] (shastan), Bk. VII., chap. I., § 38, p. 32, l. 4; *inf. v.*, "to cast," "ફેંકવું;" "નાખવું;" Pers. شستن (*shastan*).

[Pahlavi] (sûbârishn), Bk. VII., chap. I., § 39, p. 32, l. 7; *n.*, "the pouring of the water," "વરસાદની પાણીનું વરસવું;" comp. Pers. سوب (*sûb.*) "water," and باریدن (*bârîdan*).

[Pahlavi] (shasp), Bk. VI., E., § XXXV., 2, p. 21, l. 7; *adj.*, "jumping down," "કુદકા મારતું ઉંચેથી પડવું;" Pers. شسپ (*shasp*) "skipping."

[Pahlavi] (shivanî), Bk. VI., E., § XII., p. 6, l. 1; (for [Pahlavi] shivanig) *adj.*; "grieved," "દુઃખગિરીભરેલો;" [Pahlavi] also means "lamentation."

ADDITIONS, ALTERNATIVES AND CORRECTIONS.

Pahlavi Text and Transliteration.—Book VI., page 2, line 6, w. 1, for [Pahlavi] DM [Pahlavi].—Page 10, l. 4, w. 2, for [Pahlavi] DM. [Pahlavi].—P. 15, l. 8 (trans.), w. 4. read Garô-demâna for Garôtmân—*Ibid,* l. 9, w. 1 (trans.), read bîsh-*î*.—P. 16, footnotes, l. 1, read K. adds [Pahlavi].—P. 17, l. 11, w. 7, for [Pahlavi] DM. [Pahlavi].—P. 17, l. 4 (trans.), w. 4, read ʻAmat-am... —*Ibid,* l. 10, w. 8 (trans.), read anâ*g*-kâma*g*.—P. 20, l. 2, w. 4, for [Pahlavi] DM. [Pahlavi].—P. 21, l. 7, w. 9, read [Pahlavi].—*Ibid,* l. 10 (trans.), w. 4, read avârîg.—P. 24, l. 3 (trans.), w. 8, read yegavîmûnêḍ.—P. 28, l. 9, w. 3, read [Pahlavi].—P. 28, l. 8 (trans.), w. 11, read ô*l*.— P. 30, l. 4, w. 1, for [Pahlavi] DM. [Pahlavi].—P. 34, footnotes, l. 1, read vêshîshn.—P. 35, l. 8 (trans.), w. 3, read arataêshtârîh.—P. 36, l. 3, w. 3, for [Pahlavi] DM. [Pahlavi].

Book VII., p. 4, l. 4, w. 4, for [Pahlavi] read [Pahlavi].—P. 6, l. 11, w. 4, for [Pahlavi] DM. [Pahlavi].—P. 13, ll. 4 and 11, (trans.), read marenchînîḍâr.—P. 25, l. 7, w. 2, for [Pahlavi] DM. [Pahlavi].—P. 40, l. 1, w. 5-6, read [Pahlavi].—In the transliteration read Ameshûspendân or Amaesûspendân, Pôrûshâsp, or Paôrûshâspô.